

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΣΠΔΕ**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

**9^{ης} (15^{ης}) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ
ΤΟΥ Σ.Π.Δ.Ε.**

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 26 ΙΟΥΝΙΟΥ 2009

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΣΠΔΕ

9^η (15^η) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ Σ.Π.Δ.Ε.

Η 9^η (15^η) συνεδρίαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΔΕ) πραγματοποιείται την Παρασκευή 26 Ιουνίου 2009 και ώρα 10.00 το πρωί στην Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων των Γενικών Αρχείων του Κράτους, Δάφνης 61, Ψυχικό, υπό την Προεδρία του Προέδρου του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΔΕ) Επίτιμου Καθηγητή Γεώργιου Μπαμπινιώτη.

Στη συνεδρίαση παρίστανται τα εξής μέλη της Ολομέλειας του ΣΠΔΕ:

- 1. Γεώργιος Μπαμπινιώτης**
Πρόεδρος Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Επίτιμος Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- 2. Παρασκευάς Γιαλούρης**
Εκπρόσωπος Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης Αττικής
Στη συνεδρίαση παρίσταται και ο αναπληρωματικός εκπρόσωπος
Απόστολος Παπακωνσταντίνου
- 3. Σωτήριος Γκλαβάς**
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- 4. Μιχαήλ Δερμιτζάκης**
Πρόεδρος Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας
Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Στη συνεδρίαση παρίσταται και η Χρυσούλα Σοφιανοπούλου, μέλος
Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας
- 5. Κωνσταντίνος Σούτσας**
Πρόεδρος Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών
Καθηγητής ΤΕΙ
- 6. Βάγια Γρίβα**
Αναπληρώνει στην παρούσα συνεδρίαση τον Πρόεδρο του Οργανισμού
Σχολικών Κτιρίων Ευθύμιο Αλεξανδρή
Γραμματέας Διοικητικού Συμβουλίου Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων
- 7. Γενέθλιος Μαυρίκιος**
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας

- 8. Δήμητρα Χατζημανώλη**
Προϊσταμένη Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Προϊσταμένη Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Α΄ Αθήνας
- 9. Πολυξένη Μπίστα**
Διευθύντρια σχολικής μονάδας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Διευθύντρια 1^{ου} Γενικού Λυκείου Παπάγου, Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης Β΄ Αθήνας
- 10. Δημήτριος Καραμήτος**
Διευθυντής σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Διευθυντής 11^{ου} Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Ιλίου, Διεύθυνσης
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Γ΄ Αθήνας
- 11. Χάρις Χελιώτη - Σχολινάκη**
Σχολική Σύμβουλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Σχολική Σύμβουλος Α΄ Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας
- 12. Προκόπιος Μανωλάκος**
Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης 6^{ης} Περιφέρειας Δημοτικής
Εκπαίδευσης, Πειραιά
- 13. Γεώργιος Τζίμας**
Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής
Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής 2^{ης} Περιφέρειας Ειδικής Αγωγής, Αγ. Παρασκευή
- 14. Κωνσταντίνος Παπαντωνόπουλος**
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)
- 15. Νίκος Παίζης**
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)
- 16. Μιχάλης Κουρουτός**
Εκπρόσωπος Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ)
- 17. Άννα Βάσιλα**
Αναπληρωματική της Ρένας Μπαρδάνη, εκπρόσωπος του Συνδέσμου
Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ)
Στέλεχος Δικτύου Εργασιακών Σχέσεων και Κοινωνικής Πολιτικής του ΣΕΒ
- 18. Ιωάννης Πανάρετος**
Εκπρόσωπος ΠΑΣΟΚ
Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών
- 19. Αδαμαντία Σπαθάτου**
Εκπρόσωπος ΛΑΟΣ
Καθηγήτρια Μ.Ε.

Από τη συνεδρίαση απουσιάζουν οι:

1. **Βασίλειος Άνθιμος**
Εκπρόσωπος Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών
Προϊστάμενος ΔΟΥ Β Περιστερίου
2. **Θεμιστοκλής Κοτσιφάκης**
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
3. **Δημήτριος Γκίνης**
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
4. **Δημήτριος Μπράτης**
Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
Πρόεδρος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
5. **Αικατερίνη Ρηνάκη**
Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
6. **Νικολέτα Δασκαλάκη**
Εκπρόσωπος της Βουλής των Εφήβων
Μαθήτρια 10^{ου} Λυκείου Περιστερίου
7. **Κωνσταντίνος Γκρίτζαλης**
Εκπρόσωπος της Βουλής των Εφήβων
Μαθητής 2^{ου} Λυκείου Χαλανδρίου
8. **Φώτης Λίτσος**
Εκπρόσωπος Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών
Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ)
9. **Γιάννης Αντωνάκος**
Εκπρόσωπος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)
Μέλος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)
10. **Μιχάλης Χαλκίδης**
Εκπρόσωπος Νέας Δημοκρατίας
Βουλευτής Ημαθίας
11. **Κωνσταντίνος Καρέλης**
Εκπρόσωπος Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ)
Δήμαρχος Μελίκης
12. **Ευαγγελία Σχοιναράκη**
Εκπρόσωπος Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας (ΕΝΑΕ)
Νομάρχης Ηρακλείου

Η Ανώτατη Συνομοσπονδία Γονέων Μαθητών Ελλάδας, το Κ.Κ.Ε. και ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν όρισαν εκπροσώπους.

Στη συνεδρίαση παρίστανται και οι:

1. Χρήστος Τρικαλινός, Καθηγητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, εκπρόσωπος ΠΟΣΔΕΠ
2. Χρήστος Νάστας, εκπρόσωπος εθνικής συνομοσπονδίας ΑμΕΑ
3. Πολύκαρπος Μαλαγάρης, Πρόεδρος ΟΛΤΕΕ
4. Γεώργιος Ζήσιμος, εκπρόσωπος Υπουργείου Παιδείας Κύπρου
5. Θεοδόσιος Στραγαλινός, εκπρόσωπος ΣΑΤΕ
6. Γεώργιος Τσιάκαλος, Καθηγητής, Πρόεδρος της Επιτροπής για τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στην Κύπρο

Αρμόδια για την τήρηση των πρακτικών η Αγγελική Σουφλή, διοικητική υπάλληλος στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.

Η συνεδρίαση αρχίζει στις 10.00 το πρωί αφού προηγουμένως ο Πρόεδρος διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

1. Συνέχιση της συζήτησης επί Ενδεικτικού Σχεδίου Προτάσεων του Σ.Π.Δ.Ε. για την **Τεχνολογική Επαγγελματική Εκπαίδευση**.
2. Συζήτηση επί **Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών**.
3. Ενημέρωση του Συμβουλίου για τα καταρτιζόμενα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών των Σχολείων της Κύπρου από τον Καθηγητή κ. Γ. Τσιάκαλο.

Θέμα 3: Ενημέρωση του Συμβουλίου για τα καταρτιζόμενα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών των Σχολείων της Κύπρου από τον Καθηγητή κ. Γ. Τσιάκαλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι, σήμερα έχουμε τη χαρά, όπως έχουμε προαναγγείλει, να έχουμε κοντά μας τον καθηγητή τον κ. Τσιάκαλο, ο οποίος είναι Πρόεδρος της Επιτροπής που χειρίζεται τα θέματα των αναλυτικών προγραμμάτων στην Κύπρο.

Κύριε συνάδελφε χαίρομαι που είστε εδώ, είμαστε βέβαιοι ότι θ' ακούσουμε χρήσιμα πράγματα, ήδη έχουμε συζητήσει για τη δουλειά που κάνετε, ο κ. Ζήσιμος πλέον παρακολουθεί τις συνεδριάσεις μας και μας ενημερώνει γενικά για τα θέματα της Κύπρου. Επίσης, επειδή μετά θα συζητήσουμε το θέμα της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, παρακάλεσα το ΣΑΤΕ, το αρμόδιο Τμήμα, να είναι εκπρόσωπος παρών και ο κ. Καλκάνης παρακάλεσε τον κ. Στραγαλινό, ο οποίος είναι εκπρόσωπος του ΣΑΤΕ, να είναι σήμερα επίσης κοντά μας, χαιρετίζω την παρουσία του. Κύριε συνάδελφε έχετε το λόγο.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Ευχαριστώ για την πρόσκληση κ. Μπαμπινιώτη. Ευχαριστώ που ενδιαφερθήκατε γι' αυτά που κάνουμε στην Κύπρο. Ένωσα την υποχρέωση να έρθω μετά από αυτή την πρόσκληση, για πολλούς λόγους, αλλά ιδιαίτερα επειδή υπάρχει μια συμφωνία ανάμεσα στις Επιτροπές Παιδείας της Βουλής της Κύπρου και της Βουλής της Ελλάδας, να υπάρχει κάποιος συντονισμός στις εργασίες των δυο Επιτροπών. Γνωρίζουμε βέβαια ότι ένας τέτοιος συντονισμός δεν είναι απλώς γιατί ο καθένας έχει διαφορετικά προβλήματα, αλλά ο στόχος του να έχουμε εκπαιδευτικά συστήματα τα οποία είναι υψηλής ποιότητας κι έχουν επιτυχίες, νομίζω ότι είναι στόχος κοινός. Θ' αρχίσω να λέω μια σειρά από πράγματα, για να δείξω λιγάκι τον τρόπο με τον οποίο λειτουργήσαμε και λειτουργούμε. Βέβαια, μια δουλειά ενός χρόνου δεν είναι εύκολο να παρουσιαστεί σε μισή ώρα, ακόμη και σε μία, ακόμη και σε δύο ώρες. Αλλά μονάχα τη λογική. Γιατί γνωρίζοντας βέβαια επίσης πολύ καλά τα πράγματα στην Ελλάδα, μπορώ να πω ότι υπάρχουν κάποιες διαφορές. Αφορά κυρίως τα θέματα της συναίνεσης, που στην Κύπρο υπάρχει, αλλά δεν υπήρχε από την αρχή ως δεδομένο, είναι κάτι το οποίο επιτεύχθηκε στην πορεία, και τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούμε.

Πρώτα ας ξεκινήσω λέγοντας αυτό το πράγμα που έκανε εμένα και πάρα πολλούς ανθρώπους να πούμε ότι ενδιαφερόμαστε να δούμε τ' αναλυτικά προγράμματα και να κάνουμε τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις σ' αυτόν τον τομέα, ποιος ήταν ο λόγος. Σας παρουσιάζω πολύ σύντομα κάποια δεδομένα της Κύπρου, δεδομένα τα οποία είναι διαφορετικά απ' αυτά της Ελλάδας, για να γίνει κατανοητό γιατί ξεκινήσαμε με τον τρόπο που ξεκινήσαμε.

1) Η Κύπρος είναι η χώρα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τις υψηλότερες δημόσιες δαπάνες για την παιδεία. 8% του ΑΕΠ, αν το συγκρίνετε με την Ελλάδα αντιλαμβάνεστε τις διαφορές.

2) Η Κύπρος είναι η χώρα με τις υψηλότερες ιδιωτικές δαπάνες για την παιδεία, στον ΟΟΣΑ τώρα, συνολικά 4% των εξόδων ενός νοικοκυριού είναι για την παιδεία, δεύτερη χώρα είναι η Ελλάδα με 2,4%. Αν συγκρίνει κανείς με τη Φιλανδία, 0,2% στη Φιλανδία το αντίστοιχο αυτό. Και για το 2008 η Φιλανδία βρίσκεται αυτή τη στιγμή, αν δεν κάνω λάθος στο 6,2%,

κάποια στιγμή είχε ανεβεί στο 7,5% αλλά είναι στο 6,2%. Άρα δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες απολύτως στην κορυφή.

3) Η Κύπρος είναι η χώρα με τους υψηλότερα καταρτισμένους, σε ό,τι αφορά πτυχία και μεταπτυχιακά κτλ., εκπαιδευτικούς, σε ολόκληρη την Ευρώπη. Στην Κύπρο έχουν 13,5% των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και διδακτορικό ανάμεσά τους και 8,6% των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, ακόμη και διδακτορικό. Μόνο η Φιλανδία συγκρίνεται με την Κύπρο, όπου εκεί δεν είναι ακριβώς μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών, αλλά είναι επιμορφώσεις, που είναι πολύ πιο συγκεκριμένες απ' ό,τι είναι αυτοί οι μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών.

4) Η Κύπρος έχει υποδομές οι οποίες είναι από τις καλύτερες στην Ευρώπη. Αυτές δε μετριούνται ακριβώς, αλλά χρειάζεται κανείς να δει ένα Γυμνάσιο, ένα Λύκειο στην Αθήνα και να δει το αντίστοιχο μετά στη Λευκωσία, σ' ένα οποιοδήποτε χωριό της Κύπρου και θ' αντιληφθεί αμέσως τη διαφορά που υπάρχει. Δηλαδή όταν στην Κύπρο λένε ότι «θέλουμε καλύτερες υποδομές», διαμαρτύρονται οι καθηγητές της Ελληνικής Γλώσσας γιατί η αίθουσα Γλώσσας είναι μονάχα για τις ξένες γλώσσες, δεν είναι μόνο η αίθουσα Υπολογιστών, η αίθουσα Ιστορίας και ούτω καθ' εξής και κάποια σχολεία δεν έχουν. Τα λέω αυτά για να κατανοήσουμε ότι υπάρχουν κάποιες διαφορές με την Ελλάδα, οι οποίες είναι διαφορές που μπορεί να παίξουν πολύ αποφασιστικό ρόλο, όταν θα πάει να εφαρμόσει κανείς κάτι. Δεν εφαρμόζεται κάτι με τον ίδιο εύκολο τρόπο που μπορεί να εφαρμοστεί κάπου αλλού.

5) Τέλος, η Κύπρος έχει παρόμοια χαρακτηριστικά όπως και η Ελλάδα, δηλαδή γονείς οι οποίοι έχουν ως πρώτο στόχο στη ζωή τους τα παιδιά να πάνε στο σχολείο να σπουδάσουν, να καταφέρουν όλα αυτά τα πράγματα κι εδώ πρέπει να πούμε επιπλέον ότι η Κύπρος έχει παιδιά όπως και η Ελλάδα, αλλά η Κύπρος ίσως λίγο περισσότερο, παιδιά που εργάζονται περισσότερο από οποιουδήποτε άλλους εργαζομένους στην Ευρώπη. Τα παιδιά της Α' Δημοτικού, μέχρι και Στ' Δημοτικού, έχουν 35 διδακτικές ώρες την εβδομάδα. Αν βάλει κανείς τη Φιλανδία από την άλλη μεριά, οι διδακτικές ώρες στην Α' και Β' Δημοτικού είναι 19, Γ' και Δ' 21 ώρες και Ε' και Στ' 24 ώρες. Εγώ συνήθως λέω ότι παρόλο που έχουν τόσες πολλές ώρες, τώρα έρχονται τ' αποτελέσματα και μετά θα δούμε, ίσως να είναι επειδή έχουν τόσες πολλές ώρες.

Τώρα τ' αποτελέσματα σε σχέση μ' αυτά τα πράγματα. Η Κύπρος είναι σε οποιεσδήποτε διεθνείς έρευνες, εξετάζεται η ποιότητα της εκπαίδευσης στο τέλος, η Κύπρος συμμετέχει στην TIMS, είναι τελευταία απ' όλες τις χώρες της Ευρώπης. Είναι τελευταία στις Φυσικές Επιστήμες, τελευταία στα Μαθηματικά, τελευταία στη Γλώσσα. Το αντίστοιχο δηλαδή της Ελλάδας στην PISA το έχει η Κύπρος στην TIMS. Η Ελλάδα ήταν σε μια έρευνα καλύτερα από κάποια άλλη χώρα, ήταν όταν συμμετείχε στην TIMS. Τότε ήταν η Ελλάδα προτελευταία και η Κύπρος τελευταία. Το ερώτημα είναι πώς είναι δυνατό να έχει κανείς όλες αυτές τις συνθήκες, όλα αυτά τα πράγματα και στο τέλος σε διεθνείς έρευνες να είναι τελευταία. Η απάντηση η δική μου και η απάντηση της Επιτροπής και η απάντηση τελικά της κυβέρνησης, είναι μια απλή παιδαγωγικά απάντηση.

Εγώ συνηθίζω να λέω ότι αν μου έλεγαν ότι υπάρχει μια χώρα, της οποίας το όνομα δεν το ξέρω, είναι κάπου όμως σε κάποια ήπειρο, έχει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που έλεγα πρωτύτερα, δηλαδή τις υψηλότερες δημόσιες δαπάνες, τις υψηλότερες ιδιωτικές δαπάνες, γονείς που

ενδιαφέρονται, εκπαιδευτικοί οι οποίοι είναι πλήρως καταρτισμένοι, πολύ καλές υποδομές κι όλα αυτά τα πράγματα κι είναι τελευταία, αν με ρωτούσαν πού οφείλεται αυτό το πράγμα, χωρίς να την ξέρω τη χώρα, θα έλεγα ότι οφείλεται στ' αναλυτικά προγράμματα. Τόσο απλά. Και αυτό το πράγμα είναι αυτό το οποίο ουσιαστικά ενστερνίστηκε πρώτο η κυβέρνηση της Κύπρου και τα υπόλοιπα κόμματα και είναι εκείνο το οποίο ξεκινούμε για να δουλέψουμε. Αυτή είναι η λογική. Υπάρχουν δυο θέματα εδώ πέρα. Το πρώτο το οποίο θέτουν πολλοί είναι: μας ενδιαφέρει τι ψάχνουν, τι διερευνούν αυτές οι έρευνες; Η δική μου απάντηση και η απάντηση της Επιτροπής είναι επίσης πολύ απλή εδώ πέρα: δε χρειάζεται να μας ενδιαφέρει, μπορεί κανείς να έχει ένα δικό του εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο έχει πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, που τα παιδιά μαθαίνουν πολύ συγκεκριμένα πράγματα και δεν είναι αυτά τα οποία έρχονται να ψάξουν οι συγκεκριμένες έρευνες. Δικαίωμα του καθενός αυτό το πράγμα, κάθε χώρα έχει το δικαίωμά της.

Υπάρχει ένα άλλο όμως θέμα το οποίο επίσης πρέπει κανείς να συναποφασίσει: το γεγονός ότι αυτό το οποίο έρχονται και ψάχνουν λιγότεροι οι TIMS, αλλά περισσότερο η PISA, είναι ότι αυτοί οι μαθητές, αυτοί οι άνθρωποι που έχουν συγκεκριμένες ιδιότητες και ικανότητες, που έρχεται να δει αν τυχόν τις έχουν ή όχι η PISA, είναι εκείνες οι οποίες σχετίζονται με αυτό που ονομάζεται Κοινωνία της Γνώσης ή Οικονομία της Γνώσης. Αυτό είναι δεδομένο, ότι σχετίζονται μ' αυτό το πράγμα. Μπορεί κανείς να πει όμως, εγώ δε θέλω να μπω σ' αυτό το πράγμα μέσα. Αυτό είναι πράγματι δικαίωμα κάθε χώρας και πρέπει ν' αποφασισθεί, είναι η πολιτική απόφαση. Αν αποφασίσει να συμμετέχει για δικούς του λόγους και λέει «εγώ εκεί θέλω να είμαι κομμάτι αυτού και πετυχημένο κομμάτι», τότε δεν μπορεί να λέει «δε μ' ενδιαφέρει». Αυτή είναι η λογική, πολύ απλή.

Εδώ πέρα η απάντηση είναι, το αν τυχόν κανείς πρέπει να το πάρει ή να μην το πάρει υπόψη, για την Κύπρο πολύ απλή: η Κύπρος είναι η πρώτη χώρα της Ευρώπης η οποία θα βιώσει ερημοποίηση. Η Κύπρος σήμερα έχει πολλά προβλήματα με βροχοπτώσεις και κοιτάζει πώς θα παίρνει επιδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις βροχοπτώσεις. Η δική μου πρόταση πάνω σ' αυτά τα πράγματα είναι, όποιος ενδιαφέρεται να μην εξαρτάται η ευημερία της Κύπρου στο μέλλον από το ύψος των βροχοπτώσεων, τότε θα πρέπει να σκεφτεί τι θα κάνει με την κοινωνία και την οικονομία. Όποιος δεν ενδιαφέρεται και λέει ότι θα μείνει μ' αυτό το πράγμα, δε χρειάζεται να ενδιαφέρεται γι' αυτά τ' αποτελέσματα. Εδώ υπάρχει βέβαια κάτι, είναι προσωπική μου γνώμη την οποία έχω γράψει πολλά χρόνια πριν, 10 χρόνια πριν, στην Ευρώπη ζούμε σήμερα και στον κόσμο, ένα ενδιαφέρον φαινόμενο, το οποίο πριν από ορισμένες δεκαετίες δεν μπορούσαμε να το φανταστούμε. Ποιο είναι αυτό: αυτό είναι ότι σήμερα υπάρχει, για ιστορικούς λόγους, μια σύγκληση, τυχαία, αλλά σύγκληση, ανάμεσα σε δυο μεγάλες πολιτικές παρατάξεις, που παλαιότερα βρίσκονταν σε σύγκρουση, που αφορά το τι είδους σχολείο χρειαζόμαστε. Σήμερα διαπιστώνουμε ότι ακόμη και τα think tanks των εργοδοτών σε χώρες οι οποίες είναι προοδευμένες, ενδιαφέρονται να έχουν ένα σχολείο το οποίο είναι ένα σχολείο όπου υπάρχουν projects, όπου δεν είναι η ύλη εκείνο το πολύ σημαντικό, δεν είναι δηλαδή αποθήκευση πληροφοριών μέσα στο μυαλό, αλλά είναι γνώσεις, όπου πρέπει οι άνθρωποι να μπορούν ν' αναπτύσσουν διάφορες ικανότητες, όπως είναι η δημιουργικότητα, όπως είναι η δυνατότητα να βρίσκουν διαφορετικές λύσεις κτλ. Και αυτό το θέλουν ακριβώς γιατί αυτό ταιριάζει σ' αυτό που ονομάζουμε Κοινωνία της Γνώσης

και Οικονομία της Γνώσης. Και γι 'αυτό το λόγο ενδιαφέρονται να έχουν τέτοιου είδους αποφοίτους. Το ενδιαφέρον είναι ότι αυτού του είδους το σχολείο, όπως περιγράφεται έτσι, είναι αυτό που περιέγραφαν - χρησιμοποιώ τον όρο και επιτρέψτε μου- προοδευτικοί παιδαγωγοί στη δεκαετία του 1930, ξεκινώντας όμως από άλλου είδους αφετηρίες, ξεκινώντας από κοσμοθεωρητικές αφετηρίες, που έλεγαν ότι μόνο εκείνος ο άνθρωπος είναι παραγωγικός άνθρωπος για την κοινωνία ολόκληρη, ο οποίος δεν καταπιέζεται, ο οποίος δεν συνθλίβεται συνεχώς με πληροφορίες και με τέτοια πράγματα, αλλά έχει τη δυνατότητα ν' αναπτύσσεται μέσα σ' ένα σχολείο, όπου η δημιουργικότητα είναι κάτι το αυτονόητο, όπου η αυτονομία είναι κάτι το αυτονόητο και ούτω καθ' εξής. Για διαφορετικούς λόγους σήμερα, για εντελώς διαφορετικούς, έρχεται και υπάρχει μια συμφωνία ως προς τη μορφή του σχολείου, αλλά για διαφορετικούς λόγους. Αυτό είναι όμως ταυτόχρονα και η ευκαιρία σε ορισμένες κοινωνίες που ενδιαφέρονται να προχωρήσουν το εκπαιδευτικό τους σύστημα, να οδηγηθούν σε συναίνεση.

Αυτή περίπτωση ήταν και η συζήτησή μας στην Κύπρο στην αρχή και με τα πολιτικά κόμματα. Υπήρχε μια ερώτηση, είναι δυνατόν μια αριστερή κυβέρνηση ενός κομμουνιστικού κόμματος να έχει συναίνεση με όλα τα υπόλοιπα κόμματα; Η συναίνεση είναι δυνατή, γιατί από διαφορετικές αφετηρίες ξεκινώντας οδηγούνται στον ίδιο τύπο σχολείου. Κι έτσι καταφέραμε, σας το λέω πολύ σύντομα βέβαια, γιατί αυτό ήταν πολλές συζητήσεις, έτσι καταφέραμε να μπούμε σ' αυτό. Θα μου πείτε, οι άλλοι δεν το βλέπουν αυτό το πράγμα; Επιτρέψτε μου και με αυτό θα τελειώσω και τις δικές μου προσωπικές τοποθετήσεις σ' αυτά τα θέματα. Αυτό που ονομάζεται Κοινωνία της Γνώσης και συνήθως πολύ σωστά ορισμένοι μιλούν για οικονομία της γνώσης, δεν είναι κάτι το οποίο χαρακτηρίζει όλο τον κόσμο, δε χαρακτηρίζει 6 δις ανθρώπους.

Κοινωνία της Γνώσης και Οικονομία της Γνώσης, εννοούμε ουσιαστικά ότι ο ρόλος υπάρχει σ' εκείνους τους τομείς της οικονομίας που είναι ιδιαίτερα προσοδοφόροι και οι οποίοι αναπτύσσονται ταχύτατα και θα είναι προσοδοφόροι και στο μέλλον. Εκεί πέρα ο ρόλος τον οποίο έπαιζε παραδοσιακά το κεφάλαιο σε σχέση με το ρόλο που έπαιζε η ανθρώπινη εργασία, έχουν αντιστραφεί. Η ανθρώπινη εργασία έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία απ' ότι έχει το ίδιο το κεφάλαιο, ενώ παλαιότερα ήταν διαφορετικά οι υπολογισμοί. Δεν είμαι Οικονομολόγος, έλεγαν 70% αυτού του προϊόντος οφειλόταν στο κεφάλαιο, γι' αυτό στη δεκαετία του '60, όταν η Γερμανία, το Βέλγιο, η Σουηδία κτλ. είχαν το κεφάλαιο και έφτιαχναν τα εργοστάσια, έφερναν τους ανθρώπους εκεί πέρα. Σήμερα μπορεί να είσαι κάπου στις Ινδίες, να μην υπάρχει κεφάλαιο, να υπάρχουν ορισμένοι μονάχα υπολογιστές, αν έχεις τους ανθρώπους οι οποίοι έχουν τη συγκεκριμένη γνώση και τις συγκεκριμένες ικανότητες, μπορεί να έχεις αποτέλεσμα. Περί αυτού μιλούμε όταν μιλούμε για Οικονομία της Γνώσης και για Κοινωνία της Γνώσης.

Φαίνεται –ο Παιδαγωγός μιλάει σ' αυτό το πράγμα- φαίνεται ότι στον κόσμο θα οδηγηθούμε σ' έναν κόσμο δυο κατευθύνσεων, δηλαδή θα έχουμε σχολεία τα οποία θα ετοιμάζουν τα παιδιά για παραδοσιακές μορφές οικονομίας και άρα και για παραδοσιακό τρόπο, του πώς θα περνούν τη ζωή τους, άρα και λιγότερο επιτυχημένο τρόπο και θα υπάρχουν και σχολεία στα οποία θα φοιτούν παιδιά για να είναι στους ιδιαίτερα προσοδοφόρους τομείς της οικονομίας, να είναι ιδιαίτερα δημιουργικά, να είναι εκείνα τα οποία θα είναι τα πετυχημένα του κόσμου. Στον κόσμο κατά

πάσα πιθανότητα αυτό θα λυθεί με κάποια ιδιωτικά σχολεία, τα οποία θα βγάζουν όλο αυτόν τον πληθυσμό που χρειάζονται για να μπορούν να τροφοδοτούν την οικονομία της γνώσης και κάποια σχολεία δε θα το έχουν. Αλλά υπάρχει και το δεύτερο. Κάποιες χώρες θα συμμετέχουν στο σύνολό τους από τη μια μεριά και κάποιες δε θα συμμετέχουν. Το θαύμα της Φιλανδίας δεν είναι τίποτε άλλο παρά μονάχα ότι η χώρα αποφάσισε στο σύνολό της να συμμετέχει από τη μια μεριά κι όχι ορισμένα μονάχα παιδιά, ενώ κάποιες άλλες χώρες αποφάσισαν ότι ένα μέρος θα συμμετέχει κι ένα μέρος δε θα συμμετέχει.

Τελείωσα μ' αυτά τα θεωρητικά για να σας πω ότι αυτή ήταν η πρώτη μας συζήτηση. Ήταν μια συζήτηση η οποία ξεκίνησε από πέρυσι τέτοιον καιρό, περίπου τον Ιούλιο, ξεκίνησε μετά από τις πρώτες συνεδριάσεις της Επιτροπής μας, όπως συμφωνήσαμε, θα ξαναγυρίσω στην Επιτροπή, και μετά με συνεχείς συνεδριάσεις δικές μου με τις ηγεσίες των κομμάτων, όχι μονάχα με τους αρχηγούς, με τις εκπαιδευτικές Οργανώσεις, με τις παρατάξεις των εκπαιδευτικών Οργανώσεων, την κάθε μία χωριστά, με τους Συνδέσμους των γονέων και ουσιαστικά με αυτό τον τρόπο να πούμε, θέλουμε ή δε θέλουμε. Γιατί αυτό το πρώτο πράγμα είναι υπόθεση πολιτικής συναίνεσης, πολιτικού χαρακτήρα συναίνεσης, όχι πολιτικής με την έννοια των κομμάτων. Σ' αυτό λοιπόν συμφωνήσαμε. Από τη στιγμή που συμφωνήσαμε, ξεκινήσαμε να λέμε και τώρα τι σημαίνει αυτό το πράγμα για τα αναλυτικά προγράμματα και μετά για τα προγράμματα σπουδών. Αυτή είναι η λογική.

Η Επιτροπή μας αποτελέστηκε στην αρχή από 9 άτομα, τα οποία ορίστηκαν από τη κυβέρνηση της Κύπρου και μετά, με δική μου πρόταση, η κυβέρνηση ζήτησε να συμμετάσχουν και εκπρόσωποι των τριών Ομοσπονδιών των εκπαιδευτικών Οργανώσεων. Δηλαδή της ΠΟΕΔ, ΕΛΜΕΤ και ΟΛΤΕΚ, οι οποίοι συμμετείχαν, αλλά είχαμε πει από την αρχή και εδώ ίσως να υπάρχει μια διαφορά μ' αυτό που έχουμε εδώ πέρα. Αυτό που ζήτησα εγώ από τις εκπαιδευτικές Οργανώσεις είναι ότι δεν έχουμε κάποιον ο οποίος έρχεται ως επιτετραμμένος και άρα λέει ότι «εμείς αποφασίσαμε αυτά τα πράγματα και αυτά ζητούμε να γίνουν μέσα στην Επιτροπή», αλλά έρχονται ως άνθρωποι που εκπροσωπούν τον προβληματισμό που υπάρχει στη συγκεκριμένη οργάνωση. Αλλά πρόσωπα είναι. Πρόσωπα τα οποία έχουν γνώση, βεβαίως είναι η Πρόεδρος της ΟΕΛΜΕΚ, της αντίστοιχης ΟΛΜΕ, έτσι αποφάσισαν, δεν είναι ο Πρόεδρος της ΠΟΕΔ και δεν είναι ο Πρόεδρος της ΟΛΤΕΚ. Η ΟΛΤΕΚ μάλιστα έβαλε κάποιον που δεν είναι καν στο Διοικητικό Συμβούλιο, λέγοντας ότι αυτός ο άνθρωπος είναι εκείνος ο οποίος εκφράζει τον προβληματισμό, γνωρίζει τον προβληματισμό και θα φέρνει τον προβληματισμό. Αυτό ήταν ένας όρος τον οποίο δέχτηκαν και οι Οργανώσεις, ότι δεν έχουμε κάποιους οι οποίοι εμφανίζονται με τη δύναμη όλης της οργάνωσής τους πίσω και κάποιοι που εμφανίζονται μόνο με την οποιαδήποτε σχετική δύναμη του προσώπου τους. Κι έτσι λειτουργεί η Επιτροπή, προφανώς φέρνοντας ο καθένας και κάτι μέσα. Αλλά και όλοι μας φέρνουμε και ως πρόσωπα φέρνουμε κάτι από το χώρο στον οποίο δουλεύουμε, στον οποίο έχουμε κοινωνικοποιηθεί και ούτω καθ' εξής. Αυτός είναι ο τρόπος.

Τι κάναμε λοιπόν τώρα εκεί πέρα. Ξεκινήσαμε πάλι με τη λογική ότι ο καθένας κάτι φέρνει, αλλά ας κάνουμε σα να βρισκόμαστε στην αρχή, σα να μην έχουμε καθόλου αναλυτικά προγράμματα. Τι θα θέλαμε εμείς απ' αυτό το σχόλιο ως άτομα. Αφού το κάναμε αυτό το πράγμα και είπαμε εμείς θέλουμε να έχει αυτό, να έχει εκείνο, να έχει εκείνο, αφού ενδιαφερόμαστε

να πάμε και προς την Κοινωνία της Γνώσης και ενδιαφερόμαστε όμως να είναι στο πλαίσιο του ελληνικού πολιτισμού αυτού που θα κάνουμε, ακόμη και τις ιδιαιτερότητες που έχει η Κύπρος, εννοώ και τις πολιτικές ιδιαιτερότητες κι όλα αυτά τα πράγματα, αφού συμφωνήσαμε ότι όλα αυτά τα πράγματα είναι σημαντικά, μετά είπαμε, τι σημαίνει αυτό ως σκοποί της εκπαίδευσης στη συγκεκριμένη χώρα. Καταλήξαμε, αρχίσαμε να βάζουμε κάποια πράγματα. Δεν το ψάχναμε από πού το έχεις. Το έχω. Γιατί οι σκοποί είναι σκοποί «έτσι θέλω». Θέλω να είμαι δημοκρατικός πολίτης. Θέλω να είμαι αυτό το πράγμα. Θέλω να είμαι εκείνο.

Το δεύτερο που βάλουμε αμέσως μετά, είπαμε ωραία, αφού το λέμε αυτό το πράγμα ας κοιτάξουμε τώρα στους σκοπούς των άλλων, των πετυχημένων εκπαιδευτικά χωρών, τι έχουν πιθανόν επιπλέον, ή τι δεν έχουν. Όχι για να τα βάλουμε όλα εκείνα τα πράγματα μέσα, αλλά για να αιτιολογήσουμε, γιατί εμείς έχουμε κάτι επιπλέον και να αιτιολογήσουμε γιατί εμείς κάτι δεν το έχουμε μέσα. Αυτή ήταν η πρώτη δουλειά την οποία κάναμε. Μ' αυτό τον τρόπο ορίσαμε τελικά ποιοι είναι αυτοί οι σκοποί, τους οποίους έχετε δει νομίζω στο κείμενο στο οποίο σας μοιράσαμε. Η επόμενη φάση ήταν: ωραία, όταν λέμε είναι δημοκρατικός πολίτης, τι σημαίνει αυτό το πράγμα, τι πρέπει να έχει. Είναι νομίζω γνωστά όλα αυτά τα πράγματα, ήταν εκείνα όμως τα οποία κρατούσαν και χρόνο, δεν είναι τόσο απλό πραγματάκι. Παραδείγματος χάριν, θα σας το πω στο τέλος, είναι σημαντικό, λέγαμε: να πούμε τι είναι δημιουργικότητα; Γιατί θα θυμάστε, είναι τρεις πυλώνες. Για τον πρώτο πυλώνα, το να έχουμε επαρκές σώμα γνώσεων, απ' όλες τις επιστήμες, με κριτήριο, πρώτον να μπορούν αργότερα να σπουδάσουν τη συγκεκριμένη επιστήμη, να μπορούν να τη σπουδάσουν, να έχουν δηλαδή το θεμέλιο αυτό και δεύτερον να μπορούν να χρησιμοποιούν στην καθημερινή ζωή αυτά τα πράγματα από κάθε επιστήμη, ήταν ένα πράγμα που το συζητήσαμε αρκετή ώρα.

Εδώ πέρα, επειδή ρωτήθηκα πολύ συχνά, η PISA δεν προβλέπει οπωσδήποτε επαρκές σώμα γνώσεων από κάθε επιστήμη. Η PISA προβλέπει ότι θα πρέπει να μπορούν αν τυχόν και παίρνουν τις πληροφορίες, αν έχει τις ικανότητες να το φτιάχνει αυτό το πράγμα. Σ' εμάς ήταν μια απόφαση αυτή, είπαμε ότι εμείς είμαστε παραδοσιακοί στον πρώτο πυλώνα. Δηλαδή αποφασίζουμε και λέμε ότι από τη Φυσική πρέπει να ξέρει αυτά τα πράγματα, από την Ιστορία πρέπει να ξέρει αυτά τα πράγματα, από τη Λογοτεχνία πρέπει να ξέρει αυτά τα πράγματα. Το τελευταίο για τη Λογοτεχνία είναι χαρακτηριστικό. Τα σχολεία τα οποία έχει η ΝΟΚΙΑ δεν έχουν κανόνα σε ό,τι αφορά τη Λογοτεχνία. Πετυχημένο σχολείο για την Οικονομία της Γνώσης, αλλά σ' εμάς ήταν ένα ερώτημα αυτό το πράγμα. Η δική μου προσωπική άποψη την οποία έχω γράψει από παλαιότερα, είναι ότι «μα δεν ετοιμάζει ένα σχολείο τα παιδιά μόνο για το χώρο της εργασίας, τα ετοιμάζει για να είναι κοινωνικοί άνθρωποι». Το λέω στην Κύπρο συχνά, λέω πώς όταν εγώ θα λέω «όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει», θα καταλαβαίνει κανείς αυτό το πράγμα που θέλω να πω αν δεν ξέρει λογοτεχνία και δε θα νομίζει ότι έχει παντού συρματοπλέγματα, καρφιά και τέτοια πράγματα που στην κυριολεξία αυτό θα ήταν, έτσι δεν είναι; Κάτι θα σήμαινε, ότι μου κάνει αυτό το πράγμα. Άρα η έννοια του κανόνα στη Λογοτεχνία, αλλά μετά και στη Φυσική και σε διάφορα πράγματα, στη Βιολογία κτλ., είναι για μας σε αντιπαράθεση με πολλούς απ' αυτούς που λένε, η PISA είναι εντελώς διαφορετικό πράγμα. Αυτό βέβαια μας βοηθά, πέρα από το ότι το εννοούμε κιόλας και στα σοβαρά αυτό το πράγμα, μας βοηθά και στις συναινέσεις, οι οποίες δε γίνονται σε χώρες όπως οι δικές

μας αν τυχόν κανείς πει ότι «εγώ μόνο στην PISA προσανατολίζομαι». Δηλαδή είχε διπλό. Το ένα ήταν –ευτυχώς όλοι συμφωνούσαμε σ' αυτό το πράγμα, το δεύτερο όμως ήταν εκείνο το οποίο οδηγούσε στο να μη φοβούνται κάποιιοι οι οποίοι λένε «μα εμείς δε θέλουμε να κάνουμε τους ανθρώπους για το χώρο της οικονομίας μονάχα, θέλουμε να τους κάνουμε κοινωνικούς ανθρώπους οι οποίοι μπορούν...» κτλ. Συμφωνούμε μαζί, αυτό θέλουμε να κάνουμε. Ταυτόχρονα ας είναι και πετυχημένοι. Και κυρίως γιατί όλες οι ικανότητες κλειδιά που ζητά η PISA, είναι εκείνες οι οποίες κάνουν έναν μορφωμένο, με τον παραδοσιακό τρόπο μορφωμένο άνθρωπο να είναι ταυτόχρονα και πιο δημοκρατικός, να είναι και πιο δραστήριος, να είναι και όλα αυτά τα πράγματα. Δηλαδή ξαναέρχονται όλα αυτά τα πράγματα μέσα.

Αφού το κάναμε και αυτό το πράγμα, κάναμε δηλαδή τους τρεις πυλώνες και από το περιεχόμενο φτιάξαμε αυτή τη συναίνεση και τη διαφοροποίηση με PISA, παίρνοντάς την μέσα, ορίσαμε τις Επιτροπές. Δηλαδή ένας δημοκρατικός πολίτης που έχει θέματα, μπαίνει μέσα η πολυπολιτισμικότητα, διαχειρίζεται την πολυπολιτισμική κοινωνία, τα φαινόμενα της πολυπολιτισμικής, το φύλο, να είναι δημοκρατικός πολίτης με παρρησία και επιπλέον τα θέματα που έχουν σχέση με την προσωπική ευεξία μ' ενδιαφέρουν, ότι σ' αυτό το κομμάτι εμείς βάζουμε την αγωγή υγείας και βάζουμε ακόμη και τη Φυσική Αγωγή. Η Φυσική Αγωγή για εμάς δεν είναι ένα ανεπαρκές σώμα γνώσεων, είναι στο κομμάτι που έχει σχέση με τον πολίτη ο οποίος αυτόνομα φτιάχνει τη ζωή του και σε σχέση με τους υπόλοιπους ανθρώπους. Είναι στο δεύτερο, στην πολιτότητα μέσα.

Και ο τρίτος πυλώνας είναι οι ικανότητες κλειδιά, δημιουργικότητα, ευελιξία και όλα αυτά τα πράγματα, αυτά που προβλέπονται και στην PISA, κυρίως εκεί πέρα, αλλά που εμείς θεωρούμε ότι μαζί με τα υπόλοιπα φτιάχνουν το δημοκρατικό πολίτη.

Τώρα πώς συνεχίζουμε από κει και πέρα όταν το κάνουμε αυτό το πράγμα. Κι εδώ υπάρχουν προβλήματα –σας τα λέω πολύ γρήγορα, αλλά αυτά είναι στην πραγματικότητα. Έλεγα, νομίζω και σ' εσάς το είχα πει κ. Μπαμπινιώτη, ότι μέχρι τη στιγμή που ξεκίνησαν οι Επιτροπές είχα κάνει ο ίδιος, ο κ. Ζήσιμος μπορεί να με βοηθήσει, νομίζω 127 συναντήσεις και ομιλίες. Από το Σεπτέμβριο μέχρι τον Μάρτιο 127 συναντήσεις και ομιλίες σε ολόκληρη την Κύπρο, νομίζω μίλησα σε περίπου 15-20 χιλιάδες ανθρώπους, σε καθημερινή βάση 2,65 ομιλίες και συναντήσεις. Γιατί ο κόσμος δεν το ξέρει αυτό το πράγμα. Και δε φταίει εκείνος που δεν τα γνωρίζει αυτά τα πράγματα. Γιατί πρέπει να ξέρει την έννοια «ικανότητες-κλειδιά»; Γιατί πρέπει να καταλαβαίνει κάτι από την έννοια «πολιτότητα-δημοκρατικός πολίτης», να καταλαβαίνει την «παρρησία»; Και τη λέξη «παρρησία» δεν τη γνωρίζει ακόμη, τη χρησιμοποιούν οι πολιτικοί τόσο συχνά όταν θέλουν να πουν κανένα ψέμα, λέγοντας «εγώ με παρρησία θα μιλήσω», που στο τέλος έχει χάσει την αξία της. Και αυτή πρέπει να την εξηγήσεις στο τέλος τι σημαίνει, γιατί πρέπει να καταλαβαίνει ότι η έννοια της Φυσικής Αγωγής μπαίνει στο πλαίσιο της αυτόνομης διαμόρφωσης της ζωής σου και τέτοια πράγματα. Άρα χρειάζεται να εξηγηθούν αυτά τα πράγματα. Με αυτόν τον τρόπο φτιάχτηκε και αυτή η συμφωνία, που είναι πραγματικά μια μεγάλη συμφωνία. Είχαμε προβλήματα. Στον ελληνικό πολιτισμό, που είπαμε ότι στο πλαίσιο του ελληνικού πολιτισμού, όπως αυτός διαμορφώνεται στους αιώνες, μέσα και σε αντιπαράθεση και με άλλους, ή σε συνεργασία, είναι μέσα η ορθόδοξη παράδοση; Πρέπει να τη βάλουμε χωριστά την ορθόδοξη παράδοση; Τη βάζω χωριστά την ορθόδοξη παράδοση, θ' αρχίσουν όλοι να μιλούν μετά γι' αυτό το πράγμα.

Συμφωνήσαμε στο τέλος ότι όταν εγώ λέω –όταν λέω «εγώ» εννοώ η Επιτροπή μας- εννοούμε προφανώς κάποια εποχή την ορθόδοξη παράδοση. Δεν το βάλουμε στους σκοπούς μέσα, λέγοντας ότι ο ελληνικός πολιτισμός είναι το ευρύτερο για την Κύπρο, προφανώς και για την Ελλάδα. Στο κείμενο που στείλαμε στις ομάδες, επειδή έλεγαν ότι πιθανό κάποιος να μην το σκέφτεται έτσι, είπαμε ότι κοιτάξτε, μην ξεχνάτε ότι η ορθόδοξη παράδοση είναι κομμάτι αυτού, η Ορθοδοξία, γιατί αυτό πρέπει να το πάρετε υπόψη σας στην τέχνη, θα έπρεπε να το πάρετε υπόψη σας στη μουσική, θα πρέπει να το πάρετε υπόψη σας στη λογοτεχνία, θα πρέπει να το πάρετε σε διάφορα. Άρα μην κάνετε σα να μη το ξέρετε ότι όταν λέμε πλαίσιο εννοούμε κι αυτό το πράγμα. Αυτό το βάλουμε σε μια δεύτερη φάση, έτσι ώστε να μην ξεκινήσουμε στην πρώτη φάση να μαλώνουμε για τέτοια πράγματα.

Είμαστε λοιπόν στη δεύτερη. Στη δεύτερη κάναμε τις Επιτροπές πια ανά γνωστικό αντικείμενο. Πρέπει να σας πω ότι εδώ πέρα δεχτήκαμε μια πίεση και τα πράγματα δεν έγιναν έτσι όπως θα τα ήθελε η Επιτροπή μας. Εμείς είχαμε προτείνει από την αρχή να είναι ευρύτερα πεδία. Δηλαδή να μην έχουμε Φυσική, να μην έχουμε Χημεία, να μην έχουμε Βιολογία, αλλά ας πούμε ότι αυτά είναι ένα ευρύτερο πεδίο, γιατί αναφέρεται στα τάδε φαινόμενα. Και καθώς εμείς λέμε ότι θέλουμε να είναι επαρκές Σώμα Γνώσεων, από τις οποίες επιστήμες, για να μπορούν να σπουδάσουν, αλλά ταυτόχρονα να είναι και με κριτήριο του τι μπορεί να δώσουν για την καθημερινή ζωή, θέλαμε να είναι ευρύτερο. Ακριβώς για να μη δημιουργηθούν προβλήματα, παρενέβησαν τα κόμματα, είπαν τα κόμματα «θέλουμε να συνεννοηθούμε ποιοι θα είναι σ' αυτές τις Επιτροπές επικεφαλής» και αυτό οδήγησε τα κόμματα να μας τα βάλουν όλα παραδοσιακά, να είναι η Φυσική χωριστά, η Χημεία χωριστά, η Βιολογία χωριστά, όλα αυτά τα πράγματα. Επιπλέον τα κόμματα –τα έχω πει δημοσίως αυτά τα πράγματα και τη διαφωνία μου ως θέμα αρχής- είπαν «αυτός είναι καλός για να κάνει αυτά τα προγράμματα σπουδών», το άλλο κόμμα είπε το άλλο, έτσι ώστε οι Επιτροπές μας ξαφνικά να μην έχουν έναν συντονιστή ή μια συντονίστρια, να έχουν 3, μέχρι την Ιστορία που είναι 5, γιατί η Ιστορία είναι πιο ευαίσθητο πράγμα. Αποφασίσαμε ως Επιτροπή κι εγώ ως Πρόεδρος της Επιτροπής σκέφτηκα να παραιτηθώ, θέμα αρχής. Αποφασίσαμε τελικά και δήλωσα ότι είναι θέμα αρχής να μη γίνεται έτσι, αλλά θα κοιτάξουμε πώς θα το βρούμε. Αντιλαμβανόμενοι ότι η συναίνεση, τι να κάνουμε, καμιά φορά παίζεται στην ουσία, μπορεί και να παίζεται όμως και στα πρόσωπα και αυτό είναι ένα πράγμα. Αυτές είναι οι κοινωνίες μας. Οπότε το δεχτήκαμε και άρχισαν να δουλεύουν οι Επιτροπές.

Τι έχουν οι Επιτροπές τώρα. Οι Επιτροπές είναι υποχρεωμένες να κάνουν όλο αυτό το πράγμα, να μας πουν ποιο είναι το επαρκές Σώμα Γνώσεων, τι χρειάζεται ένας άνθρωπος για να θεωρείται ότι είναι μορφωμένος από τη Φυσική, τι χρειάζεται από τη Χημεία, τι χρειάζεται από τη Βιολογία, τι χρειάζεται από τα διάφορα πράγματα. Λέμε επαρκές, με την έννοια ότι δε θέλουμε και τίποτε παραπάνω. Γι' αυτό είχαμε βάλει την έννοια ότι παίρνει αυτά που χρειάζεται, για να μπορεί από δω και πέρα να το σπουδάσει άμα θέλει, να το συνεχίζει. Τίποτε παραπάνω όμως. Και το τίποτε παραπάνω έχει σχέση με μια αρχή που βάλουμε, δυο μάλλον αρχές, θέλουμε να είναι δημοκρατικό και ανθρώπινο το σχολείο. Δημοκρατικό σημαίνει για μας ότι συμμετέχουν όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα οποιασδήποτε ιδιαιτερότητας έχουν, είτε είναι πολιτισμικής καταγωγής, είτε είναι αναπηρίας και δεύτερον, όλα τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να πάρουν όλα τα

πράγματα μέχρι το τέλος της φοίτησης, που τα κάνουν να θεωρούνται μορφωμένοι άνθρωποι. Όχι στον ίδιο βαθμό όπως όλοι, αλλά με την επάρκεια την οποία χρειάζεται. Δηλαδή ο στόχος μας είναι πράγματι να έχουμε ένα σχολείο στο οποίο εντάσσονται όλα τα παιδιά με οποιεσδήποτε ιδιαιτερότητες. Κι ανθρώπινο είπαμε ότι είναι ένα σχολείο στο οποίο δεν προσβάλλεται κανένα παιδί, ούτε στην παιδικότητά του, ούτε στη νεανικότητά του. Δηλαδή να είναι και χαρούμενο. Και αυτό το χαρούμενο έχει σχέση και με την ύλη. Πόσο δηλαδή από τη δουλειά του μέσα στο σχολείο θα είναι ένα πράγμα όπου θα πρέπει ν' αποθηκεύει στο μυαλό του ύλη ή όχι. Γι' αυτό είπαμε επαρκές. Πείτε μας τι είναι αυτό. Και δε θεωρούμε ότι 35 ώρες την εβδομάδα το χρειαζόμαστε αυτό το πράγμα. Δουλεύουμε λοιπόν ως προς το σώμα των γνώσεων.

Το δεύτερο που πρέπει να κάνουν είναι ότι θα πρέπει να πουν σε ό,τι αφορά τις ικανότητες κλειδιά, πώς ορίζονται στη συγκεκριμένη επιστήμη. Κι εδώ πέρα είχαμε πει πρωτίτερα, συζητήσαμε τι σημαίνει δημιουργικότητα. Στη γενική μας ομάδα είπαμε πρέπει να το ορίσουμε. Ξεκινήσαμε να βρίσκουμε κάποια πράγματα. Καταλήξαμε στο τέλος να πούμε «κοιτάξτε, το δίνουμε αυτό το υλικό, τι είναι δημιουργικότητα, αλλά γνωρίζουμε ότι σε κάθε γνωστικό αντικείμενο, σε κάθε μάθημα, πρέπει να ορίζεται αυτό το πράγμα». Δηλαδή στη Φυσική πρέπει να μας πείτε τι σημαίνει. Σημαίνει να κάνει καινούργιους τύπους πειραμάτων; Μπορεί να παίρνει αυτά τ' αποτελέσματα της παρατήρησης; Οι της Φυσικής μας έχουν δυο σελίδες, τρεις σελίδες, όπου λένε τι σημαίνει δημιουργικότητα, τι σημαίνει ευελιξία, τι σημαίνει ανάλυση και σύνθεση, τι σημαίνει αυτό το πράγμα. Το ίδιο πράγμα στο χώρο της τέχνης, των εικαστικών τεχνών δεν είναι ακριβώς το ίδιο πράγμα, δεν κάνει πειράματα. Μπορεί να κάνει και πειράματα. Άρα έχουμε για κάθε γνωστικό αντικείμενο, για κάθε μάθημα ορίζουμε, λέμε τι σημαίνει αυτό το πράγμα. Πρέπει να μπορεί να κάνει καινούργια πειράματα, πρέπει να μπορεί να κάνει αυτό το πράγμα.

Η επόμενη ερώτηση, τι είδους είναι το θέμα που έχετε μέσα εκεί όταν κάνετε projects ή οτιδήποτε είναι αυτό, έτσι ώστε να προωθή την πολιότητα; Δηλαδή η επόμενη συνάντησή μου είναι με τους Μαθηματικούς, οι οποίοι έχουν δουλέψει πάρα πολύ καλά, το έχουν ολοκληρώσει, αλλά είμαι εντελώς βέβαιος, το λέω κι αλλιώς ανοιχτά, ότι στα θέματα που θα έχουν σχέση με την πολυπολιτισμική κοινωνία και με τα φύλα, ότι θα χρειαστεί να υπάρχει μια παρέμβασή μας. Σ' εσάς δηλαδή δεν παίζει κανένα ρόλο αυτό το πράγμα; Έτσι θα γίνονται, από μόνα τους; Έχουμε ορίσει μια Επιτροπή λοιπόν, η οποία είναι για την πολυπολιτισμικότητα και η οποία θα κοιτάξει όλα τα προγράμματα σπουδών ως προς αυτό το πράγμα και μια Επιτροπή που είναι για τα θέματα των φύλων, με τον ίδιο τρόπο. Αυτά που βάλατε μέσα, ένα παιδί που είναι τυφλό δεν μπορεί να τα δει, γιατί έχετε βάλει μέσα ότι θα κάνετε με διαφάνειες και τέτοια πράγματα και ούτω καθ' εξής. Δηλαδή δουλεύουμε, πρώτον μ' έναν σχεδόν παραδοσιακό τρόπο, στον οποίο όμως λέμε και τους τρεις πυλώνες τους παίρνετε, αλλά όχι χωριστά τον έναν με τον άλλον, τι σημαίνει αυτό το πράγμα και δεύτερον κάποιες Επιτροπές, οι οποίες έρχονται και θέτουν τα ερωτήματα. Αυτή είναι η λογική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόσα άτομα δουλεύουν;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Έχουμε 56 Συντονιστές, είναι 21 ομάδες και εδώ το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό μας είναι ότι καλέσαμε να είναι και μάχιμοι

εκπαιδευτικοί. Οι μάχιμοι εκπαιδευτικοί είναι 365, που σημαίνει 3,5% των εκπαιδευτικών της Κύπρου συμμετέχουν στην κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών. Για δύο λόγους το είπαμε αυτό το πράγμα: υπήρχε μια σκέψη στην αρχή, «μα δε θέλετε του 4-5 που έχουν μεταπτυχιακό;» και είπαμε όχι, μας ενδιαφέρει να έχουμε τις εμπειρίες από την αρχή κιόλας μέσα. Αλλά πρέπει να σας ομολογήσω και κάτι που τ' ομολόγησα τώρα τελευταία: υπήρχε ένα δεύτερος λόγος που το θέλαμε αυτό το πράγμα, γιατί δεν τελειώνει με την κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών, συνεχίζει, πρέπει να το βάλουμε μέσα. Εμείς έχουμε έναν σχεδιασμό που λέει ότι θα έχουμε ολοκληρώσει το Σεπτέμβριο αυτά που θα μας έχουν δώσει. Κάποιοι τελειώνουν τώρα κιόλας. Μέχρι τα Χριστούγεννα θα γίνονται οι διαπραγματεύσεις αυτών των ομάδων με τη δική μας κεντρική ομάδα και αυτές τις ομάδες που έλεγα τις θεματικές, δηλαδή για παιδιά με αναπηρίες και ούτω καθ' εξής, για να καταλήξουμε τελικά στο τελικό αναλυτικό πρόγραμμα. Εδώ δε βλέπω την παρρησία μέσα –να μου απαντούν ότι δεν μπορεί να γίνει αυτό το πράγμα, εδώ δε βλέπω το τάδε πράγμα κτλ. Δηλαδή έχουμε τα κριτήρια των πυλώνων συνέχεια μαζί τους, για να πούμε γιατί αυτά τα θέματα και αν μπορούν κάποια άλλα. Τα Χριστούγεννα θα γραφούν πια ως αναλυτικό πρόγραμμα μ' αυτόν τον τρόπο και μετά το Φεβρουάριο, θέλουμε ν' αρχίσουμε να μπολιάζουμε τα σχολεία με στοιχεία των νέων αναλυτικών προγραμμάτων. Λέμε «μπολιάζουμε», όχι πιλοτικά κτλ. γιατί θέλουμε σε ένα σχολείο, στην Ε' Δημοτικού, εφόσον οι φυσικές επιστήμες αρχίζουν με καινούργιο τρόπο και είναι δυνατό να γίνει αυτό το πράγμα ήδη το Φεβρουάριο, να το ξεκινήσουμε και να τον κάνουμε τον διαφορετικό τρόπο αυτόν.

Αλλά ποιος θα το κάνει αυτό το πράγμα; Μας ενδιαφέρει αυτό το πράγμα να το κάνουν οι άνθρωποι που συμμετείχαν στην κατάρτιση των αντίστοιχων προγραμμάτων. Δηλαδή δεν πηγαίνουμε σε έξω ανθρώπους. Θέλουμε λοιπόν, από το Φεβρουάριο μέχρι τον Ιούνιο, οι άνθρωποι που έκαναν τα προγράμματα για το δικό τους γνωστικό αντικείμενο, να είναι εκείνοι που θα ξεκινήσουν κιόλας αυτό που προτείνουν για ολόκληρη την Κύπρο, να το κάνουν στις τάξεις τους μέσα. Και μετά το Σεπτέμβριο να ξεκινήσουμε να το διευρύνουμε αυτό το πράγμα και στα σχολεία, να μην είναι μονάχα το ένα πράγμα, να είναι περισσότερα και να ξεκινήσουμε την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όλων, όπου όμως θα έχουμε εκπαιδευτικούς, συναδέλφους δηλαδή των άλλων εκπαιδευτικών που το έχουν κάνει κιόλας, που δεν είναι υπόθεση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, θα λένε «μα η συνάδελφος το έκανε, η συνάδελφός σου θα έρθει να σου πει πού ήταν τα προβλήματα». Αυτό βοηθά στην αρχή να παρακολουθούμε κι εμείς ως ομάδα, με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Κύπρου, πώς λειτουργεί, τι διδακτικά υλικά χρειάζονται και ούτω καθ' εξής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι μάχιμοι λείπουν από τα σχολεία στις συνεδριάσεις; Έχουν άδεια δηλαδή;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Όχι, είναι σε πολύ εθελοντική βάση, κάτι το καινούργιο για την Κύπρο, παίρνουν μονάχα τα χρήματα επειδή μετακινούνται από την Πάφο για τη Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι στο σχολείο τους;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Είναι στο σχολείο τους, έχουμε μερικές περιπτώσεις που ζητήσαμε κάποια άδεια, γιατί δεν μπορούσε ο άνθρωπος που ερχόταν από την Ελλάδα, παρά μονάχα το πρωί, άρα γινόταν αυτό στα σχολεία τους. Αλλά καταλαβαίνετε τη λογική, 3,5% των μάχιμων εκπαιδευτικών να συμμετέχουν, να έχουμε αυτό το πράγμα. Νομίζω ότι σας είπα λίγο πολύ αυτά τα πράγματα, αυτή είναι η λογική μας. Δηλαδή έχουμε έναν σχεδιασμό ο οποίος δεν είναι τόσο απόλυτος, δηλαδή συνεχώς επιτρέπουμε να το συζητούμε, να το κοιτάζουμε αυτό το πράγμα, είμαστε απόλυτοι μόνο στα κριτήρια. Δηλαδή τα κριτήρια αυτά που πετύχαμε ως συνένωση, θέλω να είναι επαρκές, θέλω να κάνεις ικανότητες-κλειδιά και δεν τα θέλω χωριστά πράγματα αυτά, θέλω να είναι σε ένα.

Στην τέχνη. Στην τέχνη μπαίνει το θέμα τι πρέπει να μάθουν στην τέχνη. Θα πρέπει να μάθουν τα χρώματα, ποια είναι τα βασικά, ποια είναι τα διαφορετικά, πρέπει να μάθουν τα πινέλα. Το λέω αυτό γιατί συμμετέχω ο ίδιος εκεί, επειδή είμαι εντελώς άτεχνος, δηλαδή ο άνθρωπος ο οποίος δεν μπορεί να τραβήξει μια γραμμούλα καθόλου, αλλά μπήκαμε μέσα γιατί είναι ένας τρόπος, έχεις τους καλλιτέχνες οι οποίοι τα ξέρουν πολύ καλά και τον παιδαγωγό που λέει «πείτε μου τώρα και με ποιον τρόπο με το αναλυτικό σας πρόγραμμα μπορείτε να πετύχετε εκείνο; Αφού είπαμε κι εκείνο θα το πετύχουμε». Μπαίνουμε σε θέματα π.χ. που είναι η ημικατεχόμενη πατρίδα, που ακούει κανείς συνεχώς στην Κύπρο. Πώς θα το πάρουμε υπόψη μας; Πώς το έπαιρναν υπόψη μέχρι τώρα; Με το ότι π.χ. θα ζωγραφίσουμε την Κύπρο μας χωρισμένη, να κλαίει, να κάνει όλα αυτά τα πράγματα κτλ. Δεν θα πρέπει να μάθουν όμως και όλα τα πράγματα και τα χρώματα; Τα μαθαίνουν. Από την ιστορία της τέχνης λοιπόν τι θα πάρεις; Θα πάρεις Γκόγια, τον άνθρωπο που σκοτώνεται. Αφού θέλεις να έχεις τους επαναστάτες θα πάρεις Ντελακρουά. Δηλαδή μπαίνει με τη σειρά, με βάση το συγκεκριμένο εκείνο θέμα. Δεν είναι τόσο αυτονόητο πια τι θα πάρεις. Αν τυχόν κι έχεις αποφασίσει ότι και η τέχνη, όπως κι όλα τα υπόλοιπα, θα πρέπει να έρχονται να υπηρετήσουν το στόχο, ότι ξέρεις, παίρνουμε υπόψη μας ότι είναι κατεχόμενη η μισή πατρίδα και όλα αυτά τα πράγματα. Τα ερωτήματά μας, εμάς των απέξω, είναι «πες μου πώς το έκανες;» και μόλις θα μου απαντά «έκανα να ζωγραφίζουν αυτά τα πράγματα» θα λες «βρε παιδί μου έχεις εσύ την εντύπωση ότι μ' αυτό τον τρόπο τα παιδιά αποκτούν μια τέτοια σχέση;» Σας έφερα ένα παράδειγμα μόνο, μη συνεχίσω περισσότερο γιατί είναι πάρα πολλά. Νομίζω στις ερωτήσεις θα μπορούσα κάπως καλύτερα ν' απαντήσω.

Εμείς είμαστε πάντως, όχι απλώς αισιόδοξοι, πεπεισμένοι ότι θα πάει καλά, παρ' όλο που υπάρχουν μια σειρά από προβλήματα, παρόλο που από χθες το απόγευμα έχουμε μια νέα εξέλιξη εξαιτίας του γεγονότος ότι το Πανεπιστήμιο Κύπρου αποφάσισε να πάρει και ένα ποσοστό με GCE, δηλαδή έξω από τις παγκύπριες εξετάσεις και τις πανελλαδικές και αυτά τα πράγματα, ο ΟΕΛΜΕΚ, η αντίστοιχη ΟΛΜΕ, αποφάσισε πια, δεν έχει καμία δυνατότητα όπως έλεγε πιο μπροστά δε θα βαθμολογήσει τα γραπτά, τώρα έχουν τελειώσει όλες οι εξετάσεις και αποφάσισε ν' αποχωρήσει από τις ομάδες όπου συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί. Είχε αποχωρήσει ούτως ή άλλως πιο μπροστά από κάποιες άλλες ομάδες για έναν άλλο λόγο, τη μόνη ομάδα την οποία είχε αφήσει απέξω ήταν τ' αναλυτικά προγράμματα, τώρα είπε λοιπόν θ' αποχωρήσουμε από τ' αναλυτικά προγράμματα. Έχω την εντύπωση ότι θα είναι μια πρόσκαιρη υπόθεση, θα βρούμε τον τρόπο να συζητήσουμε και γι' αυτά, αποδεχόμενοι ότι χρειάζεται να χρησιμοποιούν κι

εκείνοι κάποιο μέσο. Αλλά είμαι απόλυτα πεπεισμένος ότι θα προχωρήσουμε πολύ καλά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε συνάδελφε πολύ σας ευχαριστούμε, γιατί μας μιλήσατε για θέματα ουσίας και μια πραγματική δουλειά που γίνεται, με έναν πολύ συστηματικό τρόπο και πειστικό για την κοινωνία. Έχει σημασία αυτό, νομίζω ότι η συναίνεση που επιτεύχθηκε δεν ήταν απλώς μία πολιτική επιφανειακή απόφαση, προήλθε από μια πεποίθηση ότι έτσι πρέπει να βαδίσουν, διότι συμφωνούν σε βασικές αρχές. Και αυτό είναι ένα επίτευγμα δικό σας και της Επιτροπής σας που καταφέρατε να προχωρήσετε εκεί. Βέβαια τα πράγματα στην Ελλάδα είναι διαφορετικά, εσείς το ξέρετε καλά ως Ελλαδίτης.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Γιατί;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το γιατί μάλλον εσείς πρέπει να μας το εξηγήσετε. Όλοι μας θα σας πούμε ότι δεν πρέπει να είναι. Τώρα γιατί είναι όμως, πρέπει να μας το πείτε εσείς. Εγώ εκλαμβάνω την παρατήρηση ως καλόπιστη, ότι υπάρχουν περιθώρια κι εδώ για να επιτευχθούν ανάλογες λύσεις νομίζω, σε τέτοια μεγάλα θέματα.

Δουλέψατε, λοιπόν, και δουλεύετε πολύ συστηματικά, πολύ οργανωμένα, βλέπω ότι έχετε λάβει υπόψη αυτά τα οποία κυριαρχούν στο γενικότερο εκπαιδευτικό χώρο της Ευρώπης, είτε είναι το PISA, είτε είναι οι μορφωτικοί στόχοι κτλ., χωρίς να διατυμπανίζετε, αν κατάλαβα καλά, ότι αυτά είναι έτσι και τ' άλλα είναι αλλιώς, διότι κάποια από αυτά είναι και πάρα πολύ παλιά και προέρχονται κι απ' αυτό τον τόπο και ,επομένως, δε χρειάζεται να τα ετεροπροσδιορίζουμε. Σημασία έχει η ουσία. Επομένως λάβατε υπόψη σας αυτούς τους μορφωτικούς στόχους, βάλατε αυτές τις τρεις συντεταγμένες – κριτήρια, εννοώ τα βασικά. Και εμένα μου έκανε εντύπωση ο ρεαλισμός σας, ότι επιμένετε πια στην πράξη. Όταν μιλάμε για αναλυτικά προγράμματα, να δούμε πώς αυτά περνάνε στ' αναλυτικά προγράμματα, διότι αλλιώς θα μείνουμε στα λόγια και σε θεωρίες, εάν δεν μπουν στο πρόγραμμα και στην τάξη μέσα από το δάσκαλο .Και νομίζω ότι είναι ένα καλό παράδειγμα και για μας, αφού τελειώσουμε αυτά που έχουμε προγραμματίσει και θέσουμε τις κατευθυντήριες γραμμές, πώς θα προχωρήσουμε μετά. Ξαναλέω ότι εδώ τα πράγματα είναι πολύ πιο δύσκολα και στο πολιτικό επίπεδο έχουμε μια ρευστή κατάσταση, μια άλλη πολιτική κατάσταση , και στο εκπαιδευτικό, που είναι διαφορετικές δυνάμεις. Οπωσδήποτε , όμως , εμείς δουλεύουμε και νομίζω ότι δουλεύουμε προς την ίδια κατεύθυνση. Γι' αυτό είναι και ιδιαίτερα χρήσιμη η παρουσία σας και όσα μας είπατε. Αγαπητοί, πολύ σύντομα και με βάση αυτά που είπε ο Καθηγητής, αν θέλουμε κάτι να ρωτήσουμε.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Θέλω να κάνω μια πρόταση. Η πρόταση είναι η εξής: αν θα θέλαμε να φανταζόμαστε αυτή τη στιγμή τον εαυτό μας ως μια Βουλή που θα πάρει μια απόφαση και να σηκώναμε τα χέρια μας, όσοι διαφωνούν με την προσέγγιση που περιέγραψε ο κ. Τσιάκαλος μόλις τώρα. Είναι δηλαδή μια άσκηση, αν θέλετε θα το κάνουμε ως ένα πείραμα, αν δε θέλετε δεν το κάνουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, είναι πάρα πολύ γόνιμη η σκέψη σας και περίπου αυτό θα βγει και από τις τοποθετήσεις, αλλά κι αν θέλετε και μια πρώτη

τοποθέτηση τέτοια, να το θέσω αλλιώς. Το πνεύμα της σκέψης, πρότασης, το καταλάβαμε. Να το πω λοιπόν λίγο διαφορετικά: υπάρχει μια σαφής διαφωνία ως προς τα κριτήρια, ή τη μέθοδο που ακολουθήθηκε; Αν υπάρχει, ας ακουστεί. Ως προς τα κριτήρια, τη μέθοδο, τον τρόπο με τον οποίο δούλεψαν, την προεργασία που έγινε για να υπάρξει αυτή η σύγκληση, γιατί ήταν μια σειρά από στάδια που ανέφερε ο συνάδελφος. Ετέθη ένα θέμα, εάν κατ' αρχήν συμφωνούμε ή όχι με τη γενική τοποθέτηση. Έχετε τον λόγο κ. Σπαθάτου.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ευχαριστώ πολύ. Είμαι εκπρόσωπος του ΛΑΟΣ. Εγώ έχω γράψει μετά από τη ανάγνωση και ευχαριστώ πολύ τον κ. Τσιάκαλο για τη σημερινή ζωντανή παρουσία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να μου επιτρέψετε μισό λεπτό, προτού συνεχίσετε, γιατί πρέπει να δώσω μια απάντηση σ' αυτή την πρόταση, δε βλέπω να υπάρχει αντίρρηση.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Εγώ έχω, αφορά εμένα προσωπικά. Δε συνηθίζω να ψηφίζω χωρίς να συζητάω και ν' αναλύω κάτι. Δηλαδή η ψηφοφορία είναι απόρροια ενός διαλόγου. Δεύτερον, η ψηφοφορία δε σημαίνει και πολλά πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα δεν κάνουμε ψηφοφορία τώρα. Είναι μια τοποθέτηση.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Υπάρχουν τόσο ενδιαφέροντα πράγματα τα οποία πρέπει να συζητήσουμε, το πού θα καταλήξουμε μετά την πρόταση είναι άλλη ιστορία. Άρα εγώ διαφωνώ πλήρως με την έννοια όπως την έδωσε ο κ. Πανάρετος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Απέχετε επομένως. Λοιπόν, ο κ. Κουρουτός απέχει. Η κ. Σπαθάτου.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Επειδή έχω αναγνώσει και τα του Παιδαγωγικού μας Ινστιτούτου σχετικά έγγραφα και ανάγνωση μέχρι κι εχθές το βράδυ της Κυπριακής Δημοκρατίας το έγγραφο, για τ' αναλυτικά προγράμματα, σημείωσα ως εκπαιδευτικός, αλλά και εκπρόσωπος του ΛΑΟΣ, πως λυπούμαι πολύ διότι αναγκάζομαι να σταθώ απέναντι στις θέσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, λέγοντας ότι χρειάζεται άμεση ανασυγκρότηση ως φορέας εκπαιδευτικών προτάσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιου Ινστιτούτου; Του δικού μας, του Παιδαγωγικού;

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Βεβαίως. Η ανάγνωση και μόνο της πρότασης γι' αναλυτικό πρόγραμμα των δημοσίων σχολείων της Κυπριακής Δημοκρατίας, απέδειξε ότι στην πατρίδα μου, την Ελλάδα, καμία, ή πολύ μικρή, σχέση έχουν με αυτό που στην Κύπρο εννοούν «δημοκρατικό» και «ανθρώπινο» σχολείο, γιατί από τις πρώτες γραμμές γίνεται αναφορά και στα ΑΜΕΑ, υπάρχει στόχος της απόκτησης ταυτότητας εθνικής, με αυτοπεποίθηση και αυτονομία και βέβαια σεβασμός των άλλων κοινοτήτων. Δημόσιο εγχείρημα αναγορεύεται στη συνέχεια η διαβούλευση για τις τελικές αποφάσεις, με συμμετοχή, όπως αναφέρεται στη σελίδα 15, ότι η πρόταση παρουσιάστηκε σε πολυάριθμες δημόσιες συγκεντρώσεις και σε ειδικές συναντήσεις με τις

Οργανώσεις και παρατάξεις των εκπαιδευτικών, πολιτικά κόμματα, Ομοσπονδίες Γονέων, προσωπικό πολλών σχολείων και όπως άκουσα και σήμερα, 127 ομιλίες έχουν γίνει μέχρι που να φτάσουν σε αυτό το κείμενο. Ομολογώ ότι συμφωνώ απολύτως στο ότι δεν παίρνουμε τα προγράμματα ή τις επιστήμες ξεχωριστά, αλλά βάζουμε και τον παράγοντα «άνθρωπο» σε κάθε αναλυτικό πρόγραμμα επιμέρους επιστήμης. Και βέβαια το ότι μόνο η Φιλανδία υπερέρχει του συστήματος του κυπριακού, με καλύπτει απολύτως. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι μόνο η Φινλανδία, όλες οι χώρες υπερέρχουν. Αυτό ήταν και οξύμωρο που έθιξε ο κ. Τσιάκαλος. Στο οικονομικό λέτε;

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Στο οικονομικό είναι πιο μπροστά, αυτό πρέπει να το δούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, κύριε Πανάρετε είδατε τη γενική τοποθέτηση ποια είναι. Επί των λεχθέντων τώρα, που ήταν πάρα πολύ ουσιαστικά, ήδη έχουμε μια πρώτη τοποθέτηση. Κύριε Πρόεδρε του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου έχετε το λόγο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε. Κατ' αρχάς δεν πρόκειται για ερώτηση, αλλά ούτε και για τοποθέτηση. Ήθελα να ευχαριστήσω προσωπικά τον κ Τσιάκαλο, αλλά και τα μέλη της ομάδας, πρώτον τον κ. Τσιάκαλο, γιατί μας τα παρουσίασε τόσο σύντομα και τόσο συνολικά, ώστε φαντάζομαι όλοι καταλάβαμε ότι εκεί πέρα γίνεται μια πολύ σημαντική δουλειά. Η εισήγηση του κ. Τσιάκαλου έρχεται μετά από όσα έχουμε μέχρι τώρα δει και ακούσει και από τον συνάδελφο τον κ. Ζήσιμο, αλλά και από τα κείμενα. Είχαμε προϋδεαστεί, αλλά τώρα ήρθε η τελική, ας το πούμε, τοποθέτηση, η οποία έβαλε ορισμένα πράγματα σε τάξη καλύτερη από αυτήν που είχαμε. Και τα μέλη βέβαια της ομάδας για τη μεθοδικότητα, για τη δουλειά που έχει γίνει εκεί, για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν, όπως είπε και ο κ. Πρόεδρος, ο κ. Μπαμπινιώτης. Δυστυχώς στην Ελλάδα δεν μπορούμε ν' ακολουθήσουμε ίδιες διαδρομές, αλλά ο στόχος είναι κοινός. Και πιστεύω το ότι προηγείται η Κύπρος, ανοίγει ένα δρόμο και για το δικό μας Συμβούλιο και για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Σίγουρα προσβλέπω σε μια ευρύτερη συνεργασία με την αντίστοιχη ομάδα, ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο πλέον, με την ομάδα της Κύπρου, αφού αυτή η ομάδα έχει επωμισθεί την ευθύνη της κατάρτισης των προγραμμάτων σπουδών, ώστε να πάρουμε κι εμείς πολλά πράγματα, μέσα κι από τη δική τους δουλειά που έχει προηγηθεί και μέσα από την εμπειρία που έχουμε μέχρι τώρα στα δεδομένα.

Φυσικά το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δεν έχει τέτοια δυνατότητα, να βγει προς τον κόσμο έξω για να συζητήσει όλα αυτά τα προγράμματα και κατά κάποιον τρόπο, θέλω να το τονίσω αυτό, ότι δεν μπορείς να κάνεις συναντήσεις, δεν υπάρχει η δυνατότητα η διαρθρωτική να βγεις σε όλη την Ελλάδα, με όλο τον κόσμο, να κάνεις συναντήσεις. Πιθανότατα κάποιες επιμέρους, ας το πούμε, ημερίδες, θα μπορούσαν να γίνουν, για να γνωρίσει ο κόσμος, αλλά όταν πια θα έχει προχωρήσει η διαδικασία σύνταξης των προγραμμάτων σπουδών. Να κληθούν κάποιοι ειδικοί, ακόμα και οι γονείς, ακόμα και παιδιά να πουν τις απόψεις τους κτλ. Αυτό δεν αποκλείεται, αλλά δεν μπορεί να γίνει σύγκριση ανάμεσα σε δυο πρακτικές, από τις οποίες η μία έχει ξεκινήσει και πηγαίνει προς μια πορεία και η άλλη

δεν έχει ξεκινήσει. Άρα, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπάρχει κάποια ομοιότητα.

Επίσης ήθελα να τονίσω ότι το κείμενο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου κατ' εξοχήν εστιάζει στο δημοκρατικό πολίτη, στον ελεύθερο πολίτη, στον συνειδητοποιημένο πολίτη. Δηλαδή όλα μας τα κείμενα δεν ξεκινούν από τίποτε άλλο, παρά από τον ελεύθερο δημοκρατικό πολίτη που λαμβάνει υπόψη του τις ιδιαιτερότητες, τις διαφορές και φυσικά τον τόπο του. Παντού δηλαδή φαίνεται αυτό ακριβώς που θέλουμε, δηλαδή και η ελληνική παράδοση και η ελληνική λειτουργία και ταυτόχρονα ότι είμαστε άνθρωποι του κόσμου και πρέπει μέσα σ' αυτό τον κόσμο να ζήσουμε αρμονικά. Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Ας πάμε πρώτα στους εκπροσώπους. Ο κ. Παπαντωνόπουλος έχει το λόγο.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Χάρηκα που άκουσα τον κ. Τσιάκαλο και πρέπει να σας πω και με μια ιδιοτέλεια, γιατί αλλιώς διατυπωμένα, κάποια από τα στοιχεία που ο ίδιος ανέπτυξε σήμερα στην παρέμβασή του, έχουν κατατεθεί κι από μας σ' εκείνο το τρισέλιδο σημείωμα που δόθηκε στην αρχή, στην έναρξη αυτού του διαλόγου και που κάνει λόγο π.χ. γι' αναλυτικά προγράμματα προσανατολισμένα στο ελάχιστο απαιτητό και όχι στο μέγιστο δυνατόν. Ο κ. Τσιάκαλος το είπε «επάρκεια». Επίσης σ' αυτή τη σύνθεση των διδακτικών αντικειμένων, που σπάει την κλασική διαίρεση των επιστημών από τον 19^ο αιώνα και μας φέρνει πιο κοντά στη οριστική αντιμετώπιση του 21^{ου}. Αλλά αυτά είναι θέματα τεχνικής και επιστημολογίας και νομίζω ότι σ' αυτό το πεδίο και πολλά άλλα μπορούν να κατατεθούν και να είναι πολύ χρήσιμα. Εκείνο το οποίο μου έκανε εντύπωση και το οποίο εγώ θεωρώ ότι θα έπρεπε με ένταση να προσανατολιστεί η συζήτησή μας, είναι ο τρόπος με τον οποίο στην Κύπρο, γιατί αυτό είναι το παράδειγμά μας, η σχετική συζήτηση έχει γίνει αντικείμενο κοινωνικής συμμετοχής. Μόνο το 3,5% των εκπαιδευτικών της Κύπρου συμμετέχουν στις σχετικές συζητήσεις και το υπόλοιπο 96,5% είναι άλλοι κοινωνικοί φορείς. Δεν υπάρχει εκείνη η νοοτροπία που περιχαρακώνει τους τομείς, την εκπαίδευση εν προκειμένω, ως αποκλειστικό και προνομιακό αντικείμενο και αντικείμενο για την αρμοδιότητα κάποιου σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες. Η Κύπρος βέβαια είναι ένας τόπος μικρός και γεωγραφικά και πληθυσμιακά και το γεγονός ότι ο κ. Τσιάκαλος μπορεί να προσεγγίσει με 127 ομιλίες ένα μεγάλο κομμάτι της κυπριακής κοινωνίας, δε σημαίνει ότι με την ίδια μεθόδευση μπορεί να μεταφερθεί μια αντίστοιχη απόπειρα ανοίγματος της εκπαίδευσης ως πεδίου συζήτησης, σε όλη την κοινωνία και στον δικό μας τόπο.

Αλλά πρέπει να μας απασχολήσει ο τρόπος με τον οποίο αυτή η αίθουσα θα διευρυνθεί, για να συμπεριλάβει και πολλούς άλλους, οι οποίοι εν προκειμένω δε γνωρίζουν τι γίνεται εδώ και μ' έναν τρόπο δεν ενδιαφέρονται. Δηλαδή, ενώ το ενδιαφέρον για την εκπαίδευση, σε ιδιωτικό επίπεδο είναι τεράστιο, κάθε γονιός ενδιαφέρεται με όποιον τρόπο να βάλει το παιδί του στο Πανεπιστήμιο, στην ουσία, ούτε οι γονείς ατομικά, αλλά ούτε και οι γονείς συνολικά, ενδιαφέρονται για το πώς αυτό μπορεί να γίνεται ορθολογικά, με λιγότερη δαπάνη, με καλύτερα αποτελέσματα, με έναν τρόπο ο οποίος να τους διευκολύνει και προσωπικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Παπαντωνόπουλε μια παρέμβαση σας παρακαλώ, αν δεν έχετε τελειώσει. Αναφέρατε μια έννοια κλειδί: γονείς. Όταν μιλάμε για σχολείο, παιδιά, αυτομάτως πάμε στους γονείς. Προσωπικά έχω μιλήσει με τον Πρόεδρο της Συνομοσπονδίας Γονέων και τον ρώτησα γιατί απουσιάζουν, χωρίς να έχουν δηλώσει ότι θ' απουσιάσουν, από τον διάλογο. Έστειλα και τα κείμενά μας όλα κτλ. και βλέπω ότι ακόμη δεν υπάρχει εκπρόσωπος. Δεν έχουν απαντήσει, έκανα μόνος μου αυτή την παρέμβαση, για να μη θεωρείται ότι στέλνουμε απλώς έγγραφα και προσκλήσεις, και δεν υπάρχουν οι γονείς εδώ. Και μόνο αυτό δείχνει μια διαφορετική νοοτροπία. Από την άλλη πλευρά, η δική μας σκέψη, νοοτροπία, στάση, είναι ότι βρίσκονται σ' αυτή την αίθουσα ήδη εκπρόσωποι από φορείς, που θεσμικά δεν προβλέπονται, αλλά είναι ουσιαστικοί συζητητές μας και νομίζω πάρα πολύ χρήσιμοι, ακριβώς για ν' ανοίξουμε αυτό τον διάλογο. Ο κ. Παΐζης έχει το λόγο.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Κι εγώ ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Τσιάκαλο για την τοποθέτησή του, επίκαιρη στο επίπεδο της συζήτησης, εκεί που το αφήσαμε την Τετάρτη το μεσημέρι. Νιώσαμε όλοι μέσα μας ότι είναι κάτι που μας ενδιαφέρει σαν προσέγγιση, θα θέλαμε πάρα πολύ να ίσχυε στην Ελλάδα, το κατάλαβα, δε χρειάζεται να ψηφίσουμε κ. Πανάρετε, φαίνεται και αμέσως είπαμε «είμαστε διαφορετικοί». Εγώ θα ήθελα με το σχολιασμό μου να δώσω μια απόχρωση σ' αυτή την τοποθέτηση και να κάνω και δυο ερωτήσεις στον κ. Τσιάκαλο, που νομίζω ότι θα μας ενδιαφέρουν κι εμάς αργότερα.

Πρώτα στη διαπίστωση. Όταν είπαμε ότι εμείς είμαστε διαφορετικοί και δε θα μπορεί να ισχύσει σ' εμάς, λέω με βάση το κείμενο της Κυπριακής Δημοκρατίας, να μην πέσουμε στην εκτίμηση ότι η Ελλάδα είναι στη σελίδα 7 και 8 του κειμένου, δηλαδή στην παραδοσιακή προσέγγιση και για κάποιο λόγο δεν μπορεί να ξεφύγει απ' αυτό. Δηλαδή εννοώ, επί της ουσίας και παρά την πρόθεση να βγάλει πολίτη, αποταμιεύει στο μυαλό των παιδιών, αυστηρά καθορισμένο σύνολο πληροφοριών και ασκεί τους μαθητές και τις μαθήτριες σε ρεπερτόριο τεχνικών διαχείρισης αυτών των πληροφοριών. Με σαφή παιδαγωγικό, αλλά κυρίως, πολιτικό λόγο, νομίζω ότι ναι, αυτή είναι μια παραδοσιακή προσέγγιση της εκπαίδευσης και αυτό χαρακτηρίζει την ελληνική πραγματικότητα, εξ ου και η επίκληση της προηγούμενης φοράς να λέμε την αλήθεια. Θα ήθελα πάρα πολύ να νιώσουμε, ότι ίσως να είμαστε κοντά, γιατί ειλικρινά εγώ πιστεύω ότι είμαστε κοντά στο ν' ανήκουμε στη σελίδα 9 και 10, δηλαδή να κάνουμε το επόμενο βήμα, προκειμένου να έχουμε μια προοδευτική προσέγγιση στην εκπαίδευσή μας. Ναι, αλλά η Ελλάδα αντιμετωπίζει ένα πιο σύνθετο πολιτικό σκεπτικό, το είπε και ο Πρόεδρος κτλ. Η Κύπρος αντιμετωπίζει ένα πολύ πιο σύνθετο και πολύ πιο δύσκολο. Είναι διχοτομημένο νησί, είναι μια πατρίδα στο επίκεντρο του παγκόσμιου πολιτικού χάρτη αυτή τη στιγμή, είχε πάρα πολύ μεγάλη σημασία για την Κύπρο ποια θα είναι η εξέλιξη των αμερικάνικων εκλογών. Πάρα πολύ μεγάλη. Ποια θα είναι η κίνηση και η θέση που θα πάρει η κάθε μία χώρα στον ΟΗΕ. Έχει αδυναμία και το εθνικό-πολιτικό σύστημα της Κύπρου αυτή τη στιγμή. Και η εκπαίδευση ναι μεν είχε πόρους, αλλά είχε συνειδητοποιημένα προβλήματα. Γιατί, θα πρέπει κάθε σύστημα να αναλύεται με βάση τα δικά του χαρακτηριστικά, μ' αυτά που ήδη είχε κατακτήσει στη δεκαετία του '80 η Κυπριακή Δημοκρατία, στα θέματα εκπαίδευσης και σ' αυτό που θα ήθελε να φτάσει. Τα προβλήματα της συναίνεσης, νομίζω ότι ο κ. Τσιάκαλος τα είπε από την ανθρωπιά του, απλά

είναι δύσκολα. Είναι δύσκολα και στην Κύπρο, διότι υπάρχει αυτό το χαρακτηριστικό που είπα πριν, που τα διαφοροποιεί και τα κάνει πολύ πιο έντονα και συναισθηματικά, πολύ πιο δύσκολα μπορείς να μιλάς εκεί για τη διαφορετικότητα και για τη συνεννόηση και για την αποδοχή του διαφορετικού. Η έννοια της ταυτότητας της πολιτιστικής, που νομίζουμε ότι στην Ελλάδα θα ξεσηκώσει μια μεγαλύτερη θύελλα, είναι γιατί δεν έχουμε σκύψει περισσότερο, να έχουμε μια όχι τόσο επιθετική, από άμυνα, άποψη, αλλά να έχουμε μια πιο επιθετική, αν θέλετε, αλλά από ισχύ, άποψη, για το πώς μπορεί ν' αντιμετωπίσει ο ελληνικός πολιτισμός τους άλλους πολιτισμούς.

Αυτό είναι ένα σχόλιο. Εγώ πιστεύω ότι αυτή τη στιγμή, αυτός ο χρόνος και για τη δική μας την πατρίδα, είναι ο κατάλληλος χρόνος, το απόσταγμα του προβληματισμού των παιδαγωγών που έχουν προηγηθεί, τον προηγούμενο αιώνα σ' αυτή τη χώρα, να λυθεί. Και θέλω να είμαι και σαφής. Μπορεί να έχει βγει ακόμα και στα δελτία τύπου ότι αυτή η Επιτροπή δεν έχει συμφωνήσει σε τίποτε ακόμα συγκεκριμένα. Όμως είμαι απολύτως σίγουρος, ακόμα και μ' αυτά που άκουσα από σας κ. Σπαθάτου σήμερα, ότι έχουμε συμφωνήσει σ' ένα θέμα. Και είναι τόσο ισχυρή η συμφωνία μας, που θα μπορούσαμε να φωνάξουμε στην επόμενη συνάντησή μας τον Υπουργό Παιδείας να είναι εδώ, ώστε να τον παρακαλέσουμε να δεσμευθεί το Σεπτέμβριο πάνω σ' αυτό το θέμα. Να δεσμευθεί δηλαδή, ότι θα εγγραφούν κονδύλια να τυπωθούν βιβλία για τα παιδιά της Ειδικής Αγωγής από την επόμενη σχολική χρονιά, γιατί αυτό είναι ντροπή για το εκπαιδευτικό σύστημα. Δεν υπήρξε ένας ο οποίος να μην είχε πει «αυτό είναι σωστό». Και υπάρχει και δεύτερο σημείο στο οποίο έχουμε συμφωνήσει. Και είναι η σημασία του Επαγγελματικού Λυκείου, της επαγγελματικής μας εκπαίδευσης, που θα μας λύσει το πρόβλημα το σημαντικό, που έλεγε η πολιτική σκηνή, που είναι του συστήματος των εισιτηρίων εξετάσεων.

Φτάσαμε πολύ γρήγορα, νομίζω μέσα σε 9 συνεδρίες, να συζητάμε για την ποιότητα στην εκπαίδευση, που είναι το καθοριστικό. Ακριβώς πάνω στη δομή κ. Τσιάκαλε που περιγράψατε. Και είχαμε φτάσει, που είναι πολύ δύσκολο για μας να κάνουμε αυτό το βήμα, να συζητάμε για μεγάλες θεματικές ενότητες. Θυμόσαστε ότι ο λόγος και η επικοινωνία δεν θα υπηρετηθεί μόνο από το γλωσσικό μάθημα, δεν θα υπηρετηθεί μόνο από τη νεοελληνική γλώσσα σα δομή, αλλά και από τη νεοελληνική λογοτεχνία, αλλά και από τα Αρχαία Ελληνικά και από τις ξένες γλώσσες και κυρίως από τα θέματα των τεχνών, όπου οι τέχνες πλέον δεν μπαίνουν με τη δομή της ύλης μέσα και είναι η αχίλλειος πτέρνα του παραδοσιακού εκπαιδευτικού συστήματος. Αν θέλεις ν' ασχοληθείς με τις τέχνες, σ' αφήνουν εύκολα, σου λέει «άσε τα παιδιά να παίζουν, το κερασάκι στην τούρτα είναι του εκπαιδευτικού συστήματος, δεν είναι βασικός πυλώνας που είναι η Γλώσσα, η Ιστορία, τα Μαθηματικά, οι Επιστήμες». Όμως οι τέχνες έρχονται και κάνουν τις ανατροπές. Είναι αυτός ο τομέας, ο οποίος θα βοηθήσει τα άτομα με ειδική αγωγή. Αν η τέχνη είναι σημαντική για ένα κανονικό παιδί, το παιδί που έχει στερηθεί μια αίσθηση, αναπληρώνει κυρίως μέσα από την τέχνη. Όχι μέσα από την ιστορική της διαδρομή. Εάν πάτε σε οποιοδήποτε σχολείο, οποιαδήποτε τάξη Ειδικής Αγωγής, θα δείτε οπωσδήποτε να υπάρχει φωτογραφική μηχανή. Οπωσδήποτε μικρό κασετόφωνο. Για να μπορεί να συλλέγει τις πληροφορίες το τμήμα, η τάξη και να τις φέρνει μέσα και να δουλεύει.

Αυτό έχει φέρει ήδη στο επίκεντρο, ότι στον έναν πυλώνα, σ' αυτόν τον οποίο θα συζητήσουμε για την επικοινωνία και που δεν έχει νόημα να μιλάμε πια για διαθεματικότητα, θα μπει κι η τέχνη, θα μπει και η γλώσσα, θα μπου και διάφορα άλλα πράγματα. Η Κύπρος μας δίνει ένα πολύ συγκεκριμένο παράδειγμα. Νομίζω ότι αν ήρθε το timing για την Κύπρο, αυτό σημαίνει, από πολιτικούς, πολιτιστικούς και άλλους λόγους, ότι ίσως είμαστε κι εμείς στο χρονικό ορίζοντα κοντά να κάνουμε το βήμα. Και αυτό σημαίνει ταυτόχρονη ενημέρωση των αρχηγών των κομμάτων. Κύριε Πανάρετε είναι πολύ δύσκολη η απόφαση αυτή, αλλά πρέπει να ενημερωθεί προσωπικά ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, από σας προσωπικά ο Πρόεδρος του κόμματος, οι εκπαιδευτικές Επιτροπές, οι τομείς παιδείας των κομμάτων, περί τίνος ακριβώς πράγματος γίνεται συζήτηση εδώ. Είναι τεράστιο πολιτικό και εθνικό ζήτημα να γίνει το επόμενο βήμα. Έστω με τη μέθοδο που περιγράφει ο κ. Τσιάκαλος. Η μέθοδός του είναι απολύτως δομημένη, απολύτως δωρική στους στόχους της, σαφής ώστε να μπορεί να το καταλάβει ο οποιοσδήποτε κι έχει κι ένα μήκος χρόνου, κάνοντας την έξυπνη επιλογή, την οποία την είχατε υπαινιχθεί κι εδώ, που είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Το 3,5% των εκπαιδευτικών, των ενεργών, μιας χώρας, μετέχει στο σχεδιασμό των αναλυτικών προγραμμάτων.

Ο κ. Τσιάκαλος έχει ήδη απαντήσει στην πρώτη μου ερώτηση. Η ερώτησή μου θα ήταν: «Γιώργο, 10 χρόνια κρατάνε τ' αναλυτικά προγράμματα. Θες 20; 20. Ποιο είναι το επόμενο πρόγραμμα το αναλυτικό και με ποια διαδικασία;». Αν το 3,5% έχει εμπλακεί στο σχεδιασμό αυτού του αναλυτικού Προγράμματος, έχεις κρίσιμη μάζα να σου φτιάξει το επόμενο, που καμιά Επιτροπή, ακόμα της Βουλής της Κύπρου, δεν το ξέρει. Δηλαδή προβλέπει το μηχανισμό ν' αυτοανανεώνεται αυτή η διαδικασία. Κι έχει πολύ μεγάλη αξία αυτό.

Το δεύτερο, μέσα σε 5 λεπτά ο κ. Τσιάκαλος μας εξήγησε τους δείκτες ποιότητας σήμερα που θα είναι μετρήσιμοι. Είπε αμέσως: πόροι που δίνονται για την εκπαίδευση από το κράτος, πόροι που δαπανούν τα ιδιωτικά νοικοκυριά. Να πούμε γρήγορα τους ελληνικούς δείκτες: το 3,5% δαπανά το κράτος μας για την εκπαίδευση. 2,4% υπολογίζουμε κι εμείς ότι είναι οι δαπάνες των ιδιωτικών νοικοκυριών, περίπου 4 δις είχαμε υπολογίσει το 2007 στη ΓΣΕΕ για τις ανάγκες της εκπαίδευσης. Αυτά τα δυο μας κάνουν το 5. Απέχουμε από το 8, δεν απέχουμε από το 5 της Φιλανδίας. Το ποσοστό που εξακολουθεί και είναι μικρό, είναι το ποσοστό για την έρευνα. Είναι πάρα πολύ μικρό, στη Φιλανδία είναι πάρα πολύ υψηλό. Μήπως το κλειδί είναι εκεί; Αλλά το πιο σημαντικό απ' όλα είναι η στάση των γονέων. Είναι κοινή. Όλη αυτή η κίνηση και η δαπάνη των νοικοκυριών και στην Ελλάδα γίνεται γιατί η αξία είναι «να σπουδάσει το παιδί». Και πάνω εκεί, εμείς έχουμε πολύ σημαντικά συμπτώματα της παθογένειας του εκπαιδευτικού συστήματος, που σημαίνει φροντιστήριο. Δε νομίζω ότι υπάρχει στην Κύπρο σ' αυτή την έκθεση. Προετοιμασία υπάρχει, αλλά όχι ακριβώς έτσι. Αυτές τις παθογένειες προσπαθεί αυτή τη στιγμή ν' αντιμετωπίσει η κεντρική πολιτική σκηνή και επενδύσει στη δουλειά που κάνουμε εμείς εδώ. Νομίζω ότι είναι πολύ σωστό το ότι εμείς έχουμε μετακινηθεί ήδη στη δουλειά που πρέπει να γίνει σε επίπεδο εκπαίδευσης.

Κλείνω αυτή την τοποθέτηση με τις δυο μου ερωτήσεις. Κύριε Τσιάκαλε, η πρώτη είναι, αν έτσι είναι, δηλαδή το επόμενο αναλυτικό πρόγραμμα το σκέφτεστε να μπαίνει μέσα σε μια διαδικασία, όπου οι ίδιοι εκπαιδευτικοί μπορούν σιγά-σιγά να συνδιαμορφώσουν ένα πλαίσιο πολιτικού διαλόγου, εκπαιδευτικού, παιδαγωγικού λόγου καλύτερα, ο

οποίος βάζει κάθε φορά τα αιτήματα; Και το δεύτερο: ποιους βαθμούς ελευθερίας πρέπει κατά τη γνώμη σας να προτείνει ένα αναλυτικό πρόγραμμα, σε επίπεδο περιφέρειας και σε επίπεδο εκπαιδευτικού, σχολείου και εκπαιδευτικού, ώστε να αισθάνεται ο εκπαιδευτικός, δημιουργός, δηλαδή ότι όντως υπηρετεί την επιστήμη της αγωγής, για την οποία έχει πάρει το πτυχίο του και δεν είναι απλά ένα άνθρωπος που υλοποιεί οδηγίες κάποιες Επιτροπής, ακόμα και μιας τόσο διευρυμένης ομάδας Επιτροπών, η οποία μπορεί να ικανοποιεί το 3,5%, εξακολουθεί να είναι ανελεύθερο. Θεωρώ την προσωπικότητα του δασκάλου μοναδική, θεωρώ ότι έχει την ελευθερία και πρέπει να του δίνεται η ελευθερία να μπορεί μέσα στην τάξη, κοιτώντας στα μάτια τα 20 παιδάκια που του έχει εμπιστευθεί το Σύνταγμα, ν' αποφασίσει κι εκείνος με ποιον τρόπο, με ποια διαδικασία, θα υπηρετήσει τα τρία πράγματα: την επάρκεια των γνώσεων, την πολιότητα την οποία είπατε και ταυτόχρονα τις βασικές έννοιες κλειδιά και δεξιότητες που υπάρχουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Η κ. Μπίστα έχει το λόγο.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Κύρια Τσιάκαλε είμαι Διευθύντρια Λυκείου. Σας ευχαριστώ θερμά, γιατί και μέσα απ' το λόγο σας μου θυμίσατε λίγο τα φοιτητικά μου χρόνια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων τη δεκαετία του '80, αυτά που μαθαίναμε τότε θεωρητικά, κληθήκαμε στη συνέχεια να εφαρμόσουμε στην πράξη. Νομίζω ότι στο κείμενό σας είναι εμφανές, ότι σχετικά με το αναλυτικό πρόγραμμα δεν ακολουθείται αυτό που εμείς στην Ελλάδα μέχρι τώρα ακολουθούσαμε, το σχεδιασμό από πάνω προς τα κάτω, δηλαδή από τους ειδικούς προς τα κάτω. Το φέρνετε κι από κάτω προς τα πάνω και αυτό θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό. Βάζετε έναν δείκτη, ο οποίος λείπει νομίζω στα δικά μας αναλυτικά προγράμματα, την αποτελεσματικότητα. Αναφέρατε σ' αυτό. Τρίτον, μιλάτε για την έρευνα δράσης και μ' αυτό τον τρόπο νομίζω ότι απαντά η έρευνα δράσης και σ' αυτό που έθεσε ο κ. Παϊζης, ότι ο εκπαιδευτικός γίνεται συνδιαμορφωτής κτλ. Τέταρτον, εκείνο που εντόπισα, γιατί μιλήσατε για προοδευτικούς παιδαγωγούς και για συναίνεση. Έχετε από τη μια πλευρά να φαίνεται τον Ντιούι, αλλά εγώ στο κείμενό σας, και εσείς είστε ειδικός, μπορείτε να με διαψεύσετε, αναγνωρίζω στο «μάθηση με το νου, το χέρι κι όλες τις αισθήσεις» λίγο τα σχολεία του Αμβούργου και το πολυτεχνικό πιθανόν σχολείο της Σοβιετικής Ένωσης. Έχετε εντάξει στοιχεία, έχω την αίσθηση, απ' όλο το φάσμα, που κάποτε ήταν ξεχωριστά και ο ένας δεν ήθελε να βλέπει τον άλλον, ο Ντιούι ο Αμερικανός, οι άλλοι σοβιετικοί, αλλά νομίζω ότι αυτά μ' έναν θαυμαστό τρόπο τα εντάσσετε. Εκείνο που θα ήθελα εγώ να σας ρωτήσω είναι για τι χρόνο μιλάτε. Δηλαδή δεν έχω υπόψη μου το κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα πόσες εβδομάδες έχει. Νομίζω ότι αυτό θα έπρεπε λίγο να το δούμε και τα πρόσωπα στα οποία αναφερθήκατε ότι συμμετέχουν στις ομάδες, που ορίστηκαν από τα κόμματα κτλ., προέρχονται από την εκπαίδευση; Ή είναι απλά πολιτικά πρόσωπα; Σας ευχαριστώ θερμά για όλο αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η κ. Σχολινάκη έχει το λόγο.

Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ: Αισθάνομαι την ανάγκη να πω κάτι. Ήθελα κι εγώ να ευχαριστήσω πάρα πολύ, ζήλεψα λίγο για όσα άκουσα, ωστόσο αμέσως μετά άκουσα τον κ. Γκλαβά, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο πάντοτε μας δίνει

μια γερή βάση για συζήτηση. Αισθάνθηκα ξανά πάλι να βρίσκω τις ισορροπίες μου. Άκουσα και τον κ. Παίζη και πιστεύω ότι μπορούμε να πάρουμε στοιχεία από όσα ακούσαμε, έχουμε ήδη μια πολύ καλή μαγιά απ' όσα έχουμε ακούσει από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και είμαστε εμείς εδώ. Αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό, το ότι βρισκόμαστε εδώ και μπορούμε, παρά τις δυσκολίες, να συμφωνήσουμε σε σημεία που θα μας διευκολύνουν να ανοίξουμε κι εμείς το δρόμο και την πόρτα, όπως είπε ο κ. Γκλαβάς, που μας έχει ανοίξει η Κύπρος.

Θα ήθελα τέλος να μείνω στη λέξη «μπόλιασμα» που άκουσα από τον κ. Τσιάκαλο μεταξύ των πολλών άλλων. Είναι κάτι που κι αυτό θα πρέπει να μας απασχολήσει πολύ. Τίποτε δε θα πρέπει ν' αποτελέσει σοκ για την κοινωνία μας. Σταδιακά, με μέτρο, με μεγάλη προσπάθεια, ό,τι αποφασίσουμε να περάσει σιγά-σιγά, ώστε και να το ελέγξουμε, να δούμε πώς πηγαίνει, αλλά και να μπορέσουμε να πείσουμε σιγά-σιγά και τους συναδέλφους μας και την κοινωνία. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Τζίμας έχει το λόγο.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Να ευχαριστήσω από την πλευρά μου τον κ. Τσιάκαλο, έχουμε συνεργαστεί στο παρελθόν, εμείς τουλάχιστον οι παιδαγωγοί γνωρίζομαστε, γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά και το σύστημα της Κύπρου, το έχουμε ήδη μελετήσει από χρόνια. Θα ήθελα να ρωτήσω, αν μέσα στα αναλυτικά προγράμματα θα υπάρχουν ξεχωριστά αναλυτικά προγράμματα για κάθε μία ομάδα παιδιών ΑΜΕΑ, ή αν θα ενσωματωθούν αυτά τα προγράμματα στ' αναλυτικά προγράμματα της Γενικής Αγωγής, να το πω καλύτερα έτσι και αν στη συνέχεια θα οδηγηθούμε σε νέα βιβλία, νέο υλικό, νέα λογισμικά κτλ. Αυτό που ενδιαφέρει, ως δεύτερο ερώτημα, την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, είναι αυτό ακριβώς που κάνει αυτή τη στιγμή το Ελληνικό Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Έχει ήδη ξεκινήσει τις διαδικασίες γι' αυτό που λέμε Δια Βίου Εκπαίδευση. Αν θα οδηγηθούμε και προς τα εκεί. Αφορά άμεσα την Ειδική Αγωγή. Ευχαριστούμε και πάλι για την ενημέρωσή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο λόγος στον κ. Γιαλούρη.

Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ: Να σας ευχαριστήσω κι εγώ, μια ερώτηση ήθελα, διευκρινιστική, πάνω σ' αυτό το οποίο αναφέρατε σχετικά με τις Φυσικές Επιστήμες και την πρόταση την αρχική για κατάργηση των επιμέρους κλάδων. Αυτό ήταν αρχική πρόταση και αφορούσε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια στο σύνολο μέχρι τέλος της δευτεροβάθμιας; Κα ποιο ήταν το τελικό αποτέλεσμα; Δηλαδή πού καταλήξατε τελικά; Αυτό ήθελα. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι σε επίπεδο οικονομίας. Είναι καθαρά στο επίπεδο της οικονομίας, της γνώσης και τη συζήτησης. Ο καθηγητής κ. Τρικαλινός, εκπρόσωπος της ΠΟΣΔΕΠ έχει το λόγο.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Ευχαριστώ τον συνάδελφο Γιώργο για την ενημέρωση που μας έκανε και δυστυχώς, δεν ξέρω αν είμαι ο μόνος, αλλά εγώ ένιωσα μια βαθιά απογοήτευση. Όχι για την Κύπρο, για την Ελλάδα. Ίσως να οφείλεται και η χθεσινοβραδινή παρουσία μου, στην έναρξη κάποιου συνεδρίου, όπου ήταν και εκεί και ο κ. Ζήσιμος, που μ' έκανε να νιώθω βαθιά θλίψη ειδικά για το θέμα της συναίνεσης. Και ενώ μιλάμε για μια

χώρα, η οποία είναι η Κύπρος, με πολλές αντιθέσεις, μια χώρα όπου και το ποδόσφαιρο είναι πολιτικό, ξέρετε, οι ομάδες ανήκουν σε κόμματα στην Κύπρο, αυτή η χώρα πετυχαίνει τη συναίνεση. Είναι μια χώρα μοναδική στην Ευρώπη, όπου είναι οι κομμουνιστές, το πλέον φιλοσοβιετικό κόμμα, στην εξουσία και το κόμμα αυτό επιδιώκει τη συναίνεση. Είναι μια χώρα όπου το ποσοστό για την εκπαίδευση και την έρευνα είναι 8%. Οι υπολογισμοί σας είναι λάθος, γιατί αν βάλατε 5% στην Ελλάδα, θα έπρεπε να βάλατε 12,5% για την Κύπρο. Και είναι και μια χώρα, η οποία είναι και τελευταία στα θέματα της εκπαίδευσης και όμως παρ' όλα αυτά πετυχαίνει μια ευρύτατη συναίνεση και πολιτική και κατά συνέπεια και στη συνέχεια και συναίνεση φορέων. Εμείς εδώ πολύ φοβάμαι ότι δεν θα το πετύχουμε ποτέ. Όχι ότι εμείς δεν το θέλουμε ως χώρα. Και αυτό είναι καταλυτικό για την εφαρμογή των όποιων προτάσεων και ρυθμίσεων συμβούν τελικά.

Δεύτερο ζήτημα. Υπάρχει και κάτι άλλο. Υπάρχει η αναγκαία, αλλά όχι ικανή, προϋπόθεση στην Κύπρο. Οι υποδομές που υπάρχουν στην Κύπρο, της επιτρέπουν άνετα να οραματισθεί. Εμείς δεν έχουμε την πολυτέλεια να οραματισθούμε πάνω στις υπάρχουσες υποδομές. Το πρώτο πράγμα που θα πρέπει να κάνουμε, είναι να οραματισθούμε πώς θα φτιάξουμε τις υποδομές, που βέβαια αυτό αποδεικνύει για άλλη μια φορά, και το τονίζω αυτό, ότι οι υποδομές είναι αναγκαία και όχι ικανή συνθήκη. Ακριβώς το παράδειγμα της Κύπρου. Πιστεύω κι εγώ ότι εδώ είπαμε πολλά, όχι όμως τόσο συστηματοποιημένα, από αυτά που έχουν ειπωθεί στην Κύπρο. Πιστεύω ότι η σημερινή τοποθέτηση του κ. Τσιάκαλου θα μας βοηθήσει στο να τα συστηματοποιήσουμε περισσότερο για τον εαυτό μας και να καταλήξουμε σε συγκεκριμένες προτάσεις. Εκείνο όμως που πιστεύω, το έχω θέσει εμμέσως σε προηγούμενη συνάντηση, είναι ότι θα πρέπει να βγούμε κι εμείς προς τα έξω, γιατί παρά τους οργανωμένους πολιτικούς, ή κομματικούς, ή συνδικαλιστικούς φορείς, οι οποίοι αντιδρούν, υπάρχει ένας κόσμος, ο οποίος αγωνιά και προσβλέπει προς εμάς, όχι με τη στενή έννοια που το δίνουν οι εφημερίδες, τι θα κάνει το παιδί του αύριο, αλλά πώς θα είναι το εκπαιδευτικό σύστημα αύριο. Πιστεύω ότι είναι πολύς αυτός ο κόσμος. Και μέσα στο χώρο των εκπαιδευτικών και μέσα στο χώρο των γονέων. Δυστυχώς και η Ομοσπονδία των γονέων κ. Πρόεδρε που αναφέρατε, ανήκει στην ίδια κατηγορία των στενά παραταξιοποιημένων φορέων. Χτες άκουσα τον εκπρόσωπό της και είπα Θεέ μου.

Τέλος ότι ένα ακόμη παράδειγμα πρέπει να αντλήσουμε από την Κύπρο. Είναι το γεγονός της συστηματικότητας και όχι της βιασύνης. Μερικές φορές νιώθω ότι βιαζόμαστε υπερβολικά εδώ πέρα. Ίσως θα πρέπει πιο συστηματικά, πιο αναλυτικά, με περισσότερη άνεση χρόνου να δούμε τα πράγματα, χωρίς να έχουμε το άγχος να τελειώσουμε τον Οκτώβριο ή Νοέμβριο. Βέβαια θα μπορούσαμε να προδιαγράψουμε κάποιες αρχές, αυτό ίσως θα μπορούσαμε να το κάνουμε πολύ σύντομα. Αλλά αν θέλουμε να προχωρήσουμε σε βάθος θα πρέπει να μη βιαζόμαστε. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κι εγώ ευχαριστώ. Ο κ. Δερμιτζάκης έχει το λόγο.

Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ: Μια πεζή παρατήρηση, σκέψη. Ευχαριστούμε τον κ. Τσιάκαλο γι' αυτή τη συνδυαστικότητα, να την πούμε, την οποία έδειξε, νομίζω ότι και τις προηγούμενες μέρες αυτό είχε φανεί στις συζητήσεις εδώ. Απλούστατα ο κ. Τσιάκαλος σ' αυτά που λέει ότι γίνονται στην Κύπρο δεν το οριοθετεί. Δηλαδή σε ποιο βαθμό θα παρακολουθήσουμε το παραδοσιακό ή

το άλλο. Εμείς εδώ πέρα, όπως σας είχαμε πει κι εμείς, το PISA είναι ένα πολιτικό εργαλείο, δεν είναι το ευαγγέλιο. Άρα θα μπορούσαμε και να το ακολουθήσουμε, θα μπορούσαμε και να μην το ακολουθήσουμε, ή εν μέρει να το ακολουθήσουμε, για να βγάλουμε και μια καλή θέση της Ελλάδας στο διεθνή ορίζοντα και να έχει και ο εκάστοτε Υπουργός να πει κάτι, ότι ξέρετε, πάει καλά η εκπαίδευση, γιατί στο PISA έχουμε καλή θέση. Το πρόβλημα είναι, που δεν το έχει η Κύπρος τόσο μεγάλο το πρόβλημα, γι' αυτό έχει δίκιο ο Πρόεδρος, είναι διαφορετικά τα πράγματα, ότι έχουμε το πρόβλημα της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η Κύπρος μπορεί να πηγαίνει στην Αγγλία, να πηγαίνει στην Ελλάδα, να πηγαίνει στις άλλες χώρες, γίνεται αυτό, στην Αγγλία προπάντων. Εμείς εδώ πέρα δεν έχουμε τέτοιες διεξόδους, γιατί τα στέλνουμε στη Βουλγαρία τα παιδιά, τώρα τελευταία έμαθα ότι τα στέλνουν στο Ντουμπάι ή στην Αίγυπτο για Ιατρική. Άρα οποιαδήποτε αναλυτικά προγράμματα και να κάνουμε, ο γονέας –και είδατε ότι καλά, η Ομοσπονδία Γονέων είναι Σωματείο με σφραγίδα, αλλά εντάξει, μπορεί να κάνω λάθος, αλλά αυτή τη στιγμή οι γονείς θέλουν το δια ταύτα. Δηλαδή μπορείς να μου κάνεις αναλυτικά προγράμματα, το παιδί μου πώς θα μπει στο Πανεπιστήμιο, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εκεί είναι το θέμα. Αυτό λοιπόν, η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ο ένας στόχος.

Ο άλλος στόχος είναι ότι πρέπει να κάνουμε έναν ολοκληρωμένο πολίτη. Και για να τον κάνουμε ολοκληρωμένο, πρέπει να βάλουμε και τα δύο και την παραδοσιακή και τα υπόλοιπα. Δεν είναι δυνατό δηλαδή να βγάλουμε κάποιον και να πηγαίνει να κάνει αίτηση και να λέει «Ο αιτών» και να γράφει «18». Συμβαίνει αυτό και συμβαίνει και με Κυπρίους κ. Τσιάκαλε. Δεν είναι όλα ρόδινα και στην Κύπρο, παρά το γεγονός ότι εγώ θεωρώ ότι ορισμένα βιβλία, ή τα περισσότερα βιβλία της Κύπρου είναι πάρα πολύ καλά, στη φιλοσοφία ήταν ίσως, αλλά και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο βιβλία που βγάζει επίσης είναι καλά, άσχετα ότι έχουμε πολλά που δεν είναι τόσο καλά. Θέλω λοιπόν να πω, ότι στην προκειμένη περίπτωση, οτιδήποτε θα κάνουμε, θα είναι ένας συνδυασμός, ούτως ώστε να έχουμε κάποιους ολοκληρωμένους πολίτες αύριο, είτε είναι 15, είτε 16 ετών, είτε είναι στα 18 όταν βγαίνουν, αλλά το ίδιο πράγμα πρέπει να γίνει στην υπόθεση Λύκειο και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το Λύκειο θα είναι αυτοδύναμο και να μην έχει σχέση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, διότι διαφορετικά μπαίνουμε στο λούκι αυτό που μας παγιδεύει. Ως προς τα έξω, την επικοινωνία, χωρίς να θέλω να κολακεύσω τον Πρόεδρο, είναι πολύ καλός στην επικοινωνία και θα μπορούσαμε, το τι γίνεται εδώ μέσα, να τον βοηθήσουμε όλοι και να την κάνει αυτή την επικοινωνία. Τίποτε άλλο, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κι εγώ ευχαριστώ. Ο κ. Πανάρετος έχει το λόγο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε. Ενδεχομένως δε θα μιλούσα καθόλου σ' αυτό το θέμα επί της ουσίας, εάν δεν ήθελα να θέσω δυο τρεις πλευρές γενικότερες. Τις παρατηρήσεις που ακούστηκαν μέχρι τώρα, θα έλεγα ότι θα μπορούσε κανείς να τις συγκροτήσει σε δυο ομάδες. Αφενός σε παρατηρήσεις επί των επιμέρους θεμάτων, δηλαδή αυτό έτσι, εκείνο διαφορετικά, αν αυτό θα είναι έτσι, ερωτήματα προς τον κ. Τσιάκαλο και αφετέρου σε μια γενικότερη πλευρά, που τέθηκε από άλλους, στρατηγικής. Η προκλητική αρχική μου τοποθέτηση είχε αυτόν ακριβώς το στόχο: της στρατηγικής. Εάν δηλαδή βλέπουμε ως στρατηγική, μια προσέγγιση μεθοδευμένη, με σαφείς στόχους, με τρόπο που θα οδηγήσει κάπου, ή εάν προτιμάμε μια αντιμετώπιση επιμέρους θεμάτων, που μπορεί να οδηγήσει

σε κάποιες ενδεχομένως γενικότερες συγκλίσεις απόψεων, αλλά δεν θα έχει μια στρατηγική στόχευση. Θα μου επιτρέψετε συνεχίζοντας, επειδή πολλοί ίσως δε γνωρίζουν τον κ. Τσιάκαλο, ούτε εγώ τον γνωρίζω προσωπικά, έχω να τον δω πάρα πολλά χρόνια και δεν έχουμε μιλήσει, να του κάνω μια ερώτηση: πόσα χρόνια είναι Καθηγητής στην Ελλάδα; Μπορείτε να το απαντήσετε αυτό μια στιγμή πριν συνεχίσω;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Εκλέχθηκα Καθηγητής, ο πρώτος στην Παιδαγωγική, στα Παιδαγωγικά Τμήματα το '84.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Την ερώτηση δεν την κάνω τυχαία. Είναι Καθηγητής στην Ελλάδα από το 1984, δηλαδή 25 χρόνια. Αυτό το λέω, για όσους λένε πως η ελληνική πραγματικότητα είναι διαφορετική. Ο κ. Τσιάκαλος είναι Καθηγητής σε ελληνικό Πανεπιστήμιο 25 χρόνια και δεν είναι Καθηγητής σ' ένα εσωστρεφές επιστημονικό αντικείμενο, το οποίο ασχολείται μόνο με έναν τομέα της επιστήμης. Είστε Καθηγητής στο αντικείμενό σας σε όλα σας τα χρόνια κ. Τσιάκαλε πιστεύω και όχι όπως κάποιοι που αρχικά έγιναν π.χ. Μαθηματικοί και στη συνέχεια στράφηκαν στα παιδαγωγικά. Αυτό νομίζω ότι θα πρέπει να το λάβουμε υπόψη μας με την εξής έννοια: δεν ήρθε εδώ ο Πρόεδρος της Επιτροπής της Φιλανδίας για το εκπαιδευτικό σύστημα, για να μας πει πώς προσεγγίζουν τα προβλήματα. Ήρθε ένας άνθρωπος που είναι 25 χρόνια στην Ελλάδα και πιστεύω ότι ξέρει, για να το πω χωρίς να του δώσω μεγάλη έκταση, ξέρει αρκετά καλά τα προβλήματα του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα. Άρα η άποψη ότι η Ελλάδα είναι κάτι διαφορετικό και αυτά δε γίνονται εδώ θεωρώ ότι δεν έχει αρκετή βάση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η απόδειξη, κ. Πανάρετε, είναι ότι ακριβώς αυτό το πρόσωπο, στην Ελλάδα δεν έχει καμία δυνατότητα να κάνει αυτά που κάνει στην Κύπρο.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ναι. Κάποια άλλη εποχή ίσως είχε, αλλά εν πάση περιπτώσει να μην πάμε σ' αυτό το σημείο. Το τελικό μου σχόλιο θ' απαντά σ' αυτό που λέτε εσείς.

Επίσης πολιτικά θα θέσω τώρα το θέμα. Τα ιδεολογικά θέματα και οι αντιπαραθέσεις. Εγώ πιστεύω επί χρόνια, όσο και ν' ακούγεται παράξενο, ότι πολλές από τις αντιθέσεις που εμφανίζονται ως ιδεολογικές είναι αντιθέσεις ομάδων, που αναδεικνύονται όμως σε ιδεολογικές αντιθέσεις. Δεν είναι τυχαίο ότι το στοιχείο, όπως μας περιεγράφη από τον κ. Τσιάκαλο, το οποίο οδήγησε σε αντιθέσεις γνώμων - αν δεν κάνω λάθος είπατε δυο πράγματα, το δεύτερο θυμάμαι, ήταν το GCE, το οποίο δεν είναι ένα ιδεολογικό θέμα. Αν δηλαδή το εκπαιδευτικό σύστημα ή το Πανεπιστήμιο, θα μπορεί να παίρνει με βάση το GCE, είναι ένα θέμα, όπου μία οργανωμένη ομάδα θεωρεί ότι θίγονται τα συμφέροντά της, υπάρχει δηλαδή μια ανησυχία. Το λέω αυτό, γιατί θυμάμαι παλαιότερα έναν Υπουργό Παιδείας που είπε ότι ποτέ δεν μπορεί να υπάρξει συναίνεση στην παιδεία, γιατί τα θέματα είναι ιδεολογικά.

Θα μπορούσα να τοποθετηθώ και στο θέμα του πώς βγαίνουμε, εάν βγαίνουμε προς τα έξω, αν καλούμε τον Υπουργό Παιδείας εδώ ή όχι, αυτό όμως είναι ένα άλλο θέμα στρατηγικής για το πώς λειτουργεί το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας. Δεν είναι τυχαία η επιμονή και η δική μου και του ΠΑΣΟΚ στο να είναι ανεξάρτητη Αρχή, αλλά θεωρώ ότι αν θέλουμε να κάνουμε μια τέτοια συζήτηση, για το πώς η λειτουργία του Συμβουλίου

αυτού είναι πιο αποτελεσματική, δεν μπορεί να γίνει επιμέρους σε μια τέτοια συζήτηση που συζητάμε κάτι άλλο.

Μια ακόμη ερώτηση για τον κ. Τσιάκαλο την οποία θα την απαντήσει μαζί με τα άλλα. Θα ήθελα να τον ρωτήσω γιατί επιμένει στον όρο αναλυτικά προγράμματα, ενώ ουσιαστικά είναι φανερό ότι η προσέγγιση που έχουν είναι στόχοι εκπαιδευτικοί;

Και θα πω και το τελευταίο που θα κλείσει τον κύκλο και της αρχικής μου ερώτησης και αυτή είναι μια προσωπική άποψη και το τονίζω ότι είναι προσωπική άποψη. Όλοι στην Ελλάδα λέμε, «αν ήμουν Υπουργός Παιδείας θα έκανα αυτό, αν ήμουν Πρωθυπουργός θα έκανα αυτό». Εγώ θα σας πω ότι αν ήμουν Υπουργός Παιδείας θα φώναζα τον κ. Τσιάκαλο και θα του έλεγα «ξεκίνα να κάνουμε αυτά που έκανες στην Κύπρο παίρνοντας υπόψη σου και τις εμπειρίες που έχεις από την Ελλάδα». Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κι εγώ ευχαριστώ κ. συνάδελφε. Ο Πρόεδρος κ. Κουρουτός έχει το λόγο.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Είναι πολλά αυτά που έχουμε να πούμε, θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος για να μην κουράσω, να μην επαναλαμβανόμαστε. Πρώτα απ' όλα καλωσορίσατε στην πατρίδα μας, καλωσορίσατε στην Ελλάδα κ. Τσιάκαλε, δεν ξέρω αν σας το έχουν ξαναπεί, εγώ έτσι νιώθω να το πω. Να πω κάτι στην αρχή πριν πάμε στα κεντρικά ζητήματα που είναι βαθιά πολιτικά: εγώ δε θα συζητήσω, ούτε θα μιλήσουμε για τον τρόπο που λειτούργησαν οι Επιτροπές σας και γενικότερα την καθοδήγηση που έχετε εσείς στον τομέα της δημιουργίας ειδικών προγραμμάτων. Θα μείνω στο βαθιά πολιτικό ζήτημα, που είναι η πολιτική και κοινωνική συναίνεση για την επίλυση τέτοιων προβλημάτων και θέλω για μια ακόμη φορά να τα πω, θα ήθελα επειδή είστε κι εσείς μπροστά ν' ακούσουμε την άποψή σας. Να πω όμως κάτι που είπε ο κ. Πανάρετος και ακούστηκε κι από σας και το περάσατε λίγο γρήγορα: άκουσα τη λέξη «οργανωμένα» συμφέροντα. Εγώ πιστεύω ότι είναι λάθος. Δεν είναι οργανωμένα συμφέροντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε ο ένας ούτε ο άλλος ανέφερε τον όρο «οργανωμένα συμφέροντα».

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Αφήστε με να σας πω λίγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι αλλά χρησιμοποιείτε έναν όρο λέγοντας ότι το είπαν.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Υπάρχουν πρακτικά τα οποία μπορούν ν' ακουστούν. Αφήστε να σας πω. Η διεκδίκηση της οργάνωσης των καθηγητών δευτεροβάθμιας δεν είναι συμφέροντα οργανωμένα. Είναι διεκδίκηση ύπαρξης διαλόγου. Της έφεραν απ' ότι ξέρω εγώ προ τετελεσμένων, υπάρχει τέτοιος διάλογος, για τη διαδικασία εισαγωγής στα Πανεπιστήμια, χωρίς να ερωτηθεί κανείς. Και λέει η ΟΕΛΜΕΚ, αν κάνω λάθος να με διορθώσετε, αυτή την πληροφορία έχω εγώ: γιατί ενώ υπάρχει ένας διάλογος, υπάρχει μια πλατιά, βαθιά, κοινωνική και πολιτική συναίνεση στην Κύπρο, εσείς προχωράτε χωρίς τη δική μας συμμετοχή. Επομένως δεν είναι τα συμφέροντα συντεχνιακά μιας οργανωμένης ομάδας, γι' αυτό πιστεύω θα τους πείσετε εύκολα κ. Τσιάκαλε. Γι' αυτό ειλικρινά πιστεύω ότι πράξατε σοφά που δεν παραιτηθήκατε όταν έγιναν αυτές οι παρεμβάσεις που

άλλαξαν το στόχο που είχατε βάλει τον αρχικό, νομίζω ότι έχετε την εμπειρία και τη βούληση να πετύχετε να ξαναγυρίσετε στο στόχο σας, διότι αν είχατε παραιτηθεί θα είχε ναυαγήσει μια προσπάθεια και ίσως ποτέ να μην προχωρούσαμε με σημαντικά βήματα στην κατεύθυνση που θέλετε. Επομένως και η προσπάθεια να ξαναγυρίσουν οι συνάδελφοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο διάλογο, νομίζω ότι είναι ένα πρωταρχικό σημείο, δεν είναι συντεχνιακά τα συμφέροντα, είναι ένα πολιτικό ζήτημα, που προέκυψε τον τελευταίο καιρό κι εγώ τους δικαιολογώ απόλυτα, όμως δεν δικαιολογώ άλλους που λείπουν κάποιες φορές από τους διαλόγους. Αυτή τη φορά πιστεύω ότι είναι λάθος της πολιτικής ηγεσίας που προχώρησε έτσι.

Πάμε στο δια ταύτα. Εγώ δεν νιώθω απογοήτευση συνάδελφε κ. Τρικαλινέ, εγώ νιώθω ιδιαίτερη χαρά. Και είμαι αισιόδοξος. Όχι επειδή είμαι από τη φύση μου αισιόδοξος. Εγώ δε νιώθω απογοήτευση γιατί άκουσα αυτά που άκουσα. Ίσα-ίσα που πιστεύω ότι τεκμηριώνουν την άποψη που διαμορφώνεται, συνδιαμορφώνεται απ' όλους τους φορείς, κόμματα, ΠΑΣΟΚ, ΛΑΟΣ κτλ. και απ' όλους τους θεσμούς, ότι πρέπει να προχωρήσουμε με βήματα σταθερά, σοβαρά, σε μια κατεύθυνση που δεν ήταν η αρχική πρόθεση της Επιτροπής. Μπήκαμε όμως, όπως έκανε και ο κ. Τσιάκαλος, σ' ένα διάλογο και τον συνδιαμορφώνουμε πια. Προσέξτε γιατί λέω στον κ. Τσιάκαλο ευτυχώς που δεν παραιτήθηκε. Γιατί λέω ευτυχώς που συμμετέχουμε και προχωράμε. Δείτε πώς ξεκινήσαμε, ελπίζω κάποια στιγμή ο κ. Μπαμπινιώτης να πει έναν καλό λόγο γι' αυτά που του λέω συνέχεια και επιμένω ν' αλλάξουμε πορεία, μπορεί να διαφωνεί ακόμα, δεν ξέρω εσωτερικά αν διαφωνεί, αλλά δημόσια διαφωνεί με την άποψή μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκφράζονται επιφυλάξεις από τον Πρόεδρο.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Ελπίζω να γίνει κατανοητό ότι αυτή είναι μια αρχή. Θα πω κάτι πολύ απογοητευτικό: μεταρρύθμιση Αρσένη. Υπήρχε Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας. Δεν υπάρχει εσωτερικός πολιτικός διάλογος στα κόμματα. Πώς θέλετε να υπάρχει πολιτικός διάλογος μέσα στο κόμμα, εσωτερικός, ανάμεσα στα κόμματα και στην κοινωνία; Πώς; Θυμηθείτε πώς κατήργησε το ΕΣΥΠ ο κ. Αρσένης τότε, πώς προχώρησε τη μεταρρύθμιση. Με πολλές σωστές παρεμβάσεις. Χωρίς τη συμβολή ενός οργάνου που το ίδιο το ΠΑΣΟΚ είχε καθιερώσει, χωρίς το ΕΣΥΠ. Είναι ο κ. Πανάρετος εδώ, μπορεί να το πει. Απεγνωσμένες προσπάθειες ν' αρχίσει ο διάλογος και δεν άρχισε. Μέσα στα ίδια τα κόμματα έχει καταργηθεί ο πολιτικός διάλογος. Πώς θέλετε να καθιερωθεί έξω; Είναι η παθογένειά μας αυτή. Γι' αυτό πιστεύω ότι αυτή τη στιγμή γίνεται μια σημαντική αρχή δηλαδή, που μπορεί ν' αλλάξει τα πράγματα σε μια σωστή κατεύθυνση και σ' εμάς εδώ.

Κλείνοντας, οι απόψεις που διαμορφώνουμε τώρα, το Παιδαγωγικό, οι προτάσεις του, που πιστεύω ότι έχουν αρκετά στοιχεία από την πρόταση του κ. Τσιάκαλου για τα ανοιχτά προγράμματα ως προς τη φιλοσοφία, δε σημαίνει ότι πήραμε αποφάσεις, ότι πρέπει να συστηθούν τ' αναλυτικά προγράμματα έτσι, ή η ποιότητα στην εκπαίδευση έτσι, ή η δομή του Λυκείου έτσι. Είναι προτάσεις για ν' αρχίσει μια διεργασία γι' αυτό το μοντέλο του κ. Τσιάκαλου, ευτυχώς που είναι ο κ. Τσιάκαλος σήμερα εδώ, μπορεί να μας βοηθήσει για το άλλο βήμα.

Το πρώτο σημαντικό βήμα είναι η συναίνεση η πολιτική και η διαμόρφωση γενικών προτάσεων, το δεύτερο είναι η εξειδίκευση. Στην Ελλάδα θα είναι πολύ πιο δύσκολο να προχωρήσει. Ας γίνουν τα πρώτα

βήματα. Γι' αυτό συνάδελφοι, κ. Τρικαλινέ διαφωνώ μαζί σας, ενώ συμφωνώ στην πραγματικότητα, δεν πρέπει να νιώθουμε απογοήτευση. Πρέπει να νιώθουμε αισιόδοξοι γιατί κάνουμε το πρώτο βήμα.

Κλείνοντας, συμφωνώ με τον κ. Πανάρετο, πρέπει το ΕΣΥΠ να γίνει ανεξάρτητη Αρχή, ειδάλλως δε θα λειτουργήσει. Και το είπα το γιατί, σας είπα το παράδειγμα Αρσένη και Πανάρετου. Δηλαδή φανταστείτε τώρα, ανεξάρτητη Αρχή με έναν Πρόεδρο ο οποίος θα μείνει και με τον άλλο Υπουργό και με την άλλη κυβέρνηση. Δείτε τι διαστάσεις θα πάρει το ζήτημα. Θα μπουν τα θεμέλια ν' αλλάξει η πορεία των πραγμάτων. Ευχαριστώ.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μια διευκρίνιση κ. Πρόεδρε. Απλώς θυμήθηκα, είπα προηγουμένως, δυο θέματα και ανέφερα τα GCE, για τα οποία ο κ. Κουρουτός εύστοχα παρατήρησε, κάτι που δεν το ήξερα, ότι δε ρωτήθηκε, δεν υπήρξε θέμα διαλόγου. Το πρώτο όμως που θυμάμαι και σαφώς δεν είναι ιδεολογικό θέμα, είναι η διαφωνία που είπε ο κ. Τσιάκαλος, για το αν θα πρέπει να έχουν μια προσέγγιση science, επιστήμης γενικά, ή αν θα πρέπει να έχουν Φυσική, Χημεία, Βιολογία. Αυτό δεν νομίζω ότι έχει ιδεολογική διάσταση. Στην Αμερική, στην οποία αμφιβάλλουν για τη δημιουργία του κόσμου, θα μπορούσε να είναι ιδεολογικό θέμα. Ιδεολογικό δε μου φαίνεται. Επομένως είναι φανερό ότι εδώ είναι μια προσέγγιση, που ομάδες συγκροτημένες έχουν διαφωνία, γιατί θα θιγούν δικές τους πρακτικές. Είναι λίγο πρόκληση να πω κάτι για το ΕΣΥΠ του '97, θα το αφήσω.

X. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, μια διευκρίνιση για τα πρακτικά: εγώ δεν αναφέρθηκα στις θέσεις της ΟΕΛΜΕΚ. Αναφέρθηκα στο κλίμα το οποίο επικρατούσε χθες. Είναι διαφορετικά πράγματα.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Να διευκρινιστεί στα πρακτικά, ούτε εγώ αναφέρθηκα στις θέσεις της ΟΕΛΜΕΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά που ήθελα να πω παρουσία του κ. Κουρουτού τ' αφήνω. Ξεκινώ από τα πιο απλά, αλλά τον αφορά κιόλας. Κρίνουμε το Πανεπιστήμιο της Κύπρου εάν θα πάρει GCS ή δε θα πάρει. Το Πανεπιστήμιο της Κύπρου έχει μια αυτονομία. Και αποφάσισε να κάνει αυτό ή εκείνο. Σωστό, λάθος, έχει ένα σκεπτικό. Λοιπόν, είναι μέσα σε ένα άλλο κλίμα με το οποίο έχει λειτουργήσει το Πανεπιστήμιο της Κύπρου. Η πολιτεία μπορεί βέβαια, αλλά δεν μπορούν οι άλλοι όλοι, να έχουν λόγο πώς θα παίρνει τους φοιτητές του το Πανεπιστήμιο και αν θέλει ένα μικρό ποσοστό να προέρχεται με άλλον τρόπο. Είναι μέσα στο θέμα της αυτονομίας του Πανεπιστημίου. Και να πω και κάτι άλλο: εμείς θα συζητήσουμε αυτό το θέμα; Έχουμε ένα εκατομμύριο προβλήματα, μην προσθέσουμε και άλλα. Αλλά με την ευαισθησία των πανεπιστημιακών, που είμαστε πολλοί εδώ, θέλω απλώς, περιγράφοντας την κατάσταση, να πω ότι είναι ένα Πανεπιστήμιο άλλου τύπου εκεί, με πολύ μεγάλη αυτονομία, σε μεγάλο βαθμό δηλαδή, παίρνει τέτοιες αποφάσεις. Λοιπόν, αποφάσισε αυτό. Μπορεί να είναι σωστό, μπορεί να είναι λάθος, αυτό θα το κρίνει εκεί η πολιτεία. Έλεγα κ. Κουρουτέ για το Πανεπιστήμιο της Κύπρου, ότι είναι ένα Πανεπιστήμιο με μεγάλη αυτονομία, όπως πρέπει να είναι τα Πανεπιστήμια, και πήρε μια απόφαση μέσα στο πλαίσιο της αυτονομίας του, ότι ένα μικρό ποσοστό θέλει να το επιλέγει και μ' αυτό τον τρόπο. Από κει και πέρα είναι

ένα άλλο καθεστώς των Πανεπιστημίων και στην Κύπρο και σε άλλες χώρες. Δεν έκανε το Πανεπιστήμιο της Κύπρου κάτι διαφορετικό. Έκανε αυτό που κάνουν χίλια άλλα Πανεπιστήμια που επιλέγουν τους φοιτητές τους. Αλλά δε θα ήθελα τώρα εμείς να μπορούμε σε μια συζήτηση πώς θα παίρνει το Πανεπιστήμιο της Κύπρου τους φοιτητές του.

Όμως, είναι συναφές το θέμα της ανεξάρτητης Αρχής που λέτε. Για να το δούμε στην πράξη. Έχετε αισθανθεί εδώ ότι είμαστε εξαρτημένοι από κάπου; Εγώ ξέρετε, δεν κάνω τον συνήγορο κανενός. Αλλά δεν πρέπει να πιστώσουμε στον Υπουργό Παιδείας ότι δεν παρενέβη ποτέ, δε μας καθοδήγησε ή μας υπαγόρευσε κάτι; Ανεξάρτητη Αρχή, αν το εννοείτε, το λέω και κάποια στιγμή μπορεί να το αποφασίσουμε να το συζητήσουμε καθαυτό το θέμα, θα ήταν εάν, νομοθετικά, με τον κ. Πανάρετο το έχουμε συζητήσει, θα ήθελε απλώς να μην έχει καμία, γιατί αλλού έχει, να μην έχει σχέση με το να συζητά μόνο τα θέματα που υπαγορεύει ο Υπουργός. Εμείς δε λειτουργούμε έτσι. Εάν υπάρχουν τέτοιες δεσμεύσεις, έχει δίκιο και ο κ. Πανάρετος και γενικότερα η άποψη που δε θέλει να είναι ένα όργανο το οποίο συζητά μόνο ό,τι θελήσει ο Υπουργός. Εμείς δεν ξεκινήσαμε έτσι. Συζητάμε ελεύθερα κι έχουμε θέσει υπό εξέταση ολόκληρο το πρόβλημα της παιδείας. Και τι μας είπε ο παρών Υπουργός: «Συζητήστε ελεύθερα, δε δεσμεύεστε σε τίποτε, φέρτε τις προτάσεις σας να δούμε πώς μπορούμε ν' αντιμετωπίσουμε μια σειρά από προβλήματα». Επομένως, το θέμα ανεξάρτητης Αρχής μπορούμε κάποια στιγμή να το συζητήσουμε, αλλά, εάν είναι πραγματικά να έχει δυνατότητα παρέμβασης, τότε πρέπει νομοθετικά να είναι κάτι άλλο. Αυτή τη στιγμή είναι απλώς ένα γνωμοδοτικό όργανο. Κι εγώ νομίζω ότι έτσι πρέπει να είναι, γιατί αλλιώς θα διοικεί και θα κυβερνά το Συμβούλιο. Λοιπόν, μη δίνουμε τόσο μεγάλη έμφαση σ' αυτό κι εγώ ξαναλέω ότι είμαστε ελεύθεροι κι έτσι συζητάμε τα πάντα. Και εκεί είναι που σχολιάζω αυτά που λέει ο φίλος και τιμώμενος από μένα κ. Κουρουτός, ότι δεν ξεκινήσαμε διαφορετικά και πορευόμαστε διαφορετικά, ξεκινήσαμε να κάνουμε έναν διάλογο για αλλαγές στην εκπαίδευση και έτσι πορευόμαστε. Τώρα στη διαμόρφωση ενός διαλόγου που είναι ελεύθερος, προφανώς μπορεί να υπάρχουν αλλαγές στην πορεία.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κύριε Πρόεδρε θα με συγχωρήσετε, αλλά τέθηκε ένα πολιτικό θέμα, γιατί το θέμα του ΕΣΥΠ είναι νομίζω ένα σοβαρό θέμα και θέλω να το σχολιάσω. Τι σημαίνει ανεξάρτητη Αρχή μια και το θέσατε. Ανεξάρτητη Αρχή δε σημαίνει ότι μαζευόμαστε και κουβεντιάζουμε ότι μας αρέσει. Ανεξάρτητη Αρχή σημαίνει ότι έχει το Συμβούλιο την ευχέρεια, να θέσει προς διάλογο και θέματα πέρα από εκείνα που θέτει το Υπουργείο Παιδείας. Κατά τεκμήριο σε όλα τα Εθνικά Συμβούλια στην Ευρώπη, που είναι ανεξάρτητες Αρχές, το Υπουργείο Παιδείας όταν έχει πολιτική, θέτει τα θέματα προς συζήτηση. Αυτό όταν έχει πολιτική. Όταν δεν έχει πολιτική, λέει: «ξεκινάμε από μηδενική βάση». Η άλλη πλευρά της ανεξάρτητης Αρχής τέθηκε πολύ εύστοχα από τον κ. Κουρουτό. Ο νόμος του 1995 για το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας ως ανεξάρτητη Αρχή, είχε, αν θυμάμαι καλά, τη θητεία του Προέδρου 5ετούς διάρκειας, ακριβώς για να ξεπερνά τη θητεία μιας κυβέρνησης και να τονίζει την ανάγκη, ο Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας να μη συναρτά τη λειτουργία του με την πολιτική επιλογή του Υπουργού Παιδείας. Και για να δώσω έναν ακόμα τόνο σ' αυτό που είπατε, στο Συμβούλιο Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχω, όταν έθεσα το θέμα της ανάγκης να συζητήσουμε για την αυτοτέλεια των Πανεπιστημίων, η απάντηση που πήρα από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου

της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ήταν ότι εδώ συζητάμε μόνο ό,τι μας φέρνει, ό,τι μας ζητά το Υπουργείο Παιδείας. Το ότι υπάρχει ενδεχομένως μια διαφορετική αντιμετώπιση στο ένα Συμβούλιο από το άλλο, για οποιουδήποτε λόγους, που δυστυχώς εγώ θα τους εξηγήσω και με άλλους τρόπους, όχι απλώς μόνο με την προσωπικότητα του ανθρώπου ο οποίος βρίσκεται στο ένα Συμβούλιο ή στο άλλο, δε λύνει το πρόβλημα. Ακριβώς αναδεικνύει τη δυσκολία του να λειτουργεί ένα Συμβούλιο με αυτή την προσέγγιση της Υπηρεσίας, γιατί περί αυτού πρόκειται, του Υπουργείου Παιδείας. Η κυβέρνηση και ο Υπουργός Παιδείας διευκολύνεται από ένα ανεξάρτητο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας και δεν οδηγείται στο να έχει μια άλλη Αρχή εκπαιδευτική, η οποία διαμορφώνει ουσιαστικά πολιτική. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ. Δε είμαι πολύ καλός σ' αυτά τα θέματα τα πολιτικά και θα έχω δυσκολία να σας αντιμετωπίσω. Απλώς να πω ότι δεν αισθάνομαι εγώ ως Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας. Δεν ξέρω αν οι άλλοι αισθάνονται έτσι, αλλά εγώ ως Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας δεν αισθάνομαι.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Έχετε διαβάσει το Προεδρικό Διάταγμα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το έχω διαβάσει. Ότι είμαστε ένα γνωμοδοτικό όργανο. Οπωσδήποτε, όμως, και η πράξη έδειξε και ότι γενικότερα μπορεί να συμβεί αυτό, ότι μπορούμε να συζητήσουμε θέματα και πέρα από αυτά για τα οποία ενδεχομένως θα ήθελε ο Υπουργός να έχει την άποψή μας. Νομίζω ότι μπορούμε να το κάνουμε. Αλλά κοιτάξτε, είναι ένα θέμα ανοιχτό αυτό. Ευχαρίστως να το συζητήσουμε. Δε νομίζω ότι και με την παρούσα πολιτική ηγεσία θα υπήρχε και μεγάλη αντίρρηση να γίνει. Ας το δούμε, αν θέλετε, κάποια άλλη στιγμή. Ελάτε τώρα στην ουσία που καίει τον κόσμο, την οικογένεια, το σπίτι, τον Έλληνα. Δεν είναι ο θεσμός αυτό, είναι τι θα βγει από δω. Και στην Κύπρο δεν ξέρω αν έχουν ανεξάρτητη Αρχή που κάνει αυτό, έπεσαν οι άνθρωποι και δουλεύουν. Και για να είμαστε ρεαλιστές, αυτό πρέπει να κάνουμε κι εμείς κι αυτό προσπαθούμε να κάνουμε.

Αυτό που είπαμε «στρατηγική» αγαπητοί, αυτό που χρειαζόμαστε, είναι μια καθαρότητα ενός σχήματος δουλειάς. Και αυτό έχουν πετύχει στην Κύπρο. Έχουν ένα καθαρό σχήμα δουλειάς, με τα κριτήριά τους, με όλα αυτά τα πράγματα. Αυτό πράγματι, αν το δούμε επιστημολογικά, είναι μια μορφή στρατηγικής. Αν δεν είναι η ίδια η στρατηγική. Τι άλλο είναι η στρατηγική παρά να θέσεις αυτούς τους στόχους και να πεις και πώς θ' αντιμετωπισθούν, με ποιες τακτικές, αν κάνουμε τη διαφοροποίηση στρατηγικής και τακτικών.

Λοιπόν και στρατηγική υπάρχει και τακτικές υπάρχουν. Και ακριβώς αυτό είναι και που θα κάνουμε κι εμείς αγαπητοί. Δηλαδή αυτά που συζητάμε και στα οποία μπορούμε να καταλήξουμε, είναι μια στρατηγική του πώς πρέπει να πορευθεί η παιδεία μας και οι τακτικές μετά, είναι πώς θα εφαρμοστούν αυτά τα πράγματα και εκεί υπάρχει μια διαφοροποίηση, διότι θέλω να το ρωτήσω αυτό: εμείς εδώ ως Συμβούλιο, θα μπορούσαμε, γιατί το είπαμε ήδη, να παρακολουθήσουμε, αφού πούμε ότι πρέπει να γίνει αυτό, εκείνο, να τηρηθεί αυτή η στρατηγική, να παρακολουθήσουμε την εφαρμογή αυτών των πραγμάτων και νομίζω θα ήταν πολύ χρήσιμο για οποιαδήποτε κυβέρνηση, οποιονδήποτε Υπουργό Παιδείας, να έχει μια τέτοια άποψη.

Εκεί εμείς σκεφτήκαμε ότι δεν μπορεί να είναι απ' έξω το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ένα θεσμοθετημένο όργανο. Και μάλλον θα ήθελα περισσότερο μια διευκρίνιση, πώς έχει γίνει στην Κύπρο, ποια αξιοποίηση, ή ρόλος υπάρχει στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Είναι πάρα πολύ σημαντικό ότι φωνάξατε 365 μάχιμους εκπαιδευτικούς, 56 συντονιστές κτλ. Αυτά τα έκανε η Επιτροπή. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχει ένα ρόλο σ' αυτά; Απλώς συμμετέχει, επιλέγει ανθρώπους, συνδέει, ή είναι απ' έξω; Έχει μια σημασία να μας το πείτε αυτό το πράγμα.

Ήθελα να σας ρωτήσω, όλα αυτά που πολύ ωραία σχεδιάζονται και πάνε και να εφαρμοστούν, απαιτούν ένα μεγάλο χρόνο. Αυτός πολιτικά έχει γίνει αποδεκτός; Δηλαδή έχει γίνει αποδεκτό ότι αυτά τα πράγματα τελικά θα λειτουργήσουν μετά από 15-20 χρόνια; Νομίζω ότι υπόκειται μια τέτοια παραδοχή, ότι ναι, αυτά τα πράγματα θέλουν το χρόνο τους και φτιάξτε τα όσο χρόνο κι αν πάρει και με τα στάδια που σωστά υποδεικνύετε, δηλαδή και της πιλοτικής εφαρμογής και των διορθώσεων κι όλων αυτών των πραγμάτων. Δε μιλήσατε, αλλά κατ' εξοχήν εσείς προφανώς εννοείτε ότι θα υπάρξει μια συστηματική αξιολόγηση. Δε χρειάζεται και να το πείτε, αλλά αυτό εννοείτε, όταν θα εφαρμοστούν πρώτα και μετά θα υπάρξει μια αξιολόγηση. Δε μας κάνατε λόγο για αξιολόγηση, μάλλον γιατί τα θεωρείτε εσείς αυτονόητα αυτά. Των προγραμμάτων, των πάντων. Δεν άκουσα αυτή την έννοια.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Όμως προτάχθηκε η επιμόρφωση. Και νομίζω ότι είναι σωστή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άλλο όμως επιμόρφωση, άλλο αξιολόγηση.

A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ασφαλώς άλλο, αλλά νομίζω ότι είναι σωστή η σειρά, η προτεραιότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ξέρετε, μιλώ όχι τόσο για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αυτή τη στιγμή, δε μιλάω προφανώς γι' αυτό, μιλάω γι' αυτά που σχεδιάζονται και για την εφαρμογή τους και για τον τρόπο και για την παρέμβαση και για τη διόρθωση, από ποιους θα γίνεται. Θα είναι η Επιτροπή αυτή η οποία θα ρυθμίζει τα πάντα και θα παρεμβαίνει και θα διορθώνει; Τι κάνει το Υπουργείο Παιδείας, τι κάνει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο; Έχουν λόγο; Δεν έχουν; Συνεργάζονται; Γιατί εμείς εδώ αυτά θα έχουμε να τ' αντιμετωπίσουμε. Επειδή έχω ασχοληθεί κάπως με θέματα εφαρμογής στη Διοίκηση από το Πανεπιστήμιο και αλλού, θέτω αυτά τα πράγματα, γιατί αναδύονται πάντοτε. Εμείς εδώ, με τα περισσότερα μέλη της Επιτροπής να επιμένουν σ' αυτό, έχουμε μιλήσει για το θέμα του πώς θα αρθούν εκπαιδευτικές ανισότητες. Θα ήθελα να δω πώς το αντιμετωπίζετε αυτό συστηματικά, ο κ. Κουρουτός ας πούμε, είχε έρθει εδώ και είπε ότι αυτό είναι ένα μείζον θέμα και έχουν συμφωνήσει οι πάντες και άλλοι το έχουν θέσει. Αυτό πώς το αντιμετωπίζετε; Γιατί εντάξει, κάνουμε ένα πολύ φιλόδοξο πρόγραμμα κι έτσι είναι και όχι στον αέρα, αλλά συστηματοποιημένο όπως το λέτε, αλλά εκεί έχετε προβλέψει επί παραδείγματι συμβουλευτικές Υπηρεσίες; Στην Κύπρο έχουμε περισσότερα πράγματα ως προς αυτό, αλλά παρεμβάσεις για άρση εκπαιδευτικών ανισοτήτων δεν ξέρω να υπάρχουν συστηματικές στην Κύπρο, αλλά μπορεί αυτό να είναι δική μου έλλειψη πληροφόρησης.

Όλα αυτά που λέτε τελικά δε θα γίνουν βιβλία; Μάλλον, δεν είναι ανάγκη να γίνουν βιβλία, μία από τις μορφές εφαρμογής τους δεν θα είναι και το βιβλίο; Δηλαδή η Κύπρος μέχρι τώρα χρησιμοποιεί τα βιβλία της Ελλάδος. Τα βιβλία της Ελλάδος είναι με άλλον τρόπο φτιαγμένα, άλλους στόχους, άλλα πράγματα κτλ. Εάν λοιπόν σχεδιάσετε όλα αυτά τα πράγματα και περάσετε στην εφαρμογή τους, επειδή ένα κομμάτι από αυτή την εφαρμογή θα περάσει από το βιβλίο κι εμείς εδώ έχουμε πει κι εσείς θα το λέτε προφανώς, ότι δεν είναι μόνο το βιβλίο, είναι άλλοι τρόποι πρόσβασης στην πληροφορία, βιβλιοθήκη, το ένα, το άλλο, αλλά ένα κομμάτι θα περάσει από το βιβλίο, τι σημαίνει αυτό; Τι υπόκειται; Ότι θα συγγράψετε βιβλία για όλα αυτά τα πράγματα; Θα διαφοροποιηθείτε από το βιβλίο το ελληνικό; Και γιατί να μην το κάνετε; Δεν το θέτω ως πρόβλημα, ως πραγματικότητα.

Είστε ευχαριστημένοι και έχετε λυμένο, το λέω τώρα επειδή έχετε την ευθύνη της Επιτροπής, διότι δε μιλάτε εσείς εκ μέρους της Κύπρου τέλος πάντων, το θέμα της κατάρτισης; Διότι η επιμόρφωση είναι το ένα κομμάτι. Επειδή εμείς εδώ πάσχουμε στο θέμα της κατάρτισης των εκπαιδευτικών, εκεί είναι λυμένο; Ένα πλήθος εκπαιδευτικών έρχονται από την Ελλάδα, άρα έχουν ήδη το πρόβλημα της κατάρτισης. Είναι λυμένο αυτό το θέμα; Πώς όλα αυτά θα τα εφαρμόσετε; Μ' ενδιαφέρει να το ακούσουμε αυτό. Θα το αντιμετωπίσετε μέσα από την επιμόρφωση; Γιατί από την κατάρτιση υπάρχουν προβλήματα.

Το κομμάτι του πολιτισμού μάς ενδιαφέρει να το ακούσουμε, γιατί μιλάμε γι' αυτό, μας ενδιαφέρει πολύ σ' αυτή την Επιτροπή, προβληματιζόμαστε. Το βλέπετε να είναι και το έχετε εντάξει να είναι κάποιες δραστηριότητες και ικανότητες και γνώσεις; Διαχέεται απλώς σε όλα τα υπάρχοντα μαθήματα, ή είναι και κάτι ξεχωριστό; Δηλαδή το Κυπριωτόπουλο θα μπορεί να παρακολουθήσει θέατρο; Θα διαβάσει λογοτεχνία; Θ' ακούσει μουσική; Θα κάνει εικαστικά, κάτι ως χωριστό; Ή όλα αυτά, που είναι μορφές πολιτισμού, θα αναπτύσσονται μέσα από μαθήματα; Γιατί δε μπορούν να περάσουν όλα μέσα από μαθήματα. Πώς το έχετε αντιμετωπίσει αυτό;

Και το τελευταίο. Εμείς πράγματι έχουμε ένα τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα, που γίνεται και εκπαιδευτικό πρόβλημα και πολιτικό πρόβλημα. Η πρόσβαση στα Ανώτατα Ιδρύματα. Δεν μπορούμε εμείς στην ελληνική κοινωνία, στην ελληνική οικογένεια, στον Έλληνα μαθητή να πούμε, «ξέρετε, εμείς μιλάμε για την ποιότητα της εκπαίδευσης, άστο το άλλο, θα το βρουν κάποιοι άλλοι». Πρέπει να μιλήσουμε και γι' αυτό, εάν θέλουμε να είμαστε ρεαλιστές. Αλλά απλώς συμφωνούμε σε αυτή την Επιτροπή, ότι δεν μπορεί να είναι το μόνο πρόβλημα και το κύριο πρόβλημα αυτό, γιατί αυτό είναι συνάρτηση των άλλων. Αυτό λοιπόν μέσα στην όλη πραγμάτευση των θεμάτων που κάνετε, πάει κάπου; Έχετε θέμα πρόσβασης στα Πανεπιστήμια, δηλαδή πώς θα γίνεται, με ποιο σύστημα; Ή το αφήνετε αυτό να είναι ένα πρόβλημα του Πανεπιστημίου και δε σας αφορά στο σχεδιασμό; Γιατί και αυτό είναι μια άλλη τοποθέτηση.

Αυτά ήθελα να σας παρακαλέσω και πώς θα βλέπατε, με την εμπειρία που έχετε και την πείρα τη γενικότερη, εμείς σκεπτόμαστε να κάνουμε τις προτάσεις μας, βλέπετε κι εσείς κλιμακώνετε τα πράγματα, κι εμείς θέλουμε να κάνουμε τις προτάσεις μας για τις οποίες υπάρχει μια μικρή διαφοροποίηση ανάμεσα στον ομιλούντα και κάποια μέλη της Επιτροπής, δηλαδή λέω να έχουμε χρόνο να τα συζητήσουμε και από την άλλη μην πέσουμε σ' αυτό που λένε στην Ελλάδα «δώστο σε μια Επιτροπή

για να το τελειώσει το θέμα, να το πνίξει». Ο Έλληνας, όταν ακούσει ότι μια Επιτροπή συζητάει κάτι, έχει εξαρχής την εντύπωση, την αίσθηση, ότι αυτό δεν πρόκειται να προχωρήσει. Ήθελα να φύγουμε από αυτή τη νοοτροπία και εμείς να βγούμε να πούμε: κοιτάξτε, πάρτε αυτά που εμείς θεωρούμε ότι πρέπει να γίνουν για ν' αλλάξει η εκπαίδευση και είμαστε εδώ, πρώτον για να βοηθήσουμε στην εφαρμογή τους και να την εποπτεύσουμε, αυτό που κάνει η Επιτροπή σας, να μπορούμε και εμείς να έχουμε λόγο σ' αυτά, σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σε συνεργασία με τους μάχιμους εκπαιδευτικούς. Νομίζω ότι αυτά τα πρότυπα που κάνετε και ο τρόπος με τον οποίο δουλεύετε είναι κατ' εξοχήν δημιουργικός και πρέπει να μας απασχολήσει κι εμάς. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο καλεί εκπαιδευτικούς και άλλωστε είναι μέσα στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μάχιμοι εκπαιδευτικοί, με μεγάλη πείρα, αλλά δεν επαρκεί ο αριθμός των ανθρώπων που είναι εκεί, θέλει πολύ κόσμο να δουλέψει γι' αυτά τα πράγματα. Και θα ήθελα να μας πείτε και πώς το βλέπετε ,αν προχωρήσουμε με αυτούς τους τρόπους. Θα φτάσουμε κι εμείς κάπου, ή βλέπετε ότι θα έχουμε δυσκολίες; Αυτό ως εκτίμηση. Τα κυριότερα είναι τα άλλα που σας είπαν οι συνάδελφοι εδώ και που πρόσθεσα κι εγώ. Και πάλι με ευχαριστίες. Είναι κάτι που μας απασχολεί εδώ και είπαμε ότι θέλουμε να κοστολογήσουμε αυτά που θα πούμε.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Πρέπει να ξεκινήσω ομολογώντας κάτι: έχω γίνει τον τελευταίο χρόνο ένας δεξιότηχνης του ν' αποφεύγω ν' απαντώ σε ερωτήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι μια τέχνη κι αυτό.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Όχι όμως επειδή δεν έχω απόψεις, αλλά γιατί έχω την εντύπωση, ότι για να μπορέσει κανείς να καταφέρει κάτι, ιδιαίτερα σε θέματα εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, είναι να μην επιτρέπει σε άλλους να του βάζουν την ατζέντα των ερωτημάτων. Τώρα αυτό θα έρθω να σας το εξηγήσω γιατί. Επιτρέψτε μου να ξεκινήσω με κάτι, επειδή το νιώθω ως ανάγκη, με τον τρόπο με τον οποίο ξεκίνησα την ομιλία μου πριν από ένα χρόνο, θα σας πω τι ομιλία ήταν, πριν από ενάμιση περίπου χρόνο, στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο ενός συνεδρίου. Η ομιλία μου λεγόταν «Ο πρόσφατος θρήνος της Καρυάτιδας στην Αγγλία». Και λόγω του Μουσείου θα τον ξεκινούσα λοιπόν ως εξής: «Ο θρύλος λέει ότι όταν η Καρυάτιδα κομματιάστηκε για να μεταφερθεί από την Ακρόπολη στο Λονδίνο, οι κάτοικοι της Αθήνας άκουγαν τις αδερφές να θρηνούν όλη τη νύχτα». Ο Καμπούρογλου γράφει σχετικά: «Οι γέροντες κάτοικοι των Αθηνών επαναλάμβαναν την ρητήν διαβεβαίωση των γονέων των, που άκουσαν με τ' αυτιά τους τούς θρήνους αυτούς. Οι περιηγητές επιβεβαιώνουν την επί των ημερών τους ακμαία πεπτοίηση και οι επιστήμονες αποδίδουν την παραίσθηση αυτή σε νευρική εξέγερση, δυνάμενη να καταλάβει και ολόκληρη πόλη, εξουδετερωμένων των αισθητηρίων των κατοίκων υπό της φαντασίας». Τελειώνει ο Καμπούρογλου εδώ. Και συνεχίζω εγώ: πόσοι όμως Έλληνες άκουσαν τον πρόσφατο θρήνο της Καρυάτιδας στο Λονδίνο; Πόσοι γνωρίζουν τους λόγους που την έκαναν να πονέσει και γιατί; Αλήθεια, ο δικός της θρήνος, που αφορούσε τις αδερφές της, σε σχέση με τα εκπαιδευτικά μας πράγματα, δεν οδήγησε κανέναν από τους ιθύνοντες της εκπαίδευσης σε νευρική εξέγερση, ενώ θα έπρεπε.

Η αρχή αυτής της ομιλίας έχει σχέση μ' αυτό που ρωτήσατε κ. Πανάρετε, που έχει σχέση με την PISA. Στην τελευταία PISA για τις Φυσικές επιστήμες, υπήρχε μια ερώτηση, αφορούσε στην όξινη βροχή και είχε φωτογραφία της Καρυάτιδας στη Ακρόπολη. Εκεί πέρα λοιπόν, σ' αυτήν είχε μέσα το εξής. Όξινη βροχή, πιο κάτω είναι μια φωτογραφία των Καρυάτιδων που βρίσκονται στην Ακρόπολη στην Αθήνα, για περισσότερα από 2.500 χρόνια. Τ' αγάλματα είναι κατασκευασμένα από έναν τύπο πέτρας που ονομάζεται μάρμαρο. Έτσι είναι η ερώτηση σε όλα τα παιδιά, σε ολόκληρο τον κόσμο. Και μετά γράφει: «Η σύσταση του μαρμάρου είναι το ανθρακικό ασβέστιο. Το 1980 πρωτότυπα αγάλματα μεταφέρθηκαν στο Μουσείο μέσα» κτλ. Ερώτημα λοιπόν μετά αφού λέει εκεί πέρα ότι το μάρμαρο αποτελείται απ' αυτά, λέει μετά για την όξινη βροχή, ότι υπάρχει αυτό το πράγμα και μετά λέει. Έχετε ένα κομμάτι θραύσμα μαρμάρου κτλ. Η ερώτηση είναι λοιπόν, πού οφείλεται το ότι αλλοιώθηκαν οι Καρυάτιδες στην Ακρόπολη; Το 0,3% των Φιλανδών απαντούν στην όξινη βροχή, όλων των παιδιών, ακόμη και των παιδιών με αναπηρίες, γιατί συμμετείχαν εκεί πέρα και τα παιδιά. Το 10,5% των παιδιών της Ελλάδας απαντούν γιατί είναι 2.500 ετών. Πέρασαν τα χρόνια τους, θα τις πάμε στο γηροκομείο. Γι' αυτό και το Μουσείο της Ακρόπολης. Αυτό τι θέμα είναι; Είναι θέμα των Φυσικών Επιστημών; Είναι θέμα της οικονομίας; Είναι θέμα του πολιτισμού; Είναι θέμα της εθνικής ταυτότητας; Τι θέμα είναι; Το γεγονός ότι 10,5% των ελληνόπουλων απαντούν ότι είναι θέμα ηλικίας και άρα καταλαβαίνουν ότι είναι γηροκομείο το Νέο Μουσείο, εμένα μου προκαλεί νευρική εξέγερση όπως το λέει εκεί μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως η παλαιότητα σημαίνει φθορά ασχέτως όξινης βροχής;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Δεν το απαντούν λοιπόν τα παιδιά μας. Τα παιδιά μας λένε για την ηλικία. Αυτό για μένα είναι ένα πρόβλημα. Ένα εκπαιδευτικό σύστημα λοιπόν, που βγάζει τέτοια παιδιά, δεν μπορεί παρά να ψάξει και να δει. Και να μη μου λέει κανείς ότι η PISA γενικώς είναι η οικονομία της γνώσης. Αυτό είναι η PISA. Και αυτό. Γι' αυτό επέμενα τόσο πολύ στην αρχή όταν είπα κοιτάξτε, δε θέλει επαρκείς γνώσεις. Η PISA εδώ πέρα λέει: «Το μάρμαρο αποτελείται από αυτά κι αυτά τα πράγματα». Το λέει στην ερώτηση μέσα. Δεν το ζητά από τα παιδιά να το ξέρουν. Εμείς πιθανόν ν' αποφασίσουμε και να πούμε «θέλουμε και να το ξέρουμε, για πολλούς λόγους». Αυτή θα ήταν η διαφοροποίησή μας. Αλλά αυτό για μένα αποτελεί λόγο. Και αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο συζητάμε και στην Κύπρο μια σειρά από πράγματα. Αυτό είναι για όλους. Όποιος μου έλεγε «ναι, αλλά ο ελληνικός πολιτισμός.. μήπως θέλετε να ανθελληνίσετε μ' αυτό το πράγμα;» έλεγα «πείτε ποιος ανθελληνίζει, αυτός ο οποίος απαντά μ' αυτόν τον τρόπο, είναι ανθελληνισμένος, ή αυτός που μπορεί ν' απαντά σωστά σ' αυτό το πράγμα;» Τόσο απλά είναι τα πράγματα μερικές φορές, αλλά ξέρετε ακόμη και ποια πράγματα μας συγκινούν. Είναι εκείνα τα οποία μας οδηγούν τελικά στο να πάρουμε αυτές τις αποφάσεις, ή εκείνες τις αποφάσεις, να επιχειρηματολογήσουμε μ' αυτό τον τρόπο, ή να επιχειρηματολογήσουμε με άλλον τρόπο. Αυτό παρεμπιπτόντως, μόνο για να σας πω λιγάκι και την προσωπική εμπλοκή, που μπορεί να έχει κανείς σε αυτά τα πράγματα.

Τώρα πάμε στα θέματα. Θα σας απαντήσω πρώτα μ' ένα πολύ βασικό πράγμα, το οποίο υπάρχει στη δική μας λογική και που έχει σχέση

και μ' εμένα και τον τρόπο που εγώ επηρεάστηκα στα παιδαγωγικά. Το 1969 ο Σαρλ Ρόμπινσον, Ισραηλίτης από Αμερική, ο οποίος ήταν στη Γερμανία όμως, έκανε τη μεγάλη αλλαγή επί Βίλι Μπραντ, χρησιμοποίησε μια φράση. Είπε: «Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι η μεταρρύθμιση των αναλυτικών προγραμμάτων». Και αυτό για πολλούς ανθρώπους αποτελούσε μετά μια πυξίδα, όλοι το έλεγαν αυτό το πράγμα. Και αυτό οδήγησε στο να συζητούν για αναλυτικά προγράμματα. Τι εννοεί. Δεν εννοεί εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι να κάνω τ' αναλυτικά προγράμματα με την έννοια του ότι κάνω προγράμματα σπουδών, λέει ότι όταν κάνω τ' αναλυτικά προγράμματα, τότε προκύπτουν μια σειρά από ερωτήματα. Δηλαδή για να μπορέσω να το κάνω αυτό το πράγμα, τι είδους εκπαιδευτικό χρειάζομαι; Αφού αυτό θέλω να κάνω. Από κει προκύπτει η ερώτησή σας περί κατάρτισης, αν τυχόν τα παιδιά θα μαθαίνουν μια σειρά πράγματα απ' έξω και θα πρέπει να τα διδάσκουν στα παιδιά ή όχι.

Στο δικό μας Τμήμα, συνηθίζω, κάνω εισαγωγή στην Παιδαγωγική, την πρώτη μέρα λέω το εξής: «Προσέξτε, υπάρχει μια ιδιαιτερότητα στο επάγγελμα των δασκάλων. Ποια είναι η ιδιαιτερότητα; Μαθαίνεις μια σειρά από πράγματα εδώ στο Τμήμα, για να τα διδάξεις στα παιδιά για να μπορούν να τα χρησιμοποιούν στη ζωή τους». Αυτό λέμε πάντα. Και λέω τώρα. Προσέξτε: μπαίνουν το 2010, τελειώνουν το 2014. Τα παιδιά τα οποία θα κάνετε εσείς το 2016, τα παιδιά θα είναι 6 χρονών όταν θα μπουν μέσα και θα δουλέψουν μέχρι τα 65 τους. Άρα δηλαδή εσείς, θα κάνετε το 2006, θα είναι γεννημένα το 2010, άρα μέχρι το 2075 πρέπει αυτά τα πράγματα που μάθανε να τα χρησιμοποιούν κιόλας. Τι σπουδές είναι αυτές τις οποίες μπορείς εσύ να τους πεις σήμερα τι ακριβώς θα πρέπει να διδάξουν για να μπορούν να το χρησιμοποιήσουν αργότερα εκεί; Αυτό μας οδηγεί και στο χώρο της Παιδαγωγικής και στ' αναλυτικά προγράμματα, σε διαφορετικές προσεγγίσεις. Δεν είναι το παλιό που λέγαμε, όταν ήταν αρχές οι κοινωνίες γενικώς. Δεν άλλαζαν τα πράγματα γρήγορα, που έλεγαν «αυτό θα μάθεις, θα το διδάξεις, θα το ξέρουν και θα το χρησιμοποιούν μετά». Τι λέει λοιπόν, γιατί είναι κατάρτιση, επιμόρφωση που μας ενδιαφέρει.

Πώς θα κάνουμε επιμόρφωση. Θα σας φέρω ένα παράδειγμα που είναι πάλι η απάντηση σε μια άλλη ερώτηση για τις φυσικές επιστήμες. Μας τ' αλλάξανε. Τώρα, αυτή τη στιγμή, οι Επιτροπές από μόνες τους ήρθαν και λένε της Φυσικής, της Χημείας και της Βιολογίας, ξεκίνησαν και λένε «συζητούμε από κοινού» –καλά, για το Δημοτικό δεν είχαν καμία αντίρρηση, το έκαναν- ήταν η Α' και η Β' Γυμνασίου, «να το κάνουμε ή να μην το κάνουμε;» Η Φιλανδία π.χ. δεν το κάνει. Φυσική και Χημεία είναι διαφορετική, κάνουν χωριστά για δικούς τους λόγους. Όταν ρώτησαν «εμείς να το κάνουμε ή να μην το κάνουμε;». Είπαμε, πρώτον γιατί μας ενδιαφέρει τα παιδιά να μάθουν, αλλά έχουμε κι ένα μεγάλο πρόβλημα στην Κύπρο, όπως το έχουμε και στην Ελλάδα, που είναι η τραυματική εμπειρία για πολλά παιδιά του περάσματος από το Δημοτικό Σχολείο στο Γυμνάσιο. Αυτή η τραυματική εμπειρία έχει να κάνει με το γεγονός ότι πιο μπροστά, είναι σ' ένα περιβάλλον που είναι πιο προφυλαγμένο, πιο προστατευμένο, με έναν δάσκαλο, μια δασκάλα, ή ότι είναι αυτό το πράγμα και μετά στο Γυμνάσιο που αλλάζουν πάρα πολλά. Αυτό αποτελεί για την κυπριακή κοινωνία, το ξέρουν και οι γονείς, το ξέρουν και οι εκπαιδευτικοί κι οι πάντες, επειδή αποτελεί θέμα, εμείς δε θ' ακολουθήσουμε τη Φιλανδία, η οποία το χωρίζει, γιατί εκεί όμως είναι ενιαίο από 1^η μέχρι 9^η τάξη και δεύτερον εκεί πέρα, κατά κανόνα, αυτός που κάνει Φυσική κάνει και Χημεία. Κατά κανόνα, όχι πάντα. Εμείς όμως έχουμε χωριστά Φυσικούς, χωριστά Χημικούς.

Πώς το λύνουμε όμως το πρόβλημα; Λένε οι Χημικοί «εμείς πώς θα κάνουμε τη Φυσική;» Και οι Φυσικοί «εμείς πώς θα κάνουμε τη Χημεία;» Εκεί είπαμε εμείς λοιπόν, ότι αν αυτό είναι το πρόβλημά μας, αν συμφωνούμε ότι θα πρέπει να μην έχουμε τις τραυματικές εμπειρίες, αν συμφωνούμε επίσης ότι είναι καλύτερα για τις φυσικές επιστήμες να το κάνουμε ενιαία, τότε η επιμόρφωση την οποία θα χρειαστούμε, θα είναι μια πολύ συγκεκριμένη επιμόρφωση. Οι καθηγητές της Φυσικής που θα διδάξουν στην Α' Γυμνασίου θα πρέπει να πάρουν εκείνα τα πράγματα που χρειάζονται από τη Χημεία για να μπορούν να διδάξουν και τη Χημεία και τη Βιολογία. Αν τα παιδιά 12 χρονών πρέπει να τα μάθουν όλα αυτά, είναι δυνατόν να μην μπορεί να τα μάθει ο καθηγητής της Φυσικής που θα πρέπει να τα διδάξει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι επιμόρφωση και λίγο κατάρτιση.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Ακριβώς, είναι και τα δύο μαζί τώρα. Δηλαδή ουσιαστικά λέμε, προκύπτει όμως από τ' αναλυτικά μας πρόγραμμα, το τι επιμόρφωση θα κάνουμε. Και το ποιος θα την κάνει την επιμόρφωση, πάλι προκύπτει απ' τ' αναλυτικά. Αν θυμάστε, σας είπα πρωύτερα, ότι έχουμε κάποιους που καταρτίζουν τα προγράμματα και πιθανόν είναι συνάδελφοί τους αυτοί που πιθανόν θα λένε αυτά τα πράγματα. Με τον ίδιο τρόπο προκύπτει το τι ακριβώς βιβλία, τι διδακτικά υλικά θα έχουμε. Αν θα δείτε σε κάποια πράγματα για τις Φυσικές Επιστήμες, βλέπετε ότι επειδή βάζει μέσα τις ικανότητες κλειδιά, επειδή βάζει τον δημοκρατικό πολίτη, ξαφνικά το θέμα γίνεται με διαφορετικό τρόπο. Δηλαδή δεν υπάρχουν καλές μέθοδοι διδασκαλίας και κακές μέθοδοι διδασκαλίας. Αν έχω 150 παιδιά μπροστά μου και πρέπει να τους δώσω απλώς πληροφορίες, η καλύτερη μέθοδος είναι αυτή που είπε ο Κορμένιος: μετωπική διδασκαλία. Τότε μπορώ να κάνω σε 150 παιδιά κτλ. Είναι λοιπόν θέμα το ποιοι είναι οι στόχοι μου στο συγκεκριμένο μάθημα, ποιο είναι το θέμα μου για να προκύψουν οι μέθοδοι διδασκαλίας. Απ' τη στιγμή που θα το κάνω, θα κάνω και μια επιμόρφωση στις μεθόδους διδασκαλίας. Δεν τις κάνω ανεξάρτητα.

Με την έννοια αυτή, εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι η μεταρρύθμιση των αναλυτικών προγραμμάτων. Και γι' αυτό το λόγο οδηγηθήκαμε να λέμε, εγώ τουλάχιστον το λέω συχνά και στον Υπουργό και σε όλους, «περιμένετε λιγάκι με τ' άλλα που θέλετε να κάνετε, μη μου λέτε ότι θα κάνετε πρόγραμμα επιμόρφωσης επειδή έχουμε χρήματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση». Παίρνεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση χρήματα, αλλά βάζεις κιάλας. Δηλαδή δεν είναι δυνατό να βάζω, ως πούμε, ένα εκατομμύριο ευρώ, για μια επιμόρφωση, επειδή μου δίνει ένα εκατομμύριο η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Κύπρος βάζει 50-50 σε όλα αυτά τα πράγματα. Χάνεις το ένα εκατομμύριο, ενώ ακόμα δεν είσαι σε θέση να ξέρεις τι ακριβώς χρειάζεσαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Χάνεις κι άλλα πράγματα εκτός από το εκατομμύριο.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Αυτό λέω, το χάνεις αλλιώς, ενώ θα μπορούσες να το κάνεις αυτό το πράγμα. Εγώ χρησιμοποιώ μια φράση, κάποιοι θα μιλούσαν για λαϊκισμό, λένε κάποιοι «χρειαζόμαστε μεταρρύθμιση, θα την κάνουμε γρήγορα. Μας λέτε ότι έξι μήνες θα μπολιαστεί» -η έννοια μπόλιασμα ήταν συνειδητή εκ μέρους μου, ορισμένοι έλεγαν «εμβολιασμός» και τέτοια πράγματα. Συνειδητή ξέρετε γιατί; Γιατί όταν μπολιάζω ένα δέντρο, ακόμη και κακό να κάνω, τον κορμό του δεν τον χαλάω. Γι' αυτό λέω πάντα ότι δε

θέλουμε αναταραχή στα σχολεία μέσα, θέλουμε σιγά-σιγά αυτό το πράγμα. Και λένε «τόσον καιρό περιμέναμε». Η απάντηση η δική μου είναι περίπου αυτή: έχεις ένα άτεκνο ζευγάρι, 10 χρόνια περιμένει παιδί και ξαφνικά πάει ν' αποκτήσει παιδί κι έρχονται όλοι και λένε: «Τόσο χρόνο περιμέναμε, σε τρεις μήνες να το κάνετε». Ε, δε γίνεται. Γι' αυτό λέμε πάντα, νοικοκυρεμένα και χωρίς βιασύνες. Το έχει αποδεχτεί ο κόσμος. Τώρα έχουμε μια καθυστέρηση. Θέλαμε τέλη Ιουλίου να είμαστε έτοιμοι με τα Προγράμματα Σπουδών. Υπήρχε μια καθυστέρηση στους συντονιστές, έχουν αποδεχτεί όλοι ότι μάλλον τέλη Σεπτεμβρίου θα έχουμε απ' όλες τις ομάδες και μετά θα το κοιτάξουμε, αλλά αυτό πρέπει να το εξηγήσετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από τότε που ξεκινήσατε τι χρονικό διάστημα διανύεται; Όχι πόσος είναι ακόμη, αλλά γενικότερα.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Ουσιαστικά ξεκινήσαμε τέλη Ιουλίου πέρυσι και είμαστε στους 11 μήνες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πολύ μεγάλοι χρόνοι.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Όχι, δεν είναι πολύ μεγάλο το χρονικό διάστημα. Και λέμε ότι θα έχουμε, αυτό που είπα, μετά ένα χρόνο, που θα γίνει το μπόλιασμα σε περισσότερα και μετά θα ξεκινήσουμε σταδιακά, βαθμιαία, με την έννοια του ότι αν ένα πράγμα χρειάζεται να μπει στην Ε' Δημοτικού για να μπορεί στη Στ' Δημοτικού μετά να συνεχίσει, δε θα βάλουμε και στην Ε' και στη Στ' τα καινούργια αυτά πράγματα. Αυτό μας δίνει παρεμπιπτόντως και χρόνο να ετοιμάσουμε τα διδακτικά υλικά. Δηλαδή δε σκοτωνόμαστε ακόμη με τη λογική τι θα συμβεί αργότερα. Αυτό μας δίνει παρεμπιπτόντως, θα το απαντήσω και κάπως αλλιώς και ένα χρόνο να δούμε τι γίνεται με αυτά που έχουν σχέση με τις τελευταίες τάξεις του Λυκείου. Πρέπει να σας πω ότι χρησιμοποιήσατε μια λέξη που χρησιμοποιώ κι εγώ εκεί πέρα και στην αρχή ξένιζε. Είπα είμαστε ρεαλιστές, υπάρχουν γονείς και υπάρχουν οι προσδοκίες των γονέων και υπάρχουν οι προσδοκίες των παιδιών. Συνεπώς μας ζητάτε να κάνουμε πολύ καλό αναλυτικό πρόγραμμα. Μπορούμε να πούμε ότι σε έρευνες, όπως PISA κτλ., 5 χρόνια μετά από τη στιγμή που θα το έχουμε εφαρμόσει, θέλουμε να είμαστε στις πρώτες 5 χώρες της Ευρώπης, αλλά αυτές εξετάζουν τους μορφωμένους ανθρώπους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δηλαδή τους 15χρονους, τους 16χρονους. Μέχρι να το καταφέρουμε. Επειδή υπάρχουν οι εισαγωγικές εξετάσεις στο Πανεπιστήμιο, στην Κύπρο παρεμπιπτόντως πολύ πιο έντονες, δηλαδή περνά νομίζω μόνο 20% των παιδιών, ανάποδα απ' ότι εδώ πέρα, μετά πηγαίνουν στο εξωτερικό, αν παραμείνουν τα πράγματα όπως είναι, Β' και Γ' Λυκείου θα πρέπει να δούμε να μη χάνουμε ό,τι έμαθαν πιο μπροστά, αλλά δυστυχώς δεν μπορούμε να κάνουμε όλα εκείνα τα πράγματα που θεωρούμε ότι θα έπρεπε να γίνουν. Η Β' και η Γ' Λυκείου προσανατολίζεται και σ' αυτό το πράγμα. Δυστυχώς είμαστε υποχρεωμένοι να θυσιάσουμε αυτές τις δυο τάξεις. Αλλά τους μορφωμένους που χρειαζόμαστε από την κοινωνία της γνώσης κι αυτά τα πράγματα, μπορούμε να το έχουμε πετύχει κιόλας, ελπίζω ότι αργότερα θα συνεχίσει.

Με την έννοια αυτή, αναλυτικά προγράμματα, έχετε δικίο κ. Πανάρετε που το είπατε, στη σελίδα του εντύπου που σας δώσαμε εμείς λέμε, αναλυτικό πρόγραμμα είναι από εκεί που λέει «Σκοποί». Τι σημαίνει μορφωμένος άνθρωπος. Πώς αυτό το πράγμα εξειδικεύεται μετά σε

συγκεκριμένο περιεχόμενο, πώς εξειδικεύεται σε μεθόδους διδασκαλίας, ακόμη και ποια η συνεργασία με τους γονείς και τι χρειαζόμαστε για το περιβάλλον. Απλώς εμείς δε σας λέμε ακόμη τι χρειαζόμαστε και το έχουν δεχτεί πάρα πολλοί, λένε ότι εντάξει, μπορείτε να κάνετε αξιολόγηση που είπατε. Ήταν χαρακτηριστικό ότι ο Αντιπρόεδρος της ΟΕΛΜΕΚ, που συμμετέχει στην Επιτροπή μας, στην τελευταία συνεδρίαση που είχαμε την προηγούμενη εβδομάδα, είπε, «μήπως θα έπρεπε εσείς», για μένα ως πρόσωπο, αλλά εννοούν πάντα την Επιτροπή, «να ζητήσετε από τον Υπουργό και από την κυβέρνηση να μην καταθέσει το σχέδιο αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου ακόμη, μέχρι που να ολοκληρωθεί η δουλειά και να το αναλάβετε εσείς αυτό το πράγμα; Δεν ήταν προσωπική εμπιστοσύνη, ήταν όμως μέσα στη λογική του ότι τότε έχει νόημα να πεις τι ακριβώς θ' αξιολογώ στους εκπαιδευτικούς, όταν θα ξέρω τι προσδοκώ από τους εκπαιδευτικούς. Και τότε θα πεις και με ποιον τρόπο θα διορίζονται. Πάντα πολλοί λένε, μήπως πρέπει να πάμε στην Ελλάδα, όπου δεν υπάρχει ΑΣΕΠ, γιατί αυτοί και όχι κάποιοι που είναι 20 χρόνια και περιμένουν κτλ.; Η δική μου απάντηση είναι πάλι, δε λέω τίποτα σ' αυτό το πράγμα, να το δούμε, γιατί αν τυχόν, θεωρητικό, αν πεις αυτό που λείπει στα σχολεία μας μέσα είναι και κάποιοι πεπειραμένοι άνθρωποι που έχουν και λίγο γνώση της ζωής βρε παιδί μου έξω από το σχολείο, γιατί οι εκπαιδευτικοί τώρα, όπως διορίζονται, στα 22 τους κιόλας, δεν έχουν βγει ποτέ απ' το σχολείο τους. Μέχρι που να πάρουν σύνταξη δεν έχουν βγει από το σχολείο ποτέ τους. Αν εσύ καταλήξεις και πεις όμως ότι «θα ήθελα και στο σχολείο μέσα κάποιους ανθρώπους που έκαναν και κάτι άλλο στη ζωή τους, δούλεψαν και σε μια Τράπεζα, κτλ.» τότε πιθανό να είσαι λίγο πιο προσεκτικός, όταν λες ότι θα πρέπει να μπουν με εξετάσεις ΑΣΕΠ κτλ. Θεωρητικό είναι αυτό το πράγμα. Αλλά αυτό το θεωρητικό θα το δούμε μετά. Γι' αυτό λέμε, πρώτα τ' αναλυτικά προγράμματα και μετά έρχονται όλα τα υπόλοιπα. Μπορεί να είναι και ταυτοχρόνως.

Εδώ υπάρχει και η μεγάλη διαφορά της δικής σας Επιτροπής από αυτό που κάνουμε στην Κύπρο αυτή τη στιγμή. Πρέπει να σας πω ότι μια αντίστοιχη Επιτροπή που υπάρχει στην Κύπρο δεν προχωρά. Εκεί πέρα είναι πιο δύσκολο να βρεις συναινέσεις. Γιατί. Γιατί δεν έχεις ένα κοινό πράγμα, προς τα πού πηγαίνεις. Η δική μου άποψη τουλάχιστον είναι αυτή και τη συμμερίζονται αρκετοί άνθρωποι. Δηλαδή, ο ένας λέει «αυτό είναι το πρόγραμμα επιμόρφωσης το δικό μας», ο άλλος λέει «αυτό είναι το δικό μου πρόγραμμα επιμόρφωσης». Συνήθως οι άνθρωποι που καταθέτουν προτάσεις έχουν γνώση σ' αυτά. Δεν είναι ένας ο οποίος είναι εντελώς άσχετος και ο άλλος είναι σχετικός, αλλά έχουν πολύ διαφορετικά πράγματα στο μυαλό τους για αργότερα. Γι' αυτό, όταν εμείς φτάσαμε και είπαμε «ξέρετε, η επιμόρφωση για τους καθηγητές Φυσικής που θα κάνουν στην Α' Γυμνασίου, θα είναι αυτό το πράγμα, για της Χημείας θα είναι εκείνο», υπήρχε μια συμφωνία. Και υπήρχε και μια συμφωνία, ότι πράγματι μπορούμε να το ενώσουμε πια, δεν υποβαθμίζουμε τους καθηγητές της Χημείας, δεν υποβαθμίζουμε τους καθηγητές της Φυσικής, αναβαθμίζουμε και τους μεν και τους δε, με βάση τις ανάγκες που έχουμε, τις πολύ συγκεκριμένες. Έχει μια διαφορά αυτό το πράγμα και να δούμε πώς θα πάει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι προσυμφωνημένα ότι θα γίνουν κάποια πράγματα έτσι. Δηλαδή αυτά που διαμορφώνονται ως αποτέλεσμα της εργασίας σας, δεν

τα παίρνει ο Υπουργός Παιδείας να τα πάει στη Βουλή, να τα συζητήσει, αν θα γίνουν ή όχι. Να δούμε κι αυτές τις ιδέες.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Αυτό είναι ένα θέμα. Κοιτάξτε, ο φόβος πάντα υπάρχει. Η Κύπρος είναι Ελλάδα και όχι μονάχα ως σύνθημα. Σε πολλά πράγματα είναι Ελλάδα. Ο λόγος της προσπάθειας συναίνεσης με τα κοινωνικά πολιτικά κόμματα από πιο μπροστά, δεν είναι γιατί τη χρειαζόταν κανείς για να κάνει τ' αναλυτικά προγράμματα. Δηλαδή θα μπορούσε με μια Επιτροπή να τα κάνει όλα αυτά τα πράγματα. Για τους εκπαιδευτικούς έγινε κατανοητό γιατί μας ενδιαφέρει, έτσι δεν είναι; Για τους πολιτικούς δε θα πάει στη Βουλή, τ' αναλυτικά προγράμματα είναι απόφαση Υπουργού. Άρα δεν υπάρχει πρόβλημα. Ναι, αλλά υπάρχει το πρόβλημα το ότι θα είναι άλλος Υπουργός, ή κυρίως αν θα κερδίσει ένα άλλο κόμμα. Άρα, πρέπει από πιο μπροστά κιόλας να έχεις αυτή τη συναίνεση. Δηλαδή το θέμα δεν είναι η συναίνεση, αν θα λες ναι ή όχι, πρέπει να συμμετέχει.

Ήταν η ορθόδοξη παράδοση για την οποία έλεγα, το πρώτο που είχα πει. Σε κάποιες εκδηλώσεις που γίνονται, μου λένε, ένας συνάδελφος, γνωστός και καλός συνάδελφος: «Γνωρίζω τον κ. Τσιάκαλο και ξέρω τι έχει κάνει σε μια σειρά από πράγματα, δεν είναι ακριβώς έτσι οι απόψεις του», λίγο σα μομφή. Κι εγώ είπα, μομφή είναι αυτό το πράγμα; Τ' αναλυτικά προγράμματα που πάω να κάνω, δεν είναι για τα δικά μου παιδιά και τα δικά μου εγγόνια. Αν είχα μόνο για τα παιδιά μου, έχω δυο παιδιά και δυο εγγόνια, αν ήταν μόνο γι' αυτά, θα ήταν εντελώς διαφορετικά τ' αναλυτικά προγράμματα. Αλλά δεν είναι για τα δικά μου. Είναι για όλου του κόσμου, έτσι δεν είναι; Το σχολείο δεν μπορεί να βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τους γονείς, δε γίνεται. Έχει το δικό του ρόλο. Δεν είναι η συνέχεια των γονιών, δεν κάνω ό,τι λένε οι γονείς, αλλά αν είναι σε πλήρη αντίθεση έχει καταστραφεί. Και δεν μπορεί να είμαστε σε πλήρη αντίθεση. Δεν είναι δηλαδή, όπως λένε κάποιοι «τύχη που είναι ο Τσιάκαλος, άρα θα κάνει αυτό κι εκείνο». Μπορεί να είναι τυχερό, μπορεί να είναι και άτυχο αυτό το πράγμα. Αλλά δεν μπορεί να κάνει ό,τι έχει στο μυαλό του μέσα. Γιατί δεν είναι να καταρτίσω αναλυτικά προγράμματα. Τ' αναλυτικά προγράμματα πρέπει να τρέχουν, πρέπει να δίνουν στα παιδιά κάποια πράγματα.

Με την έννοια αυτή, αυτό εγώ θεωρώ ότι πράγματι θα συνεχίσει. Ο κ. Αναστασιάδης είπε «προχωρήστε έτσι», το έδωσα να το καταλάβουν κι οι δικοί μου και οι άλλοι, σ' αυτό το στυλ περίπου. Θέλουμε να προχωρήσουμε. Το ότι μπορεί να γίνουν κάποιες αλλαγές αργότερα, έχει σχέση με αυτό που είπε ο κ. Παϊζης πρωτύτερα. Τ' αναλυτικά προγράμματα δεν είναι Ευαγγέλιο που δεν αλλάζει με τίποτα. Τ' αναλυτικά προγράμματα πηγαίνουν προς εκείνη τη στρατηγική που είπατε, προς τα κει πηγαίνω, διαπιστώνω ότι κάποια πράγματα έχουν αλλάξει στο περιβάλλον γύρω, άρα πρέπει να κάνω κάποιες μικρές αλλαγές, αυτό το πράγμα όμως δεν μπορεί να έρχεται και ν' ανατρέψει ολόκληρο σκεπτικό και όλα αυτά που θέλουμε.

Έρχεται για να μπορέσει να υποβοηθήσει τους ίδιους σκοπούς. Αυτό ξέρετε πού οδηγεί; Η πρώτη ερώτηση που δέχτηκα στην Κύπρο ήταν από δημοσιογράφο στην πρώτη συνέντευξη: «Πείτε μας λοιπόν εσείς, βάζετε μια σειρά από τέτοιους στόχους, τα Θρησκευτικά θα μπορούν να παίξουν αυτό το ρόλο για να ετοιμάζουν τα παιδιά την πολυπολιτισμική κοινωνία, θα κάνουν αυτό, θα δίνουν ικανότητες κλειδιά; Η δημιουργικότητα υπάρχει μέσα στα Θρησκευτικά;». Η απάντησή μου ήταν: Κάθε μάθημα υπηρετεί τους σκοπούς αυτούς. Κάθε μάθημα. Έχει ένα επαρκές σώμα γνώσεων, αλλά και τα άλλα τα κάνει. «Μα τα Θρησκευτικά; Και μάλιστα ομολογιακού

χαρακτήρα, όπως τ' αφήσατε μέσα;». Είπα: ομολογιακού χαρακτήρα, ναι. Δεν κάναμε τέτοια αλλαγή. Κάποιοι λένε, «δε θα έπρεπε να γίνει;» Μου το ρωτούν πολύ συχνά. Ποιον ρωτάτε; Τον Τσιάκαλο με τη δική του γνώμη ή τον Τσιάκαλο που είναι Πρόεδρος της Επιτροπής και λέει «αυτό το πράγμα πρέπει να το φέρουν στην πλάτη τους οι εκπαιδευτικοί και πρέπει να το αποδέχονται οι γονείς»; Ομολογιακού χαρακτήρα Θρησκευτικά δεν απαγορεύουν τη δυνατότητα να κάνουν. Και είπα, 1872, οι πρώτοι οι οποίοι μίλησαν για εθνικισμό και για ρατσισμό ήταν η Σύνοδος στο Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης, που έγινε αποδεκτό από εκεί, που έλεγε ότι ο εθνικισμός και ο ρατσισμός αποτελούν αίρεση, γιατί στηρίζονται στη λογική της διάκρισης κάποιου άλλου ανθρώπου, λόγω του προσώπου του, το πρόσωπο όμως είναι η βασική αρχή και ο σεβασμός του προσώπου, η βασική αρχή της ορθόδοξης χριστιανοσύνης και λέει «άρα είναι και καθ' εικόνα και ομοίωση του Θεού, άρα όποιος κάνει διάκριση στο πρόσωπο του άλλου εξαιτίας της διαφορετικότητάς του ουσιαστικά είναι βλασφημία κατά του Θεού. Συνεπώς είναι αίρεση». Γιατί πρέπει να το διδάσκω εγώ αυτό το πράγμα σήμερα; Δεν το δίδασκα μέχρι τώρα. Τα Θρησκευτικά έρχονται να παίξουν έναν συγκεκριμένο ρόλο.

Κι από κει και πέρα όλα τα υπόλοιπα, με την πολυπολιτισμικότητα, με τα φύλα, όλα αυτά τα πράγματα μπορεί να γίνουν. Το ίδιο ήταν η Ιστορία το μεγάλο μας πρόβλημα. Έπρεπε να βρούμε μια συμφωνία. Η συμφωνία μας ξέρετε πού βρίσκεται; Βρίσκεται στο εξής: λέγοντας «έχουμε ως Έλληνες και Ελληνίδες μια παρακαταθήκη και μια προίκα». Πώς ξεκινάει ο Ηρόδοτος. Πρέπει να μάθουν όλα αυτά τα οποία δεν πρέπει να ξεχαστούν, να μάθουν όλα τα θαυμαστά έργα που επιτέλεσαν όχι μόνο Έλληνες, αλλά και βάρβαροι και τρίτο, να μάθουμε και γιατί γίνονταν οι συγκρούσεις μας με τους Πέρσες, έτσι δεν είναι; Και μετά έρχεται ο Θουκυδίδης και λέει ότι είναι το σαφές και αληθές. Αυτά τα πράγματα μπορούμε να τα βρούμε και παίρνοντας υπόψη τις ευαισθησίες όλων των ανθρώπων. Εγώ χρησιμοποίησα μια φράση, λέγοντας, πρέπει το σχολείο ν' αποδέχεται και τ' αναλυτικά προγράμματα, το εξής πράγμα: οι ιστορικοί γνωρίζουν ποιες είναι οι σημαντικότερες μάχες που έγιναν ποτέ, Μαραθώνας, Θερμοπύλες κτλ. Αλλά μία μητέρα ενός παιδιού, πρέπει να έχει το δικαίωμα, αν τυχόν και έχασε το γιο της σ' έναν πόλεμο, να λέει, η σημαντικότερη μάχη στην ιστορία της ανθρωπότητας ήταν η μάχη στην οποία έχασα το γιο μου. Έτσι το νιώθει.

Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι, ακόμη και με την ιστορία, έχουν και προσωπικές σχέσεις, πρέπει να τις παίρνουμε υπόψη. Καταλαβαίνετε τη λογική. Κι εδώ βρήκαμε μια συμφωνία λοιπόν. Τώρα για το αν είναι ιδεολογικό ή όχι, παρεμπιπτόντως εκεί πέρα εγώ είμαι με την ΟΕΛΜΕΚ, στηρίζεται λιγάκι σ' εμένα σε κάποια πράγματα, άρα δεν πρόκειται να συγκρουστούμε για τέτοια θέματα. Κοιτάξτε, δεν έχει σχέση με τον Πρόεδρο, το έχω γράψει όμως εδώ και πάρα πολλά χρόνια, φάνηκε και στην αρχή. Το πρόβλημα που έχουμε στην Ελλάδα, είναι ότι δεν έχουμε οργανικούς διανοούμενους των διαφόρων πολιτικών χώρων. Πάρα πολύ λίγους μονάχα. Αν τους είχαμε, τότε θα κατανοούσαν αυτό που είπα εγώ στην αρχή, ότι αυτή τη στιγμή ζούμε ένα ιστορικό παράδοξο στο χώρο της εκπαίδευσης, ότι δηλαδή αυτοί που ανήκουν στον ένα χώρο, διαπιστώνουν ότι οι δικοί τους παιδαγωγοί, και καλά τα περιγράψατε, οι δικοί τους παιδαγωγοί σήμερα έρχονται και δικαιώνονται γι' αυτό που κάνουν, με βάση τις κοσμοθεωρητικές τους απαρχές, ένα σχολείο δημιουργικότητας κτλ. και οι άλλοι έρχονται και λένε «ναι, αλλά ξέρεις, εμείς σηκώνουμε την οικονομία

και για την οικονομία χρειαζόμαστε ένα τέτοιο σχολείο όπως το λέγατε εσείς, αλλά για άλλους λόγους». Αν το είχαμε αυτό το πράγμα θα ήμασταν Φιλανδία. Δεν το έχουμε αυτό το πράγμα γι' αυτό είμαστε Ελλάδα. Δηλαδή παίζουν και οι άνθρωποι ρόλο. Κι αυτό δεν ξέρω πώς θα το ξεπεράσουμε, η δική σας η δουλειά είναι μια δουλειά που γίνεται προς αυτή την κατεύθυνση.

Με τη Φυσική και τη Χημεία έγινε νομίζω κατανοητό όπως το είπα με την Α' Γυμνασίου. Εκεί λοιπόν έχουμε τώρα μια συμφωνία. Δεν πάει για το Λύκειο. Η συζήτησή μας είναι και θα γίνει απ' ότι φαίνεται, η Επιτροπή θ' αποφασίσει για Α' και Β' Γυμνασίου, δηλαδή από Δημοτικό μέχρι Α' – Β' Γυμνασίου. Επειδή μετά θέλουμε να προετοιμάσουμε τα παιδιά και για τη δυνατότητα, αυτό που είπα στην αρχή –τι να κάνουμε, έτσι είναι τα Πανεπιστήμια και οι εισαγωγικές εξετάσεις, δε θέλουμε ν' αφαιρέσουμε από τα παιδιά τη δυνατότητα να μπορούν να δώσουν τις εξετάσεις τους κτλ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δε σκέφτεστε μια μορφή Λυκείου, γιατί εμάς μας απασχολεί εδώ, μ' έναν γενικότερο μορφωτικό χαρακτήρα και επιλογές;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Κύριε συνάδελφε καταλαβαίνω την ερώτηση, αλλά και να το σκεφτόμουν δε θα το έλεγα. Μέχρι να πάμε εκεί πέρα, δεν πρόκειται να ομολογώ και να φανερώνω σκέψεις με τίποτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εντάξει..

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Καταλαβαίνετε γιατί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Δε θέλω. Μπορεί να μη θέλω, άλλωστε, όταν θα τ' ολοκληρώσω, μπορεί να μ' έχουν πείσει για άλλα πράγματα. Μένω σ' αυτά. Τώρα στα προγράμματα σπουδών έχουμε κάτι το διαφορετικό σε σχέση με παλαιότερα κι έχει σχέση με την ανισότητα για την οποία ερωτήθηκα πρωτίτερα. Ξεφεύγουμε από τη λογική ότι ένα πρόγραμμα σπουδών είναι για ένα χρόνο. Δηλαδή Σεπτέμβριο μέχρι Ιούνιο. Κι εδώ τα πράγματα είναι πολύ απλά. Εγώ το φέρνω ως παράδειγμα, λέω το εξής: κάνουμε το πρόγραμμα σπουδών για τα μαθηματικά στην Α' Δημοτικού και λέμε ότι τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν μέχρι το 20 και να κάνουν πρόσθεση και αφαίρεση. Αυτό τι λέει όμως: έχουμε από διεθνείς έρευνες δεδομένα, δεν αλλάζει ούτε η Ελλάδα ούτε κανένας, ότι περίπου 15% των παιδιών ηλικίας 6 έως 7 ετών δεν τον καταφέρνουν αυτό το στόχο και τον καταφέρνουν ένα χρόνο αργότερα. Το ξέρουμε αυτό το πράγμα. Εμείς τι δυνατότητες έχουμε. Μία δυνατότητα, να τ' αφήσουμε στάσιμα, για να το καταφέρουν έστω του χρόνου, αλλά αν τ' αφήσουμε στάσιμα, γνωρίζουμε ότι μετά τα παιδιά αυτά θα ξαναμείνουν στάσιμα, για άλλους λόγους τώρα, ανεξάρτητα από τα Μαθηματικά κτλ. Ή, να μην τ' αφήσουμε στάσιμα, πηγαίνουν στη Β' τάξη, έχουν 15 μέρες το πολύ για να μπορέσουν να τα προλάβουν, γιατί δεν τα προλαβαίνουν, άρα κρατούν τις ελλείψεις τους, πολλαπλασιάζονται οι ελλείψεις, συνεχίζουν μετά με τις άλλες ελλείψεις και μετά, κάθε τόσο χρόνια, εμφανίζονται κάποιοι συνάδελφοι, άντρες και γυναίκες και διαπιστώνουν στην Α' Γυμνασίου εμφανίζονται 15% παιδιά λειτουργικά αναλφάβητα στα Μαθηματικά. Εγώ απαντώ κάθε φορά που τη βλέπω, «σώπα, δεν το ξέραμε πιο μπροστά;». Αφού είναι δεδομένο, το κάναμε έτσι το πρόγραμμα σπουδών, ώστε τα παιδιά 15%, που γνωρίζουμε από την

παιδαγωγική ψυχολογία ότι δε μπορούν να το καταφέρουν, ότι δε θα το καταφέρουν. Κι εσύ έρχεσαι μετά και μου λες μπράβο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπάρχει δυνατότητα παρέμβασης;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Η παρέμβαση λοιπόν σ' εμάς είναι, για τέτοια πράγματα, ότι το αναλυτικό πρόγραμμα σε τέτοια είναι σε περισσότερες τάξεις, στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι Προνήπιο, Νηπιαγωγείο μέχρι και Β' Δημοτικού, που σημαίνει ότι στη Β' Δημοτικού πρέπει να διαφοροποιώ τη διδασκαλία, άρα ορισμένα παιδιά να μπορούν αυτά τα πράγματα να τα κάνουν ακόμα καλύτερα. Στο Μουσείο μέσα που έχουμε, εγώ φέρνω ένα παράδειγμα, στην Αγία Νάπα είναι το Μουσείο της Θάλασσας, κάποια παιδιά έρχονται και εξετάζουν γιατί είναι μεγαλύτερα τα κοχύλια του Ινδικού Ωκεανού από αυτά του ίδιου είδους στη Μεσόγειο. Την ίδια στιγμή τα παιδιά που δεν μπορούν να προσθέτουν και ν' αφαιρούν, παίρνουν ως άσκηση μέσα στο project αυτό που έχουμε του Μουσείου, παίρνουν ως άσκηση να προσθέτουν αυτά και να βάλουν τόσα κοχύλια από δω και τόσα κοχύλια από κει. Είναι γνωστά πράγματα. Αλλά για να γίνουν αυτά, μπορούν οι εκπαιδευτικοί μας να κάνουν μια επιμόρφωση. Πρέπει να το αφήσουν πιο ελεύθερο το αναλυτικό πρόγραμμα. Πρέπει δηλαδή οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη δυνατότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι κάνετε σ' αυτό;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Σε τέτοια πράγματα τ' αφήνουμε πιο ανοιχτά ούτως ή άλλως και περίπου υπολογίζουμε ότι –λέω περίπου, γιατί θα δυσκολευτούμε, θα είναι Σεπτέμβριος ή Δεκέμβριος- λέμε ότι περίπου 2/3 του μαθήματος είναι μάθημα, έτσι όπως το γνωρίζουμε, με ύλη συγκεκριμένη κτλ. και ένα τρίτο είναι σε projects, ή διάφορες τέτοιες μορφές, βιωματικές μορφές. Αυτό έχει πολλούς στόχους. Και για να μπορούν τα παιδιά να είναι πιο άνετα κτλ. και για να μπορούμε να διαφοροποιούμε σε ορισμένα. Αλλά η διαφοροποίηση είναι, από την αρχή κιόλας, μέσα στη λογική μας, σε ορισμένα πράγματα. Αυτά πρέπει να τα ξέρουν όλα τα παιδιά. Άρα όταν θα είναι 15-16 χρονών πρέπει να τα έχουν μάθει. Και αυτό το πράγμα έχει σχέση και με τα παιδιά με αναπηρίες. Μία μικρή κατηγορία παιδιών που θα είναι σε διαφορετικά σχολεία, έτσι είναι, αλλά τα περισσότερα παιδιά πρέπει να είναι, αυτή είναι η άποψή μας, γι' αυτό μιλούμε για το δημοκρατικό σχολείο, μέσα στο κανονικό. Που σημαίνει ότι τ' αναλυτικά μας προγράμματα πρέπει να παίρνουν υπόψη τους όχι αυτές τις περιπτώσεις, ως χωριστές περιπτώσεις, να είναι τέτοια τ' αναλυτικά προγράμματα, ώστε τελικά να μπορούν να επιτρέπουν τη συμμετοχή των παιδιών και την επιτυχία των παιδιών.

Ξέρω πόσο δύσκολο είναι αυτό το πράγμα. Και μη θεωρείτε ότι περνά απ' το μυαλό μας ότι εμείς θα έχουμε το Δεκέμβριο έτσι ακριβώς τ' αναλυτικά προγράμματα, ώστε όλα τα πράγματα να είναι εντελώς καλά κιόλας. Δηλαδή πρέπει να είναι κανείς πολύ αφελής, παιδαγωγικά αφελής, αν νομίζει ότι όλα αυτά που μπορούμε να πετύχουμε, κι εγώ θεωρώ ότι μπορούμε να τα πετύχουμε, ότι τα πετυχαίνει κανείς επειδή έχει μια συνταγή. Τα πετυχαίνει γιατί δουλεύει σ' αυτό το χώρο πάρα πολύ συστηματικά για να το καταφέρει. Αυτός είναι όμως ο στόχος μας και θα το καταφέρουμε. Η Κύπρος, παρεμπιπτόντως, ξοδεύει πάρα πολλά χρήματα για την ένταξη των παιδιών με αναπηρίες. Π.χ. αυτό που έχουμε στην Ελλάδα και δεν το εφαρμόζουμε ποτέ, η σύγκρουση μου πάντα με το

Υπουργείο Παιδείας ήταν να βρούμε τις πιστώσεις που χρειάζονται για τον συνοδό – δάσκαλο, μέσα σ' αυτές, που δε δινόταν, στις χιλιάδες περιπτώσεις, η Κύπρος το κάνει. Αλλά δε θέλεις τα παιδιά τελικά να έχουν την επιτυχία, γιατί το αναλυτικό πρόγραμμα δεν είναι ένα αναλυτικό πρόγραμμα το οποίο παίρνει υπόψη τις δυσκολίες, κάνει σαν δήθεν αυτό το παιδί να μην έχει τίποτε, καμία άλλη ανάγκη, παρά μονάχα έναν δεύτερο άνθρωπο να το βοηθάει από δίπλα. Δηλαδή ένα διαρκές φροντιστήριο. Είναι, δεν είναι αυτό. Έχει διαφορετικό τρόπο να προσλαμβάνει τον κόσμο και να επεξεργάζεται αυτά τα πράγματα. Αν δεν το πάρεις υπόψη σου εκεί πέρα κι εσύ λες, έχεις διαφορετικό, αλλά εγώ θα σου δώσω να σε κάνει ίδιο με τον προηγούμενο, δε γίνεται. Γι' αυτό λέω ότι είναι ένα λιγάκι δύσκολο πράγμα, άρα θα το κοιτάξουμε. Άρα είναι η διαφοροποίηση, που στηρίζεται στη λογική ότι κάποιοι στόχοι που είναι βασικοί, πηγαίνουν σε περισσότερο χρόνο κι όχι μονάχα σ' αυτόν.

Εδώ πέρα να πω κάτι όμως που έχει σχέση και με τη διαπολιτισμικότητα, γιατί εμφανίζεται και με τα παιδιά με αναπηρίες. Κοιτάξτε, στη δική μας λογική, η διαπολιτισμικότητα δεν είναι κυρίως και αποκλειστικά, προσφορά στα παιδιά που έχουν διαφορετικό πολιτισμό. Η δική μας λογική είναι ότι η διαπολιτισμικότητα ξεκινά από τη δεδομένη ανάγκη, τα παιδιά των Κυπρίων τώρα ν' αποκτήσουν όλα εκείνα τα εφόδια που χρειάζονται, για να μπορέσουν να ζουν σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες και έξω από την Κύπρο. Γιατί η πιθανότητα των παιδιών που πάνε σήμερα στο σχολείο, να ζήσουν όλη τη ζωή τους στη Λάρνακα, είναι ελάχιστη. Ζουν στην ενωμένη Ευρώπη. Γι' αυτό άλλωστε και εγώ, το κύριο επιχείρημα που φέρνω, είναι «κοιτάξτε, η Ευρωπαϊκή Ένωση για όλα τα πράγματα έχει κι έναν τύπο. Έχει κι έναν τύπο λοιπόν βιογραφικού σημειώματος». Στο βιογραφικό σημείωμα δίνει περισσότερη σημασία στο αν έχεις ζήσει σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον κι έχεις εμπειρίες να διαχειρίζεσαι το πολυπολιτισμικό περιβάλλον, απ' ότι δίνεις στα διδακτορικά. Αυτό σημαίνει κάτι. Εμείς δηλαδή, δεν είναι μονάχα η PISA που μας λέει μια σειρά από πράγματα, είναι και η καθημερινότητα. Άρα, η ανάγκη να προετοιμάζονται τα παιδιά για την πολυπολιτισμική κοινωνία, δεν είναι μια ανάγκη που την προσφέρουμε στα παιδιά των Ιρακινών, των Νιγηριανών κτλ., αλλά είναι μια ανάγκη των δικών μας παιδιών, τα οποία παιδιά έχουν ακόμη καλύτερη δυνατότητα να το καταφέρουν αυτό το στόχο. Βεβαίως και τ' άλλα, δεν τα κάνουμε εποπτικό υλικό τα άλλα παιδιά.

Δεύτερο πράγμα: Η PISA η τελευταία έδειξε κάτι πολύ σημαντικό. Έδειξε ότι εκπαιδευτικά συστήματα που λειτουργούν με ανομοιογενείς τάξεις, έχουν σ' αυτά τα συστήματα με το νέο τρόπο αναλυτικών προγραμμάτων, όχι με τον παλιό, με το νέο τρόπο αναλυτικών προγραμμάτων, σ' αυτά τα παιδιά τα οποία αλλιώς αποτυγχάνουν, ξεφεύγουν από την αποτυχία, αλλά και τα παιδιά τα οποία έχουν πολύ υψηλές επιδόσεις, έχουν ακόμη υψηλότερες επιδόσεις. Και αυτό είναι το πολύ σημαντικό, πρέπει να γίνεται σε όλους κατανοητό. Με τα παλιά αναλυτικά προγράμματα, δηλαδή αυτά που είχαμε με τις πληροφορίες κτλ., πράγματι, αν τυχόν κι έχεις ανομοιογενείς τάξεις, ή θα αφήνεις κάποια εντελώς πίσω, ή κάποια θα τα επέτρεπες να πάνε αρκετά μπροστά. Μ' αυτό τον τρόπο, που έχουμε τα projects κτλ., τώρα να μην πω γιατί είναι αυτό το πράγμα, είναι δεδομένο πια, ότι αν θέλεις να έχεις και πολύ πετυχημένους μαθητές, ν' ανεβάσεις δηλαδή και την ανώτερη βαθμίδα, σε ανομοιογενείς τάξεις το καταφέρνεις αυτό το πράγμα κι όχι σε ομοιογενείς. Για το βαθμό ελευθερίας το είπα νομίζω πρωτότερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχει συμβεί στην Ελλάδα ποτέ αυτό το πράγμα κ. Τσιάκαλε;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Από μένα συνεχώς και στα μαθήματά μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι από σας.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Τι να κάνουμε; Δε λέω για τους άλλους. Αλλά είχα εδώ πέρα ένα κείμενό μου του 2003 στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, λέγοντας ποια είναι τα πράγματα που είναι μπροστά μας, πολύ σύντομο κείμενο. Στην «Ελευθεροτυπία» είχα δημοσιεύσει επίσης κάτι, αλλά αυτά είναι πράγματα τα οποία τα ξέρετε πώς λειτουργεί η χώρα μας. Και δεν είναι αν κάνεις σε κάποιον μια πρόταση ή όχι. Εγώ δε θα ήθελα να είμαι στη θέση σας σ' αυτές τις συνθήκες, γιατί ακούς μια σειρά από πράγματα. Να σας πω για έναν Υπουργό που βγήκε και είπε ότι «αυτό είναι προσανατολισμένο στ' αγγλοσαξονικά συστήματα και άρα δε μας ενδιαφέρει». Θυμάμαι στην ΕΤ-3 νομίζω, ή στο ΜΕΓΑ, είχα πει «μα αν τυχόν δε μας ενδιαφέρει, τι πληρώνουμε και συμμετέχουμε τότε, για να διαπιστώσουμε στο τέλος ότι δε μας ενδιαφέρει; Δεν κατάλαβα».

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Να πω κάτι που έχει σχέση με αυτό που λέτε «πολυπολιτισμικότητα». Το θέμα των ξένων γλωσσών σε ποιο πλαίσιο διδάσκεται και με τι στόχο;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Όχι τι διδάσκεται, πώς θα διδάσκεται.

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ναι.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Στην Κύπρο μέχρι τώρα είχαν ένα περίεργο σύστημα –το λέω εγώ περίεργο. Τα Αγγλικά ξεκινούν στην Α' Γυμνασίου και τελειώνουν στη Γ' Λυκείου και μετά δεύτερη ξένη γλώσσα, ξεκινούσαν τα Γαλλικά ως υποχρεωτική δεύτερη ξένη γλώσσα, σταματούσαν όμως στην Α' Λυκείου αν ήθελαν και μπορούσαν να επιλέξουν μια άλλη γλώσσα, την οποία έκαναν δυο τάξεις μονάχα. Ζήτησα στην αρχή μια αποτίμηση, να μην πω τη λέξη «αξιολόγηση», γιατί άκουσα ότι πρέπει να τις προσέχω αυτές, μια αποτίμηση αυτού του πράγματος, αν τυχόν τα παιδιά στο τέλος τουλάχιστον, Γαλλικά ξέρουν, τα οποία σταμάτησαν; Ή τα Ιταλικά που ξεκινούν στη Β' Λυκείου τα έμαθαν; Η απάντηση ήταν ότι δεν υπάρχει καμία τέτοια έρευνα που να μας δείχνει, αλλά οι εμπειρίες όλων ήταν ότι ούτε Γαλλικά ήξεραν, ούτε την άλλη γλώσσα ήξεραν. Η απόφαση της Επιτροπής μας είναι ότι θα υπάρχει δεύτερη γλώσσα, θέλουμε οπωσδήποτε δυο γλώσσες, προσανατολιζόμαστε στα επίπεδα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ότι θα πρέπει να παίρνουν επίπεδα κτλ., αλλά η δεύτερη γλώσσα που είναι υποχρεωτική, θα είναι υποχρεωτική κατ' επιλογή. Δηλαδή μπορεί να είναι Γερμανικά, μπορεί να είναι Γαλλικά, μπορεί να είναι Ιταλικά, να είναι Ισπανικά, Ρωσικά και Τούρκικα που έχουμε εκεί πέρα. Βέβαια υπάρχει ένα πρόβλημα. Βλέπετε κι εκεί υπάρχουν, έχεις διορισμένες π.χ. 500 καθηγήτριες και καθηγητές των Γαλλικών και 21 των Γερμανικών. Αν αποφασίζαμε να το αφήσουμε ελεύθερο αυτό το πράγμα, αμέσως θα έλεγε κανείς αυτό. Η πρόταση η θεωρητική η δική μου είναι αυτή. Η πρακτική τώρα, λέει ότι ψάχνουμε να δούμε με ποιον τρόπο θα το εφαρμόσουμε τώρα και με τους επόμενους διορισμούς. Όταν βγαίνουν δηλαδή κάποιιοι στη

σύνταξη, να παίρνεις αντίστοιχα από άλλες γλώσσες πιθανόν. Γιατί πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τους ανθρώπους που έχουμε, δεν μπορεί ξαφνικά οι των Γαλλικών να μην κάνουν καθόλου μάθημα, ή ν' απολύσουμε κόσμο. Αν αποφασίζαμε ν' απολύσουμε κόσμο, ή να βάλουμε στην άκρη, δε θα γινόταν καμία μεταρρύθμιση αναλυτικών προγραμμάτων. Και μία ώρα να πάρεις από οποιονδήποτε... Άρα είπαμε θα έχουμε στη Λευκωσία ένα σχολείο, ένα Γυμνάσιο, ένα Λύκειο, που θα έχει τα Γερμανικά ως δεύτερη γλώσσα, θα ξέρουν οι γονείς ότι αν θέλετε Γερμανικά, θα πάει εκεί το παιδί σας, θα έχουμε στη Λάρνακα, θα έχουμε αυτό τον τρόπο και σιγά-σιγά θ' αρχίσουμε.

A. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Συμπληρωματικά, θα υπάρχει συνέχεια σε όλη τη Δευτεροβάθμια;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Σε όλη, ναι.

A. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Θέλω να πω δε θ' αλλάζει κάποια στιγμή.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Όχι, όχι. Και η τρίτη γλώσσα, εφόσον θέλουν να υπάρχει στο Λύκειο μέσα, αν θέλει ένα παιδί να κάνει και τρίτη γλώσσα, εκείνη θα είναι σε λιγότερο.

Τα νέα βιβλία. Είναι από τα μεγάλα προβλήματα, στην Κύπρο είναι μεγάλο πρόβλημα, γιατί υπάρχει ο φόβος τι θα γίνει με τα βιβλία της Ιστορίας. Οπότε κάθε φορά πρέπει ν' απαντάς σ' αυτό το πράγμα. Και δεν απαντούμε ψέματα, απαντούμε με ειλικρίνεια. Λέμε ότι στον 21^ο αιώνα πράγματι υπάρχει ένα θέμα διδακτικών υλικών, υλικών διδασκαλίας και μάθησης. Δεν μπορεί να είναι μόνο τα βιβλία, το είπε άλλωστε και ο κ. Πρόεδρος εδώ πέρα, ότι δεν μπορεί να είναι μόνο τα βιβλία. Στηριζόμαστε σε μια σειρά από άλλα πράγματα. Πρέπει λοιπόν τα διδακτικά μας αυτά υλικά ν' αρχίσουμε να τα φτιάχνουμε, όταν θ' αρχίσουμε να μπολιάζουμε. Θα δούμε εκεί πέρα τι ακριβώς χρειάζεται σ' αυτό. Υπήρχε μια ερώτηση τι θα γίνει με τα βιβλία της Ελλάδας. Και τώρα στην Κύπρο υπάρχουν σε μια σειρά από μαθήματα και βιβλία της Κύπρου και βιβλία της Ελλάδας. Κάποιοι εκπαιδευτικοί παίρνουν τα βιβλία της Ελλάδας και τ' ακολουθούν με τον τρόπο που τ' ακολουθούν συνέχεια, χωρίς να έχουν κάνει επιμόρφωση σ' αυτά βέβαια. Κάποια από τα άσχημα αποτελέσματα είναι και αυτό. Άρα, μέχρι τώρα, τα προγράμματα σπουδών της Κύπρου δεν έπαιζαν και πολύ μεγάλο ρόλο, αφού έπαιρναν αυτά τα βιβλία. Κάποιοι χρησιμοποιούν και τ' άλλα τα βιβλία. Η δική μας απάντηση ήταν, ότι εμείς μέσα στο πλαίσιο των πολλών διδακτικών υλικών, θα έχουμε και τα βιβλία της Ελλάδας. Θα τα έχουμε κανονικά, γιατί υπάρχουν ιδιαίτερες σχέσεις, οι οποίες ιδιαίτερες σχέσεις δεν μπορούν να έρθουν και να διακοπούν, λέγοντας ότι επειδή εμείς κάναμε άλλο αναλυτικό πρόγραμμα. Αλλά δε θα είναι τα βιβλία της Ελλάδας αυτά που έρχονται ν' ανατρέψουν το αναλυτικό πρόγραμμα. Δε θα το ανατρέψουν.

Πριν να έρθω εδώ, είχα μια συνάντηση για το θέμα της λογοτεχνίας. Στη λογοτεχνία έκαναν κάποιες επιλογές με κάποιον πολύ συγκεκριμένο τρόπο, έτσι ώστε τα παιδιά να μαθαίνουν. Έρχονται τώρα, ποια κείμενα θα χρησιμοποιήσουν. Και η λογική μας ήταν να δούμε τα βιβλία της λογοτεχνίας που έχει η Ελλάδα και τα κείμενα που έρχονται να ταιριάξουν μ' αυτά, να είναι τα κείμενα που έχει και στην Ελλάδα μέσα. Αν τυχόν ταιριάξουν για ένα κομμάτι όλα, όλα μπορούμε να τα πάρουμε από εκεί, να τα πάρουμε όλα από κει. Κάποια θα πάρουμε και κάποια θα πρέπει να

πάρουμε απ' έξω, θα πάρουμε απ' έξω. Αλλά θα μπορούν να το χρησιμοποιούν αυτό το πράγμα. Και με τον ίδιο τρόπο θα κάνουμε και σε όλα τα υπόλοιπα μαθήματα. Δηλαδή κρατούμε αυτή την ιδιαίτερη σχέση, αλλά δε θα έρχεται ν' ανατρέψει το αναλυτικό πρόγραμμα.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μια ερώτηση κ. Τσιάκαλε. Οι καθηγητές που χρησιμοποιούν τα βιβλία της Ελλάδας, έχετε δει αν είναι καθηγητές που έχουν σπουδάσει στην Ελλάδα, ή αυτό δεν το έχετε ψάξει;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Εγώ δεν το ξέρω, μπορούμε να το βρούμε, γιατί στην Κύπρο οι στατιστικές αυτές είναι πάρα πολύ καλές και είναι καλές, παρεμπιπτόντως κι εδώ πέρα πρέπει να το επαναλάβουμε, το ότι εγώ είμαι αισιόδοξος και λέω ότι θα γίνει, γιατί έχει κι αυτό το μέγεθος. Δεν είναι το ίδιο πράγμα για την Ελλάδα. Πέρα από τα χρήματα είναι το μέγεθος. Στην Κύπρο, όταν θα πούμε εμείς ότι είναι οι 369 εκπαιδευτικοί, τους ξέρουμε. Θα παίρνει τηλέφωνο και θα λέει ότι ξέρετε, έχω αυτό το πρόβλημα, μπορεί να έρθει κάποιος; Ακόμη και σ' αυτά που υπαινιχθήκατε, είχαμε ένα πρόβλημα κάποια στιγμή με τις ξένες γλώσσες. Ξεσηκώθηκαν οι μάχιμοι εκπαιδευτικοί απέναντι σε Επιθεωρητές και στην Επιτροπή που είχαμε εμείς. Με πήρε η ΟΕΛΜΕΚ τηλέφωνο στο Υπουργείο και είπε «μπορείτε να έρθετε εδώ πέρα να δούμε αν μπορείτε να το λύσουμε;» Πήγαμε αμέσως εκεί πέρα, το λύσαμε εκείνη τη στιγμή και τελείωσε. Σε μια άλλη χώρα θα έμπαινε στις εφημερίδες. Αν έχει γράψει κάποιος στην εφημερίδα κάτι, το παίρνει πίσω μετά επειδή του έδωσες εσύ κάποια εξήγηση; Δεν το παίρνει. Στην Κύπρο το προλαβαίνεις αυτό το πράγμα. Άρα δεν μπορεί να συγκρίνει κανείς τα δύο. Αυτό λοιπόν για τα βιβλία. Είπα για τ' αναλυτικά προγράμματα, είναι όλο αυτό το σύνολο των πραγμάτων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το θέμα με τα βιβλία, το ερώτημά μου ήταν πόσο αυτός ο τρόπος οικονομίας του συστήματος, προϋποθέτει σ' έναν μεγάλο βαθμό νέα βιβλία, προσαρμοσμένα έτσι. Δηλαδή τι συνάρτηση έχουμε, μολονότι έχουμε κάνει τη διασάφηση ότι δεν είναι μόνο το βιβλίο.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Ότι θα χρειαστούν και νέα διδακτικά υλικά, το θεωρώ δεδομένο. Και ότι θα πρέπει ταυτόχρονα να βρούμε τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα βιβλία της Ελλάδας, επίσης είναι δεδομένο. Το γεγονός ότι βάζουμε σταδιακά, δηλαδή περίπου 3 και σε ορισμένα μαθήματα θα κρατήσει 5 χρόνια, μέχρι να μπουν όλα τα καινούργια αναλυτικά προγράμματα, αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να έχουμε λίγο παραπάνω χρόνο για τα βιβλία. Αν ένα μάθημα ξεκινάει στην Ε' Δημοτικού, για την ΣΤ' Δημοτικού δεν πρέπει να κάνουμε φέτος την ανάθεση για βιβλίο, για διδακτικά υλικά. Έχουμε λίγο χρόνο. Αυτό επιτρέπει, σε μια Επιτροπή σαν τη δική μας, ή στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, να το παρακολουθεί με μεγαλύτερη άνεση χρόνου και δυνατότητες. Δηλαδή είναι κομμάτι της στρατηγικής μας αυτό το πράγμα. Είναι κομμάτι ότι «μη μας βάλετε πολλά πράγματα ταυτοχρόνως, δεν τα καταφέρνουμε». Τεχνική εκπαίδευση. Θα δώσουμε μια απάντηση σ' αυτά τα πράγματα. Ολοήμερο σχολείο, που δεν έχει δικό του αναλυτικό πρόγραμμα. Αν δε θέλεις να είναι ένα σχολείο που μόνο μένουν τα παιδιά μέσα, αφού είναι αλλιώςτικο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μιλάτε για το ολοήμερο, φεύγετε τώρα απ' το διάβασμα.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Και αυτό είναι σημαντικό. Η κυβέρνηση δήλωσε ότι θα κρατήσει τον ίδιο αριθμό ολοήμερων σχολείων, ο στόχος της είναι να το διευρύνει και να το φτάσει, αν είναι δυνατόν, κάποια στιγμή να είναι όλα τα σχολεία αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα είναι κάποια μόνο.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Τώρα είναι 20 αν δεν κάνω λάθος. 20 Δημοτικά. Ο στόχος είναι να πάει και στο Γυμνάσιο και σε όλα, αλλά είπαμε ότι εμείς πρέπει αυτό το αναλυτικό πρόγραμμα που κάνουμε, το κάνουμε τώρα για τα σχολεία όπως είναι. Άρα πρέπει να προσαρμοστεί και στην έννοια του ολοήμερου σχολείου. Γι' αυτό χρειαζόμαστε τον επόμενο χρόνο για να το κάνουμε. Και αυτό το αποδέχθηκαν, ότι δε θα τα διευρύνουν, δε θα κάνουν περισσότερα τώρα. Τα κρατούν έτσι, με αυτόν τον τρόπο, για να μπορέσουμε να δούμε τι σημαίνει αυτό το πράγμα για τ' αναλυτικά προγράμματα. Κάποιοι λένε «κάντε το». Δεν μπορούμε όλα αυτά τα πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η δική σας εκτίμηση είναι ότι αυτό χρειάζεται περισσότερο χρόνο, τα προγράμματα, με τον τρόπο που τα έχετε δουλέψει;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Περισσότερο χρόνο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σχολικό χρόνο.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Όχι. Ο αγώνας μας είναι ο σχολικός χρόνος να είναι λιγότερος, αλλά, κοιτάξτε, σχολικός χρόνος και παρουσία στο σχολείο, δηλαδή εννοώ διδακτικός χρόνος, είναι δυο διαφορετικά πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δε λέω το διδακτικό χρόνο. Λέω την παρουσία γενικά στα σχολεία.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Αυτό ναι. Θυμάστε, είχα πει για τη Φιλανδία και την Κύπρο, είπα 35 διδακτικές ώρες τα παιδιά Α', Β', 19 ώρες στη Φιλανδία. Στη Φιλανδία όμως τα παιδιά μένουν μέχρι τις 4 η ώρα εκεί πέρα. Η παρουσία δηλαδή στο σχολείο είναι άλλο πράγμα, που σημαίνει δραστηριότητες και όλα αυτά τα πράγματα, απ' ότι είναι ο διδακτικός χρόνος. Εμείς όλα τα κάνουμε διδακτικό χρόνο. Στην Κύπρο έχουμε ένα ιδιαίτερο, το είδα στην αξιολόγηση, έρχονται οι γονείς και λένε «να φεύγουν τα παιδιά μας από το ολοήμερο μια ώρα πιο νωρίς». Γιατί; Γιατί έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε το τέλος να είναι διδακτικός χρόνος και λένε «άσε το καημένο να ξεκουραστεί». Και είναι λογικό. Αλλά εμείς θέλουμε να έχουμε περισσότερη παρουσία στο σχολείο μέσα, για να μπορούν να κάνουν όλα τα υπόλοιπα. Κι επειδή κι εσείς το βάλατε και ο κ. Παϊζης, τον πολιτισμό, τα θέματα ουσιαστικά πολιτισμού, που τώρα ρίχνουμε βάρος γι' αυτό, το είπε κάποια στιγμή, εκεί είμαι ο ίδιος μέσα στην Επιτροπή που έχει σχέση με τις Τέχνες, γιατί είναι πολλοί καλοί καλλιτέχνες, πάρα πολύ καλοί εκπαιδευτικοί και είπαμε μας είναι σημαντικό γιατί. Γιατί οι τέχνες είναι ο χώρος στον οποίο τα παιδιά μπορούν ν' αναπτύξουν όλες τις ικανότητες κλειδιά. Το λέω μόνο από την αποτελεσματικότητα. Τι να κάνουμε; Η δημιουργικότητα εκεί είναι. Το να ανασυνθέτει το ένα πράγμα εκεί είναι. Αλλά βέβαια πρέπει να είναι αντίστοιχο αναλυτικό πρόγραμμα. Και χρειάζονται χρόνο. Παίζουμε, με την καλή έννοια, παίζουμε λιγάκι το πώς θα γίνεται αυτό το πράγμα. Δηλαδή

πώς θα εμφανιστεί ότι οι Τέχνες δεν είναι τριτεύον μάθημα, αλλά είναι πρωτεύον μάθημα, αν θα εμφανιστεί με το ότι σε κάποιο σχολείο μπορεί ν' αποφασίζει και θα λέει, όλη η μέρα μου αυτή είναι μόνο Τέχνες; Μπορεί να είναι αυτό το πράγμα, να το δούμε δηλαδή πώς γίνεται. Συνεχώς θα ξεκινούν με Τέχνες; Το ότι θα μπαίνει και σε άλλα γνωστικά αντικείμενα έχει σχέση με τα projects. Δηλαδή αν κάνεις Γεωγραφία της βόρειας Γαλλίας και κάνεις και την ιστορία της βόρειας Γαλλίας μαζί, θα έχεις και τους ζωγράφους οι οποίοι ζωγράφισαν την Προβηγκία κτλ., θα έχεις και τη μουσική, θα έχεις κι όλα αυτά τα πράγματα. Προσπαθούμε. Η προσπάθεια δεν είναι εύκολη. Είναι διορισμένοι 18 θεατρολόγοι στην Κύπρο, 9 φωτογράφοι. Ξέρετε πώς δουλεύουν; Δουλεύουν σ' ένα σχολείο 2 ώρες, ανεβαίνουν στο μηχανάκι και τρέχουν στην άλλη πόλη, με αποτέλεσμα να μην ανήκουν στο προσωπικό ουσιαστικά του σχολείου. Θέλουμε, ακόμη και σ' αυτό, όπως είπαμε για τις ξένες γλώσσες, να πούμε κι αυτό. Έχουμε έναν θεατρολόγο που είναι σ' αυτό το Γυμνάσιο και το Λύκειο. Η τέχνη πέρα από τα εικαστικά και τη μουσική θα έχει κι αυτόν. Σε ένα άλλο θα έχει τον φωτογράφο μέσα. Και σιγά-σιγά να βλέπουμε πώς αυτό το πράγμα, εφόσον γίνεται καλό, τους αρέσει κτλ., να μπορούμε να διορίζουμε αργότερα. Να ξεκινούμε πάντα ότι οι διορισμοί δε γίνονται αύριο, επειδή εμείς κάναμε αναλυτικό πρόγραμμα. Το αναλυτικό μας πρόγραμμα, πρέπει του χρόνου να λειτουργεί με τους εκπαιδευτικούς που έχουμε τώρα.

Η αξιολόγηση έχει σχέση, το είπα πρωύτερα νομίζω, με το αναλυτικό πρόγραμμα. Εκεί θα μπορώ να κάνω σε όλα τα πράγματα. Εγώ είμαι πάρα πολύ προσεκτικός και στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και σε αξιολόγηση των βιβλίων. Γιατί όλα με κάτι σχετίζονται. Μόνο όταν ξέρω με τι σχετίζονται, μόνο τότε μπορώ να λέω πώς αξιολογώ τον συγκεκριμένο άνθρωπο. Δεν είναι από μόνο του. Για την κατάρτιση είπαμε, για τον πολιτισμό.

Για την πρόσβαση στα Πανεπιστήμια, κοιτάξτε, η Κύπρος και η Ελλάδα είναι δυο χώρες που διαθέτουν μικρότερο αριθμό θέσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση απ' ότι είναι οι υποψήφιοι. Τι να κάνουμε, αυτό είναι. Είναι ένα θέμα με το οποίο ασχολήθηκα πάρα πολύ από παλαιότερα, άλλες χώρες στην Ευρώπη, όταν το αντιμετώπισαν αυτό, η Γερμανία π.χ. το '69,'70,'72,'75 με το numerous Clauses η απάντηση ήταν ότι «κάνω περισσότερα Πανεπιστήμια». Βεβαίως, εκεί λέει κανείς, θα είναι τόσο καλά κι εκείνα; Δεν είναι τόσο καλά, αλλά έτσι είναι σε ολόκληρο τον κόσμο, κάποια είναι καλύτερα, κάποια είναι λιγότερο καλύτερα. Αλλά θα πρέπει να έχεις μια δυνατότητα να λες ότι αυτός που έχει τα προσόντα για να μπορέσει να σπουδάσει βρίσκει θέση. Δηλαδή να μην έχουμε διαγωνισμούς. Το δικό μας πρόβλημα δεν είναι των εξετάσεων, είναι των διαγωνισμών. Εγώ χρησιμοποιώ εδώ και πάρα πολλά χρόνια τη φράση «αν είχαμε την τύχη στην Ελλάδα να έχουμε μια γενιά που να είναι όλοι Αϊνστάιν, θα είχαμε ένα 20%, 30%, 40%, αποτυχημένους Αϊνστάιν στις εισαγωγικές εξετάσεις». Κι αν είχαμε π.χ. μια γενιά που θα ήταν όλοι βλάκες, μέχρι πριν από λίγα χρόνια θα είχαμε 80% επιτυχημένους βλάκες, έτσι δεν είναι; Απ' αυτό πρέπει να ξεφύγουμε. Και αυτό δεν είναι βέβαια δική μας μονάχα υπόθεση, ελπίζω να το κατανοήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για να κάνω μια γέφυρα με αυτό το θέμα που θα μας απασχολήσει αμέσως τώρα, που είναι η Τεχνική Επαγγελματική εκπαίδευση, σε όλο το σχεδιασμό σας ένα κομμάτι είναι προς αυτό; Ή είναι για το Λύκειο και το Λύκειο δε σας απασχολεί;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Όχι, όχι. Και η τεχνική εκπαίδευση είναι το θέμα το δικό μας της επόμενης συνεδρίασης, πώς είναι αυτή η δική μας πρόταση. Είναι επίσης ένα από τα δύσκολα θέματα, δεν μπορώ να σας πω τίποτε σ' αυτό το πρόγραμμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε καλύψει τα θέματα όλα νομίζω. Και μάλιστα μ' έναν δημιουργικό, όπως τον λέτε, τρόπο και επαγωγικό και μπορούμε να ξέρουμε, μας βοηθάτε πάρα πολύ σ' αυτά που κάνουμε ξέρετε. Δεν είναι θεωρητική η συζήτηση, μας βοηθάτε πάρα πολύ σ' αυτά που κάνουμε.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Κύριε Πρόεδρε μόνο μια ερώτηση που δεν απαντήθηκε: εάν θα βγουν καινούργια αναλυτικά προγράμματα σπουδών για ομάδες ΑΜΕΑ.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Είπα ότι είναι ενσωματωμένο.

Γ. ΤΖΙΜΑΣ: Για ομάδες, τελείως ξεχωριστά.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Όχι, αυτό είπα, είπα ότι μόνο ένας πολύ μικρός αριθμός θα βρίσκεται έξω από το γενικό αναλυτικό πρόγραμμα, είναι το κανονικό αναλυτικό πρόγραμμα που θα είναι για τα παιδιά αυτά, με όλη τη βοήθεια που θα χρειάζονται. Αλλά είναι το γενικό αναλυτικό πρόγραμμα. Η έννοια του δημοκρατικού σχολείου για μας είναι αυτή η έννοια. Δηλαδή είναι ένα πρόγραμμα. Ξέρετε, εγώ χρησιμοποιώ μια φράση. Λέω από τον Κομένιο, που είχε πει, έτσι ξεκίνησε όλη η Παιδαγωγική, είχε πει τότε ότι «όλοι οι άνθρωποι πρέπει να μαθαίνουν όλα τα πράγματα». Και τότε έλεγαν κάποιοι «σιγά να μην τα μαθαίνουν όλα. Η αλήθεια είναι ότι όλη η πορεία της Παιδαγωγικής και των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη, είναι να κάνει αυτό το πράγμα, όλο και περισσότερες ομάδες να μπαίνουν μέσα που θεωρούνταν παλαιότερα... Ο Κομένιος τελείωνε αυτή τη φράση του, έλεγε «και παιδιά χωρικών» κτλ. και μετά έβαζε τελεία κι έλεγε: «Ακόμη και τα κορίτσια». Και ακόμη και τα κορίτσια, μέχρι πριν από 150 χρόνια, πράγματι τα κορίτσια θεωρούνται αδιανόητο. Τώρα είναι τα παιδιά με σύνδρομο Down. Αλλά κι αυτά θα είναι μέσα, γιατί μέχρι τώρα έχουμε ως κανονικό σχολείο ένα ειδικό σχολείο για τα λεγόμενα «κανονικά παιδιά». Εμείς θέλουμε το δημοκρατικό σχολείο να είναι ένα σχολείο για όλα τα παιδιά. Και συνεπώς πρέπει και τ' αναλυτικά προγράμματα να είναι αντίστοιχα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θερμές ευχαριστίες κύριε συνάδελφε. Αν σας ενδιαφέρει και ανάλογα με το χρόνο σας και τις υποχρεώσεις που έχετε, περνάμε στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Κύριε Πρόεδρε πριν προχωρήσουμε, έτσι για να ξεκουραστούμε και λίγο, καθώς είναι πολύ έντονη αυτή η συζήτηση, είπα προηγουμένως μια προσωπική άποψη. Και για να το κάνω λίγο πιο ξεκούραστο, ξαναθυμίζω ότι όλοι λέμε τι θα έκανα αν ήμουν Υπουργός, αν ήμουν Πρωθυπουργός κλπ. Μετά τις απαντήσεις που έδωσε ο κ. Τσιάκαλος, για τον τρόπο που απαντά στις ερωτήσεις και για τον τρόπο που έχει χειριστεί τα θέματα, αναρωτιέμαι, αν ήμουν Πρωθυπουργός, εάν θα τον επέλεγα για Υπουργό Παιδείας.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Η δική μου απάντηση είναι σαφής. Να βάλεις έναν Παιδαγωγό Υπουργό Παιδείας είναι ό,τι χειρότερο μπορείς να κάνεις. Γιατί θα έχει στο μυαλό του ότι τα ξέρει όλα καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο σύμβουλό του, οπότε, Παιδαγωγό για Υπουργό Παιδείας, αφήστε καλύτερα. Από άλλα γνωστικά αντικείμενα ναι.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ίσως Γενικό Γραμματέα.

Θέμα 1: Συνέχιση της συζήτησης επί Ενδεικτικού Σχεδίου Προτάσεων του Σ.Π.Δ.Ε. για την Τεχνολογική Επαγγελματική Εκπαίδευση

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προχωρούμε στο επόμενο θέμα που η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση που είπαμε να δούμε σήμερα. Παρακαλώ τον Πρόεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου να μας κάνει μια σύντομη εισήγηση, όπως πάντα. (Για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, η εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου επισυνάπτεται ως Παράρτημα Ι, η πρόταση του ΠΑΣΟΚ ως Παράρτημα ΙΙ και η πρόταση της ΟΛΤΕΕ ως Παράρτημα ΙΙΙ).

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θα προσπαθήσω να είμαι όσο γίνεται πιο σύντομος, αν και νομίζω ότι πρέπει να ξεκινήσω από κάποια γενικά χαρακτηριστικά, που θα βοηθήσουν όλους, όχι τόσο εκείνους που τα ζουν σε καθημερινή βάση.

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Κύριε Γκλαβά, κάτι σημαντικό. Για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με ρωτήσατε, έχουμε έναν ολόκληρο σχεδιασμό. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μέχρι τώρα δεν συμμετείχε, αλλά από τη στιγμή που έρχονται οι προτάσεις, η πρότασή μας είναι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, μαζί με την Επιτροπή μας, έρχεται να δει τη συνάφεια με τους σκοπούς αυτών των πραγμάτων που κάνουμε. Και μετά είναι εκείνο το οποίο, πάλι μαζί μας, θα κοιτάζει όλα αυτά που είπαμε, το μπόλιασμα κτλ. Δηλαδή από το Σεπτέμβριο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μπαίνει μέσα, μέχρι τώρα ήταν εκτός. Αλλά μπαίνει μέσα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Έλεγα λοιπόν κ. Πρόεδρε, ότι για να έχουμε όλοι μια γενικότερη εικόνα, θα κάνω μια πολύ σύντομη εισαγωγή, σχετικά με το θεσμό της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, όσο γίνεται πιο σύντομα, για να περάσουμε στη συνέχεια στα ουσιαστικά σημερινά στοιχεία. Κατ' αρχάς να πούμε ότι ο προβληματισμός στο νεοελληνικό κράτος για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, υπάρχει ήδη από τα πρώτα πολιτικά κείμενα, πριν δηλαδή από την επανάσταση, υπήρχε μέσα στα πολιτικά κείμενα που κυκλοφόρησαν τότε από τις τοπικές κυβερνήσεις, υπήρχε αναφορά στην αναγκαιότητα της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αναφορά, η οποία στη συνέχεια έπαιρνε το χαρακτήρα συγκεκριμένων προτάσεων, οι οποίες όμως τουλάχιστον τα πρώτα 100 χρόνια της ιστορίας του νεοελληνικού κράτους δεν είχαν ποτέ κανένα πρακτικό αποτέλεσμα. Εκτός από το Πολυτεχνείο, το οποίο στην ουσία ξεκίνησε σαν μονοτάξιο τεχνικό σχολείο και στη συνέχεια έγινε δευτεροβάθμιο σχολείο, για να ανωτατοποιηθεί το 1914, στην ουσία, την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση την υπηρέτησαν κάποιες Σχολές ιδιωτικού, ή εργοστασιακού χαρακτήρα, παρά τις προτάσεις οι οποίες κατά καιρούς γίνονταν, για την ανάπτυξη στον τόπο μας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Εξαίρεση μπορεί να θεωρηθούν το γεωργικό σχολείο της Τύρινθας που έφτιαξε ο Καποδίστριας και κάποια εμπορικά σχολεία, όπως το εμπορικό Γυμνάσιο που έγινε στη Σύρο. Όλα τα υπόλοιπα, όλη η υπόλοιπη τεχνική εκπαίδευση, εξυπηρετήθηκε κυρίως από το Πολυτεχνείο, έτσι όπως το περιέγραφα προηγουμένως και από κάποια Ορφανοτροφεία, τα οποία θεωρούσαν σκόπιμο, πέρα από τα γενικά γράμματα που μάθαιναν στα παιδιά, να τους δώσουν και ορισμένα στοιχεία, ώστε να μπορούν ν' ασκήσουν ένα επάγγελμα και να ενταχθούν μέσα στο χώρο της εργασίας.

Είναι δε χαρακτηριστικό ότι η αναγκαιότητα αυτή πολλές φορές παίρνει τον χαρακτήρα πυροτεχνικών κειμένων. Θα σας αναφέρω μια χαρακτηριστική φράση του Ιωακείμ Παυλίδη, χωρίς να σας πω την ιδιότητά του, θα σας την πω στη συνέχεια, που λέει: «Κλείστε στα σανατόρια τους ποιητές, τους φιλόλογους και τους δικηγόρους και ανοίξτε σχολεία τεχνικής παιδείας». Ο Ιωακείμ Παυλίδης λοιπόν ήταν Φιλολόγος, διδάκτορας Φιλολόγος και τα έγραφε αυτά στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, αν θυμάμαι καλά το 1892.

Οι προσπάθειες των μεταρρυθμίσεων του 1913, γιατί επρόκειτο περί προσπάθειας, και η μεταρρύθμιση του 1929, βασικό στόχο είχαν να φτιάξουν στην Ελλάδα διπλό εκπαιδευτικό σύστημα. Δηλαδή σύστημα αφενός μεν γενικής παιδείας και αφετέρου τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αυτό λοιπόν το διπλό σύστημα που υπήρχε σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο και εξυπηρετούσε και ταξικές λειτουργίες, δηλαδή σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο τα παιδιά του λαού πήγαιναν κυρίως στα τεχνικά σχολεία και στις τεχνικές σχολές και τα παιδιά της αστικής τάξης και πάνω πήγαιναν στη γενική εκπαίδευση και στο Πανεπιστήμιο, αυτό, ευτυχώς για την Ελλάδα από μια πλευρά, δεν είχε γίνει πραγματικότητα, υπό την έννοια ότι όλοι πήγαιναν στο Δημοτικό σχολείο, στο ελληνικό σχολείο, στο Γυμνάσιο κι από κει στο Πανεπιστήμιο και όσοι τουλάχιστον δεν κατάφερναν να βρουν δουλειά με το απολυτήριο του Γυμνασίου. Επομένως, μέχρι τη μεταρρύθμιση του 1929 δεν μπορούμε να μιλάμε για ουσιαστική τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Είχαν θεσμοθετηθεί λίγο πιο πριν τα αστικά σχολεία του 1914, που ήταν και το ζητούμενο της προσπάθειας μεταρρύθμισης το 1913, αλλά τότε, το 1929, έχουμε πλέον και εμπορικά και γεωργικά και οικονομικά και άλλου τύπου σχολεία, τα οποία όμως ήρθαν να αντιμετωπίσουν κυρίως το πρόβλημα του υπερπληθυσμού των μαθητών του Γυμνασίου. Δηλαδή από τη μια πλευρά τονιζόταν η αναγκαιότητα να έχουμε τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, γιατί είχαν ανοίξει κάποιες εμπορικές δραστηριότητες, ειδικά μετά την μικρασιατική καταστροφή, με τον ερχομό των μικρασιατών στην Ελλάδα και την ανάπτυξη κάποιων περισσότερων εμπορικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, στην ουσία όμως και η μεταρρύθμιση του 1929 ήθελε να τροφοδοτήσει την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, προκειμένου να αποσυμφορήσει τα Γυμνάσια και τα Πανεπιστήμια, διότι θέλω να σας πω ότι στην Ελλάδα, σε επίπεδο υποχρεωτικής εκπαίδευσης, και ενώ ήταν μόνο το Δημοτικό, τα ποσοστά φοίτησης ακόμα και των κοριτσιών, που υπήρχε διαφορά, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, δεν απείχαν και πολύ από τα ποσοστά π.χ. της Σουηδίας. Άρα υπήρχε αυτό το φιλοπρόοδο στον Έλληνα και ήθελε να στέλνει τα παιδιά του σχολείο, στο δε Πανεπιστήμιο είχαμε 80πλάσιο ή 100πλάσιο, πάντα σε σχέση με τον αριθμό των κατοίκων, ποσοστό φοιτητών.

Άρα πλεόναζαν και οι φοιτητές από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και οι φοιτητές και οι πτυχιούχοι Πανεπιστημίων, αλλά και οι απόφοιτοι του Γυμνασίου, οι οποίοι περιέρχονταν στα γραφεία των πολιτευτών προκειμένου να βρουν και να εξασφαλίσουν μια θέση στο Δημόσιο. Επομένως, η μεταρρύθμιση του 1929, είχε ως στόχο κυρίως ν' αποσυμφορήσει -τα λέω αυτά γιατί ακούγονται και σήμερα- τα Γυμνάσια και τα Πανεπιστήμια και να στρέψει τους μαθητές στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, χωρίς όμως να υπάρχουν οι αντίστοιχες υποδομές.

Μ'αυτές τις προσπάθειες πράγματι η μεταρρύθμιση του 1929 έκλεισε πολλά σχολεία, Γυμνάσια, επιδιώκοντας να φτιάξει τεχνικά και επαγγελματικά σχολεία. Να σας πω ότι το ένα από τα σχολεία που

περιγράφει και ο Αλιβιζάτος, ο οποίος μετά έγινε και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο και Πρύτανης, αν θυμάμαι καλά, λέει ότι ήρθε στο Αργοστόλι μια εντολή ότι «το σχολείο σας από αύριο το πρωί, το Γυμνάσιο, μετατρέπεται σε Εμπορική Σχολή». Μετά από 20 μέρες ήρθε ένα άλλο τηλεγράφημα ότι «από Εμπορική Σχολή ξαναγίνεται Γυμνάσιο». Ή ένα Γεωργικό Σχολείο, όπου λειτουργούσε για δυο χρόνια με έναν καθηγητή και αυτός ήταν Θεολόγος.

Καταλαβαίνετε λοιπόν, όλες αυτές οι προσπάθειες, οι οποίες ήταν προς την κατεύθυνση να ενισχύσουν και να φτιάξουν στον τόπο μας τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, μάλλον δεν ήταν σχεδιασμένες, δεν εξυπηρετούσαν στρατηγικούς στόχους, δεν ήταν μελετημένοι στρατηγικοί στόχοι, αλλά ήταν αποτέλεσμα κάποιων ανθρώπων που ταξίδευαν στη δύση, που έβλεπαν ότι η πρόοδος στη Δύση οφειλόταν εν πολλοίς και στην εξέλιξη της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και ήθελαν να μεταφέρουν ακριβώς αυτή την πραγματικότητα στην Ελλάδα, όπου όμως δεν υπήρχαν οι κοινωνικές και οικονομικές υποδομές για αντίστοιχη ανάπτυξη.

Μετά τη μεταρρύθμιση του 1929 εξυπηρετήθηκε η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση με ιδιωτικού χαρακτήρα, ως επί το πλείστον, Σχολές, οι οποίες επιδοτούνταν από το ελληνικό Δημόσιο και έχουμε μια Επιτροπή το 1956, η οποία ασχολήθηκε με την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και έκανε συγκεκριμένες προτάσεις προς αυτή την κατεύθυνση, οι οποίες όμως άργησαν να υλοποιηθούν και φτάνουμε σε θεσμοθέτηση, σε επίπεδο πάντα μιλάμε πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενός νομοθετικού διατάγματος, του 580/1970, που έφτιαξε τα ΚΑΤΕΕ, τα οποία βεβαίως κάλυπταν ανάγκες ενός δευτεροβάθμιου στην ουσία σχολείου. Και ουσιαστική μεταρρύθμιση και ουσιαστική επαγγελματική εκπαίδευση έχουμε με τη μεταρρύθμιση του 1976 και ειδικότερα με το Ν. 576/1977, όταν τότε φτιάχνονται τα τεχνικά επαγγελματικά Λύκεια και οι τεχνικές επαγγελματικές Σχολές.

Στη συνέχεια, το 1985, με τον 1566, έχουμε πέρα από αυτά τα σχολεία που εξακολουθούν να διατηρούνται, ένα ακόμη πείραμα: το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο, το οποίο επιδιώκει να συστεγάσει γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και να παντρέψει, εν πάση περιπτώσει, μέσα στο ίδιο σχολείο, τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση, ένα πείραμα το οποίο είχε πολλά θετικά, αλλά είχε και αρνητικά στοιχεία, τα οποία στη συνέχεια, δεν είναι του παρόντος ν' αναφερθούμε σ' αυτά, καταργήθηκαν και εξέλιπε η παρουσία τους.

Όλοι αυτοί οι νόμοι, δηλαδή και ο 576/77 και ο 1566/85, επιβάλλουν την ισοτιμία ανάμεσα τους δύο τύπους σχολείων, στο Γενικό και Επαγγελματικό Λύκειο και επιτρέπουν σε ένα ποσοστό και τη μετακίνηση των μαθητών από τον έναν τύπο σχολείου στον άλλο, με κάποιες προϋποθέσεις. Στη συνέχεια, το 1998 γίνεται μια άλλη αλλαγή στο καθεστώς της τεχνικής κι επαγγελματικής εκπαίδευσης. Πρόκειται για το Ν. 2640/1998 που καθιερώνει τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, τα οποία διαρθρώνονται αρχικά σε έναν κύκλο, υπήρχε ένας κύκλος που είχε δυο τάξεις, Α' και Β' τάξη και στη συνέχεια γίνεται και ένας δεύτερος κύκλος που είχε μια τάξη. Επομένως, οι μαθητές μπορούσαν να επιλέξουν, ή ν' ακολουθήσουν αυτό τον διετή κύκλο ή αν ήθελαν ν' ακολουθήσουν κι ένα ακόμα χρόνο και να βγάλουν και το δεύτερο κύκλο σπουδών στην ΤΕΕ. Για τις ανάγκες αυτών των σχολείων γράφηκαν εκατοντάδες βιβλία, υπήρξαν, αν θυμάμαι καλά, 137 ειδικότητες, δηλαδή γέμισαν τα σχολεία αυτά από μια πληθώρα ειδικοτήτων και χρειάστηκε να γραφούν πάνω από 400 βιβλία γι'

αυτές τις ειδικότητες, στα πλαίσια του αντίστοιχου ευρωπαϊκού προγράμματος.

Η εντύπωση όλων ήταν ότι και αυτά τα σχολεία δεν πέτυχαν στον προορισμό τους, ασκήθηκε μια πολύ μεγάλη κριτική σχετικά με αυτή την πολυδιάσπαση σε ειδικότητες. Η πρόταση τότε του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ήταν ένα γενικευμένο σχολείο, ένα εντελώς γενικευμένο σχολείο, που είχε κατατεθεί στο Υπουργείο Παιδείας, ότι δηλαδή όχι μόνο δεν έπρεπε να πάμε στην εξειδίκευση, αλλά έπρεπε να πάμε στη γενίκευση της τεχνικής κι επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά το αποτέλεσμα ήταν τελείως διαφορετικό και μάλιστα τόσο εξόφθαλμα διαφορετικό, σε μια τελείως διαφορετική λογική, η οποία στη συνέχεια κατακρίθηκε απ' όλες τις πλευρές και κανένας στη συνέχεια δεν υποστήριξε το θεσμό των τεχνικών επαγγελματικών εκπαιδευτηρίων και όλοι μιλούσαν ότι έπρεπε ν' αλλάξουν. Δηλαδή δεν είχαν προλάβει να μπουν στο εκπαιδευτικό σύστημα και θα έπρεπε ν' αλλάξουν.

Είναι δε χαρακτηριστικό, ότι αυτά τα σχολεία, επειδή τα άλλα είχαν γίνει αρκετά δύσκολα με τις εξετάσεις που είχαν επιβληθεί σε όλες τις τάξεις του Λυκείου, αυτόματα απορρόφησαν ένα 45% του πληθυσμού κι εκεί ξαφνικά ένα ποσοστό που στην Ελλάδα δεν ξεπερνούσε ποτέ το 20-25%, ξαφνικά έγινε 45% των μαθητών που φοιτούσαν στα ΤΕΕ. Χωρίς αυτό να σημαίνει επιτυχία τους. Απλώς οι μαθητές βλέποντας ότι είναι δύσκολο το τοπίο της γενικής εκπαίδευσης, κατέφευγαν στα ΤΕΕ προκειμένου να βρουν διέξοδο, εννοώ μορφωτική διέξοδο, αλλά όχι και επαγγελματική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: (Μιλά εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Επειδή πάντα τα λέω έξω από τα δόντια, πιστεύω ότι μια ομάδα συμβούλων ήταν εκείνη η οποία επέβαλλε τη διαφοροποίηση. Πιστεύω δηλαδή ότι δεν έχει σημασία ο Υπουργός, πιστεύω ότι κάποιοι άνθρωποι οι οποίοι βρέθηκαν εκεί να διαχειρίζονται, σε επίπεδο κατώτερο της πολιτικής ηγεσίας, την επαγγελματική εκπαίδευση, φαντάζομαι ότι αυτοί εισηγήθηκαν και πρότειναν και τελικά έγινε αποδεκτό. Δε λέω ότι θα έπρεπε η πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου να γίνει αποδεκτή έτσι όπως είχε, αλλά σίγουρα ήταν το άσπρο-μαύρο, ήταν τελείως διαφορετική η λογική εν πάση περιπτώσει που επεκράτησε, χωρίς ποτέ και επαρκώς να αιτιολογηθεί. Διότι αν υπήρχε μια επαρκής αιτιολογία φαντάζομαι ότι θα είχε καταγραφεί. Γενικώς και διεθνώς, πράγμα το οποίο θα πούμε και στη συνέχεια, η τάση είναι να γενικεύεται η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση χωρίς να καταργείται, με τη λογική αυτή που έχει αναφερθεί εδώ, τα επαγγέλματα χάνονται, αλλάζουν, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τα επαγγέλματα τις επόμενες δεκαετίες και επομένως χρειαζόμαστε έναν άνθρωπο πολύπλευρα μορφωμένο και τεχνολογικά μορφωμένο, τον οποίο θα μπορούμε να εντάξουμε στην αγορά εργασίας με κατάρτιση περιορισμένης διάρκειας.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα που προβάλλεται κατά καιρούς και έχω κι εγώ διαβάσει, είναι ότι όταν π.χ. η Πληροφορική έγινε επιστήμη και χρειαζόμαστε ανθρώπους της Πληροφορικής δεν τους είχαμε, πήραμε Μαθηματικούς και Φυσικούς πολύ καλούς και μέσα σ' ένα εξάμηνο, με μια επιμόρφωση, τους κάναμε καλύτερους καθηγητές Εφαρμογής της Πληροφορικής.

Επομένως η έννοια τώρα εξακολουθεί να είναι αυτή, η γενίκευση, σε σχέση με την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και μάλιστα αυτό

προβληματίζει και τη Γερμανία. Η Γερμανία, η οποία είναι μια παραδοσιακή χώρα, πάντα απορροφούσε το 78% του πληθυσμού στην επαγγελματική εκπαίδευση και για 100ετίες θα έλεγα, είχε ένα πολύ ουσιαστικό σύστημα τεχνικής κι επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ήδη στη Γερμανία υπάρχει ένας προβληματισμός προς την κατεύθυνση της γενίκευσης της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Επομένως, αυτή κατά βάση ήταν η λογική, η οποία είναι και μια διεθνής λογική, ότι δηλαδή χρειαζόμαστε έναν πολύπλευρα μορφωμένο άνθρωπο, τεχνικά καταρτισμένο σε κάποιο επίπεδο, τον οποίο στη συνέχεια θα καταρτίζουμε και θα επανακαταρτίζουμε δια βίου.

Άλλωστε και η λειτουργία των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης είχε δείξει μέσα από τη λειτουργία τους το εξής, όχι περίεργο κατά την άποψή μου: επειδή απορρόφησαν τα ΙΕΚ, σε πρώτη φάση κυρίως, αποφοίτους Γενικών Λυκείων, οι οποίοι δεν περνούσαν στις εξετάσεις, άλλωστε ένας από τους λόγους που φτιάχτηκαν ήταν και αυτός, ν' απορροφήσει ένα μεγάλο αριθμό μαθητών που πλεόναζαν πλέον στο σύστημα, γιατί δεν περνούσαν στα Πανεπιστήμια, έδειξε εν πάση περιπτώσει αυτή η λογική, ότι οι μαθητές οι οποίοι πήγαιναν από τα Γενικά Λύκεια, σε πολύ λίγο χρόνο ξεπερνούσαν εκείνους τους μαθητές που είχαν φοιτήσει, εννοώ σε τεχνική κατάρτιση, 3 χρόνια στο Τεχνικό κι Επαγγελματικό Λύκειο. Τι δείχνει αυτό: ότι το επίπεδο των μαθητών, όταν είναι πολύπλευρο και ουσιαστικό, μπορεί ν' αντιμετωπίζει με κατάρτιση, προβλήματα που δεν μπορεί ν' αντιμετωπίσει μια πολυετής φοίτηση σε Τεχνικά Επαγγελματικά Σχολεία, όταν βέβαια λειτουργούν με τα προβλήματα που έχουν. Γιατί κάτω από ένα άλλο καθεστώς και με μια λειτουργία, πιθανότατα το αποτέλεσμα θα ήταν διαφορετικό. Πάντως μέσα στο πλαίσιο αυτής της λειτουργίας αυτό απέδειξε η λειτουργία των ΙΕΚ.

Η διεθνής πρακτική δείχνει ότι έχουμε τριτάξια επαγγελματικά σχολεία, τα οποία απορροφούν, όπως είπαμε, από το 40% στη Φιλανδία, μέχρι το 78% στη Γερμανία, και στην Ελλάδα είπαμε ότι είναι ένα 20-25%, έγινε ένα 45% περιστασιακά, αλλά είναι να επανέλθει σήμερα και επομένως σήμερα μιλάμε πάλι για ένα τέτοιο ποσοστό που απορροφά η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση.

Όσον αφορά τα προβλήματα της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, θα ξεκινήσουμε λέγοντας ότι τα προβλήματα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, φυσικά και στην πρωτοβάθμια, αλλά τώρα μιλάμε για το Λύκειο είναι ομοειδή με το Γενικό Λύκειο και θ' αναφερθώ γενικά σ' αυτά και μετά θα πάω σε ειδικά. Το πρόβλημα των ΤΕΕ φιλοδόξησε ν' αντιμετωπίσει ο νόμος 3475/2006. Εκεί λοιπόν επανερχόμαστε στο Επαγγελματικό Λύκειο, καταργούνται τα ΤΕΕ σταδιακά, γιατί στην ουσία έχουν μια τάξη, ήταν τελευταία φέτος αν θυμάμαι καλά, ή μάλλον έκλεισε πέρυσι, προβλέπεται ένα τριετές Επαγγελματικό Λύκειο, του οποίου η Α' τάξη είναι περισσότερο γενικού και προσανατολιστικού χαρακτήρα. Δηλαδή έχει αρκετά μαθήματα γενικής παιδείας και αρκετά μαθήματα προσανατολισμού, προς τομείς που λειτουργούν από τη Β' Λυκείου και μετά. Επομένως αυτό είναι το Επαγγελματικό Λύκειο, το οποίο πέραν των άλλων δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Και τα ΤΕΕ έδιναν τη δυνατότητα πρόσβασης, με ειδικές εξετάσεις, από τον β' κύκλο σε κάποιες Σχολές των ΤΕΙ. Το ΕΠΑΛ έχει τη δυνατότητα διεξόδου και προς τα Πανεπιστήμια και όχι μόνο προς τα ΤΕΙ και υπό αυτή την έννοια, ο μαθητής στη Γ' Λυκείου, μπορεί, αν συνδυάζει έτσι όπως περιγράφεται σήμερα, να παίρνει και απολυτήριο, το οποίο τον

οδηγεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και πτυχίο που τον οδηγεί στην αγορά εργασίας. Παράλληλα υπάρχουν κι οι ΕΠΑΣ, οι Επαγγελματικές Σχολές διετούς φοίτησης, οι οποίες όμως ξεκινούν μετά την Α' Λυκείου. Δηλαδή μέχρι την Α' Λυκείου ο μαθητής οφείλει να φοιτήσει είτε στο Γενικό, είτε στην Α' τάξη του Επαγγελματικού Λυκείου και από κει και πέρα, όταν έχει τελειώσει την Α' τάξη του Λυκείου, μπορεί να εγγραφεί στις Επαγγελματικές Σχολές, όπου όμως εκεί δεν υπάρχουν γενικά μαθήματα, αλλά είναι καθαρά χώρος κατάρτισης.

Μετά από αυτή τη σύντομη περιγραφή, για να γνωρίζουμε το τοπίο, παλαιό και νέο, όσον αφορά την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, κατ' ανάγκη κ. Πρόεδρε είμαι πολύ σύντομος, απλώς μια εικόνα να σχηματιστεί, για να πάμε στα επόμενα, θα έλεγα λοιπόν ότι τα προβλήματα που έχουμε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ιδιαίτερα και στο Γενικό και στο Επαγγελματικό Λύκειο, είναι κοινά. Αυτά απλώς θα μου επιτρέψετε να τα πω σύντομα, είναι οι αξίες τις οποίες καλλιεργούν και οι αξίες βέβαια δεν είναι μόνο στο Λύκειο, είναι από το Δημοτικό μέχρι το Γυμνάσιο, είναι η προσαρμογή μας στις ανάγκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι προβλήματα ισότητας και πολυπολιτισμικότητας, είναι το κατά πόσον ετοιμάζουμε το μαθητή για την αγορά εργασίας, είναι θέματα γνώσεων, ικανοτήτων, κανόνων, αλλά και συμπεριφοράς, θέματα αναγνώρισης των ιδιαιτεροτήτων που έχει κάποιος ο οποίος θα πάει στο επάγγελμα, είναι θέματα κινήτρων για τους μαθητές και σ' ένα σχολείο το οποίο είναι ευχάριστο, είναι θέματα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, γιατί ας μην ξεχνάμε, είτε το θέλουμε είτε δεν το θέλουμε, αποτελεί και σχολείο προετοιμασίας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι κατά πόσον οι γονείς συμμετέχουν στη σχολική ζωή, είναι τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα οποία πρέπει να εντάσσονται μέσα στη σχολική ζωή, είναι τα φαινόμενα βίας και πράξεις γενικότερα βαρβαρότητας, είναι γενικότερα η ποιότητα της ζωής, είναι κατά πόσον η Τοπική Αυτοδιοίκηση εμπλέκεται στη σχολική πραγματικότητα και βεβαίως η αξιολόγηση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Γιατί τα ανέφερα αυτά; Διότι όλα αυτά αποτελούν και προβλήματα του γαλλικού σχολείου. Έγινε λοιπόν ένας διάλογος που ξεκίνησε το 2003 και τελείωσε το 2004 στη Γαλλία, σχετικά με το μέλλον του σχολείου, όπου αυτά αναδείχθηκαν και ως προβλήματα του γαλλικού σχολείου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: (Μιλά εκτός μικροφώνου)

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Εν πολλοίς είναι και αυτό, απλώς εδώ χρησιμοποίησα μια πρόσφατη εν πάση περιπτώσει περίπτωση οργανωμένου διαλόγου, όπου συμμετείχαν χιλιάδες άνθρωποι και ιδιαίτερα με το διαδίκτυο εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι και κατέληξαν ότι αυτά είναι τα προβλήματα του σχολείου και αν θέλετε κατέληξαν και σε κάποιες προτάσεις, σχετικά με το ότι όλα αυτά επιμερίζονται σε κάποιες προτάσεις του τι πρέπει να βελτιωθεί στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα προκειμένου αυτό να βελτιωθεί.

Αυτά λοιπόν είναι τα γενικά. Τώρα έρχονται και τα ελληνικά. Όλα αυτά είναι ίσως διεθνή, εξαιρεμένων κάποιων χωρών, ίσως της Φιλανδίας. Εδώ έχουμε και άλλα δικά μας, τελείως δικά μας, όπως είναι η ύλη και τα βιβλία, οι αναχρονιστικές μέθοδοι απομνημόνευσης, μιλάω και για τους δυο τύπους σχολείου, η απαξίωση γενικότερα της γνώσης, οι μαθησιακές δυσκολίες, που είναι εντονότερες στον τόπο μας, η απώλεια διδακτικών ωρών και η διάρκεια του διδακτικού έτους. Το έχω ξαναπεί, οι πολλές

εξετάσεις, έκαναν φέτος το σχολείο να τελειώνει σχεδόν τον Απρίλη. Δηλαδή πολύτιμος χρόνος κόβεται από τον διδακτικό χρόνο, διότι πρέπει να έχουμε δύο και δυόμισι μήνες εξετάσεις-εξετάσεων, οι οποίες ως επί το πλείστον εξυπηρετούν την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Είναι ο χαρακτηρισμός της φοίτησης των μαθητών, δηλαδή το παγκόσμιο φαινόμενο να έχουμε αδικαιολόγητες απουσίες και να κλείνουν, ιδιαίτερα τα γενικά σχολεία, το Μάρτιο και τον Απρίλιο, επειδή όλοι οι μαθητές, τουλάχιστον οι καλοί, όσοι τουλάχιστον δεν έχουν απουσίες προγενέστερα, φεύγουν από το σχολείο και μένουν μόνο αυτοί που υπάρχει περίπτωση να μείνουν από απουσίες. Φεύγουν στα σπίτια τους και το σχολείο δεν υπάρχει, υπάρχει μόνο το φροντιστήριο και αυτό είναι ένα άλλο θέμα το οποίο πρέπει να μας απασχολήσει. Οι βιβλιοθήκες, τα εργαστήρια, οι υποδομές, ο σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός έτσι όπως λειτουργεί, η μη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, η παντελής έλλειψη αξιολόγησης, όλα αυτά και για τους δυο τύπους σχολείου.

Και τώρα να πάμε στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Κατ' αρχάς η απαξίωσή της. Η διαχρονική απαξίωσή της, από την αρχαία Ελλάδα μέχρι σήμερα. Να θυμίσω τις βάνουσες τέχνες κ. Πρόεδρε, τις οποίες εξοβελίζουν Πλάτωνας και Αριστοτέλης και Ξενοφώντας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ανεπτυγμένη όμως τεχνολογία λέει ο Τάσσιος. Έχει βγάλει βιβλία.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, έχει βγάλει, αλλά επιτρέψτε μου, να υπάρχει τέτοια απαξίωση, δηλαδή μόνο η γεωργία εξαιρείτο από τις χειρωνακτικές εργασίες, επειδή στην Αττική ήταν πολλοί γεωργοί, γι' αυτό φαντάζομαι την εξαίρεσαν, όλες οι υπόλοιπες ταίριαζαν σε δούλους. Και επομένως, ο ελεύθερος πολίτης δεν έπρεπε ν' ασχολείται με τις βάνουσες τέχνες, ούτε εξ αγχιστείας δεν έπρεπε να είσαι βάνουσος στην οικογένειά σου, λέει ο Πλάτωνας. Φτάσαμε στο σημείο ο Στράβωνας να λέει και τη γεωγραφική, θα πρέπει να τη θεωρήσουμε στο χώρο των επιστημών, φοβόταν δηλαδή ο Στράβωνας, γράφοντας γεωγραφία, μήπως του πουν ότι δεν ασχολείται με τις επιστήμες. Δεν είναι δεν τυχαίο, ότι αυτή η απαξίωση, αυτές οι βάνουσες τέχνες, που πέρασαν μέσα και στη δυτική κουλτούρα, ήταν για χρόνια ο λόγος για τον οποίο δεν αναπτύχθηκαν οι εφαρμοσμένες επιστήμες. Φέρει την ευθύνη, αυτή η απαξίωση της χειρωνακτικής εργασίας, παρόλο ότι και ο Θεόφραστος και άλλοι έχουν μιλήσει για τα έργα της γεωργικής κτλ. και τα γεωργικά κτλ.. Οι δε Ρωμαίοι μας ξεπέρασαν. Artes liberales και artes ordiles. «Τέχνες που ταιριάζουν στον ελεύθερο και τέχνες βρώμικες», ήταν οι λεγόμενες κατά τους Έλληνες βάνουσες τέχνες. Εν πάση περιπτώσει, αυτό λοιπόν πέρασε και στη νεοελληνική λειτουργία.

Θα σας πω μόνο το γεγονός ότι οι γονείς γενικώς δεν ήθελαν να στέλνουν τα παιδιά τους και όταν υπήρχαν κάποια τεχνικά επαγγελματικά σχολεία. Η Σεβαστοπούλειος Εργατική Σχολή, μια ιδιωτικού χαρακτήρα, αλλά μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, Σχολή, άλλαξε τίτλο, διότι είχε μέσα το «εργατική» κι έγινε «Σεβαστοπούλειος Σχολή», γιατί οι γονείς αντιδρούσαν να γράφει πάνω «Εργατική Σχολή». Υπήρχε λοιπόν μια έντονη απαξίωση, οι ίδιοι οι γονείς δεν ήθελαν τα παιδιά τους να τα στέλνουν και τα γεωργικά σχολεία, που ο τόπος μας γεωργικός είναι, έκλειναν, διότι έλεγε ο γεωργός: «Τι να στείλω τα παιδιά μου να γίνουν γεωργοί; Τα κάνω καλύτερους γεωργούς εγώ μ' αυτά που ξέρω» Όσο λοιπόν τα Γεωργικά Σχολεία

οδηγούσαν στο Πανεπιστήμιο είχαν μαθητές. Όταν έπαυαν να έχουν πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο, έκλειναν.

Τα λέω όλα αυτά, που μπορεί να μοιάζουν λεπτομέρειες, αλλά είναι χαρακτηριστικά για τη λειτουργία της επαγγελματικής εκπαίδευσης ακόμα και στην εποχή μας. Να σας πω δε κι ένα ιστορικό ανέκδοτο που το περιγράφει ο Τζουμελέας, εκπαιδευτικός και ιστορικός της εκπαίδευσης, ήταν Γυμνασιάρχης στην Τρίπολη. Έδωσε τ' απολυτήρια του Γυμνασίου και ήρθε μια μέρα ένας πατέρας, ο οποίος μόνο που δεν τον έδειρε, γιατί έγγραφε, επάγγελμα πατρός γεωργός. Και πάνω λοιπόν στους διαξιφισμούς και αφού ο Τζουμελέας έδειχνε μια τάση να τον ακούσει λέει «και τι να γράψω;» γράψε «κτηματίας κ. Γυμνασιάρχη μου». Δηλαδή όχι «πατρός γεωργού» αλλά «πατρός κτηματία».

Αυτή λοιπόν η απαξίωση της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, που είναι έντονη ακόμα και στην εποχή μας και θεωρούμε ότι τα παιδιά τα οποία δεν είναι καλά στα γράμματα θα πρέπει να πάνε στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και ότι ο γονιός το φέρει βαρέως να φοιτά το παιδί του στο τεχνικό επαγγελματικό σχολείο, είναι ίσως το μεγαλύτερο βάρος που έχει ν' αντιμετωπίσει οποιαδήποτε μεταρρύθμιση θέλει ν' ασχοληθεί σοβαρά με το ν' αντιμετωπίσει το πρόβλημα της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Επομένως υπάρχει μια απαξίωση. Για μένα είναι άδικη, γιατί γίνεται πολύ ουσιαστική δουλειά μέσα στα τεχνικά σχολεία, με όποια ονομασία και αν λέγονται, είναι πολύ άδικη, αλλά μιλάμε ότι υπάρχει μια γενικότερη απαξίωση, που αυτόματα μέσα στο μυαλό όλων λειτουργεί ως σχολείο δεύτερο, ως ένα σχολείο για παιδιά ενός άλλου Θεού.

Πέρα απ' αυτά, υπάρχουν προβλήματα τα οποία δημιουργούνται από το γνωστικό επίπεδο. Η αλήθεια είναι ότι έρχονται μαθητές που συνήθως υστερούν σε γενική γνώση, δεν είναι παιδιά τα οποία δεν είναι έξυπνα ή δεν έχουν ικανότητες. Απλώς το σύστημα τα περιθωριοποιεί πολύ νωρίς, μέσα από τις μαθησιακές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κι επομένως η διέξοδος γι' αυτά τα παιδιά, σε πολύ μεγάλο ποσοστό είναι η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Αυτό δημιουργεί τεράστια προβλήματα απ' ότι καταλαβαίνετε. Είναι δε χαρακτηριστικό, ότι πριν από κάποια χρόνια, μου ήρθε μια διαμαρτυρία από πολλά ΤΕΕ της Θεσσαλονίκης, από μια ολόκληρη περιφέρεια και το οποίο προσυπέγραφαν εκατοντάδες εκπαιδευτικοί τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, το λέω γιατί έχει σημασία, που έλεγαν: «Τα παιδιά δεν κατανοούν τι τους λέμε και πολύ περισσότερο δεν μπορούν να διαβάζουν τα βιβλία που μας στέλνετε, γιατί δεν ξέρουν τη γλώσσα». Και δεν το υπέγραφαν φιλόλογοι, το υπέγραφαν τεχνικές ειδικότητες. Για να μας δείξουν το πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι ότι πρέπει αυτά τα παιδιά να τα έχουμε έτοιμα ήδη μέσα και δε λέω ότι θα το λύσει η τεχνική κι επαγγελματική εκπαίδευση το πρόβλημα, το πρόβλημα πρέπει να το λύσει το Δημοτικό και το Γυμνάσιο, έτσι όπως έχουμε εδώ κατά καιρούς τοποθετηθεί.

Να μην αφήσουμε τα παιδιά, ή τουλάχιστον τόσο μεγάλο αριθμό παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες, τα οποία θα βρίσκουν διέξοδο στην τεχνική κι επαγγελματική εκπαίδευση. Με αυτή την έννοια λοιπόν έχουμε προβλήματα, γι' αυτό έχουμε και μεγαλύτερη μαθητική διαρροή, δηλαδή το έχουμε ξαναπεί, στο Γυμνάσιο 6%, στο Γενικό Λύκειο 10%, στα ΤΕΕ 22%. Έτσι λοιπόν το μέσο επίπεδο φτάνει 12,5%-13% για τη χώρα μας, ενώ ο μέσος όρος που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2010 είναι το 10%. Άρα στο Γυμνάσιο είμαστε κάτω, στο Λύκειο είμαστε ακριβώς στο 10%, στην

τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, τουλάχιστον όσον αφορά τα ΤΕΕ, από την προηγούμενη έρευνα είμαστε στο 22-23%.

Τα εργαστήρια και ο εξοπλισμός τους. Είναι άλλα προβλήματα. Η έλλειψη επαγγελματικών δικαιωμάτων, σας αναφέρω δηλαδή ότι για να γίνει κρεοπώλης, εδώ θα μπορούσε ο γιος μου, εάν δεν τα κατάφερνε στα γράμματα να του ανοίξω ένα μαγαζί, να του βάλω κρέατα μέσα και μαχαίρια και να γίνει ένας ωραίος κρεοπώλης. Αδιανόητο για τις ευρωπαϊκές χώρες να μην έχεις πτυχίο συγκεκριμένο για να γίνεις κρεοπώλης. Εδώ λοιπόν, όχι μόνο για τον κρεοπώλη δεν έχουμε, αλλά και για άλλες ειδικότητες που λειτουργούν μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, δεν υπάρχει καμία κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων. Έφερα μια ακραία περίπτωση, αλλά φανταστείτε τον άνθρωπο που πάμε να κάνουμε σέρβις στο αυτοκίνητό μας και αντί να μας το φτιάχνει το χαλάει, και ούτω καθ' εξής. Αυτές μπορεί να είναι υπερβολές, αλλά είναι και πραγματικότητα σε πολλές περιπτώσεις.

Το σε ποια επίπεδα σπουδών κάθε φορά αναφέρονται αυτές οι μεταρρυθμίσεις της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, σε σχέση με την Ευρώπη, το γεγονός ότι λείπει η πρακτική άσκηση, κι αυτό είναι ένα σημαντικό θέμα, δηλαδή γιατί οι σχολές του ΟΑΕΔ θεωρούνται επιτυχέστερες, οι αντίστοιχες Σχολές του ΟΑΕΔ; Γιατί έχουν πρακτική άσκηση. Από τη στιγμή λοιπόν που δεν υπάρχει καμία πρακτική άσκηση και όλοι οι νόμοι προβλέπουν αυτή την πρακτική άσκηση και ο Ν. 576/77 για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση προέβλεπε πρακτική άσκηση. Και ο 1566/85 προβλέπει ένα χρόνο πρακτικής άσκησης. Ουδέποτε έγινε πραγματικότητα η πρακτική άσκηση. Περισσότερο λοιπόν επί θεωρητικού επιπέδου γίνεται η κατάρτιση στα τεχνικά επαγγελματικά σχολεία, όταν τουλάχιστον δεν λειτουργούν και τα εργαστήρια και δεν υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός, παρά μέσα από μια πρακτική άσκηση.

Η έλλειψη πιστοποίησης. Εάν τα ΙΕΚ, στην πρώτη τουλάχιστον φάση, είχαν κάποια αξιοπιστία, ήταν γιατί υπήρχε αυστηρό σύστημα πιστοποίησης, που παρέχόταν από παράγοντες έξω από τα ΙΕΚ, που συμμετείχε και η αγορά εργασίας στην αξιολόγησή τους. Δεν υπάρχει λοιπόν μια πιστοποίηση του πιστοποιητικού. Βγάζουμε έναν μαθητή που ξέρει να κάνει ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις, μακάρι και να τις ξέρει. Κανένας δεν πιστοποιεί ότι αυτό το παιδί είναι πιστοποιημένο και ξέρει πράγματι να κάνει αυτό για το οποίο επένδυσε ο ίδιος, για να βγει στην αγορά εργασίας και η πολιτεία, προκειμένου να τον φέρει στην αγορά εργασίας.

Φυσικά δεν υπάρχει έρευνα. Δεν υπάρχει έρευνα γενικότερα για το εκπαιδευτικό σύστημα. Υπάρχει επικάλυψη πολλών ειδικοτήτων μεταξύ ΙΕΚ, ΕΠΑΣ και επαγγελματικών σχολείων. Φυσικά διοικητικές αδυναμίες. Μεγάλο πρόβλημα στο Υπουργείο. Αν έχει μια φορά διοικητική αδυναμία για το γενικό σχολείο, έχει 10 ίσως φορές αδυναμίες στη διαχείριση της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ενώ εδώ συμβαίνει αυτό που συμβαίνει στην Κύπρο, διατίθενται πόροι. Ενώ η αναλογία των μαθητών είναι πολύ καλύτερη, σχεδόν ένας προς τρεις κι ένας προς τέσσερις στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, εννοώ ένας δάσκαλος, καμιά φορά προς 4 και 5 μαθητές, το αποτέλεσμα, όπου το μετράμε τουλάχιστον, δεν είναι το προσδοκώμενο. Είναι δε χαρακτηριστικό, ότι από έρευνες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, σχεδόν το 70% των μαθητών που τελειώνουν την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, δεν ασχολείται ποτέ με αυτό που σπούδασε. Δηλαδή δε βγαίνει στην αγορά εργασίας το 70% περίπου. Και

βέβαια από κει και πέρα ότι είναι ένα σχολείο με πολύ μεγάλο κόστος. Και φυσικά πρέπει να έχει κόστος, όπως πρέπει να έχει κόστος όλη η εκπαίδευση. Δεν το λέω αρνητικά. Φυσικά και πρέπει να έχει κόστος. Αλλά αν μετρήσουμε το αποτέλεσμα, που συνήθως δεν το μετράμε, δεν μπορούμε να βρούμε άκρη.

Αυτά σε γενικές γραμμές και κλείνω με την επιμόρφωση. Αν η επιμόρφωση είναι μια φορά το ζητούμενο για τη γενική εκπαίδευση, είναι εκατό για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Σχεδόν ποτέ δεν υπήρξε ένα σύστημα το οποίο να λαμβάνει υπόψη του την ανάγκη της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το Υπουργείο, για δεκαετίες σχεδόν, σχεδίαζε την επιμόρφωση ερήμην της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Ποιες είναι οι γενικότερες τάσεις σε όλο τον κόσμο. Τις ανέφερα και προηγουμένως, απλώς τις επαναφέρω τώρα με αφορμή την ερώτηση που είχε κάνει προηγουμένως ο κ. Πανάρετος. Είναι η γενίκευση, επομένως το πρόβλημα που είχε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είναι: απολύτως γενικευμένη εκπαίδευση; Δηλαδή πάμε σε ένα σχολείο και καταργούμε την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και πάμε σ' ένα γενικό σχολείο και επομένως η κατάρτιση μεταφέρεται στα ΙΕΚ, όπως είχε μεταφερθεί με τους αποφοίτους παλιά των γενικών σχολείων; Ή πάμε σε μια ενδιάμεση λύση, όπου συνδυάζουμε αρκετή γενική μόρφωση και ταυτόχρονα συνδυάζουμε και τεχνολογική γνώση επαρκή, αλλά με συγκεκριμένους, λίγους, τομείς και συγκεκριμένες ειδικότητες; Δηλαδή ήδη στο Επαγγελματικό Λύκειο περιορίστηκαν οι 137 ειδικότητες, σε κάποιους 12 τομείς στη Β' Λυκείου και σε περιορισμένο αριθμό ειδικοτήτων στη Γ' Λυκείου. Η πρόταση λοιπόν του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, έρχεται ακόμη να στενέψει τα όρια. Δηλαδή να μετριάσει τους τομείς στη Β' Λυκείου και να μειώσει τις ειδικότητες στη Γ' Λυκείου. Επομένως δεν πάμε κατ' ευθείαν σ' ένα γενικευμένο σχολείο, έτσι τουλάχιστον όπως φαίνεται ότι κάποια στιγμή θα καταλήξει στην διεθνή πραγματικότητα, αλλά πάμε σ' ένα ενδιάμεσο στάδιο, γιατί εδώ πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και ακριβώς το προσωπικό που υπάρχει στο σχολείο. Είναι μια ουσιαστική παράμετρος την οποία καμία μεταρρύθμιση, εάν δεν το λάβει υπόψη της, δεν μπορεί να έχει τύχη την επόμενη μέρα. Υπάρχει λοιπόν αυτό το εκπαιδευτικό προσωπικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόσο είναι αυτό το προσωπικό;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Πρέπει να είναι γύρω στις 15.000. Πρέπει ν' αξιοποιηθεί, είναι παραγωγικό, δε φταίνε οι άνθρωποι δηλαδή, εάν η πολιτεία, μέσα από τις μεταρρυθμίσεις που κάθε φορά επιχειρεί, δεν κάνει ουσιαστικά βήματα στη σωστή κατεύθυνση. Είναι άνθρωποι οι οποίοι προσφέρουν στην εκπαίδευση και θα πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχουν στην εκπαίδευση και γι' αυτό το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προτείνει να συνεχιστούν να υπάρχουν οι ΕΠΑΣ, οι Επαγγελματικές Σχολές, οι οποίες ως κατάρτιση φαίνεται να μοιάζουν στα ΙΕΚ, δε φαίνονται δηλαδή να κολλάνε τόσο πολύ στο εκπαιδευτικό σύστημα, είναι καθαρά χώρος κατάρτισης.

Υπό αυτή την έννοια λοιπόν, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ειδικότερα κ. Πρόεδρε, προτείνει. Φυσικά αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων που είπαμε προηγουμένως ότι πρέπει ν' αντιμετωπισθούν, άρα προτείνει Επαγγελματικό Λύκειο και Επαγγελματικές Σχολές. Η Α' τάξη εξακολουθεί να είναι γενικευμένη, δηλαδή να παρέχει και γενική μόρφωση, αλλά να παρέχει και, ως το πούμε, προεπαγγελματικά στοιχεία, ταυτόχρονα όμως

απαίτηση είναι να υπάρξουν βασικά τεχνολογικά στοιχεία και στη γενική εκπαίδευση. Δηλαδή δεν πρέπει να βλέπουμε μόνο τη μια πλευρά, πρέπει να βλέπουμε ότι και η άλλη εκπαίδευση είναι τελείως ξεκομμένη από την τεχνική λειτουργία. Και εδώ είμαι υποχρεωμένος να θυμίσω, ότι ο Καποδίστριας όταν έγραφε την πρότασή του, όταν δημοσίευε την πρότασή του για την εκπαίδευση στην Αιγίναία, είχε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την εκπαίδευση από τότε, ήθελε όλα μαζί αυτά, τους τρεις τομείς δηλαδή, το τεχνικό κομμάτι, κάτι παρόμοιο με σήμερα, τον άνθρωπο, το τεχνικό κομμάτι και τη γνώση γενικότερα, τον άνθρωπο, αλλά τη γενική και την τεχνική εκπαίδευση, να την παίρνουν όλοι αρχικά, ακόμη κι από το Δημοτικό και μετά ν' αρχίζει να υπάρχει η οποιαδήποτε διάκριση. Και μάλιστα τότε μιλούσε και για σχολεία βάνουσων τεχνών, έτσι τα ήθελε τουλάχιστον τότε ο Καποδίστριας, έτσι τα ονόμαζε, επηρεασμένος από την αρχαιότητα ίσως. Αλλά ο Καποδίστριας είχε ακριβώς συλλάβει την ανάγκη να παντρεύεται η γενική με την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και το κυριότερο είναι ότι αυτοί οι άνθρωποι της γενικής, πρέπει να καταλαβαίνουν τη σημασία και την αξία για τον τόπο και για τη ζωή και της άλλης πλευράς, της τεχνικής και επαγγελματικής. Υπό αυτή την έννοια λοιπόν και το Γενικό Λύκειο χρειάζεται ουσιαστικά τεχνολογικά μαθήματα βασικού και γενικού χαρακτήρα, όπως επίσης και το επαγγελματικό Λύκειο χρειάζεται γενική εκπαίδευση, γενική μόρφωση και επομένως η Α' τάξη πρέπει να είναι γενικού χαρακτήρα, έτσι όπως την περιέγραφα ως τώρα.

Από κει και πέρα η πρότασή του ταιριάζει με το Επαγγελματικό Λύκειο, αλλά με μείωση των Τομέων, από 12 που είναι σήμερα, πιθανότατα σε 8 ή 9 και με μείωση των υφισταμένων ειδικοτήτων. Κατά τα άλλα θα υπάρχει η διέξοδος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως και σήμερα, θα παρέχει το Επαγγελματικό Λύκειο και απολυτήριο και πτυχίο και βάζει ακόμα μία παράμετρο, ότι θα πρέπει στα Πανεπιστήμια, τα ΤΕΙ να υποδέχονται και φοιτητές μέσα από πιστοποιημένη πρακτική άσκηση, ότι γίνεται σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο. Πολλές φορές η πρακτική άσκηση, την οποία έχει κάνει κάποιος στη ζωή του, προσμετρά για την εισαγωγή, σε αντίστοιχη πάντα, Σχολή, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτά και είμαι στη διάθεσή σας για ερωτήσεις, ν' αποσαφηνίσω πράγματα που τα είπα χάριν συντομίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πολύ κατατοπιστικά, όπως πάντα. Το πρόβλημα το κάνατε ανάγλυφο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Με συγχωρείτε, άφησα κάτι πάρα πολύ σημαντικό. Ότι έχουμε ειδική πρόταση για την ειδική αγωγή και την εκπαίδευση. Έχουμε συγκεκριμένες προτάσεις. Για πρώτη φορά το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κάνει πρόταση για την τεχνική κι επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Εκεί μιλάμε συγκεκριμένα και ότι πρέπει το σχολείο να το σχεδιάσουμε για όλους και το Τεχνικό Επαγγελματικό σχολείο, όχι μόνο το Γενικό, και για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, αφού θέλουμε να τα εντάξουμε οργανικά και να μην τα περιθωριοποιήσουμε τα παιδιά αυτά, ότι πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τις ειδικές αυτές εκπαιδευτικές ανάγκες και ιδιαίτερα να δώσουμε μεγάλη βαρύτητα στο ψηφιακό υλικό, το οποίο βοηθά περισσότερο τα παιδιά αυτά, έχει αποδειχθεί και με τα λογισμικά, όπως σας είπα και στην προηγούμενη συνεδρίαση, βοηθούν πολύ τα παιδιά αυτά προς την κατεύθυνση αυτή. Φυσικά να επιμορφώσουμε τους εκπαιδευτικούς και για τα θέματα των ΑΜΕΑ και βεβαίως συγκεκριμένες

προτάσεις για τη λειτουργία των καθαρά επαγγελματικών σχολείων των ΑΜΕΑ, όπως αναλυτικά φαίνονται και στην πρόταση την οποία έχουμε καταθέσει. Είμαι στη διάθεσή σας για ερωτήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην πραγματικότητα προτείνετε μια αναδιάρθρωση, δηλαδή διατήρηση της δομής που υπάρχει, ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ, με βελτίωση, με μια αναδιάρθρωση μικρή σε περιεχόμενο, τομείς, ειδικεύσεις κτλ., βελτίωση κτλ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Και ουσιαστικά ότι πρέπει ν' αλλάξουν όλα τα υπόλοιπα, που αφορούν, όπως είπαμε και τη γενική εκπαίδευση, αλλά έχει κι ένα κομμάτι που είναι η ιδιαιτερότητα στην επαγγελματική εκπαίδευση. Το θέμα δεν είναι η δομική λειτουργία, ένα σύστημα έτσι κι αλλιώς θα το έχεις, είτε το λες ΤΕΕ, είτε το λες ΕΠΑΛ, είτε δεν ξέρω πώς το λες, θα έχεις ένα σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης, τουλάχιστον για ένα μεταβατικό στάδιο, το οποίο μπορεί να είναι αρκετά μεγάλο, δεν μπορώ να το υπολογίσω χρονικά. Το θέμα είναι ότι τα υπόλοιπα, τα ποιοτικά στοιχεία είναι εκείνα τα οποία κατ' εξοχήν επιβαρύνουν και δημιουργούν τη δυσλειτουργία. Από την αρχή, οι μαθησιακές δυσκολίες, όταν η επαγγελματική εκπαίδευση υποδέχεται μαθητές που έχουν γνωστικά κενά, κι επομένως γίνεται ένας φαύλος κύκλος με αυτά, το συγκεκριμένο μαθητικό πληθυσμό τι μπορείς να κάνεις και τι μπορείς να δώσεις κι από κει και πέρα όλα τα υπόλοιπα τα δομικά νομίζω ότι έρχονται σε δεύτερη μοίρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ποσοστό μαθητών κατευθύνεται;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Γύρω στο 23-25%, άλλοτε περισσότεροι άλλοτε λιγότεροι. Πάντως εκεί έχει σταθεροποιηθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και στα δύο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Και ΕΠΑΣ και ΕΠΑΛ.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Μια ερώτηση και μια πρόταση στη διαδικασία. Αυτή είναι η πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, έχει δυο σκέλη: ιστορική αναδρομή, πραγματικότητα, σήμερα όπως έχει διαμορφωθεί και η πρόταση, όπως λέει, για την αναμόρφωση των ΤΕΕ, συμπληρωματικά μέτρα για τα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ. Ταυτόχρονα εγώ τουλάχιστον γνωρίζω ότι υπάρχουν η πρόταση του ΟΛΤΕΕ, η πρόταση της ΟΛΜΕ και η πρόταση του ΠΑΣΟΚ. Νομίζω ότι πρέπει ν' αναπτυχθούν αν θέλουμε να διαμορφώσουμε μια συγκεκριμένη άποψη. Ως προς την ιστορική αναδρομή, εγώ συνειδητά δεν έχω τίποτε άλλο. Αλλά επειδή έχω μελετήσει καλά τις άλλες προτάσεις, νομίζω ότι υπάρχουν στοιχεία που πρέπει να συζητηθούν για να τοποθετηθούμε συνολικά, το status σήμερα πώς είναι. Η ερώτηση. Πραγματικά στην ιστορική αναδρομή που κάνατε και στις διαπιστώσεις, με βρίσκετε σύμφωνο, εκτός από ένα σημείο: έγινε πρόταση το 2004, στην Επιτροπή, στην οποία προήδρευε ένας εξαίρετος συνάδελφος και συνδικαλιστής ο κ. Γούσης, από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για τα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Βεβαίως.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Ελήφθησαν υπόψη οι προτάσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ελήφθησαν εν πολλοίς. Η ουσιαστική διαφοροποίηση ήταν όσον αφορά τις ΕΠΑΣ, αν θα έπρεπε να ξεκινούν από την Α' Λυκείου.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Την έχετε μαζί σας; Γιατί έχω του κ. Παπαδόπουλου την εισήγηση και δεν συμφωνεί σε τίποτε από τη θεσμοθέτηση των ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ. Το μελέτησα χτες το βράδυ. Παπαδόπουλος υπάρχει στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ο πρώην Πρόεδρος.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Όχι ο Πρόεδρος.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ο Παπαδόπουλος ο Γιώργος, έχει πάει στο Γεωργικό Πανεπιστήμιο.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Ήταν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Τότε ήταν ο κ. Παπαδόπουλος.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Η πρόταση που κατέβηκε τότε, εγώ δεν ήμουν μέσα, αλλά μ' ενημέρωσαν, ήταν από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κι έχει ελάχιστα κοινά σημεία, μην πω εντελώς απορριπτική για τα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Θα σας πω σε τι διαφοροποιείται: η πρόταση εκείνη δεν αφορούσε μόνο το Επαγγελματικό Λύκειο, αφορούσε και το Γενικό Λύκειο και μοιράστηκε στα μέλη εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η πρόταση η παλαιότερη, αυτή στην οποία αναφέρεστε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Του '95.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν Παπαδόπουλος από τη μια και Γκλαβάς από την άλλη.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Του 2005, με συγχωρείτε. Μοιράστηκε η πρόταση, είχα πει εγώ από την πρώτη, ότι δεν μπορούμε να συζητήσουμε, αν δε δούμε τις παλαιότερες προτάσεις. Επειδή λοιπόν κι εγώ και τότε ήμουν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, η πρώτη ουσιαστική διαφορά, τότε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είχε εισηγηθεί ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ. Δεύτερον, είχε εισηγηθεί ότι θα πρέπει και οι ΕΠΑΣ να ξεκινούν από την Α' Λυκείου. Το άλλο που είχε εισηγηθεί ήταν ότι θα έπρεπε να έχουμε γενικότερη εκπαίδευση στη Α' τάξη. Δηλαδή περισσότερη γενική μόρφωση στην Α' Λυκείου απ' ό,τι θεσμοθετήθηκε. Έπρεπε να έχουμε περισσότερη γενική μόρφωση. Τελικώς, επειδή το Υπουργείο και χωρίς να θέλω να κάνω τον δικηγόρο του Υπουργείου, αλλά είχε ν' αντιμετωπίσει και θέματα κατανομής του προσωπικού, το ξέρω γιατί εγώ ήμουν αντίθετος, αλλά από τις συζητήσεις που κάναμε με το Υπουργείο, ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο πάντα μιλάμε, όχι σε προσωπικό επίπεδο, φαινόταν ότι δεν μπορούσε να διαχειριστεί τα θέματα του πλεονάζοντος προσωπικού. Επομένως το Υπουργείο κράτησε κατά βάση ένα γενικό πλάνο από αυτό που εισηγήθηκε το Παιδαγωγικό

Ινστιτούτο και προσάρμοσε το νομοθετικό πλαίσιο ανάλογα και με το προσωπικό το οποίο είχε. Αυτή είναι η εξήγηση.

Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ: Ξέρετε φέτος πόσοι απόφοιτοι ΕΠΑΛ υπήρχαν και πόσοι δώσανε στις πανελλαδικές εξετάσεις;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Δεν το ξέρω, αλλά είναι πολύ μικρός ο αριθμός. Πάρα πολύ μικρός ο αριθμός. Μιλάμε για ελάχιστους, αυτοί που δώσανε. Ελάχιστοι ήταν. Θα το δούμε τώρα, μόλις βγουν τ' αποτελέσματα. Φέτος είναι η πρώτη εφαρμογή.

Π. ΜΠΙΣΤΑ: Από το βαθμολογικό κέντρο στο οποίο ήμουν, περιπτώσιολογικά θα μιλήσω όπως καταλαβαίνετε. Με ένοιαζε και μένα πώς πάει αυτό το θέμα με τα ΕΠΑΛ και το έψαξα μέσα στο βαθμολογικό. Ερχόντουσαν 2.800 γραπτά. Όλα τα ΕΠΑΛ της Αχαΐας και του Ρεθύμνου. Κατά μέσο όρο, υπολογίσαμε ότι ανά ΕΠΑΛ, τρεις μαθητές ήταν αυτοί που έμπαιναν στη διαδικασία των γενικών εξετάσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα έχετε και το λόγο, εάν θέλετε να προηγηθεί η ΟΛΤΕΕ.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Εγώ δεν θέλω να πάρω το λόγο. Θέλω να κάνω μια παρατήρηση, ένα σχόλιο, ή μια πρόταση τεχνική. Ελέχθη τώρα από τον κ. Κουρουτό και πολύ σωστά, ότι υπάρχουν προτάσεις σε σχέση με την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Εγώ μπορώ να αναφερθώ ιδιαίτερα στην πρόταση του ΠΑΣΟΚ, την οποία πιθανόν την ξέρετε. Την έχω κι εγώ και γραπτά και μπορείτε να τη βρείτε και στο Internet και νομίζω ότι έχει σημασία. Αυτό δεν το λέω τώρα προσπαθώντας να προβάλλω το ΠΑΣΟΚ. Έχει σημασία όμως, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, πέρα από τη συζήτηση που λέει ο κ. Κουρουτός, η συζήτηση είναι κάτι που μπορεί να γίνει εδώ πέρα, να πει: ναι, αυτή η άποψη, ή η άλλη. Πέρα απ' αυτό, εγώ θα ήθελα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να τοποθετηθεί, επίσημα τουλάχιστον, πάνω στην πρόταση του ΠΑΣΟΚ. Γιατί, πάλι με μια προσπάθεια να περιορίσω τη σημασία των πραγμάτων, θέλω να πω ότι είναι πολύ πιθανόν μια τέτοια πρόταση να εφαρμοστεί και για να αποφύγουμε ενδεχόμενα όπως αυτό που είπατε προηγουμένως, ότι δηλαδή υπήρξε μια θεσμοθέτηση προσεγγίσεων κάποια στιγμή η οποία ήταν σε πλήρη αναντιστοιχία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Εγώ βλέπω κοινά σημεία αυτών που αναφέρατε εσείς με την πρόταση του ΠΑΣΟΚ. Θα θεωρούσα κ. Πρόεδρε ότι θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει μια τέτοια τοποθέτηση, όχι προφορική πάλι, αλλά τεκμηριωμένη, από πλευράς του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν αναφέρεστε στο να μας γνωστοποιηθεί, διότι τοποθέτηση, για την πρόταση ενός κόμματος και μάλιστα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, δεν μπορεί να έρθει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να την κρίνει. Για φανταστείτε την περίπτωση να την απορρίπτει. Άρα, εάν πρόκειται απλώς να μας την παρουσιάσει, μολονότι εσείς είστε εκπρόσωπος και θα μπορούσαμε να έχουμε μια παρουσίαση των 2 – 3 βασικών στοιχείων, γιατί αυτό μας ενδιαφέρει τώρα, δεν μπαίνουμε σε λεπτομέρειες, αλλά εάν θέλαμε να παρουσιαστεί...

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, μια κουβέντα μόνο να πω. Φυσικά το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έλαβε υπόψη τις προτάσεις και έτσι για να τις

αναφέρω λίγο γενικώς, η ΟΛΜΕ είναι περισσότερο υπέρ ενός ενιαίου, ένα σχολείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η θέση της ΟΛΜΕ είναι ένα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ένα σχολείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό μου είπαν στη συνάντηση, ένα. Δεν υπάρχει Τεχνικό Επαγγελματικό.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ένα σχολείο. Ένα είναι αυτό. Το δεύτερο είναι, ξεκινάω από τις προτάσεις οι οποίες ακουστήκανε. Το ένα είναι αυτό, ότι η ΟΛΜΕ γενικώς πάει προς την κατεύθυνση του ενός σχολείου. Άλλωστε και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο λέει ότι μακροπρόθεσμα εκεί θα πάμε. Εγώ το ανέφερα. Τα λέω έξω από τα δόντια.

ΜΕΛΟΣ: Να πω κι εγώ λίγο σ' αυτό το σημείο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Παρακαλώ, μισό λεπτό. Το δεύτερο είναι ότι η πρόταση της ΟΛΤΕΕ, την οποία μας δώσανε, κινείται προς την άλλη κατεύθυνση, δηλαδή της εξειδίκευσης. Κι αυτή την ξέραμε, απλώς λέω ότι κινείται σε τελείως διαφορετικούς δρόμους. Θα μας τα αναφέρει, είναι ο συνάδελφος εδώ που μας θα τα αναφέρει. Επίσης η πρόταση της αξιωματικής αντιπολίτευσης ελήφθη υπόψη. Απλώς είναι πιο κοντά όχι προς τη γενίκευση, προς την εξειδίκευση. Αφήνει περισσότερη εξειδίκευση.

ΜΕΛΟΣ: Να κάνω μια ερώτηση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι εκπρόσωποι πρώτα.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Αν μου επιτρέπετε, ένα λεπτό. Θα ήθελα να ρωτήσω το εξής. Πάει περισσότερο προς την εξειδίκευση. Εγώ κ. Πρόεδρε δεν είπα να έρθει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και να πει ότι απορρίπτουμε την πρόταση, τη μια πρόταση, ή μια άλλη πρόταση. Αυτά όμως που έχουν ενδιαφέρον να μάθουμε και είναι μέρος του τρόπου που κάνουμε διάλογο, είναι τα σημεία στα οποία διαφοροποιείται η πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και εγώ τουλάχιστον, νομίζω ότι είναι χρήσιμο. Δεν είναι θέμα εγωισμού, ότι δηλαδή «εμείς αυτό λέμε και αυτό είναι και τελείωσε», θα ήθελα να πει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ότι σε αυτό το σημείο η πρότασή σας πάσχει, αν θέλετε, ή ότι έχει το εξής μειονέκτημα. Αυτό θα ήταν χρήσιμο και για έναν εσωτερικό διάλογο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, χωρίς να κρίνω, γιατί το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δεν μπορεί να κρίνει τις προτάσεις και τις απόψεις φορέων και κομμάτων, απλώς λέμε ότι συζητήθηκε και είπαμε το εξής. Η τάση που υπήρχε στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, που είχε υποβληθεί και το 1998, ήταν ότι πρέπει να πάμε σε ένα γενικευμένο σχολείο. Απ' αυτό λοιπόν το γενικευμένο σχολείο προέκυψαν οι 137 ειδικότητες. Μιλάμε ότι από τότε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είχε εισηγηθεί τη γενικοποίηση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, δέκα χρόνια πριν. Μάλιστα η ισχυρή πλειοψηφία στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σε επίπεδο τμήματος Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, ήταν στο γενικευμένο σχολείο και όταν ήρθε στην Ολομέλεια,

επειδή τέθηκαν όλες οι παράμετροι, τότε πήγαμε σ' αυτό το μεταβατικό, ας το πούμε σχολείο μεταβατικό. Ας το πούμε, όχι η κριτική, αυτό που ειπώθηκε, είναι ότι η συγκεκριμένη πρόταση, του συγκεκριμένου κόμματος, είναι προς την κατεύθυνση του να ξαναγυρίσουμε σε περισσότερη εξειδίκευση. Αυτή ήταν και τίποτα περισσότερο. Δηλαδή έτσι κι αλλιώς το Τμήμα ΤΕΕ, με την απόφαση που ήρθε στην Ολομέλεια, κατέθεσε δυο ουσιαστικές προτάσεις, αλλά η πλειοψηφούσα, ήταν ότι πρέπει να πάμε σε γενικευμένο σχολείο. Η δεύτερη πρόταση συζητήθηκε στην Ολομέλεια.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Το γενικευμένο το εξηγήσατε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όπως το εξήγησα, ναι. Όχι, το γενικευμένο στην αρχή ήταν σχεδόν προσομοιάζοντας προς το Γενικό Λύκειο, η πρώτη πρόταση.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Όπως της ΟΛΜΕ δηλαδή.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Εντάξει, δεν μπορώ να το πω όπως της ΟΛΜΕ.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Ας πούμε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Αλλά εν πάση περιπτώσει, ναι, σχηματικά θα μπορούσε να πει ότι πήγαινε, αλλά δεν το καταργούσε. Δεν καταργούσε, απλώς έδινε πολύ.. Είναι και μια άλλη φιλοσοφία την οποία πρέπει να πούμε, με την έννοια ότι δεν θα το κάναμε γενικό σχολείο με τα ίδια μαθήματα. Απλώς όλα τα μαθήματα θα εξυπηρετούσαν περισσότερο μια γενικευμένη τεχνική εκπαίδευση και όχι τομείς και ειδικότητες. Αυτή λοιπόν η πρόταση η πρώτη, δεν είχε καθόλου τομείς και καθόλου ειδικότητες. Εξακολουθούσε δηλαδή να είναι τεχνική εκπαίδευση, αλλά χωρίς τομείς και ειδικότητες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μια άλλη προσέγγιση, τελείως άλλη. Κύριε Παϊζή.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Μια ερώτηση θέλω κ. Γκλαβά. Αυτό που είναι το βασικό χαρακτηριστικό της επαγγελματικής εκπαίδευσης και νομίζω ότι πρέπει να το πούμε και να το λάβουμε υπόψη μας στο θέμα του στρατηγικού σχεδιασμού, είναι ότι εμπλέκεται το μισό Υπουργικό Συμβούλιο μέσα. Δεν είναι αποκλειστικής αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας. Παραδείγματος χάρη, ΤΕΕ έχει το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το Υπουργείο Τουρισμού. Ο ένας, ενιαίος έστω, τύπος Επαγγελματικού Λυκείου, το ΕΠΑΛ, προϋποθέτει την κατάργηση όλων των ΤΕΕ οποιουδήποτε Υπουργείου; Και η καινούργια σας πρόταση σήμερα, εννοεί κάποια στιγμή σ' αυτόν τον τόπο, η επαγγελματική εκπαίδευση, τουλάχιστον να έχει έναν εκφραστή, ώστε να έχει ενιαία διδακτική προσέγγιση, όχι στα αντικείμενα, στη μεθοδολογία, ποιότητες, χρηματοδοτήσεις κλπ, ή αυτό το θέμα το Υπουργείο Παιδείας δεν το αγγίζει και εξακολουθούν και υπάρχουν στα άλλα Υπουργεία αυτές οι Σχολές και δεν ενσωματώνονται μέσα σε ένα ενιαίο σύστημα;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, πάντα το αίτημα του Υπουργείου Παιδείας ήταν να ενσωματώσει τις Σχολές. Άλλωστε, υπό την εποπτεία, τα ίδια προγράμματα στην ουσία εφαρμόζουν. Βεβαίως υπάρχουν προβλήματα σε κάποιες περιπτώσεις. Το γεγονός δηλαδή ότι εφαρμόσαμε την πρώτη τάξη ως

υποχρεωτική –εφαρμόσαμε ως κράτος εννοώ– μάλλον την πρώτη τάξη πριν πας στις ΕΠΑΣ, δημιούργησε τεράστιο πρόβλημα σε μια καλή Σχολή, στην Τυροκομική Σχολή Ιωαννίνων για παράδειγμα, όπου είχαν πρόβλημα, δεν έβρισκαν στη συνέχεια. Σου λέει ο άλλος: αν πάω στην Α' Λυκείου και την τελειώσω, γιατί να γυρίσω τώρα στην Τυροκομική Σχολή. Και βρέθηκε εκεί μια μεσοβέζικη λύση, που φαντάζομαι το ελληνικό δαιμόνιο πάντα θα τη βρίσκει: εντάξει, εσείς πάρτε τους από την πρώτη, να σας προετοιμάσουμε και μετά θα είστε εκεί. Δηλαδή η λογική είναι και πάντα ήταν, πώς να μαζευτούν όλες αυτές οι Σχολές στο Υπουργείο Παιδείας. Μαζεύτηκαν με τον 576 του '77 και με τον 1566 του '85, αλλά κατά καιρούς το Υπουργείο δεν μπορούσε και να τις διαχειριστεί.

Για παράδειγμα, κάποια στιγμή ο ΟΓΕΕΚΑ, του Υπουργείου Γεωργίας, επέστρεψε κάποια γεωργικά σχολεία στο Υπουργείο, το οποίο δεν έκανε τίποτα και τα ξαναεπέστρεψε στο ΟΓΕΕΚΑ «Δήμητρα». Δηλαδή μιλάμε και για τέτοια φαινόμενα. Δηλαδή λέει: πάρτε τα, το Υπουργείο Γεωργίας μέσω του ΟΓΕΕΚΑ. Δεν τα διαχειρίζεται, δεν μπορεί να τα διαχειριστεί το Υπουργείο Παιδείας και λέει: τώρα ξαναπάρτε τα πίσω. Δηλαδή μιλάμε και για τέτοια φαινόμενα. Δεν μπορούσα λόγω χρόνου να αναφερθώ. Άρα η λογική είναι ότι εάν προχωρήσουμε σε μια γενικοποίηση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, λογικά τέτοιες Σχολές θα αρχίζουν να περισσεύουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η κ. Σπαθάτου.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ευχαριστώ. Με την έννοια αυτή, ότι αρχίζουν να περισσεύουν κλπ, εμείς στο Λαϊκό Ορθόδοξο Συναγερμό είμαστε υπέρ του Γενικού Λυκείου. Το ΕΠΑΛ και οι άλλες οι Σχολές, ΕΠΑΣ κλπ, δεν είναι πτυχία επιπέδου, 2^{ου} ή 3^{ου} επιπέδου, όπως λένε. Είναι αδιαβάθμητα τα ΙΕΚ κλπ. Θεωρούμε ότι πρέπει να είναι το Γενικό Λύκειο και σε μεταλυκειακές τάξεις να γίνουν οι διάφορες εξειδικεύσεις, οι τομείς κλπ. Τα ΙΕΚ κλπ, πρέπει να μπουκ στην Ανώτερη Εκπαίδευση και όπως έγινε, τα ΑΕΙ είναι τριτοβάθμια, τα ΙΕΚ να ενταχθούν στην Ανώτερη Εκπαίδευση. Ξέρετε πολύ καλά αυτή τη στιγμή, ότι μετά την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ και την αντικατάσταση του Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, του ΙΤΕ δηλαδή, από το ΔΟΑΤΑΠ, υπάρχει ρυθμιστικό κενό στην αναγνώριση πολλών τίτλων αλλοδαπών Ανωτέρων Σχολών εξωτερικού, ως ισοτίμων με ημεδαπούς τίτλους Ανωτέρων Σχολών. Υπάρχει δηλαδή μια αδυναμία συμμετοχής πτυχιούχων στον ΑΣΕΠ. Υπάρχει αδυναμία, κενό αντιστοιχίας Σχολών και συμβαίνει αυτό παρά την ανωτατοποίηση, είπαμε, των ΤΕΙ, ενώ παραμένει ακόμα εις στην Ελλάδα η βαθμίδα της Ανώτερης Εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, υπάρχουν Ακαδημίες Εμπορικού Ναυτικού, Ακαδημίες, Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης, Ανώτερες Σχολές Χορού και Δραματικής Τέχνης οι οποίες υπάρχουν στην Ελλάδα σε ανώτερο επίπεδο. Χρειάζεται να γίνει μια διαβάθμιση αυτών όλων και να αποτελέσουν Ανώτερη Εκπαίδευση.

Πιστεύουμε ότι είναι αδικία και αδιαφορία πλήρης για τους αγώνες των νέων και τέλος πάντων ανευθυνότητα εκ μέρους του Υπουργείου, να μην τακτοποιεί αυτές τις εκκρεμότητες, με την έννοια ότι καταφθάνουν στο κόμμα καταστάσεις από νέους, οι οποίοι καταγγέλλουν το ότι δεν μπορούν να λάβουν μέρος στον ΑΣΕΠ, δεν έχει γίνει αντιστοιχία των Σχολών τους, ότι δεν μπορούν να πάρουν, από τη Γερμανία κλπ, που έχουν τίτλους σπουδών, παιδαγωγός αναγνωρισμένη από το κράτος το γερμανικό, από το

Μόναχο δεν μπορεί να πάρει μια αντιστοιχία εδώ. Νομίζω ότι είναι πολύ πιο σημαντικά να τακτοποιήσουμε αυτά τα θέματα, παρά να έχουμε υπεισέλθει σε τόσες διαβαθμίσεις όσον αφορά την τεχνολογική εκπαίδευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αλλά το ένα είναι ένα μεγάλο θεσμικό θέμα και το άλλο είναι επιμέρους προβλήματα, τα οποία και πολιτικά μπορούν να τεθούν και θα παρακαλέσουμε και τον εκπρόσωπο εδώ του Υπουργείου Παιδείας να τα μεταφέρει αυτά, γιατί είναι συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Το αναγνωρίζω. Μέχρι σημείου δηλαδή...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η δική σας θέση πάντως είναι ένα Γενικό Λύκειο.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Η γενική μας θέση είναι ένα Γενικό Λύκειο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό έχει σημασία, ένα Γενικό Λύκειο.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Που να μην έχει τη διάκριση δηλαδή αυτή.

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Όχι. Σε μεταλυκειακές τάξεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Το Γενικό Λύκειο βέβαια δεν σημαίνει κατάργηση, γιατί έχετε 15.000 ανθρώπους τους οποίους προφανώς δεν μπορείτε να...

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Όχι βέβαια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ίσως Γενικό Λύκειο με αυτή την έννοια, να έχει μια γενικότερη εκπαίδευση τεχνολογική, έτσι;

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ναι, βεβαίως.

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε Πρόεδρε, να ρωτήσω διευκρινιστικά;

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Με τη σχηματοποίηση που κάνετε εσείς, είναι κοντά στην πρόταση της ΟΛΜΕ ή είναι διαφορετική;

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Ναι, μα γι' αυτό απαντώ εγώ, γιατί είναι κοντά στην πρόταση της ΟΛΜΕ.

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μπορώ να ρωτήσω κάτι διευκρινιστικά, κυρία Σπαθάτου, επειδή ίσως δεν το κατάλαβα καλά. Η άποψή σας είναι ότι η Επαγγελματική Εκπαίδευση να είναι μόνο μεταλυκειακού τύπου; Δηλαδή μετά το Λύκειο και πριν το Λύκειο να μην υπάρχει Επαγγελματική Εκπαίδευση;

Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ: Η κατεύθυνση θα υπάρχει μέσα στο Λύκειο, αλλά εξειδικεύσεις οπωσδήποτε σε μεταλυκειακές τάξεις.

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω ότι είναι ώρα να ακούσουμε την ΟΛΤΕΕ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μόνο μια διευκρίνιση, ότι τα ΙΕΚ είναι επιπέδου 4. Δηλαδή προβλέπεται αντιστοίχιση τίτλων με την Ευρωπαϊκή Ένωση, απλώς τα παιδιά, πιθανότατα για δικούς τους λόγους, θα θέλουν να ενταχθούν σε κάποιον κύκλο Ανώτερης Εκπαίδευσης, αλλά οι τίτλοι δηλαδή των ΙΕΚ είναι επιπέδου 4 σε σχέση με την Ευρώπη. Είναι πιο πάνω γιατί τα ΕΠΑΛ είναι 3.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Μαλαγάρη. Είναι ο εκπρόσωπος της ΟΛΤΕΕ, των Λειτουργών Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Πριν αρχίσω να πω τις απόψεις της ΟΛΤΕΕ, κάποιες διευκρινήσεις σ' αυτά που ζητήσατε. Έχετε υπόψη σας ότι οι μαθητές της Γ' ΕΠΑΛ έχουν ομάδα Α, που δίνουν 4 μαθήματα πανελλήνιες, για να πάνε μόνο στα ΤΕΙ και της ομάδας Β, που δίνουν 6 μαθήματα για να πάνε ΑΕΙ και ΤΕΙ. Άρα περίπου είναι γύρω στους 460 ή 470 μαθητές, που έχουν δηλώσει φέτος πανελλαδικά και δώσανε εξετάσεις στην ομάδα Β. Στην ομάδα Α είναι σχεδόν όλοι οι υπόλοιποι μαθητές της Γ' τάξης. Αυτό οφείλεται στο ότι οι δηλώσεις των μαθητών γίνανε το Σεπτέμβριο. Οι μαθητές δηλαδή στη Γ' τάξη, δηλώσανε Σεπτέμβριο – Οκτώβριο αν θέλουν ομάδα Α ή ομάδα Β. Η πρόσβαση από το Υπουργείο βγήκε τον Απρίλιο, δηλαδή έξι μήνες μετά. Άρα οι μαθητές δεν ξέρανε καν τι να δηλώσουν και επειδή είχαν συνηθίσει από τα ΤΕΕ, ότι προτιμούν να πηγαίνουν στα ΤΕΙ, οι περισσότεροι δηλώσανε ομάδα Α. Του χρόνου δεν ξέρω πώς θα είναι αυτές οι δηλώσεις, που είναι γνωστό πλέον το πλαίσιο της πρόσβασης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως έχετε αριθμό, όχι πόσοι είναι οι υποψήφιοι, αλλά πόσοι τελειώνουν; Χονδρικά για τι αριθμούς μιλάμε.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Οι εξετάσεις χθες τελειώσανε στα ΕΠΑΛ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόσοι τελειώνουν τα ΕΠΑΛ, τη Γ' τάξη;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Χθες τελειώσανε οι εξετάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι πόσοι είναι οι υποψήφιοι, αλλά γενικά πόσοι φοιτούν, πόσοι θα τελειώσουν, θα βγουν από τα ΕΠΑΛ;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Δεν έχω πρόχειρα αυτή τη στιγμή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι κάποιες χιλιάδες ας πούμε.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Ναι, είναι αρκετές χιλιάδες. Δεν έχω αυτή τη στιγμή. Παλαιότερα υπήρχε, πριν 2 – 3 χρόνια, υπήρχε στο Υπουργείο Παιδείας μια βάση δεδομένων που περνάγανε πανελλαδικά από όλα τα σχολεία και μπορούσαμε εύκολα να το βρούμε. Αυτό δεν έχει ενημερωθεί εδώ και 2 – 3 χρόνια τώρα, οπότε δεν είναι τόσο εύκολο να μπορέσουμε να τα βρούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τις απόψεις σας.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Οι απόψεις είναι ότι η ιστορική αναδρομή που έκανε ο κ. Γκλαβάς και οι παρατηρήσεις οι διάφορες που έκανε, οι δυσκολίες και τα

προβλήματα είναι αποδεκτά από όλους. Δεν υπάρχουν άλλα προβλήματα. Τα προβλήματα που υπάρχουν στην Τεχνική Εκπαίδευση είναι πολλά. Είναι συσσωρευμένα όλα αυτά τα χρόνια. Δεν είναι προβλήματα που δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Είναι πάντα, από την αρχή υπάρχουν αυτά τα προβλήματα. Οφείλεται στο ότι και η ίδια η πολιτεία, από το 1977, με τον 576, είχε δείξει τότε, μπορώ να πω, μια ιδιαίτερη ασχολία με την ανάπτυξη της τεχνικής εκπαίδευσης. Από εκεί και έπειτα άρχισε σιγά σιγά να αποστασιοποιείται λίγο. Δηλαδή βλέποντας ότι το '77 είχε μια μεγάλη ανάπτυξη η τεχνική εκπαίδευση, σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια και άρχισε η ανάπτυξη αυτή να γίνεται όλο και μεγαλύτερη, συνέχεια συνέβαλλαν διάφορες ρυθμίσεις, που προσπαθούσαν να περιορίσουν αυτή την ανάπτυξη και έτσι φτάνει στο σημερινό ποσοστό, που είναι περίπου γύρω στο 30%, ενώ φτάσανε σε μια έξαρση κάποια στιγμή με τα ΤΕΕ. Εμείς σαν Ομοσπονδία το έχουμε μελετήσει πάρα πολύ το θέμα. Έχουμε πάρει στοιχεία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, 30% είναι αυτοί που κατευθύνονται;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Περίπου τώρα είναι το 30% του μαθητικού δυναμικού που κατευθύνονται στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι μεγάλο το ποσοστό. Τόσο είναι;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Περίπου τόσο είναι το ποσοστό.

ΜΕΛΟΣ: Λίγο είναι κ. Πρόεδρε. Μιλάμε οι άλλες χώρες έχουν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άλλες χώρες ναι, αλλά άλλες χώρες.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Όχι, για την Ελλάδα λέμε αυτή τη στιγμή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Βέβαια το ποσοστό αυτό είχε φτάσει στο μεγαλύτερο σημείο του, στο 45% περίπου. Το πρόβλημα που δημιουργείται στη δομή της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, είναι το πώς θέλει η πολιτεία να λειτουργήσουν τα σχολεία της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Αυτή τη στιγμή, όλοι οι σχεδιασμοί που γίνονται για σχολεία της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, έχουν σαν στόχο, μάλλον στηρίζονται πάνω στην οργάνωση που έχει ένα Γενικό Σχολείο. Ξεκινούν δηλαδή από την οργάνωση ενός Γενικού Σχολείου και επιπλέον βάζουν μερικά στοιχεία για τα σχολεία της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Η δική μας πρόταση είναι ότι πρέπει να ξεκινήσει το σχολείο της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης από άλλη βάση. Το σχολείο της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης δεν πρέπει να έχει καμιά σχέση με Γενικό Σχολείο, για το λόγο ότι οι στόχοι του και οι σκοποί του είναι ότι θα πρέπει να παράσχει εκπαίδευση ικανή, ώστε όσοι θα στραφούν σ' αυτό το σχολείο, να μπορούν να έχουν τις απαραίτητες γνώσεις να σταθούν στην αγορά εργασίας, που αυτό δεν γίνεται αυτή τη στιγμή. Γιατί όπως έχουν δημιουργηθεί τα διάφορα αναλυτικά προγράμματα και τα ωράρια, δεν μπορούν να αποκτήσουν επαρκείς γνώσεις οι μαθητές που τελειώνουν,

ώστε να βγουν στην αγορά εργασίας κατάλληλοι να ανταποκριθούν στο επάγγελμα που σπουδάζανε.

Επίσης έρχομαι στον κ. Κουρουτό που είπε για το 2005. Πράγματι στο ΕΣΥΠ, όταν συζητούνταν τότε η πρόταση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είχε μια άλλη πρόταση, με τον κ. Παπαδόπουλο τότε που ήταν Πρόεδρος, αλλά κατά τη διάρκεια της συζήτησης κατέβασε την τελική πρόταση που ήταν τα ΕΠΑΛ και οι ΕΠΑΣ. Δεν ήταν από την αρχή η πρόταση του Παιδαγωγικού ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ. Ήταν ένα σχολείο. Προς το τέλος των συζητήσεων κατέβηκε η πρόταση των ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ και μάλιστα εμάς μας έκανε μεγάλη εντύπωση, πώς το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κατέβασε πρόταση ΕΠΑΣ, δηλαδή σχολείου κατάρτισης χωρίς γενικά μαθήματα. Ήταν η πρώτη φορά που κατεβάζει τέτοια πρόταση το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, να δημιουργηθούν σχολεία ΕΠΑΣ χωρίς γενικά μαθήματα, αλλά μόνο σχολεία κατάρτισης. Δεν ξέρω για ποιο λόγο έγινε αυτό. Ίσως για εξυπηρέτηση των υπόλοιπων Υπουργείων που έχουν Σχολές. Ξεκινώντας απ' αυτό εμείς...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς θέλετε την εξειδίκευση, αλλά δεν την θέλετε ως κατάρτιση.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Όχι, δεν τη θέλουμε σαν κατάρτιση. Εμείς σαν Ομοσπονδία, δεν θέλουμε, θέλουμε μάλλον, η εκπαίδευση, η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, να είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας και όχι να είναι αρμοδιότητα των άλλων Υπουργείων. Τα άλλα Υπουργεία είχαν από παλιά κάποιες αρμοδιότητες, αλλά οι αρμοδιότητες αυτές που είχαν, ήταν πολύ συγκεκριμένες. Δηλαδή είχαν σχολεία κατάρτισης, σε επαγγέλματα που ως επί το πλείστον τα επαγγέλματα αυτά δεν περιλαμβάνονταν μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα και χρειαζόταν στην αγορά εργασίας. Σαν παράδειγμα, ο χασάπης που είπε ο κ. Γκλαβάς, είναι ένα επάγγελμα που μπορεί να είναι σε σχολεία του ΟΑΕΔ, ή σε σχολεία άλλων Υπουργείων και δεν μπορεί να είναι στο πρόγραμμα εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, ή ο αρτοποιός, ή ορισμένα άλλα επαγγέλματα, αλλά όχι όμως όλη αυτή η γκάμα που υπάρχει ήδη των επαγγελμάτων στα άλλα Υπουργεία, γιατί αυτή τη στιγμή έχουμε φτάσει στο επίπεδο να έχει ψηφιστεί ένας νόμος 3475, του 2006, που θέτει διαχωρισμούς ειδικοτήτων μεταξύ ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ και ο ΟΑΕΔ να μην τον τηρεί το νόμο αυτόν, ή το Υπουργείο Υγείας. Ένα απλό παράδειγμα. Οι βοηθοί νοσηλευτών, από το νόμο υπάγονται στα ΕΠΑΛ. Κι όμως έχει βοηθούς νοσηλευτών η ΕΠΑΣ του Υπουργείου Υγείας και του ΟΑΕΔ που δεν είναι ΕΠΑΛ. Άρα κατά παράβαση του νόμου. Και γίνονται πολλές τέτοιες παραβάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ΕΠΑΣ ανήκει στο Υπουργείο Παιδείας ή όχι;

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ναι, κοιτάξτε, αλλά βάζει επιμέρους προβλήματα.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Αυτό το έχουμε πει στην πολιτική ηγεσία, η οποία δεν έχει λάβει τίποτα μέχρι στιγμής.

ΜΕΛΟΣ: Δεν επεμβαίνει το Υπουργείο Παιδείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι ένα θέμα θεσμικό αυτό.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Έχω την εντύπωση ότι σωστά τα βάζει ο συνάδελφος, αλλά είναι παρωνυχίδες του όλου συστήματος. Εάν δηλαδή η Τυροκομική Σχολή των Ιωαννίνων, που είναι μια πολύ καλή Σχολή και βγάζει και πολύ καλούς τυροκόμους, εγώ είμαι υπέρ, δεν είμαι κατά, έχει ένα πρόβλημα λειτουργίας, διότι δεν εξυπηρετεί αυτά τα δομικά χαρακτηριστικά, δεν είναι το μείζον θέμα της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Όπως επίσης κι αν λειτουργούν και κακώς λειτουργούν, κάποια σχολεία σε άλλα Υπουργεία, που δεν εντάσσονται μέσα στις διαδικασίες του νόμου. Αλλά το μείζον πρόβλημα της εκπαίδευσης δεν είναι εάν κάποιοι βοηθοί Χ, Ψ του τάδε Υπουργείου δεν ακολουθούν το νόμο. Κακώς δεν τον ακολουθούν, αλλά τι θα κάνουμε με τη γενικότερη εκπαίδευση, που απορροφά το 99% των μαθητών μας.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε Γκλαβά συγγνώμη, θα τεθεί θέμα πτυχίων.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Ακριβώς.

ΜΕΛΟΣ: Θα τεθεί θέμα δικαιωμάτων. Ο ένας έχει τελειώσει ΕΠΑΛ και ο άλλος έχει τελειώσει ΕΠΑΣ.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Και πρέπει το Υπουργείο να πάρει θέση, αλλά εγώ μιλάω ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τώρα.

ΜΕΛΟΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου) ...τα επαγγελματικά δικαιώματα.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Υπάρχει τεράστιο πρόβλημα σ' αυτό, γιατί δεν είναι μόνο μια ειδικότητα που είπα. Είναι ότι των οχημάτων είναι στα ΕΠΑΛ και λειτουργούν τεχνίτες αυτοκινήτων στις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ, που κι αυτά είναι εκτός νόμου. Είναι η πληροφορική στα ΕΠΑΛ και λειτουργεί, υπάλληλοι υπολογιστών στον ΟΑΕΔ, που είναι πάλι εκτός νόμου και πολλές άλλες ειδικότητες, δεν είναι μόνο αυτές.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, αυτό δημιουργήθηκε από το πρόβλημα ότι η Α' Λυκείου είναι υποχρεωτική για να πας κάπου αλλού. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είχε πει, οι ΕΠΑΣ, εν πάση περιπτώσει καλώς ή κακώς, να ξεκινάνε από την Α' Λυκείου, ώστε να αντιμετωπιστούν τέτοια θέματα δυσλειτουργίας, τα οποία προέκυψαν στη συνέχεια και τα οποία περιγράφει ο συνάδελφος εδώ. Αλλά εξακολουθώ να λέω ότι το μείζον θέμα μας αφορά και όχι τα επιμέρους.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Εμείς σαν Ομοσπονδία, η πρόταση που έχουμε και θα σας αναπτύξω, στηρίζεται στο υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα, δηλαδή ότι υπάρχει δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και ότι αυτή γίνεται αποκλειστικά και μόνο από το Υπουργείο Παιδείας και όχι από τα άλλα Υπουργεία. Τα άλλα Υπουργεία, κατά τη γνώμη μας, μπορεί να έχουν πολλές άλλες αρμοδιότητες, μπορούν να έχουν Σχολές κατάρτισης, αλλά δεν μπορούν να υποκαταστήσουν το Υπουργείο Παιδείας.

Η πρότασή μας λοιπόν είναι, ότι με τον 3475 ο διαχωρισμός των σχολείων της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης σε ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ είχε αρνητικά αποτελέσματα, για τον απλούστατο λόγο, ότι αυθαίρετα, χωρίς καμία διαβούλευση, χωρίς καμία συζήτηση, χωρίς τίποτε άλλο, έγινε μια αυθαίρετη κατανομή των ειδικοτήτων, ποιες ειδικότητες πηγαίνουν στα

ΕΠΑΛ, ποιες ειδικότητες πηγαίνουν στις ΕΠΑΣ με ένα πολύ σαθρό υπόβαθρο, ότι όσα έχουν μεγάλη θεωρητική υποστήριξη πηγαίνουν στα ΕΠΑΛ, όσα έχουν μικρή θεωρητική υποστήριξη πηγαίνουν στις ΕΠΑΣ, πράγμα που δεν ισχύει, για τον απλούστατο λόγο, ότι παραδείγματος χάρη οι βοηθοί ιατρικών εργαστηρίων και οι βοηθοί νοσηλευτών, πήγαν στα ΕΠΑΛ, ενώ οι φυσικοθεραπευτές πήγαν στις ΕΠΑΣ, ενώ σχεδόν έχουν τα ίδια μαθήματα, ένα πολύ χοντρό παράδειγμα.

Άρα, αν τότε το Υπουργείο που ήθελε να κάνει τα ΕΠΑΛ και τις ΕΠΑΣ, είχε καθορίσει άλλους τρόπους διαχωρισμού των ειδικοτήτων, δηλαδή αν στις ΕΠΑΣ έλεγε ότι θα μπουν των κρεοπωλών, των αρτοποιιών, των επιπλοποιών και άλλες τέτοιες ειδικότητες, των μαγείρων, των ζαχαροπλαστών, που δεν είναι μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τότε ίσως δεχόμασταν κι εμείς να υπάρχουν αυτές οι Σχολές, οι ΕΠΑΣ και να υπάρχουν και σαν σχολεία κατάρτισης στα άλλα Υπουργεία. Αλλά όπως έχει γίνει ο διαχωρισμός των ειδικοτήτων, αυτή τη στιγμή ο ΟΑΕΔ έχει πάρει τόσες ειδικότητες που ανήκουν και πολλές απ' αυτές στα ΕΠΑΛ. Προσελκύει το μαθητικό δυναμικό με το ότι και τους παρέχει κάποια εργασιακή σχέση και τους παρέχει κάποια μικρή αποζημίωση και είναι και διευκολύνει, πιο εύκολες από τις υπόλοιπες και πολύς μαθητικός πληθυσμός στρέφεται προς τις Σχολές του ΟΑΕΔ και όχι προς το κανονικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Εμείς λοιπόν, γι' αυτό το λόγο, η πρόταση που έχουμε υποβάλλει, την έχουμε υποβάλλει ήδη από το Νοέμβριο στο Υπουργείο Παιδείας και στους υπόλοιπους φορείς και στα κόμματα όλα το έχουμε υποβάλλει, λέμε ότι πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχει Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο. Δηλαδή άσχετα, δεν μας ενδιαφέρει το πώς θα το ονομάζουν. Αν θα το ονομάζουν Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο, ή αν θα το λένε Τεχνολογικό Λύκειο, ή αν θα το λένε Επαγγελματικό Λύκειο δεν μας ενδιαφέρει. Εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι ότι πρέπει να υπάρχει τριετές σχολείο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μετά το Γυμνάσιο, Επαγγελματικό. Η πρότασή μας είναι ότι πρέπει να είναι ένα το σχολείο, όχι δυο και μέσα σ' αυτό το σχολείο να υπάρχουν τρεις τάξεις. Στην Α' τάξη η διαφορά μας...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι θα πει ένα;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Ένα σχολείο. Δηλαδή όχι ΕΠΑΛ – ΕΠΑΣ. Να υπάρχει ένα σχολείο μόνο, λυκειακού επιπέδου. Στην Α' τάξη, η διαφορά που έχουμε με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, είναι ότι δεν διαφέρουμε στα ωράρια των γενικών μαθημάτων και των τεχνικών μαθημάτων. Σχεδόν είναι τα ίδια τα ωράρια. Οι διαφορές μας είναι ότι στην Α' τάξη, ενώ γίνονται 23 ώρες γενικά μαθήματα και 12 ώρες κάποια άλλα μαθήματα γενικού ενδιαφέροντος, λέμε ότι αυτές οι 12 ώρες των μαθημάτων γενικού ενδιαφέροντος, να μην είναι γενικού ενδιαφέροντος, αλλά να είναι 4 τρίωρα μαθήματα, ανάλογα με τον τομέα που θα έχει υπόψη του ο μαθητής να επιλέξει στη Β' τάξη. Στη Β' τάξη και στην Γ' τάξη, λέμε να μην υπάρχει τομέας στη Β' τάξη και ειδικότητα στην Γ', αλλά να υπάρχει ειδικότητα από τη Β' τάξη. Για ποιο λόγο το λέμε αυτό; Το λέμε γιατί στηριζόμαστε στην αρχή ότι θέλουμε ο απόφοιτος του Λυκείου, αυτού του Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου, να έχει αποκτήσει τις απαραίτητες τεχνικές γνώσεις στο επάγγελμά του για την αγορά εργασίας. Και έχουμε δει ότι αυτή τη στιγμή, αν στην Α' τάξη δεν κάνει σχεδόν κανένα μάθημα στην ειδικότητά του, στη Β' τάξη κάνει ελάχιστες ώρες, γιατί παίρνει μαθήματα τομέα, που δεν είναι τόσο συναφή όλα τα μαθήματα με την ειδικότητά του και κάνει μόνο τις 23 ώρες που κάνει στην

Γ' τάξη, δεν είναι επαρκώς καταρτισμένος και ίσως γι' αυτό το λόγο και δεν μπορούν να σταθούν στην αγορά εργασίας και γι' αυτό ένα μεγάλο ποσοστό δεν πηγαίνει στην αγορά εργασίας. Με την πρόταση που κάνουμε εμείς, περίπου ο μαθητής, ο απόφοιτος μάλλον του Επαγγελματικού σχολείου, θα έχει γύρω στις 52 με 53 ώρες την τριετία στα μαθήματα ειδικότητάς του, οπότε επαρκούν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μιλάμε για πολλές ειδικότητες;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Αυτή τη στιγμή μιλάμε για να υπάρχουν όλες οι ειδικότητες. Δεν είμαστε αρνητικοί όμως...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόσες είναι αυτές;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Είναι αρκετές. Δεν είμαστε όμως αρνητικοί στο να συζητήσουμε και να δούμε αν αυτές οι ειδικότητες μπορούν να περιοριστούν, ή μπορούν άλλες απ' αυτές να καταργηθούν, ή μπορεί άλλες καινούργιες να μπουν. Για ποιο λόγο; Γιατί αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν τα επαγγελματικά δικαιώματα και πρέπει οπωσδήποτε κάποιος που τελειώνει να έχει και τα αντίστοιχα επαγγελματικά δικαιώματα. Να σας πω ένα απλό παράδειγμα. Εδώ και αρκετά χρόνια, από τα ΤΕΕ ιδρύθηκε η ειδικότητα φυσικοθεραπευτών. Έχουν περάσει αρκετά χρόνια που βγάζουν πτυχιούχους φυσικοθεραπευτών χωρίς κανένα επαγγελματικό δικαίωμα και απαγορεύονται να εργαστούν οπουδήποτε επάνω σ' αυτό που έχουν σπουδάσει. Έχουμε πει στο Υπουργείο ότι αν θεωρεί...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι σαφές, μην το σχολιάζετε άλλο. Είναι τα επαγγελματικά δικαιώματα μείζον θέμα.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Όχι, έχουμε πει στο Υπουργείο, αν αυτή η ειδικότητα είναι τέτοια που πρέπει να παρέχεται μόνο από την τριτοβάθμια, δεν έχουμε πρόβλημα να καταργηθεί, αλλά θα πρέπει να πάρει και την ευθύνη το Υπουργείο, να πει ότι γι' αυτό και γι' αυτό το λόγο η ειδικότητα δεν μπορεί να παρέχεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μ' αυτόν τον τρόπο λοιπόν αν γίνει μια συζήτηση, ένας διάλογος, για να δούμε τις ειδικότητες, μπορεί οι ειδικότητες αυτές να περιοριστούν σημαντικά. Εμείς μιλάμε αυτή τη στιγμή για τις υπάρχουσες ότι όλες μπορεί να μπουν.

Η άλλη διαφοροποίηση που υπάρχει στην πρότασή μας, είναι ότι ορίζουμε ομάδα 1, ομάδα 2 και ομάδα 3 από τη Β' τάξη. Τι σημαίνουν αυτές οι ομάδες. Στην ομάδα 1 προτείνουμε να μπαίνουν όλοι εκείνοι οι μαθητές, οι οποίοι θα κάνουν τα κανονικά μαθήματα ειδικότητας που έχουν, όπως θα τα κάνουν όλοι, αλλά στα μαθήματα γενικής παιδείας θα κάνουν εφαρμοσμένα μαθήματα γενικής παιδείας. Δηλαδή θα κάνουν Μαθηματικά εφαρμοσμένα πάνω στο επάγγελμά τους, Φυσική εφαρμοσμένη πάνω στο επάγγελμά τους και θα έχουν το δικαίωμα μετά την αποφοίτηση να δώσουν μόνο πανελλαδικές εξετάσεις για τα ΤΕΙ. Έχουμε την ομάδα 2 που θα κάνουν τα ίδια γενικά μαθήματα με το Γενικό Λύκειο και θα δίνουν πανελλαδικές εξετάσεις κανονικά για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ και στην ομάδα 3, που είναι απαίτηση πάρα πολλών, να εγγράφονται απόφοιτοι Λυκείου, οποιασδήποτε μορφής Λυκείου, για απόκτηση μόνο ειδικότητας. Και γιατί το λέμε αυτό. Αυτή τη στιγμή η απόκτηση ειδικότητας για τους αποφοίτους Λυκείου γίνεται μόνο στο ΙΕΚ. Τα ΙΕΚ τα δημόσια έχουν περιοριστεί πάρα

πολύ λόγω του ότι έχει περικοπεί η χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεν χρηματοδοτούνται πλέον από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Άρα έχουν περικοπεί και πάρα πολύ τα Τμήματα των ΙΕΚ που λειτουργούν. Υπάρχουν βέβαια πάρα πολλά ιδιωτικά, οπότε αναγκάζεται ο περισσότερος μαθητικός πληθυσμός να στρέφεται στα ιδιωτικά ΙΕΚ και γι' αυτό έχουμε πάρα πολλές ενοχλήσεις, ότι για ποιο λόγο να μην εφαρμόζεται, όπως παλαιότερα με τον 576, που μπορούσαν οι απόφοιτοι να γράφονται στη Β' και στην Γ' τάξη των ΤΕΛ εκείνη την εποχή και να παίρνουν μόνο πτυχίο ειδικότητας, όχι απολυτήριο. Το απολυτήριο θα είναι αυτό που έχουν πάρει από το Γενικό Λύκειο, δεν θα αλλάξει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά που λέτε για τις ομάδες, πότε ξεκινούν και πόσο διαρκούν;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Οι ομάδες ξεκινούν από τη Β' τάξη, μέχρι Β' και Γ' τάξη ακολουθούν. Επίσης προτείνουμε, επειδή θεωρήθηκε ότι είναι και το θεωρούμε ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό στοιχείο, η πρακτική άσκηση, να υπάρχει και ένα 4^ο έτος, εκτός όμως του υποχρεωτικού σχολείου, που θα είναι τριετές, που στο 4^ο έτος θα πηγαίνει όποιος θέλει από τους απόφοιτους του ΕΠΑΛ να κάνει πρακτική άσκηση, να παρακολουθεί επιπλέον μαθήματα εξειδίκευσης πάνω στην ειδικότητά του, να κάνει νέες τεχνολογίες, παίρνοντας και την πιστοποίηση των νέων τεχνολογιών ταυτόχρονα, μέσα στο δημόσιο σχολείο, ή αν είναι δυνατόν -το βλέπουμε λίγο δύσκολο για τα πρώτα χρόνια- να παίρνει ακόμα και μια πιστοποίηση πάνω σε ξένη γλώσσα.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Μια διευκρίνιση αν μου επιτρέψετε. Αν δεν γίνει ο 4^{ος} χρόνος, αυτοί που θα μείνουν στα τρία χρόνια, δεν θα κάνουν πρακτική άσκηση;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Αν δεν θέλει, μπορεί. Είναι προαιρετικό. Όποιος θέλει επιλέγει τον 4^ο χρόνο για να κάνει την πρακτική άσκηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, λέει αν στα τρία χρόνια χωράει η πρακτική άσκηση.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Όχι, στα τρία χρόνια δεν μπορεί να χωρέσει η πρακτική άσκηση, γιατί άμα μπει και η πρακτική άσκηση, τότε πάλι θα υπάρχουν ελλείψεις ως προς το background το μαθησιακό που θα έχει για να μπορέσει για την ειδικότητά του. Γιατί βάζουμε τον 4^ο χρόνο. Γιατί μερικοί απ' αυτούς που θα τελειώσουν, θα δώσουν πανελλήνιες και θα μπου σε κάποιο ΑΕΙ ή ΤΕΙ. Άλλοι θα δώσουν και θα μπου σε κάποιο ΤΕΙ. Όσοι δεν προχωρήσουν κάπου και θέλουν, μπορούν να συνεχίσουν στον 4^ο χρόνο, να κάνουν την πρακτική άσκηση, για τον απλούστατο λόγο, γιατί αυτός που θα μπει στο ΑΕΙ ή στο ΤΕΙ δεν του χρειάζεται η πρακτική άσκηση, ούτε θα στραφεί στην αγορά εργασίας. Θα συνεχίσει τις σπουδές του για να τελειώσει κάποιο ανώτατο και να στραφεί από εκεί στην αγορά εργασίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, ίσως το ερώτημα του κ. Παναρέτου, προσθέτω και το δικό μου, είναι: μιλήσατε για εξειδίκευση την οποία –κι αυτό είναι η άλλη πρόταση η δική σας– τελειώνοντας το ΕΠΑΛ, να έχει μια εξειδίκευση με επαγγελματική εξαργύρωση, αναγνώριση κλπ.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Με την προϋπόθεση βέβαια ότι θα έχουν βγει τα απαραίτητα Προεδρικά Διατάγματα για επαγγελματική αποκατάσταση κλπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, όλα αυτά, ναι. Αλλά το ερώτημα είναι: μέσα σ' αυτά τα τρία χρόνια δεν υπολογίζετε πρακτική άσκηση καθόλου;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Όχι. Μα δεν θα χωρέσει και η πρακτική άσκηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα η εξειδίκευση θα είναι εξειδίκευση, αλλά πάλι σε ένα, ας το πω, θεωρητικό επίπεδο.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Ναι και ό,τι υπάρχει στα εργαστηριακά μαθήματα.

ΜΕΛΟΣ: Να συνεχίσω την ερώτηση; Αυτό σημαίνει πτυχίο επιπέδου 2 και την τέταρτη χρονιά θα πάει στο πτυχίο επιπέδου 3;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Όχι, αυτή τη στιγμή όταν πάμε στα παλιά επίπεδα σημαίνει πτυχίο επιπέδου 3. Στα καινούργια είναι Α, Β, Γ έτσι κι αλλιώς. Β θα είναι λοιπόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώνοντας το ΕΠΑΛ τι επίπεδο θα είναι;

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Με τα καινούργια Β. Δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμα όμως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με τα καινούργια είναι Β.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμα.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου)

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Έχει αλλάξει το σύστημα των επιπέδων πιστοποίησης.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου) Δεν έχουμε EUF στην Ελλάδα.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Ναι, αν εφαρμοστεί λέμε.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Ποιο να εφαρμοστεί, αφού δεν υπάρχει τίποτα. Μας έχει βάλει στο περιθώριο η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Άρα είναι επιπέδου 3 λοιπόν, με το ισχύον.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι λέτε κ. Πρόεδρε; Στο μικρόφωνό σας, σας παρακαλώ πέστε, γιατί είναι σημαντικό αυτό. Μια δεν θέλετε να μιλήσετε στο μικρόφωνο, μια απομακρύνεστε.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Ακούστε να σας πω κάτι. Το πρόβλημα που υπάρχει σήμερα είναι αυτό. Στην Ευρώπη υπάρχει το EUF, στην Ελλάδα έπρεπε να υπάρχει. Μόνο η Ελλάδα και το FYROM δεν έχουν EUF. Το αντιλαμβάνεστε τι λέω τώρα; Δηλαδή δεν υπάρχουν επαγγελματικά δικαιώματα πουθενά,

ούτε απόφοιτους Λυκείου, ούτε επίπεδο 3, 4. Υπάρχουν 8 επίπεδα σε όλη την Ευρώπη και λένε: ελάτε, διαμορφώστε στην κάθε χώρα το δικό σας, τα ενδιαμέσα εθνικά επίπεδα και στην Ελλάδα δεν έχει γίνει τίποτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα είναι μείζον θέμα αυτό. Είναι πολύ μεγάλο θέμα αυτό που λέτε και το οποίο συνδέεται άμεσα με αυτά που λέμε.

(Διαλογικές συζητήσεις)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βλέπουμε τους δυο κόσμους εδώ, ως προς τις προτάσεις. Από τη μια έχουμε μια πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που θέλει μια γενικότερη εκπαίδευση, παιδεία και μέσα από εκεί να διαπλάσει ανθρώπους, όχι με την εξειδίκευση του βαθμού που θέλετε, αλλά να είναι άνθρωποι, οι οποίοι θα μπορούν τέλος πάντων να εξειδικευθούν αργότερα κλπ.

Και η δική σας είναι ότι μια και έχουμε αυτά τα σχολεία, για να τραβήξουν έναν κόσμο, πρέπει να έρθουν και να εξειδικευθούν, να ειδικευτούν από την αρχή, ώστε βγαίνοντας να έχουν και επαγγελματικά δικαιώματα και μια κατάρτιση. Τέλος πάντων, δεν ξέρω αν θα την πούμε «κατάρτιση». Μια γνώση ειδικευμένη, που θα τους προετοιμάζει και στην αγορά εργασίας και θέτετε βάζετε, επιπλέον τώρα, το θέμα της πρακτικής άσκησης, το οποίο πρέπει να είναι κάτι επιπλέον. Να μην είναι δηλαδή ότι, εάν δεν τελειώσεις την πρακτική άσκηση, δεν έχεις κάνει τίποτα στα τρία χρόνια, μόνο ότι έχεις κάνει τρία χρόνια ειδίκευσης, γιατί τότε το υπονομεύετε μ' αυτό που λέτε.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Βέβαια για να ολοκληρώσω την πρόταση, η προϋπόθεση είναι ότι θα πρέπει και τα σχολεία να έχουν όλα τα απαραίτητα που χρειάζονται, έτσι;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά τα υπονοείτε.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Και εργαστήρια και βιβλιοθήκες και όλα, γιατί το κακό της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι ότι μπορεί να ξοδεύονται χρήματα για την οργάνωση των εργαστηρίων, αλλά κυρίως η γραφειοκρατία έχει φτάσει στο σημείο να σπαταλούνται τα χρήματα και να μην βοηθάνε. Δηλαδή ένα απλό παράδειγμα. Όταν καταργηθήκανε τα ΤΕΛ και γίνανε τα ΤΕΕ, έφτασαν σε όλα τα σχολεία εξοπλισμοί που ήταν για τα αναλυτικά προγράμματα των ΤΕΛ και δεν είχαν καμία σχέση με τα αναλυτικά προγράμματα των ΤΕΕ. Ήρθαν, τώρα που γίνανε τα ΕΠΑΛ εργαστήρια στα ΕΠΑΛ, που τα περισσότερα απ' αυτά δεν έχουν καμία σχέση με τα υπάρχοντα αναλυτικά προγράμματα των ΕΠΑΛ, γιατί στηριζόταν στα αναλυτικά προγράμματα των ΤΕΕ και ούτω καθεξής. Σκοπός είναι να γίνεται μια επικαιροποίηση, δηλαδή να αγοράζονται τα εργαστήρια όταν είναι και κατάλληλα για να χρησιμοποιηθούν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε. Νομίζω έχουμε και μια θέση, τοποθέτηση ανθρώπων που δουλεύουν μέσα σ' αυτό το χώρο και έχει βαρύτητα η άποψή τους. Κύριε Πρόεδρε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μερικές διευκρινίσεις και παρατηρήσεις. Καταρχάς να πω, ότι αυτό το 70% που δεν πηγαίνει στο επάγγελμα των αποφοίτων, αφορά τα

ΤΕΕ. Δηλαδή και τότε που είχαμε εξειδίκευση, δεν είναι πρόσφατο δηλαδή, που να αφορά τους αποφοίτους ΕΠΑΛ, φέτος έχουμε τους πρώτους αποφοίτους. Δεν τους έχουμε ερευνήσει ακόμα. Επομένως και τότε που είχαμε εξειδίκευση, το αποτέλεσμα δεν ήταν καθόλου ικανοποιητικό.

Κύριοι συνάδελφοι, το πρόβλημα είναι ότι προσπαθούμε να τονώσουμε την ΤΕΕ μόνο με την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Από πότε αρχίζει το πρόβλημα της ΤΕΕ; Από τότε που όσο η ΤΕΕ είχε πρόσβαση στην αγορά εργασίας και πράγματι η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, μετά το '77 και για δυο δεκαετίες περίπου, είχε πολύ άνεση στην αγορά εργασίας. Έβγαιναν οι άνθρωποι και βρίσκανε δουλειά. Περίπου για 10 – 15 χρόνια υπήρχε μια πρόσβαση άνετη προς την αγορά εργασίας. Όταν άρχισαν λοιπόν να αλλάζουν τα επαγγέλματα και να μένουν χωρίς δουλειά, τότε βρέθηκε η ένεση. Σας δίνουμε ειδικό ποσοστό, ελάτε εδώ και μπαίνετε με ειδικό ποσοστό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, 23%. Άρα λοιπόν τι κάνανε; Βρήκαν έναν ωραίο τρόπο να προσελκύουν μαθητές, όχι για να μείνουν στο επάγγελμα, όχι για να πάρουν ουσιαστικές γνώσεις, αλλά ως ενδιάμεσο σχολείο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ένεση δηλαδή. Άρα, εκεί λοιπόν προσπαθήσαμε τώρα, δυο καρπούζια να τα βάλουμε στην ίδια μασχάλη, στην ουσία ακυρώνοντας ένα μεγάλο κομμάτι της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και σήμερα με την πρόταση που ακούω, ερχόμαστε με τρία καρπούζια. Δηλαδή τι λέμε τώρα, σύμφωνα με την πρόταση που άκουσα. Το ένα πάει στα ΤΕΙ, το άλλο πάει στα ΑΕΙ και το τρίτο, επειδή η πολιτεία δεν χρηματοδοτεί τα ΙΕΚ, αλλά και το Υπουργείο Παιδείας η πολιτεία το χρηματοδοτεί, να μεταφέρουμε τα ΙΕΚ στη δευτεροβάθμια. Τρία καρπούζια. Δηλαδή μια κατεύθυνση στα ΤΕΙ, μια στα ΑΕΙ, μια στα ΙΕΚ. Αυτά μόνο ως παρατήρηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά αυτό είναι μια άποψη.

ΜΕΛΟΣ: Συγγνώμη και καμία στην αγορά εργασίας. Όχι, αυτό να το πούμε γιατί ουσιαστικά αυτό θέλαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό θέλουμε, ναι. Όπως τα λέτε, πράγματι, αν μπουν αυτές οι ομάδες, είναι για άλλο δρόμο, για αλλού πάνε. Δεν θα μπουν για αγορά εργασίας. Εμείς νομίζουμε ότι η πρότασή σας πρέπει να οδηγεί στην αγορά εργασίας, δηλαδή να προετοιμάζει ειδικότητες και ανθρώπους έτοιμους.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Στην πρότασή μας, αν τη δείτε, θα δείτε ότι είτε πάρει την πρώτη ομάδα, είτε πάρει τη δεύτερη ομάδα, είτε πάρει την τρίτη ομάδα, οι ώρες τεχνικών μαθημάτων είναι ίδιες ακριβώς. Ο προσανατολισμός μας είναι να βγουν μεσαία στελέχη, για να επανδρώσουν την αγορά εργασίας. Αλλά όπως είναι η ελληνική κοινωνία, όταν βγεις στην ελληνική κοινωνία και πεις ότι δεν σου παρέχω καμία δυνατότητα περαιτέρω, δεν θα έρθει ούτε ένας μαθητής. Άρα περιλαμβάνεται μέσα και η δυνατότητα, όποιος θέλει και έχει τις ικανότητες, ας δώσει και τις εξετάσεις του να πάει και σε ένα ΑΕΙ ή ένα ΤΕΙ αν θέλει. Ο κύριος προσανατολισμός είναι να καλύψουν τα μεσαία στελέχη της αγοράς εργασίας, που αρχίζουν πλέον να λείπουν από την ελληνική αγορά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν είναι τεχνολογικά, ή τεχνικά και επαγγελματικά καταρτισμένοι, μπορούν να μπουν και να έχουν επαγγελματικά δικαιώματα, αλλά επιπλέον λέτε, είναι έτσι το πρόγραμμα, που μπορεί να του δώσει και

μια διέξοδο, είτε στα ΑΕΙ, είτε στα ΤΕΙ και έχετε και την τρίτη ομάδα όπου έρχονται οι άλλοι μέσα.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Ένα συμπλήρωμα σ' αυτό. Είναι πολύ λάθος ότι στις υπάρχουσες ΕΠΑΣ να μην κάνουν καθόλου κανένα γενικό μάθημα. Δηλαδή να κάνουν μόνο κατάρτιση, τίποτε άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκεί είναι κατάρτιση. Εσείς δεν δέχεστε να υπάρχει αυτή η διάκριση.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μια διευκρίνιση για να μην παρεξηγηθώ. Κι εγώ είμαι υπέρ της διέξόδου των μαθητών της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια. Να μη θεωρηθεί δηλαδή ότι σώνει και καλά θα φτιάξουμε ένα σχολείο που θα κλείσουμε τις πόρτες σε κάποιον που θέλει. Όμως υπάρχουν συστήματα στην Ευρώπη που δίνουν. Αυτό που λέει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, να υπολογίζονται και άλλοι παράγοντες, δηλαδή η πρακτική άσκηση ως συμπληρωματική και να μην αποκλείεις κανέναν αν θέλει να πάει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά το να προσπαθείς μέσα από ένα σύστημα, να διατηρήσεις μάλλον ένα σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης, μόνο με τονωτικές ενέσεις, η οποία είναι το δέλεαρ «ελάτε εδώ για να περάσετε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση», νομίζω ότι δεν είναι η σωστή φιλοσοφία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, κ. Κουρουτέ θέλετε κάτι να πείτε επ' αυτού, γενικότερα δηλαδή γι' αυτό το θέμα;

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Πέρασε η ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν πέρασε η ώρα. Ήδη υπάρχει μια προθέρμανση, ώστε να μπορούμε να σας ακούσουμε με ιδιαίτερη προσοχή.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Εγώ έχω εντοπίσει εδώ 14 σημεία. Θα μιλήσω για την πιστοποίηση την επόμενη φορά. Απλώς θέλω να πω, να μην υπάρξει παρεξήγηση, για τον συνάδελφο προηγουμένως, ότι υπάρχει ένα άγχος σήμερα, πώς θα αναβαθμίσουμε τα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια και μέσα στο άγχος αυτό λέμε πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Εάν η πρόταση του Παιδαγωγικού, το 2005, κ. Πρόεδρε είχε υλοποιηθεί, πρώτη φορά έδινε τέτοιες διαστάσεις. Να, αυτή είναι η πρόταση. Ξέρετε τι λέει εδώ πάνω; Επαγγελματική πιστοποίηση μετά τα τρία χρόνια. Πού υπάρχει σήμερα; Μου λέτε ότι ακουστήκατε. Εγώ αποδεικνύω με το έγγραφο το δικό σας... Αφήστε με να ολοκληρώσω. Δεν υπάρχει διαφωνία, απλώς να σας πω. Πού υπάρχει επαγγελματική πιστοποίηση; Μετά από τέσσερα χρόνια δεν υπάρχει.

Δεύτερον. Λέτε τη σοφή κουβέντα «δια βίου εκπαίδευση», που δεν είχε ακουστεί τότε. Τότε ακούστηκε για πρώτη φορά επί Γιαννάκου. Πρόσβαση στη δια βίου και εκεί μέσα λέτε: αγορά εργασίας, συστήματα κατάρτισης. Εγώ θα πρόσθετα ένα ακόμα σημείο, πρόσβαση στα ΑΕΙ, των εργαζομένων, ανά πάσα στιγμή, μέσα στα προγράμματα δια βίου. Είναι η σύγχρονη αντίληψη σε όλη την Ευρώπη. Απλώς, αυτός ο σχεδιασμός τότε του Παιδαγωγικού, που εμένα με ενημέρωσαν, δεν συμμετείχα τότε στο ΕΣΥΠ, δεν το ήξερα το θέμα, ήταν μια σοφή πρόταση που δεν

εισακούστηκε. Απαντώ στον κ. Γκλαβά. Δεν λέω ότι πραγματικά κάποια πράγματα.. Πού είναι το ΕΠΑΛ κ. Γκλαβά μέσα; Τεκμηριώσατε την άποψη...

ΜΕΛΟΣ: Το ΕΠΑΣ.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Το ΕΠΑΣ. Δια βίου, πολύ σοφά. Είπατε ότι χρειάζονται τα εφόδια εκείνα, να μπορεί ανά πάσα στιγμή να αλλάξει επάγγελμα, να ασχοληθεί με μια σύγχρονη αντίληψη της κοινωνίας για την ανάπτυξη, να αλλάξει επάγγελμα. Τρία επαγγέλματα ή τέσσερα θα αλλάξει στη διάρκεια της ζωής του. Το ΕΠΑΣ πού βοηθάει σ' αυτό; Στην πρόταση που κάνετε όμως, λέτε εσείς το ΕΠΑΣ να διατηρηθεί. Γι' αυτό το παρατήρησα με έκπληξη. Επαναλαμβάνω λοιπόν, αυτό εγώ θέλω να το δουν όλοι οι συνάδελφοι πριν συζητήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το έχουμε δει αυτό. Το έχουμε μοιράσει και το έχουμε δει.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Λέω να το δουν, ίσως δεν έχει προσεχθεί. Είναι μια πρόταση πολύ καινοτόμος για την εποχή εκείνη, για το 2004, που νομίζω κάποια στοιχεία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα λεπτό. Τα επαγγελματικά δικαιώματα είναι κάτι το οποίο πρέπει να το συζητήσουμε ούτως ή άλλως. Δεν έγινε, εντάξει. Δεν ασκούμε τώρα εμείς κριτική στην κυβέρνηση τι έκανε ή δεν έκανε.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Σε όλους ασκούμε κριτική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η πρόσβαση στη δια βίου είναι ένα γενικότερο θέμα. Τώρα δεν είναι αυτό που σας λύνει το πρόβλημα που έχουμε. Δεν σας το λύνει το πρόβλημα. Λοιπόν, η άποψή μας ποια είναι; Είναι κατάργηση του ΕΠΑΣ. Λέω, η λογική αυτού. Κατάργηση του ΕΠΑΣ. Το ΕΠΑΛ τι δομή θα έχει; Αυτό μας ενδιαφέρει. Αυτό συζητούμε τώρα. Το ΕΠΑΛ τι δομή θα έχει; Θα είναι η εξειδίκευση, ή θα είναι η γενίκευση; Αυτό είναι που συζητούμε και μ' αυτά πρέπει να φτάσουμε σε προτάσεις. Δεν είναι ότι θα πρέπει να δοθούν επαγγελματικά δικαιώματα. Βεβαίως πρέπει να δοθούν.

Μ. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Εγώ, δεν ξέρω, σας στενοχώρησα, είπα κάτι που...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, κοιτάξτε. Ξέρετε, ο ρόλος μου είναι να μπορέσουμε να φτάνουμε σε καθαρά σχήματα και σκέψεις.

ΜΕΛΟΣ: Όχι βιαστικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το όχι βιαστικά όμως μπορεί μετά να είναι μια ατέρμων διαδικασία. Δεν είναι και τόσο φοβερά τα θέματα που συζητάμε ως προς τα θέματα αρχής.

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Εγώ συμφωνώ με τον κ. Κουρουτό και νομίζω ότι είναι από τα πιο δύσκολα θέματα ετούτο εδώ. Δηλαδή διαλύει τη δυνατότητα που έχει κανείς να...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μην του δώσουμε μεταφυσικές διαστάσεις.

I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εντάξει, είναι ένα θέμα το οποίο δεν είναι ούτε πιο πολύπλοκο. Είναι πολύ πιο καθαρό από τη γενική εκπαίδευση. Απλώς είναι ένα θέμα θέσεων και εκτιμήσεων και εμείς περιμένουμε από σας, που έχετε και μια πείρα και δουλειά σ' αυτό το χώρο, να μας πείτε τις θέσεις σας. Εδώ έχουν τεθεί δυο προσεγγίσεις. Είναι μια προσέγγιση που σου λέει: εγώ θέλω μια γενική παιδεία και για το ΕΠΑΛ, γενική, προσανατολισμένη τεχνολογικά, αλλά γενική και είναι η άλλη άποψη, των ανθρώπων που δουλεύουν εκεί και λέει, εγώ θέλω να τους βγάλω εξειδικευμένους και να έχουν και επαγγελματικά δικαιώματα, τους δίνω και κάποια διέξοδο. Αυτές οι δυο θέσεις είναι, δεν είναι τίποτε άλλο. Εκτός αν έχετε να μας πείτε καινούργια πράγματα.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν είναι έτσι, ειλικρινώς δεν είναι έτσι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πέστε μας τα καινούργια λοιπόν, που εγώ δεν κατάλαβα.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Εγώ έχω 14 σημεία. Μέσα σ' αυτά είναι και η διοίκηση π.χ. να φανταστείτε. Μέσα σ' αυτό είναι η πρακτική άσκηση που πρέπει, διαφωνώ με τον συνάδελφο, να γίνεται, όπως γίνεται σε όλη την Ευρώπη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πέστε το λοιπόν.

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Μα δεν τα λέμε αποσπασματικά. Πρέπει να κουβεντιάσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα σήμερα έχουμε το θέμα αυτό. Κύριε Κουρουτέ ένα λεπτό, έχουμε αυτό το θέμα σήμερα. Τι θα κάνουμε δηλαδή, θα αναβάλλουμε για να δούμε τα 14 σημεία;

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Ειλικρινά δεν το καταλαβαίνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιο;

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Εγώ σας λέω ένα απλό πράγμα. Εγώ σήμερα δεν μπορώ να τοποθετηθώ, γιατί έχω κάποια δουλειά, φεύγω. Οι υπόλοιποι συζητήστε. Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Απλώς πριν φύγει ο κ. Κουρουτός...

M. ΚΟΥΡΟΥΤΟΣ: Απλώς σας λέω, για να γίνει κατανοητό, ακούστε να σας πω, μην το απλοποιείτε. Είναι πολύ σύνθετο ζήτημα. Δεν είναι όπως τα προηγούμενα, αν θα κάνουμε υποχρεωτική 12 ή 11 χρόνια την εκπαίδευση, που κι αυτό έχει τη σοβαρότητα. Είναι ένα τεράστιο ζήτημα. Όλη η εκπαίδευση εδώ πάνω στηρίζεται, οποιαδήποτε αλλαγή. Συγχωρέστε με που σας το λέω, δεν βγαίνει ένα απλό συμπέρασμα: διαφωνώ ή συμφωνώ. Είναι τεράστιο ζήτημα, ως προς τη δομή του, τα αναλυτικά προγράμματά του, την κοινωνία πώς το αντιμετωπίζει. Τεράστιο ζήτημα. Σήμερα είναι πλήρως απαξιωμένα. Πρέπει να βρούμε τρόπους καταξίωσης. Δεν είναι εύκολο να βγάλουμε συμπεράσματα σε μια συνάντηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πρέπει να πούμε κάποια πράγματα εδώ μέσα τώρα. Αυτά που λέτε είναι γενικά πράγματα. Πρέπει να πούμε κάποια πράγματα.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, μόνο επειδή θα ήθελα να είναι ο κ. Κουρουτός, γιατί είπε ορισμένα πράγματα. Καταρχάς, το θεωρώ πάρα πολύ δύσκολο πράγμα, γιατί δεν λύθηκε από τότε που τέθηκε. Εγώ γι' αυτό έκανα αυτή την ιστορική αναδρομή, για να δείξω από πού έχει περάσει αυτή η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, χωρίς ποτέ, ποτέ, να βρει το δρόμο της στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, εκτός από μια περίοδο, όταν πρωτοφτιάχτηκαν τα ΤΕΛ, για κάποια 10 – 15 χρόνια. Το θεωρώ ως πούμε πολύ σημαντικό και πολύ δύσκολο θέμα για επίλυση, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει κάποια θέση να πάρουμε.

Και τώρα έρχομαι σ' αυτά που ειπώθηκαν για το Παιδαγωγικό. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είχε εισηγηθεί και τότε και τώρα την πιστοποίηση. Εγώ δεν είπα ότι ό,τι εισηγήθηκε τότε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έγινε. Είπα ότι κατά βάση, κάποια πράγματα που εισηγήθηκε, με διαφοροποιήσεις, έγιναν. Τώρα όσον αφορά τις Επαγγελματικές Σχολές. Και η πρόταση του 2005 του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και τώρα εγώ είπα την αλήθεια, πού πρέπει να πάει το σχολείο. Όμως δεν μπορεί μια πρόταση να μη λαμβάνει υπόψη της το υπάρχον καθεστώς. Ποιο είναι το υπάρχον καθεστώς; Ότι μέσα στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση έχουμε μαθητές που δεν τα καταφέρνουν. Δεν τα καταφέρνουν και οι Επαγγελματικές Σχολές, απλώς είναι μια διέξοδος και γι' αυτά τα παιδιά. Τι είναι προτιμότερο; Να τα στείλουμε στις καφετέριες, ή να τα κρατήσουμε στο εκπαιδευτικό σύστημα; Επομένως, οι Επαγγελματικές Σχολές αφενός μεν λειτουργούν για τα παιδιά και αφετέρου λειτουργούν και για διαχείριση ενός προσωπικού που υπάρχει. Δεν μπορεί δηλαδή το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ανεξάρτητα αν είναι Παιδαγωγικό, να μην λαμβάνει υπόψη του και τις πραγματικές συνιστώσες, που αυτή τη στιγμή υπάρχουν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Μπορεί να περίμενε κάποιος, ότι θα έπρεπε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, να πει την άποψή του κι αν μπορεί να εφαρμοστεί, ως εφαρμοστεί. Δεν μπορεί, ως μην εφαρμοστεί. Δεν ακολουθήσαμε αυτή τη λογική. Μπορεί να είναι λάθος. Απλώς τα λέμε όπως έχουν. Δηλαδή κατ' ανάγκη εισηγούμαστε να εξακολουθήσουν να υπάρχουν Επαγγελματικές Σχολές, μέχρις ότου κάνουμε τις αλλαγές τις άλλες που είπαμε.

Δεν έχουμε ιδιαίτερα προβλήματα μαθησιακά. Ανεβάζουμε το επίπεδο των μαθητών που έρχονται στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, οπότε τότε παρέλκει η λειτουργία των Επαγγελματικών Σχολών και μέχρις ότου και το Υπουργείο διαχειριστεί ένα μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών, που υπάρχει στο εκπαιδευτικό σύστημα και που δεν μπορείς να τους πεις, ενώ οι άνθρωποι δεν φτάνει σε τίποτα, ότι θα βρεθείτε στο περιθώριο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ακόμα κι αν τους έλεγε, πηγαίνετε στο σπίτι σας, γιατί δεν σας χρειάζομαι και θα σας πληρώνω. Είναι το περιθώριο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Δεν τους διόρισε για να τους απαξιώσει, διότι οι άνθρωποι είναι άξιοι. Αυτός είναι και ο λόγος που εμείς λέμε αυτά που λέμε. Ευχαριστώ πολύ.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Νομίζω ότι το είχαμε πει την προηγούμενη φορά. Το επιβεβαιώσατε κι εσείς κ. Τσιάκαλε σήμερα. Το έχετε αφήσει να το συζητήσετε το θέμα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. 22% δεν είπατε ότι πάνε στην Τεχνική;

Γ. ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ: Πότε 22, πότε 25, πότε 27. Πάντως ο μέσος όρος είναι γύρω στο 25.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Ωραία. 15 δεν είπατε ότι είναι αυτοί που διαπιστώνουμε βεβαιωμένα μετά από έξι χρόνια Δημοτικό, ότι έχουν τα κενά στο Γυμνάσιο; Ξέρουμε ποια είναι μετεξέλιξη μετά από τρία χρόνια. Το ερώτημα λοιπόν, αν πράγματι αυτά τα παιδιά διαπιστωμένα, βεβαιωμένα, μετά από την πάροδο των 9 χρόνων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, θα πρέπει να οδηγηθούν σε ένα επάγγελμα, είναι η μια άποψη, η οποία έχει τεθεί πάνω στο τραπέζι, για να το δούμε σε ποιο κομμάτι ευθύνονται τα παιδιά και τι μπορεί να κάνει το πρόγραμμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Θυμηθείτε ότι εγώ ήμουν από τους λίγους που είχα πει: για να το αφήσουμε στα 9 τα υποχρεωτικά χρόνια, θα επανέλθουμε. Πότε; Όταν θα συζητήσουμε αυτό εδώ. Γιατί; Εάν πάρουμε τη δική σας άποψη αυτή τη στιγμή, αλλά και μια άλλη άποψη που φαίνεται να λειτουργεί, στην ενημέρωση που κάνατε είπατε το Πολυκλαδικό απέτυχε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Με συγχωρείτε, δεν είπα ότι απέτυχε.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Καταργήθηκε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Καταργήθηκε.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Δεν καταργείται κάτι πετυχημένο.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Κοιτάξτε, δεν είναι πάντα έτσι. Απλώς είχε αδυναμίες εφαρμογής λόγω της περιρρέουσας ατμόσφαιρας.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Ναι, αυτό εννοώ. Μη φοβόμαστε τους χαρακτηρισμούς. Δεν πέτυχε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Όχι, απλώς εγώ θέλω να λέω ορισμένα πράγματα.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Ωραία, καταργήθηκε. Έκανε μια προσπάθεια το κράτος πάντως, να δοκιμάσει ένα ενιαίο τύπο Λυκείου, στον οποίο ήθελε να συνυπάρχουν δυο στόχοι. Να το πούμε ξεκάθαρα. Ο ένας ήταν: πας στο Πανεπιστήμιο, ο άλλος είναι: αν δεν πας, βγάζεις μια ειδικότητα και παίρνεις ένα πτυχίο. Δεν αναφερόμαστε πια σ' αυτό, αλλά αρχίζουμε και συζητάμε για μια και Τεχνική Εκπαίδευση, η οποία να έχει έναν τύπο σχολείου. Μάλιστα εγώ την παρακολουθώ αυτή τη σκέψη, γιατί θέλω να καταλήξω στο γιατί θα πρέπει να υπάρχουν δυο διαφορετικά Λύκεια. Εάν το ένα Λύκειο οδηγηθεί υποχρεωτικά στο Πανεπιστήμιο, σημαίνει ότι ο απόφοιτος αυτός του Λυκείου, με τη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου, δεν έχει πιστοποίηση, επαγγελματικό περίγραμμα, δηλαδή και δικαίωμα, ως απόφοιτος Γενικού Λυκείου. Είναι εν εκκρεμοτήτι για να πάει ουσιαστικά στην τριτοβάθμια. Από εκεί θα πάρει το επαγγελματικό προσόν. Αν δεν το πάρει, έχει μεγάλο πρόβλημα. Αυτός πού ανήκει; Πρέπει να βρει μια λύση. Προτείνετε, να ξανάρθει σε μας, να κάνει 1 – 2 χρόνια, τη Β' και τη Γ' Λυκείου του Τεχνικού και να πάρει το επαγγελματικό του χαρτί. Η μια άποψη λοιπόν είναι αυτή. Αν και εκείνο το Λύκειο όμως είναι γενικό, δεν έχει δηλαδή μέσα εργαστήρια, δεν έχει αυτό που ζητάτε στο 4^ο έτος και είναι λίγο πιο θεωρητικού χαρακτήρα, ούτε αυτό θα βγάζει επαγγελματικό περίγραμμα και το πρόβλημα διογκώνεται αντί να γίνεται μικρό.

Πάμε και σε ένα τρίτο και πιο ουσιαστικό στοιχείο νομίζω. Θα πρέπει να πάρουμε μια απόφαση, ότι όταν μιλάμε για το Τεχνικό, Τεχνολογικό Επαγγελματικό Λύκειο, μιλάμε για ένα Λύκειο που έχει ένα βίωμα μέσα, που έχει εργαστήριο μέσα. Γι' αυτό το χρειάζεται, που έχει ανάγκη πολλές ώρες εφαρμογής. Τρία χρόνια μέσα σ' αυτό το Λύκειο, με όποια δομή του κάνετε, είτε το ένα είναι πιο γενικά, εισαγωγική του πρώτου έτους και τα άλλα πιο εξειδικευμένα, πρέπει να φτάνουν για να πιστοποιηθεί ένα παιδί που δεν θέλει να πάει στο Πανεπιστήμιο, ότι μπορεί να είναι το μεσαίο στέλεχος. Να θυμίσουμε ποιο είναι. Σε μια τράπεζα, σε ένα τηλεφωνικό κέντρο, σε μια γραμματειακή υποστήριξη, να επαρκεί με το χαρτί του να υπηρετήσει σε εκείνη τη θέση και όλα όσα λέτε για το 4^ο έτος, πιστοποίηση ξένων γλωσσών και ηλεκτρονικούς υπολογιστές, εμείς θα τα ζητήσουμε να είναι μέσα στην υποχρεωτική εκπαίδευση για όλα τα παιδιά του κόσμου. Άρα εμείς θέλουμε ένας άνθρωπος ο οποίος συνειδητά πει: όχι, εγώ δεν θέλω προς το παρόν, το προς το παρόν δεν σημαίνει ότι αργότερα, μετά από πέντε χρόνια, δεν θα θέλω. Τώρα δεν θέλω να συνεχίσω. Αυτός ο άνθρωπος που δεν θέλει, μπορεί να ζήσει αξιοπρεπώς με τον μισθό του, δηλαδή να διεκδικήσει μια θέση; Και πώς το κράτος του τη διασφαλίζει; Το ένα ερώτημα είναι αυτό.

Νομίζω ότι είναι κοινό και για το Γενικό Λύκειο, για τον απόφοιτό του και για το Επαγγελματικό. Εάν πείτε ότι του Γενικού Λυκείου, όχι, δεν έχει κανένα χαρτί για το χώρο εργασίας, αυτός είναι σε μια μεταβατική περίοδο και θα πηγαίνει προς το Πανεπιστήμιο ή και το ΤΕΙ κι αν δεν μπει, θα έρθει μετά στο Επαγγελματικό για να πάρει το πιστοποιημένο χαρτί επιπέδου 3, παραδείγματος χάρη, που σημαίνει ότι έχει και την εργαστηριακή εμπειρία για να μπορέσει να ανταποκριθεί. Εάν βγάλουμε θεωρητικό ηλεκτρολόγο έχουμε αποτύχει. Έχουμε αποτύχει. Να μην το κάνουμε καλύτερα.

Και το τελευταίο που θέλω να πω, που νομίζω ότι είναι το πρόβλημα από δω και μπρος. Αυτά για την αγορά εργασίας, όπως την ξέραμε μέχρι τώρα, μέχρι το 1990. Κάντε μια πρόβλεψη, πόσοι απόφοιτοι φετινοί του Λυκείου θα πάρουν σύνταξη από το επάγγελμα που θα διοριστούν, από την ίδια εταιρεία, από τον ίδιο χώρο. Κανένα. Ξέρετε πόσους συνταξιούχους του ΟΣΕ είχαμε πριν 20 χρόνια, με ένα ιστορικό Σωματείο, που ήταν από τα τέλη του 19^{ου}; Έμπαινε μέσα στον ΟΣΕ, δούλευε 35 χρόνια και τότε έφτιαχνε και ο ΟΣΕ τις Σχολές του και έλεγε: αφού μου έρχεται νέο παιδί, εγώ θα το εκπαιδεύσω ακόμα περισσότερο κλπ. Εδώ θα πρέπει να μιλήσουμε για διευρυμένες επαγγελματικές δεξιότητες, που πολύ φοβάμαι ότι τις μισές τις ήθελε ο κ. Τσιάκαλος για τον πολίτη, προκειμένου να είναι ενεργός, να είναι ενημερωμένος κλπ. Τις άλλες μισές τις θέλουμε εγώ και ο κ. Τρικαλινός, για να έχουμε τον αυριανό επιστήμονα, δηλαδή να έχει μεθοδολογία, να μπορεί να αναλύει και να συνθέτει, να μπορεί να ψάχνει πολλαπλά τις πηγές κλπ. Και τι μας λείπει; Μας λείπει αυτό ακριβώς που λέτε όλοι να λείπει από το Επαγγελματικό Λύκειο, η εμπειρία, η πράξη ενός χώρου εργασίας, ο οποίος δεν είναι χειρονακτικός υποχρεωτικά, αλλά δίνει τη δυνατότητα σ' αυτό το παιδί, όλες αυτές τις γνώσεις που τις έχει πάρει μέσα από την υποχρεωτική εκπαίδευση, να μπορεί να τις ασκήσει, να τις υλοποιήσει, να περάσει μια περίοδο μαθητείας σε ένα απλό ρόλο μεσαίου στελέχους.

Και ξεχνάμε και το τελευταίο. Σε 10 χρόνια η δια βίου θα έχει αναπτυχθεί, που σημαίνει ότι μόλις τελειώνει η υποχρεωτική εκπαίδευση, τότε θα υπάρχουν οι βαθμίδες επιλογής της γενικής εκπαίδευσης, που είναι το Λύκειο, το ΙΕΚ κλπ, τα πτυχία 2, 3, 4, αλλά και ο μεγάλος ο κορμός

της δια βίου. Εκεί που θα βάλουμε τη γραμμή, πού τελειώνει η υποχρεωτική, εκεί θα ξεκινάει η δια βίου. Που σημαίνει και επιπλέον να έχω τη δυνατότητα, εγώ μόνος μου, να επιλέγω αντικείμενα, θέματα, ικανότητες, δεξιότητες που με ενδιαφέρουν, για να προχωράω και το κράτος θα το προπαγανδίζει, όσα χρόνια κι αν περάσουν, όσα αντικείμενα και να πάρεις. Βάλ' το μέσα στην καθημερινή σου ζωή. Διάβασε και κάτι παραπάνω. Δηλαδή θα τον προσκαλεί να βελτιώνει αυτή την ιστορία. Δεν θα είχε κανένα νόημα και θα ήταν απλά χωρίς κανένα άλλο περίγραμμα, παρά μόνο ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση γι' αυτά τα προγράμματα έχει πει: κάποια στιγμή εγώ θα πιστοποιώ αυτά, ακόμα κι αυτά που απέκτησες από εμπειρία, από το ότι σε έστειλε η εταιρεία σου μια φορά για δυο χρόνια στο Βέλγιο και κάτι έμαθες εκεί και γύρισες. Εγώ θα σου την πιστοποιώ αυτή την άτυπη γνώση που παίρνεις, αλλά και όλες τις άλλες που θα έχεις πάρει, από όλες τις μορφές εκπαίδευσης, είτε είσαι ένα άτομο με ειδικές ανάγκες, είτε είσαι ένα άτομο που δεν έχεις κάποιες τέτοιες ελλείψεις. Αυτό σημαίνει ότι πάμε σε ένα άλλο σύστημα. Αυτό το σύστημα και αφού είμαστε μπροστά σε ένα σχεδιασμό που αφορά τα επόμενα δέκα χρόνια, θα το λάβουμε υπόψη μας. Δηλαδή θα λάβουμε υπόψη μας ότι, ναι, θα ισχύσει ο θεσμός της δια βίου, ότι, ναι, θα πρέπει η επαγγελματική εκπαίδευση να οδηγεί σε πιστοποιημένο χαρτί, με σαφές επαγγελματικό περίγραμμα, το οποίο θα έχει τη διασφάλιση και του κράτους και του Επιμελητηρίου και όποιου άλλου θέλετε.

Σ' αυτή τη λογική επάνω θα πρέπει να κάνουμε τη συζήτησή μας. Απ' αυτή την άποψη, το σχολικό βιβλίο ήταν το πρώτο που μας έδειξε την ποιότητα στην εκπαίδευση και η τεχνολογική εκπαίδευση είναι αυτή που θα μας βάλει μπροστά σε όλη τη βεντάλια. Σε ποια χρονιά θα σταματά η υποχρεωτική, ποιος ακριβώς χαρακτήρας θα διαφοροποιεί το Τεχνολογικό Λύκειο από το Γενικό, το εργαστήριο, το βίωμα και το επάγγελμα; Τότε, ναι, έχουμε να κουβεντιάσουμε. Κι αν εξακολουθούν κάποιοι, σε άλλα Υπουργεία, να μιλάνε ακόμα για Σχολές κατάρτισης, μιλούν για παλιά επαγγέλματα. Γιατί αυτή τη στιγμή εγώ δεν νομίζω ότι υπάρχει επάγγελμα, που με μια απλή κατάρτιση, δηλαδή έτσι βιδώνεται η βίδα και έτσι ξεβιδώνεται. Έχουμε αρχίσει και διευρυνόμαστε, αυτοί που μιλάμε ακόμα και για την επαγγελματική εκπαίδευση, ότι ο όρος «κατάρτιση» δεν είναι αληθής. Γίνεται εκπαίδευση κατ' ουσίαν, γιατί μπαίνουν στάσεις, μπαίνουν γνώσεις, όλα αυτά δένονται και ταυτόχρονα ικανότητες, δηλαδή τα κλειδιά που ψάχνατε. Τις ικανότητες κλειδιά και τις βασικές ικανότητες στο οτιδήποτε υπάρχει. Και εκεί έχει να προσφέρει το Υπουργείο Παιδείας σε εμπειρία για τα επόμενα χρόνια.

Νομίζω ότι είναι πολύ σύνθετο θέμα και έχει σχέση με το πιο σημαντικό της εκπαίδευσης, που δεν ξέρω αν έχουν απαντήσει τα ελληνικά Πανεπιστήμια. Η εκπαίδευση και αυτής της μορφής συμπεριλαμβανομένης, θα βοηθήσει την ανάπτυξη της χώρας, ή είναι απλά κάτι ξεχωριστό που για την ανάγκη και την αγάπη της επιστήμης προχωράει; Είναι μοχλός ανάπτυξης της χώρας; Δηλαδή στο σκοπό της παιδείας, μπαίνει μπροστά ότι βοηθάει τη χώρα να αναπτυχθεί, να αποκτήσει κοινωνική συνοχή κλπ; Αν ναι, τότε βήματα απ' αυτά βοηθάνε και η επαγγελματική εκπαίδευση είναι κλειδί, είναι το πιο σημαντικό κλειδί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ κ. Παϊζη.

ΜΕΛΟΣ: (Μιλάει εκτός μικροφώνου)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα λεπτό σας παρακαλώ. Ο κ. Παΐζης προσθέτει μια διάσταση, που νομίζω την είπε και ο κ. Πανάρετος, ρώτησε πριν, αυτό το σχολείο, κι αν ακόμη το φανταστούμε ως εξειδίκευση, τι κάνει με το θέμα της πρακτικής άσκησης. Δηλαδή πώς εκπαιδεύει τους ανθρώπους. Θα είναι σαν το άλλο σχολείο, που απλώς δίνει κάποιες θεωρητικές γνώσεις; Πώς θα πιστοποιήσει μετά; Τι θα κάνει; Δηλαδή ένα από τα πολλά που είπε είναι αυτό, το οποίο μάλλον το έχετε ξεπεράσει. Δεν θα συζητήσουμε τώρα άλλο, διότι θα σταματήσουμε για σήμερα. Θα παρακαλέσω, στις 17 του μηνός έχουμε την επόμενη συνεδρία. Θα τελειώσουμε, εννοώ τέλος πάντων κάπου πρέπει να καταλήξουμε και με την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και με τα αναλυτικά προγράμματα. Έχουμε ζητήσει από τον Πρόεδρο του Παιδαγωγικού προτάσεις, φαντάζομαι τις επόμενες ημέρες θα μπορείτε να μας δώσετε.

Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ: Μέσα στην επόμενη εβδομάδα θα τα έχετε.

Ν. ΠΑΪΖΗΣ: Πάντως μας βοήθησε πολύ για τα αναλυτικά προγράμματα η σημερινή ημέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό ήθελα να πω και μάλιστα ο ίδιος παρακάλεσα στον κ. Γκλαβά να μη μας δώσει κάτι προτού γίνει η σημερινή συζήτηση, γιατί νομίζω ότι παίρνει και μια άλλη μορφή, που μπορούμε να τη λάβουμε υπόψη μας. Άρα από τη μια θα περιμένουμε το σημείωμα του Προέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για τα αναλυτικά προγράμματα που έχουμε συζητήσει, ώστε να μπορούμε να καταλήξουμε κάπου και θα συζητήσουμε και θα τελειώσουμε τέλος πάντων, θα συζητήσουμε με την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στις 17 Ιουλίου. Εκείνο που παρακάλεσα, είναι ότι αυτές οι γενικές διαφοροποιήσεις, ως θέματα αρχών, αυτά, τουλάχιστον ως θέματα αρχών, πρέπει κάπου να αντιμετωπίσουμε, για να μπορούμε να προχωρήσουμε σε οτιδήποτε άλλο, διότι ξεκινάς, είτε από τη μια άποψη, είτε από την άλλη. Συνθέτεις, συμπληρώνεις, αλλά κάπου πρέπει να καταλήξουμε, διότι το τι θα κάνουμε με τα αναλυτικά προγράμματα κλπ, αυτό είπαμε ότι είναι ένα άλλο στάδιο. Μην μπούμε αυτή τη στιγμή σ' αυτό και εννοώ την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Ακούσαμε την άποψη. Ακούσαμε τις απόψεις. Έχετε εσείς ιδίως μια μεγαλύτερη πείρα. Τα κόμματα έχουν θέσεις επ' αυτών και επομένως κάπου μπορούμε να οδηγηθούμε σ' αυτά τα θέματα αρχών που μας ενδιαφέρουν εδώ. Μένουμε για τις 17. Θέλετε κάτι;

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μια ερώτηση ήθελα να κάνω στον κ. Μαλαγάρη. Ξέρετε ότι είμαι πάντα σύντομος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η απάντηση θα είναι εξίσου σύντομη εξ υποχρεώσεως.

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Η ερώτηση είναι η εξής. Ακούγοντάς σας στην αρχή να λέτε ότι η παρεχόμενη εκπαίδευση στα Επαγγελματικά Λύκεια θα πρέπει να έχει προσανατολισμό προς την αγορά εργασίας, το θεώρησα ότι πήγαινε προς τον αποκλεισμό προς τα ΑΕΙ. Ακούγοντας στη συνέχεια τη δυνατότητα να πηγαίνουν στα ΑΕΙ και στα ΤΕΙ, συγχωρέστε με αν δεν το κατάλαβα καλά, το θεωρώ ότι είναι λίγο ασύμβατο. Πώς το έχετε εσείς αντιληφθεί αυτό; Ευχαριστώ.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Νομίζω ότι είπα και προηγουμένως, ότι ο κύριος στόχος και σκοπός είναι η απόκτηση τεχνικών γνώσεων, για να μπορούν να σταθούν επαρκώς στην αγορά εργασίας, αλλά λόγω του ισχύοντος κοινωνικού φαινομένου στην Ελλάδα, πρέπει να τους δίνεις και κάποια δυνατότητα για να μπορούν να στραφούν και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ως επιπλέον κίνητρο.

Π. ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ: Επίσης ένα άλλο κίνητρο είναι, όσοι δεν θέλουν να στραφούν στην τριτοβάθμια, υπάρχει η δια βίου εκπαίδευση, η οποία συνέχεια σε μια ειδικότητα θα μπορούν να καταρτίζονται και να εξελίσσονται επάνω στην ειδικότητά τους, ή σε μια παρεμφερή προς την ειδικότητά τους ειδικότητα, που θα έχει αναπτυχθεί με την πρόοδο της τεχνολογίας. Όπως ήταν παλαιότερα οι υδραυλικοί και αυτή τη στιγμή υπάρχει το φυσικό αέριο σαν παράδειγμα, που είναι προέκταση της ειδικότητας των υδραυλικών, που γίνεται με μια απλή κατάρτιση από εκεί και έπειτα. Μπαίνει αυτό το θέμα, γιατί μέχρι στιγμής στις εξετάσεις λαμβάνονται υπόψη μόνο συγκεκριμένα μαθήματα. Δεν λαμβάνονται υπόψη άλλα. Δηλαδή με πολύ δυσκολία μπήκαν μαθήματα τεχνικά, που δίνουν εξετάσεις για να λαμβάνονται οι βαθμοί υπόψη για την εισαγωγή, παρόλο που τα μαθήματα αυτά μπορεί να είναι πολύ δυσκολότερα από τα υπόλοιπα μαθήματα που δίνουν εξετάσεις των Γενικών Λυκείων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχουμε τελειώσει για σήμερα. Ευχαριστώ. Στις 17 θα μείνουμε περισσότερο πάντως. Προειδοποιώ ότι θα συνεχίσουμε μέχρι το απόγευμα.

Η συνεδρίαση λήγει στις 3.00 το μεσημέρι της Παρασκευής 26 Ιουνίου 2009.

Η αρμόδια
υπάλληλος του ΕΣΥΠ

Ο Πρόεδρος του ΣΠΔΕ

Αγγελική Σουφλή

Καθηγητής Γεώργιος Μπαμπινιώτης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

ΕΙΣΗΓΗΣΗ
για την

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΤΗ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μάιος-Ιούνιος 2009

Η παρούσα "ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. Μάιος-Ιούνιος 2009" είναι μετεξέλιξη της "ΕΚΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΔΥΟ ΚΥΡΙΩΝ ΤΥΠΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ-Απρίλιος 2005" του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, κατά το τμήμα της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, αφού προηγουμένως ελήφθησαν υπ' όψιν:

α) η Έρευνα για την "Αξιολόγηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης", Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 2008, και τα αποτελέσματά της,

β) το Σχέδιο Δράσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Νοέμβριος 2009,

γ) η σχετική εμπειρία που αποκτήθηκε από τις εφαρμογές της Μεταρρύθμισης της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης κατά το διάστημα 2006-2009,

δ) τα δεδομένα του σημερινού εν εξελίξει Διαλόγου για την Παιδεία,

ε) οι απόψεις των μελών του Τμήματος Τ.Ε.Ε. του Π.Ι., για τη δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, που εκφράστηκαν προσφάτως σε σειρά ad hoc συνεδριάσεων του Τμήματος,

στ) οι απόψεις των μελών του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Π.Ι. για την Ειδική Αγωγή στη δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση,

ζ) σχετικά με το θέμα κείμενα της Ε.Ε.,

η) σχετική με το θέμα βιβλιογραφία.

Την ΕΙΣΗΓΗΣΗ συντόνισαν, συνέταξαν και επεξεργάστηκαν τα μέλη της Ομάδας Εργασίας¹ που συγκροτήθηκε με απόφαση του Τμήματος Τ.Ε.Ε. και του Συντονιστικού Συμβουλίου (πράξη Τμ. Τ.Ε.Ε... και Σ.Σ. ...) για το σκοπό αυτό. Η ΕΙΣΗΓΗΣΗ παρουσιάστηκε και συζητήθηκε στα Τμήματα Τ.Ε.Ε. και Ειδικής Αγωγής του Π.Ι., και εγκρίθηκε από αυτά και την Ολομέλεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (πράξη 3/11.06.2009).

Η ΕΙΣΗΓΗΣΗ υποβάλλεται στον κ. Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθώς και στο Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως **συμβολή στον "Διάλογο για την Παιδεία"** με τη φροντίδα του Προέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου κ. Σωτ. Γκλαβά.

Αγία Παρασκευή, 11 Ιουνίου 2009

---

¹Βίκα Δ. Γκιζελή, Σύμβουλος του Π.Ι. ως συντονίστρια, Θεοχαρούλα Μαγουλά, Παύλος Μάραντος, Δημήτριος Μπαμπίλης, Σύμβουλοι του Π.Ι. και Ματίνα Στάππα, Πάρεδρος του Π.Ι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Σύντομη ιστορική αναδρομή.

Η δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση (Τ.Ε.Ε.) στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Εκπαιδευτικά Συστήματα των χωρών της Ε.Ε. και κοινοί Ευρωπαϊκοί στόχοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η Τ.Ε.Ε. σήμερα.

Κεντρικά Ζητήματα-Προβληματισμοί- Προσεγγίσεις

3.1.Ενιαία Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ή δύο ισότιμοι τύποι Λυκείων.

3.2.Τ.Ε.Ε. και αγορά εργασίας.

Τ.Ε.Ε. και αγορά εργασίας ή/και τριτοβάθμια Εκπαίδευση (κατ' επιλογήν του μαθητή).

Πτυχίο ή/και Απολυτήριο.

3.3.Διατήρηση ή όχι των ΕΠΑ.Σ. Προϋποθέσεις.

3.4.ΕΠΑ.Λ. (ή "Τεχνολογικό Λύκειο"): Σχολείο με "Γενικοποιημένη Τεχνολογική Εκπαίδευση" ή "Σχολείο με Ειδικότητες". Προϋποθέσεις.

3.5.Σύνδεση Ειδικοτήτων με: αγορά εργασίας, προσανατολισμούς του μαθητή, ανάγκες της κοινωνίας, εθνικές προτεραιότητες.

3.6.Αντιστοιχία πτυχίων με ευρωπαϊκές κατατάξεις. Καθιέρωση σχήματος Επαγγελματικής Πιστοποίησης. Κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων αποφοίτων.

3.7.Σχολική αποτυχία. Μαθητική διαρροή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Σύστοιχα ζητήματα - Συμπληρωματικά μέτρα

4.1.Μαθήματα υποχρεωτικά και Μαθήματα επιλογής.

4.2.Προγράμματα Σπουδών, Βιβλία, Διδακτικό Υλικό, Διδακτικές Προσεγγίσεις.

4.3.Εργαστηριακός εξοπλισμός.

4.4.Υλικοτεχνική υποδομή.

4.5.Πρακτική άσκηση και Μαθητεία.

4.6.Επιμόρφωση εκπαιδευτικών.

- 4.7.Ο πολιτισμός και η αισθητική (και) στην Τ.Ε.Ε.
- 4.8.Οι νέες τεχνολογίες στην Τ.Ε.Ε.
- 4.9.Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
- 4.10. Εκπαιδευτικός Προγραμματισμός και Διοίκηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Καινοτομίες - Πειραματικές εφαρμογές

- 5.1.Κίνητρα για την ανάπτυξη ενδιαφέροντος του μαθητή για το σχολείο του.
- 5.2.Άμβλυνση των φαινομένων βίας στα σχολεία.
- 5.3.Τάξεις με αλλοδαπούς μαθητές.
- 5.4.Νέες εκπαιδευτικές μέθοδοι. Ευέλικτος χρόνος / Rotating system /...
- 5.5.Περίπτωση μεταδευτεροβάθμιου έτους σπουδών.
- 5.6.Τ.Ε.Ε. και "αντιμετώπιση κλιματικών αλλαγών - Πράσινα Επαγγέλματα".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Τ.Ε.Ε. και Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

Τ.Ε.Ε. : Προς ποια δομή ; Πρόταση

- Πρόταση
- Συνοπτική Περιγραφή της Πρότασης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

Συμπέρασμα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αν το Γενικό Λύκειο ενσωματώνει τις κυριότερες σημερινές απαιτήσεις του στον στόχο της **παιδευτικής αυτοτέλειάς του** και της αποδέσμευσης από τον σφιχτό εναγκαλισμό του με την τριτοβάθμια Εκπαίδευση ή, για τους πιο στοχαστικούς, αν προσβλέπει στον εύρυθμο συνδυασμό και της παιδείας και του προσανατολισμού προς την ανωτέρου επιπέδου γνώση, η μελέτη του (Τεχνικού) Επαγγελματικού Λυκείου είναι πολύ πιο **σύνθετη, δύσκολη και απαιτητική** και δύσκολα εκφράζεται με λίγες λέξεις. Η δυσκολία της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ε.) έγκειται, με πολύ απλά λόγια, στο ότι καλείται να καλύψει πολύ πιο πολλές, πολύπλοκες, πολυδιάστατες και ενίοτε αλληλοσυγκρουόμενες ή και αντιφατικές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας που διατυπώνονται από την ελληνική οικογένεια, μαθητές και γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τα στελέχη της εκπαίδευσης, την αγορά εργασίας, την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την κοινωνία στο σύνολό της.

Η Τ.Ε.Ε. οφείλει πρωτίστως να ανταποκριθεί στο αίτημα για **επαγγελματική διαμόρφωση** του μαθητή, κάνοντάς τον ικανό να αντεπεξέλθει στις ανάγκες του αυριανού επαγγέλματός του, αλλά και μαθαίνοντάς τον **να αγαπά το επάγγελμά του**, αν δεν θέλει να δημιουργήσει ήδη από τη φάση της εκπαίδευσης αυριανές στρατιές αλλοτριωμένων εργαζόμενων ανθρώπων.

Ταυτόχρονα όμως δεν πρέπει να λησμονεί ότι ο ίδιος ο μαθητής είναι μαθητής και δεν επιτρέπεται ούτε η **φυσιογνωμία του ως μαθητή** να χάνεται ούτε να απεμπολούνται τα δικαιώματά του, ώστε να αποκτήσει τη γενική παιδεία που του είναι απαραίτητη, τις αξίες που θα τον διαμορφώσουν σε κοινωνικοποιημένο μέλος και ενεργό πολίτη της κοινωνίας, ζητήματα που εξ αντικειμένου διαμορφώνονται μέσα από τα μαθήματα Γενικής Παιδείας και από τον κοινωνικοποιητικό ρόλο του σχολείου. Εκ παραλλήλου, πλάι στην "επαγγελματικοποίηση" του μαθητή, οφείλει να του δίνει τη δυνατότητα να **"επιστρέψει"** στην παραδοσιακή οδό του Γενικού Λυκείου, εντός της εκπαίδευσης, για να διεκδικήσει, αν το επιθυμεί, μια θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οφείλει να επιλύσει τις αναρίθμητες δυσκολίες (οικονομικές, διοικητικές και άλλες), πάντοτε με έμφαση συγκριτικά με τη Γενική Εκπαίδευση, καθώς και να αντιμετωπίσει τα οξυμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει, κυρίως η ίδια η Τ.Ε.Ε., όπως είναι η έντονη **σχολική αποτυχία** και η αυξημένη **σχολική διαρροή**, αλλά και η ιδιαίτερων απαιτήσεων πάντοτε ανεπαρκής **επιμόρφωση των εκπαιδευτικών** της από την πλευρά της πολιτείας.

Οφείλει να αξιοποιήσει όλα τα μέτρα που αποσκοπούν στον **εκσυγχρονισμό** και την **ανανέωση** ολόκληρου του φάσματος της Εκπαίδευσης, Γενικής και Τεχνικής Επαγγελματικής και στην

αναβάθμιση της ποιότητάς της, (στην υλικοτεχνική υποδομή, στους εργαστηριακούς χώρους και τους εξοπλισμούς, στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών, στη δοκιμή νέων διδακτικών προσεγγίσεων ...), όπου και στα σημεία αυτά, η Τ.Ε.Ε. παρουσιάζεται και είναι πιο υποβαθμισμένη, εδώ και πολλές δεκαετίες.

Οφείλει να συνεργαστεί εποικοδομητικά με θεσμούς (όπως **πρακτικής άσκησης, μαθητείας, περαιτέρω εξειδίκευσης και επανεπίδευσης**), άλλων υπουργείων και δημόσιων φορέων, χωρίς να μετατοπίσει την ευθύνη της εκπαίδευσης και της πεμπτοσύνης της εκπαίδευσης σε εξωεκπαιδευτικές πρωτοβουλίες.

Όλα τα παραπάνω δημιουργούν ένα κουβάρι από απαιτήσεις, όπου πολλές φορές η μια αντιστρατεύεται την άλλη, των οποίων οι επιπτώσεις μπορεί να είναι σοβαρές αν δεν προμελετηθούν με σύνεση και συνέπεια. Πόσο μάλλον όταν στις εγγενείς αυτές δυσκολίες προστίθενται και τα **νέα δεδομένα στην αγορά εργασίας** που επιβάλλουν πρόσθετη μέριμνα, ώστε ο αυριανός εργαζόμενος να είναι εφοδιασμένος με εκείνα τα εφόδια που θα του επιτρέπουν να απεγκλωβίζεται από τις επιλογές των δεκαέξι του χρόνων και να αλλάζει επαγγελματική δραστηριότητα όταν, στις δύσκολες φάσεις που περνάει η ανθρωπότητα, τον απειλήσει η ανεργία.

Τέλος, η Τ.Ε.Ε. πρέπει να μελετηθεί με βάση τρεις σοβαρούς, απαιτητικούς και πολύ συγκεκριμένους στόχους:

Πρώτον: Ότι θα είναι αυτή που θα συμβάλει στον εξορθολογισμό της εισαγωγής των αποφοίτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (πράγμα που δεν είναι αποδεκτό να γίνεται με περιοριστικά μέτρα και φραγμούς) έτσι ώστε, με την αξιοπιστία της και την ελκυστικότητά της, να ελκύσει τους μαθητές του γυμνασίου να προσανατολιστούν αβίαστα προς αυτήν, και από εκεί με επιτυχία στο αυριανό επάγγελμα, χωρίς να εμπλέκει τους γονείς σε δυσεπίλυτα και ψυχοφθόρα διλήμματα και παγιδεύσεις. Αυτό και μόνον θα αποσυμφορήσει με ήπιο και λειτουργικό τρόπο την υπερβολικά υψηλή προσέλευση προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση, που ξέρουμε ότι ούτε τα τριτοβάθμια ιδρύματα ευνοεί, ούτε στην αυτογνωσία της ελληνικής οικογένειας συμβάλλει, ούτε με την οικονομία μας γενικότερα συμβαδίζει..

Δεύτερον: Ότι θα είναι αυτή, για πολλούς λόγους, που θα αναλάβει σημαντικό τμήμα της στήριξης της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης τμήματος των νεαρών ατόμων με ειδικές ανάγκες, που εναποθέτουν σε αυτήν τις ελπίδες τους.

Τρίτον: Ότι θα είναι εκείνη που θα αναδειχθεί στην πλέον αξιόπιστη και αποτελεσματική βάση ανάπτυξης και της συνείδησης αλλά και της τεχνολογικής γνώσης υπέρ της διάσωσης του, αποδεδειγμένα πλέον, εν κινδύνω ευρισκόμενου πλανήτη μας και θα προετοιμάσει τα "Πράσινα Επαγγέλματα".

Όλα συναινούν στην πεποίθηση ότι η μελέτη της Τ.Ε.Ε. δεν προσφέρεται σε απλοϊκές λύσεις, ούτε σε ανέξοδες μεταρρυθμίσεις, ούτε σε αστόχαστες εφαρμογές διεθνών εκπαιδευτικών μοντέλων, χωρίς μελέτη των ιδιομορφιών της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Απεναντίας, έτσι απαιτητική που είναι, χρειάζεται φαντασία, τόλμη, αλλά και μεγάλη προσεκτικότητα, προβλεπτικότητα, συστηματικότητα, ειλικρίνεια και υπομονή. Χρειάζεται **περισσότερα από την πλευρά της πολιτείας** δεδομένου ότι απευθύνεται σε ένα ευάλωτο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας. Χρειάζεται **μεγαλύτερη προσοχή στη φάση του σχεδιασμού και επανασχεδιασμού της** έτσι ώστε και η καταγραφή των προβλημάτων να γίνει σωστά αλλά και προτεραιότητες να μπουν στην επίλυσή τους, γιατί πολλές είναι οι φορές όπου, με τις αλλεπάλληλες και αποσπασματικές "μεταρρυθμίσεις", βελτιώνοντας τα δευτερεύοντα ακυρώνουμε τα πρωταρχικά και σημαντικά και στρεβλώνεται το σύνολο. Χρειάζεται όχι μόνο να αμβλύνει τις αστοχίες αλλά και να **αναδείξει τα πλεονεκτικά σημεία της**, που υπάρχουν αλλά είναι λησμονημένα και αναξιοποίητα. Χρειάζεται, τέλος, **συλλογική προσπάθεια και συναίνεση** ανάμεσα σε γονείς, παιδιά, εκπαιδευτικούς, πολιτεία, χώρο της εργασίας, κοινωνία ...

Σχετικά με την παρούσα ΕΙΣΗΓΗΣΗ ας σημειωθεί ότι αυτή έρχεται σε μια εποχή όπου η εύρεση στατιστικών στοιχείων, ερευνητικών αποτελεσμάτων και άλλων δεδομένων για την μετά τη Μεταρρύθμιση του 2006 περίοδο είναι ακόμη εξαιρετικά ελλιπής, εξ ου και η ΕΙΣΗΓΗΣΗ διακόπτεται στο σημείο εκείνο όπου κάθε περαιτέρω πρόταση θα κινδύνευε από αυθαιρεσία και έλλειψη τεκμηρίωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Σύντομη ιστορική αναδρομή:

Η δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση (Τ.Ε.Ε.) στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1950, με την ανάγκη ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, αμέσως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, και υπό την πίεση της εισαγωγής νέων για την εποχή επιστημονικών και τεχνολογικών δεδομένων, η Επιτροπή Παιδείας του 1957 διατυπώνει προτάσεις για μια ευρεία εκπαιδευτική μεταρρύθμιση η οποία ανοίγει προοπτικές και για τη δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση (Τ.Ε.Ε.), ξεπερνώντας την ως τότε συνήθεια να καλύπτονται οι ανάγκες της τεχνικής εκπαίδευσης αποκλειστικά από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου (1035/20.12.1958) "Περί ιδρύσεως εις Αθήνας και Θεσσαλονίκη Τεχνικών Σχολών προσαρτημένων εις το Εθνικόν Μετσόβιον Πολυτεχνείον" ιδρύθηκαν τεχνικές σχολές, οι οποίες ωστόσο δεν κατατάσσονται σε κάποια από τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Λίγο αργότερα, με τα μέτρα του 1959 (Ν. 3971 και 3973 του 1959) θεωρήθηκε ότι πραγματοποιήθηκε στροφή προς την τεχνική εκπαίδευση με χαρακτηριστική την υπαγωγή όλων των τεχνικών σχολείων στο ΥΠ.Ε.Π.Θ., με την ίδρυση της ΣΕΛΕΤΕ και άλλα μέτρα.

Στη συνέχεια, σε μία από τις σημαντικότερες μεταρρυθμιστικές τομές που επιχειρήθηκαν στα ελληνικά εκπαιδευτικά πράγματα, στη μεταρρύθμιση του 1964 (Νόμος 4397/1964), η οποία έμεινε στην κοινή συνείδηση ως εκείνη που χώρισε τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στα τριετή Γυμνάσια και Λύκεια και που εισήγαγε στη θέση των εισαγωγικών εξετάσεων για τα Α.Ε.Ι. το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο, υπήρξε εκ νέου μέριμνα και για την αναβάθμιση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Η μεταρρυθμιστική αυτή προσπάθεια διεκόπη λόγω της μη ομαλής πολιτικής κατάστασης (μετά το 1965) και της επιβολής το 1967 του δικτατορικού καθεστώτος. Συνεχίστηκε όμως δέκα και πλέον χρόνια αργότερα, οπότε και ψηφίζεται, το 1975, το νέο Σύνταγμα της χώρας. Με το άρθρο 16 κατοχυρώνεται για όλους τους Έλληνες το δικαίωμα της δωρεάν εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της στα κρατικά εκπαιδευτήρια και με το άρθρο 9 καθορίζεται ότι τα έτη της υποχρεωτικής φοίτησης «δεν δύνανται να είναι ολιγότερα των εννέα». Η μεταρρύθμιση του 1976/77 με τους δύο βασικούς νόμους 309/76 και 576/77 θεσμοθετεί το ενιαίο τριετές Γυμνάσιο και το τριετές Λύκειο τα οποία απετέλεσαν και τον κύριο κορμό της μέσης εκπαίδευσης. Κατά τη Μεταρρύθμιση αυτή μεταξύ άλλων, θεσμοθετήθηκαν η Τεχνική και

Επαγγελματική Εκπαίδευση, ως ισότιμη με τη Γενική Εκπαίδευση, η οποία συγκροτείται από τα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια και τις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (Τ.Ε.Λ., Τ.Ε.Σ.), συστεγάζει δε τα σχολεία αυτά, στις πόλεις όπου αυτά λειτουργούν, καθώς και το Επαγγελματικό Λύκειο, υπό ενιαία διοίκηση στα Κέντρα Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (Κ.Ε.Τ.Ε.).

Η ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται στα Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης -Κ.Α.Τ.Ε.Ε.- (τα οποία το 1983 μετεξελίσσονται προς τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα -Τ.Ε.Ι.-) και στην Ανώτερη Σχολή Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών (Α.Σ.Ε.Τ.Ε.Μ.) της ΣΕΛΕΤΕ. Για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθιερώθηκαν οι «Πανελλήνιες εξετάσεις» (Ν. 1035/1980).

Σχετικά με την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση: Επισημαίνεται ότι την περίοδο αυτή ιδρύθηκε το Επαγγελματικό σχολείο των Αναπήρων Παιδών στα Λιόσια Αττικής.

Η δεύτερη μετά τη μεταπολίτευση μεταρρυθμιστική προσπάθεια έγινε το 1985 με τον Νόμο 1566/85, ο οποίος επιχείρησε να ενοποιήσει τους δύο παλαιότερους νόμους 309/76 και 576/77 και σε πολλά σημεία του ισχύει και σήμερα. Ανάμεσα στις βασικότερες αλλαγές που η μεταρρύθμιση αυτή επέφερε (κατάργηση των εισιτηρίων εξετάσεων για το Λύκειο, αλλαγή στο σύστημα των εξετάσεων για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και αντικατάσταση των Πανελληνίων Εξετάσεων από τις Γενικές Εξετάσεις με ταυτόχρονο υπολογισμό της σχολικής επίδοσης των μαθητών σε όλες τις τάξεις του Λυκείου και πολλά άλλα μέτρα) εμφανίζεται και η ίδρυση του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου (Ε.Π.Λ.) με σκοπό την οργανική σύνδεση της Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και την παροχή ευκαιριών σε όλους τους μαθητές για τη σύμμετρη ανάπτυξη των ικανοτήτων και την καλλιέργεια των ενδιαφερόντων και δεξιοτήτων τους. Όλοι οι άλλοι τύποι Λυκείων διατηρήθηκαν και ήταν ισότιμοι μεταξύ τους.

Ακολούθησαν πολλοί νόμοι που ρύθμιζαν θέματα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (1674/85, 1824/88, 1892/90, 1943/91, 2009/94....). Όμως, στο τέλος της δεκαετίας του 90 (νόμοι 2525/97 και 2640/98) επιχειρήθηκε η τρίτη μετά τη μεταπολίτευση σημαντική μεταρρυθμιστική παρέμβαση στη δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι σχετικές με το εξεταζόμενο θέμα παρεμβάσεις που έγιναν, ήταν, μεταξύ άλλων, η ίδρυση του Ενιαίου Λυκείου με την ενσωμάτωση σε αυτό όλων των τύπων Λυκείου (Γενικών, Τ.Ε.Λ., Ε.Π.Λ. και Κλασικών), η καθιέρωση του Απολυτηρίου του Ενιαίου Λυκείου για την εισαγωγή στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. και η ίδρυση των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (Τ.Ε.Ε.) για τη χορήγηση πτυχίου επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικότητας επιπέδου 2 και 3.

Αν ο σκοπός του Ενιαίου Λυκείου περιγράφεται ως α) η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου, β) η ανάπτυξη των ικανοτήτων, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών, γ) η προσφορά στους μαθητές των απαραίτητων γνώσεων και εφοδίων για τη συνέχιση των σπουδών τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα και δ) η καλλιέργεια στους μαθητές δεξιοτήτων που θα τους διευκολύνουν την πρόσβαση, ύστερα από περαιτέρω εξειδίκευση ή κατάρτιση, στην αγορά εργασίας (Ν. 2525/97), ο σκοπός του Τ.Ε.Ε. αναφέρεται ως **ο συνδυασμός της γενικής παιδείας με την εξειδικευμένη τεχνική και επαγγελματική γνώση, με σκοπό την επαγγελματική ένταξη στην αγορά εργασίας (Ν. 2640/98).**

Στα Τ.Ε.Ε. η φοίτηση οργανώθηκε σε δύο κύκλους. Ο Α' κύκλος, με διάρκεια δύο ετών και ο Β' κύκλος, ενός έτους. Οι μαθητές των Τ.Ε.Ε. σε όλα τα έτη σπουδών παρακολουθούν τόσο μαθήματα γενικής παιδείας όσο και μαθήματα ειδικότητας. Οι απόφοιτοι του Α' κύκλου αποκτούν πτυχίο επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικότητας επιπέδου 2 και μπορούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας ή να εγγραφούν, εφόσον το επιθυμούν, στο Β' κύκλο. Οι απόφοιτοι του Β' κύκλου αποκτούν πτυχίο επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικότητας επιπέδου 3 και μπορούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας ή να συμμετάσχουν στις ειδικές εξετάσεις για να συνεχίσουν τις σπουδές τους στα Τ.Ε.Ι.

Αξίζει να επισημανθεί ότι:

- με όλες τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες στο διάστημα από το 1960 έως το 1987, το σύνολο των μαθητών που φοιτά σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής και τεχνολογικής εκπαίδευσης σχεδόν τετραπλασιάζεται. Ιδιαίτερα, κατά το 2001/02 για διάφορους λόγους το 40% του σχολικού πληθυσμού της μεταγυμνασιακής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης φοιτά στα ΤΕΕ, έναντι του 25,5% των μαθητών που παρακολουθούσε τα ΤΕΛ και τις ΤΕΣ κατά το 1982/83.
- Σε ό,τι αφορά την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση καταγράφεται ότι εκτός από τα τέσσερα Γενικά Λύκεια για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με έμφαση στις αισθητηριακές (όρασης, ακοής) και τις κινητικές αναπηρίες, λειτουργούν και δύο ΤΕΣ., (σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη αντίστοιχα) και τρία ΤΕΛ.

Ωστόσο, ως το 2006 τα πράγματα και πάλι άλλαξαν στην καθημερινή σχολική πραγματικότητα της Τ.Ε.Ε.. Ο μαθητικός πληθυσμός της Τ.Ε.Ε. είχε αρχίσει και πάλι να φθίνει. Σύμφωνα με τον προβληματισμό του 2006 και εντεύθεν, θεωρήθηκε ότι τα ΤΕΕ "παρά τις ελπίδες που δημιούργησαν αρχικά δεν κατάφεραν ως θεσμός να πείσουν την κοινωνία για την αυξημένη αναγκαιότητα προσανατολισμού προς την Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, ώστε να προσελκύσουν μαθητές. Δεν μπόρεσαν να προσφέρουν στους μαθητές τους

αποτελεσματική διέξοδο στην αγορά εργασίας και τη δυνατότητα διαρκούς προσαρμογής τους στις διαμορφούμενες νέες συνθήκες στο χώρο των επιχειρήσεων και της οικονομίας. Παράλληλα, δεν παρείχαν την αναγκαία γενική παιδεία ώστε να συμβάλλουν στη διαμόρφωση συμμετρικά διαμορφωμένων πολιτών και δεν προσέφεραν ολοκληρωμένη δυνατότητα πρόσβασης στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα σε ισότιμη βάση με τους αποφοίτους των Ενιαίων Λυκείων. Οι πολλές ειδικότητες που παρείχαν δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, ενώ η αλληλοεπικάλυψή τους με εκείνες του συστήματος κατάρτισης δημιούργησαν έντονο προβληματισμό για τις δυνατότητες και ευκαιρίες επαγγελματικής απασχόλησης των αποφοίτων τους.

Τέλος, τα ΤΕΕ δεν υποστηρίχτηκαν ως θεσμός απέναντι στο Ενιαίο Λύκειο, από τις αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα των τελευταίων ετών, ενώ αναγκαστικά στήριξαν την εκπαίδευσή τους σε μια διαρκώς φθίνουσα και μη εκσυγχρονισμένη υλικοτεχνική υποδομή. Έτσι, αντί η επαγγελματική Εκπαίδευση να αποτελέσει τον δεύτερο ισότιμο, με αυτόν της Γενικής, πυλώνα στο επίπεδο της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οδηγήθηκε στην απαξίωση απευθυνόμενη σε ένα διαρκώς φθίνον μαθητικό δυναμικό μέτριας επίδοσης και απόδοσης².

Με βάση αυτή την ανάλυση και ενώπιον του διλήμματος, τα ΤΕΕ είτε να αναβαθμιστούν με σειρά βελτιωτικών μέτρων είτε να μετασχηματισθούν με νέα μεταρρύθμιση, επελέγη η δεύτερη άποψη που οδήγησε στον Ν. 3475 /2006, χωρίς όμως οικονομική στήριξη και χωρίς ταυτόχρονες αλλαγές στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση. Με τον Νόμο αυτόν και με τις συναφείς μεταγενέστερες διατάξεις το (Τεχνικό) Επαγγελματικό Λύκειο από τη μορφή του ΤΕΕ δύο Κύκλων μετασχηματίστηκε σε ΕΠΑ.Λ. και ΕΠΑ.Σ. με νέα δεδομένα και επαγγελίες, τα εξής:

Το ΕΠΑ.Λ. θα παρέχει ουσιαστική γενική μόρφωση, επαγγελματική εκπαίδευση με εύρος, θα δίνει βασικές επαγγελματικές γνώσεις σε ένα ευρύτερο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, επαγγελματική επάρκεια σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα και όχι εξειδίκευση, ώστε όλοι οι απόφοιτοί του να έχουν την ικανότητα να παρακολουθούν τις εξελίξεις της τεχνολογίας και να προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας, αποφεύγοντας έτσι την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το πρόγραμμα σπουδών θα παρέχει το απαραίτητο γνωσιολογικό υπόβαθρο για:

- α) ομαλή και δημιουργική ένταξη στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή
- β) διεκδίκηση θέσεων σπουδών στα Α.Ε.Ι. και Α.Τ.Ε.Ι.
- γ) επανεκπαίδευση και αποτελεσματική δια βίου κατάρτιση

² Εισηγητική Έκθεση επί του νόμου για την οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης (Ν. 3475/2006).

Το απολυτήριο του ΕΠΑ.Λ. θα είναι ισότιμο με του Ενιαίου Λυκείου, τόσο για την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση όσο και για την πρόσληψη στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Οι ΕΠΑ.Σ. θα δίνουν τη δυνατότητα σε όσους το επιθυμούν να παρακολουθήσουν ειδικότητες που δεν απαιτούν ευρεία θεωρητική υποστήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοί τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες. Τα προγράμματα διδασκαλίας στις ΕΠΑ.Σ. περιλαμβάνουν μαθήματα μόνο τεχνικά - επαγγελματικά και εργαστηριακές ασκήσεις. Η γενική μόρφωση που απαιτείται παρέχεται στην Α' τάξη του Λυκείου από την οποία προέρχονται οι μαθητές της ΕΠΑ.Σ. Προβλέπεται επίσης ίδρυση ΕΠΑ.Σ. και σε άλλους, πλην του ΥΠ.Ε.Π.Θ., φορείς.

Όμως, με επόμενες διατάξεις οι Κύκλοι σπουδών περιορίστηκαν δραστικά, Ειδικότητες μετατοπίστηκαν προς τις ΕΠΑ.Σ. και κατά την άποψη πολλών, η Α' τάξη έγινε ιδιαίτερος δύσκολη για μαθητές χαμηλών επιδόσεων.

Έτσι, ένα πρώτο **Συμπέρασμα, σχετικά με τη σχέση της δευτεροβάθμιας Τεχνικής με τη δευτεροβάθμια Γενική Εκπαίδευση** που, όπως φαίνεται, είναι κοινώς αποδεκτό, είναι το εξής:

Σε όλες τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες η Τ.Ε.Ε. δεν έπαψε να αποτελεί, στην επίσημη εκδοχή της, ένα σχολείο ισότιμο με το Γενικό Λύκειο αλλά στην κοινή συνείδηση και στην απτή πραγματικότητα, ένα σχολείο (σε όλους τους τύπους του) υποδεέστερο του Γενικού Λυκείου και απαξιωμένο. Η δευτεροβάθμια Τ.Ε.Ε., όποιες μορφές και αν έχει πάρει στις εκάστοτε εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, ετεροκαθορίζεται, από τη σχέση της με το Γενικό Λύκειο, η οποία ήταν σχεδόν πάντοτε μια σχέση ελλειμματική σε βάρος της Τ.Ε.Ε.. Μολονότι στο επίπεδο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης τα Πολυτεχνεία με τις θετικής κατεύθυνσης Σχολές τους κέρδισαν για διάφορους λόγους μια πραγματική ισοτιμία με τις θεωρητικής κατεύθυνσης Σχολές των Πανεπιστημίων, αλλά και παρά το ότι το δίκτυο των Κ.Α.Τ.Ε., στη συνέχεια Κ.Α.Τ.Ε.Ε., και σήμερα Τ.Ε.Ι. (παρά τα προβλήματά του) κατοχυρώθηκε στην κοινή συνείδηση, απεναντίας, στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, όσες προσπάθειες και αν έγιναν (άλλοτε με περισσότερη και άλλοτε με λιγότερη επιτυχία) με στόχο να αναβαθμισθεί η Τ.Ε.Ε. σε ουσιαστικά "ισότιμο εταίρο" με τη γενική εκπαίδευση, ποτέ δεν έφτασε να είναι και να θεωρείται ότι είναι, πραγματικά ισότιμη με αυτήν. Ως πιο τολμηρή προσπάθεια θεωρείται από πολλούς η προσπάθεια του Ε.Π.Λ. η οποία εισήγαγε την Τεχνική Εκπαίδευση στην ενιαία Εκπαίδευση πολλών κατευθύνσεων, σε πεπερασμένο βέβαια αριθμό σχολικών μονάδων. Και αυτή όμως η μορφή απουσιάζει από τη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Η παρατήρηση αυτή φορτώνει με ακόμα μεγαλύτερες ευθύνες ολόκληρο τον εκπαιδευτικό κόσμο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε όποιο σημείο της ιεραρχίας και αν βρίσκεται.

Είναι, επομένως, απολύτως βεβαιωμένο ότι, μολονότι ο Διάλογος για την παιδεία είναι ακόμα εν εξελίξει και παρά το γεγονός ότι οι φορείς εκφράζουν πολλές φορές αντιτιθέμενες απόψεις, έχει γίνει κοινή συνείδηση ότι οι παρεμβάσεις που προετοιμάζονται δικαίως προσανατολίζονται προς τα παρακάτω, ότι δηλαδή:

α) χρειάζεται να ενισχυθεί η παιδευτική αυτοτέλεια και ο μορφωτικός χαρακτήρας του Λυκείου

β) χρειάζεται να επανεξετασθεί το σύστημα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και:

γ) χρειάζεται να αναβαθμισθεί η αξιοπιστία και η αποτελεσματικότητα της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, καθώς και

δ) **χρειάζεται να ληφθούν πρόσφορα μέτρα για την αξιοποίηση της Τ.Ε.Ε. προς όφελος των μαθητών με Ειδικές Ανάγκες, μέτρα που θα προσφέρουν την απαραίτητη ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση στο ευαίσθητο αυτό, αλλά καθ' όλα ισότιμο, τμήμα του μαθητικού πληθυσμού.**

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε αναλυτικότερα στις πραγματικές βασικές δυσκολίες και τα προβλήματα της δευτεροβάθμιας Τ.Ε.Ε. (κεφ. 3. "Η Τ.Ε.Ε. σήμερα: Κεντρικά Ζητήματα-Προβληματισμός-Προσεγγίσεις"), καθώς και στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση σε ξεχωριστό κεφάλαιο (κεφ. 6. "Τ.Ε.Ε. και Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση"). Προηγουμένως, θα αναφερθούμε συνοπτικά στους σύγχρονους καταγραμμένους ευρωπαϊκούς στόχους για την Τ.Ε.Ε.(επόμενο κεφάλαιο).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Εκπαιδευτικά Συστήματα των χωρών της Ε.Ε. και κοινοί ευρωπαϊκοί στόχοι

Η μελέτη της ευρωπαϊκής πραγματικότητας κρίνεται σκόπιμη όσο και χρήσιμη, όχι για την υιοθέτηση ή τη μηχανιστική μεταφορά κάποιου "ιδανικού" μοντέλου, αλλά για τη διερεύνηση πιθανών τάσεων στα θέματα που σχετίζονται με το αντικείμενο της παρούσας ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ. Η εφαρμογή, εξάλλου, αλλά και οι προσεγγίσεις διαφέρουν από χώρα σε χώρα και επηρεάζονται από πλήθος παραγόντων και κυρίως από τις ιδιαίτερες για κάθε χώρα κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες στις οποίες η χώρα μας και, συνακόλουθα, η νεοελληνική κοινωνία εμφανίζει υψηλού βαθμού ιδιαιτερότητες. Για παράδειγμα, η ένταση με την οποία η νεοελληνική κοινωνία προσβλέπει προς τη μόρφωση των παιδιών της, κοινωνικό χαρακτηριστικό στοιχείο με πολλαπλές αφετηρίες, δεν παρατηρείται αλλού σε τέτοια μορφή, δεν παραγράφεται και θα πρέπει η πολιτεία να το διαχειρίζεται με σεβασμό και προσανατολίζοντας την αναμφισβήτητη δυναμική του όχι μόνο προς το ατομικό αλλά και προς το συλλογικό συμφέρον. Θα πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί ένα εθνικό πλεονέκτημα.

Μερικά από τα βασικά συμπεράσματα³ που προκύπτουν από τη μελέτη των δευτεροβάθμιων εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴ κυρίως σε ό,τι αφορά τη δομή τους και τις παραμέτρους που σχετίζονται με το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, είναι μεταξύ άλλων, τα εξής:

- ♦ σε όλες τις χώρες υπάρχουν περισσότεροι του ενός τύποι σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,
- ♦ στις περισσότερες χώρες υπάρχουν τριετούς φοίτησης επαγγελματικά σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που οδηγούν στην απόκτηση πτυχίου επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικότητας επιπέδου 3, αν και αυτό το τελευταίο προσφάτως αναθεωρείται,
- ♦ στις περισσότερες των περιπτώσεων, η απόλυση από το Λύκειο και η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση δεν είναι αποδεσμευμένες,
- ♦ στις περισσότερες χώρες προσφέρεται ως δυνατότητα η πρόσβαση από τα επαγγελματικά σχολεία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση,

³ Όσα ακολουθούν είναι σχεδόν αυτούσια μεταφερμένα από την "Έκθεση για την καθιέρωση δύο κύριων τύπων Λυκείου", Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Απρίλιος 2005.

⁴ Κυρίως Αγγλίας, Αυστρίας, Βελγίου (Γαλλόφωνου και Φλαμανδόφωνου), Γαλλίας, Γερμανίας (Βαυαρίας, Βεσφαλίας), Δανίας, Ιρλανδίας, Ισπανίας, Ιταλίας, Ολλανδίας, Πορτογαλίας, Τσεχίας και Φιλανδίας

- ◆ στις περισσότερες χώρες τα ποσοστά των μαθητών που επιλέγουν να φοιτήσουν στην Επαγγελματική Εκπαίδευση κυμαίνονται μεταξύ 40% (Φινλανδία) και 78% (Γερμανία),
- ◆ η γενική παιδεία συνδυάζεται, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, με παροχή γνώσεων που διασφαλίζουν αποτελεσματική σύνδεση με την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση,
- ◆ σε όλες τις χώρες προβλέπεται η εκπαιδευτική ένταξη των μαθητών Α.με.Α. και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Mainstreaming).

Θεωρήθηκε, επίσης, αναγκαίο να μελετηθούν οι κοινοί στόχοι για την εκπαίδευση που έχουν τεθεί από τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. ώστε οι προτάσεις μας να εναρμονίζονται με αυτούς. Οι στόχοι για το έτος 2010 όπως διατυπώνονται στην έκθεση «Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των Συστημάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης» που ενέκρινε το Συμβούλιο Υπουργών Παιδείας το 2001 είναι επιγραμματικά οι ακόλουθοι:

Στόχος 1: Βελτίωση της ποιότητας των Συστημάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

- 1.1. Βελτίωση της ποιότητας εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών
- 1.2. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης
- 1.3. Εξασφάλιση της πρόσβασης όλων στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)
- 1.4. Αύξηση της προσέλευσης στις επιστημονικές και τεχνολογικές σπουδές
- 1.5. Βέλτιστη χρήση των πόρων

Στόχος 2: Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση

- 2.1. Ανοικτό περιβάλλον μάθησης
- 2.2. Ελκυστικότερη μάθηση
- 2.3. Προώθηση της ενεργοποίησης του πολίτη, της ισότητας των ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής

Στόχος 3: Άνοιγμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στον κόσμο

- 3.1. Ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας και την έρευνα καθώς και με την ευρύτερη κοινωνία
- 3.2. Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος
- 3.3. Βελτίωση της εκμάθησης ξένων γλωσσών

3.4. Αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών

3.5. Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας.

Επίσης, τα «Επίπεδα αναφοράς μέσω των ευρωπαϊκών επιδόσεων στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση» όπως καθορίστηκαν το 2003 από το Συμβούλιο Υπουργών, είναι επιγραμματικά τα ακόλουθα:

- ◆ Μέχρι το 2010, ο ευρωπαϊκός μέσος όρος στον δείκτη που αφορά την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, θα πρέπει να μην υπερβαίνει το 10%.
- ◆ Μέχρι το 2010, ο συνολικός αριθμός αποφοίτων από σχολές Μαθηματικών, Φυσικών και Τεχνολογίας θα πρέπει να αυξηθεί τουλάχιστον κατά 15%, ενώ ταυτόχρονα να μειωθεί και η διαφορά αριθμού αποφοίτων με βάση το φύλο.
- ◆ Μέχρι το 2010, θα πρέπει τουλάχιστον το 85% των ευρωπαίων νέων ηλικίας 22 ετών να έχει ολοκληρώσει το δεύτερο κύκλο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γενικό ή Επαγγελματικό Λύκειο).
- ◆ Μέχρι το 2010, θα πρέπει να μειωθεί τουλάχιστον κατά 20% το ποσοστό των ευρωπαίων νέων ηλικίας 15 ετών που έχουν χαμηλή επίδοση στην ικανότητα κατανόησης κειμένου.
- ◆ Μέχρι το 2010, το μέσο ευρωπαϊκό ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση, θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 12,5% του ενήλικου ενεργού πληθυσμού (25-64).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η Τ.Ε.Ε. σήμερα.

Κεντρικά Ζητήματα - Προβληματισμοί - Προσεγγίσεις

Αν αποσκοπούμε στην ουσιαστική αναβάθμιση της Εκπαίδευσης, πρέπει να αναζητήσουμε τα αίτια που έχουν οδηγήσει στην υποβάθμιση όχι μόνο "του μορφωτικού χαρακτήρα του Γενικού Λυκείου"⁵ αλλά και στην υποβάθμιση-απαξίωση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, της Τ.Ε.Ε., εντός της Εκπαιδευτικής και της κοινωνίας ολόκληρης.

Στην "Έκθεση..."⁶ του Π.Ι. αναφερόταν ότι: «γενικά, δεν είναι δυνατόν να μιλά κανείς για αιτιώδεις σχέσεις στην εκπαίδευση» (D. Hopf & Π. Δ. Ξωχέλλης, 2003). Τα θέματα εκπαίδευσης δεν είναι, πράγματι, προσδιοριστικά - ντετερμινιστικά αλλά στοχαστικά, με την έννοια του

⁵ "Μελέτη για τη μορφωτική αυτοτέλεια του Λυκείου και τον Διάλογο για την Παιδεία. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών", Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2009

⁶ "Έκθεση για την καθιέρωση .....", όπ. παρ.

πολυσύνθετου και του περιορισμένου της γνώσης των αιτίων που προκαλούν το αποτέλεσμα.

Από την άλλη πλευρά, το έλλειμμα στη σχετική επιστημονική έρευνα για το ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα είναι διαπιστωμένο, παρ' όλο που όλο και περισσότερες μεμονωμένες προσπάθειες Ελλήνων ερευνητών εμφανίζονται στο επιστημονικό στερέωμα. Εξακολουθούν λοιπόν για μια ακόμη φορά οι προσπάθειες μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων που επιχειρούνται στην ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση να μην τίθενται σε επιστημονική βάση. Εξάλλου, εκπαιδευτικά μοντέλα με προέλευση ξένες χώρες και διαφορετικές κοινωνίες και οικονομίες, απαιτούν και αυτά πριν από την οποιαδήποτε εφαρμογή τους, διερευνητικές προσπάθειες και σταθμιστικές διεργασίες που πολλές φορές λησμονούνται, με όλα τα δυσάρεστα για τις μεταρρυθμιστικές επιδιώξεις επακόλουθα. Για τον λόγο αυτό θεωρούμε ότι η Έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για την **"Αξιολόγηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης"**⁷ που ολοκληρώθηκε το 2009, ήρθε να καλύψει, μερικώς βέβαια και αυτή, ένα κενό. Κύριο χαρακτηριστικό της ήταν ο στόχος της να διερευνήσει τα θέματα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όχι τόσο στο επίπεδο των επιστημονικών βιβλιογραφικών αναφορών αλλά συνδυάζοντας την ποσοτική με την ποιοτική επιτόπια έρευνα, προσεγγίζοντας την ίδια τη σχολική μονάδα, και καταγράφοντας τις θέσεις και τις τάσεις των πρωταγωνιστών και των συντελεστών της σχολικής πραγματικότητας: εκπαιδευτικών, στελεχών της εκπαίδευσης, μαθητών και γονέων. Με κίνδυνο υπεραπλούστευσης θα λέγαμε ότι απεδείχθη και ερευνητικά ότι **το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα με όλα τα θετικά σημεία αλλά και τις αναμφισβήτητες αδυναμίες του, στην καθημερινή πραγματικότητα μετασχηματίζεται και ανασχηματίζεται προς νέα μορφώματα που δρουν ανεξέλεγκτα, μακράν των επίσημα διατυπωμένων αρχών και επαγγελιών και κυρίως μακριά από τις προσδοκίες των εμπλεκομένων.**

Παρά τα όποια ερευνητικά κενά που προαναφέρθηκαν, επιβάλλεται να εκτιμηθεί η υπάρχουσα κατάσταση στην ελληνική δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση με την καταγραφή και την αξιολόγηση των προβλημάτων που έχουν ανακύψει. Αυτό, και για έναν πρόσθετο λόγο: Ενώ οι αδυναμίες και τα προβλήματα του Ενιαίου Λυκείου είναι πλέον κοινός τόπος και έχουν επαρκώς επισημανθεί στον παρόντα **Διάλογο για την Παιδεία**, αντιθέτως, η **καταγραφή των αδυναμιών της Τ.Ε.Ε. περιορίζεται στο στενό**

⁷ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, "Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση. Έρευνα για την αξιολόγηση ποιοτικών χαρακτηριστικών του συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης", Αθήνα 2008.

περιβάλλον της Τ.Ε.Ε., κρατώντας τους ενδιαφερομένους στη μοναξιά της αόριστης αλλά βεβαιωμένης πικρίας.

Θα ήταν χρήσιμο η καταγραφή των προβλημάτων της Τ.Ε.Ε. να παρακολουθούσε, ως ένα βαθμό, **συγκριτικά** τις αδυναμίες του Γενικού Λυκείου. Θα καταδεικνυόταν έτσι ότι σε πολλά σημεία η Τ.Ε.Ε. υστερεί, αλλά επίσης και ότι σε άλλες περιπτώσεις η Τ.Ε.Ε. υπερτερεί της γενικής εκπαίδευσης, χωρίς όμως αυτό να έχει γίνει στοιχείο προς όφελός της. Αυτό είναι ένα ακόμη ενδιαφέρον όσο και σημαντικό σημείο προς διερεύνηση. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι τα ερωτήματα που ακολουθούν δεν είναι τυχαία. Αποτελούν τις διαπιστωμένες αδυναμίες του "συστήματος Τ.Ε.Ε.", ή ακόμη και τα σημεία εκείνα για τα οποία, δικαίως ή αδικώς, έχει αναπτυχθεί ευρύς και έντονος προβληματισμός στην "τεχνολογική" εκπαιδευτική κοινότητα και είναι, επομένως, απαραίτητο να τονιστούν στην παρούσα ΕΙΣΗΓΗΣΗ και, φυσικά, και να συζητηθούν στον **Διάλογο για την Παιδεία**.

Εκ προοιμίου όμως διατυπώνεται η παρακάτω παρατήρηση, που αποτελεί σιωπηρό αλλά υπαρκτό άξονα προβληματισμού, που διατρέχει όλη τη σειρά των ερωτημάτων-προτάσεων που ακολουθούν: **όλες οι μορφές δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑ.Λ., ΕΠΑ.Σ., ΕΠΑ.Σ. του Ο.Α.Ε.Δ., του Ο.Ε.Ε.Κ., άλλων φορέων, μεταγυμνασιακά Ι.Ε.Κ., μεταλυκειακά Ι.Ε.Κ., μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης κτλ.) πρέπει να επαναμελετηθούν και να συν-μελετηθούν έτσι ώστε, με σειρά βελτιωτικών ενεργειών, να συγκλίνουν προς την υπηρετήση μια συνεπούς κοινής στρατηγικής εκ μέρους, ει δυνατόν, όλων των συνεργαζόμενων και αμοιβαία συμπληρούμενων αντισυμβαλλομένων: πολιτείας, κεντρικής διοίκησης, στελεχών της εκπαίδευσης, εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων, εξωσχολικών παραγόντων, κοινωνικού συνόλου, πράγμα που σήμερα, λόγω των πάντοτε αποσπασματικών και χωρίς διάλογο (αν όχι συναίνεση) τροποποιήσεων και μεταρρυθμίσεων, ελλείπει.**

Ας σημειώσουμε ενδεικτικά ότι οι Μεταρρυθμίσεις άλλων κρατών προετοιμάζονται επί σειράν ετών και εφαρμόζονται συνήθως κατ' αρχήν πειραματικά ενώ αλλού (Γαλλία, λίγα χρόνια προηγουμένως) της Μεταρρύθμισης προηγήθηκε έρευνα ⁸, με πολλαπλές ερευνητικές μεθόδους και με εξαιρετικά μεγάλο δείγμα συμμετεχόντων).

Επανερχόμαστε στα προβλήματα της εντός του δευτεροβάθμιου σχολείου, Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ε.).

⁸ Έχει μεταφραστεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, "ΓΑΛΛΙΑ: Επιτροπή για τον εθνικό διάλογο με θέμα: ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.

I. Προβλήματα που αφορούν και τους δύο τύπους Λυκείων

Προβλήματα που ταλανίζουν και τους δύο τύπους δευτεροβάθμιων σχολείων, είτε γενικής είτε τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, υπάρχουν πολλά, όπως: η πληθώρα της διδακτέας ύλης και η διάκρισή της από την εξεταστέα, η αναχρονιστική διδακτική μεθοδολογία η οποία κατά κανόνα δίνει έμφαση στην απομνημόνευση και στη μηχανιστική εφαρμογή διαδικασιών, η ελλιπής εφαρμογή των μέτρων της πολιτείας για την ενίσχυση των μαθητών με χαμηλές σχολικές επιδόσεις, καθώς και για την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης στους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες.

Ωστόσο, η μελέτη των προβλημάτων όπως αυτά αναφέρονται στη σχετική Εισηγήση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου⁹, καταδεικνύει **ομοιότητες αλλά και διαφορές**, καθώς και διαφορετικό βαθμό έντασης ως προς την επίδραση που ασκούν τα δεδομένα αυτά στις δυο ξεχωριστές μορφές του Λυκείου, όπως φαίνεται πιο κάτω.

II. Προβλήματα που αφορούν το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.)

Σε ό,τι αφορά τα **Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.)**, ως σημαντικό πρόβλημα επισημαίνεται η όξυνση του χρόνιου προβλήματος της κοινωνικής απαξίωσης της δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης εν γένει. Συνέπεια της απαξίωσης αυτής είναι να προσελκύουν τα ΕΠΑ.Λ. και οι ΕΠΑ.Σ. **αισθητά μικρότερο αριθμό μαθητών** από ό,τι τα Ενιαία Λύκεια, φαινόμενο που έρχεται σε αντίθεση με τα δεδομένα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών αλλά και με τη θέση που διατηρούν στο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό σύστημα οι Τεχνολογικές Σχολές. Επί πλέον, η πλειονότητα των μαθητών που επιλέγουν να φοιτήσουν στα ΕΠΑ.Λ. και στις ΕΠΑ.Σ. χαρακτηρίζεται από **χαμηλές σχολικές επιδόσεις**, όπως και στα προγενέστερα ΤΕΕ, πολλές φορές δε από έλλειψη βασικών-στοιχειωδών γνώσεων.

Ως σημαντικά επίσης προβλήματα των ΕΠΑ.Λ. - ΕΠΑ.Σ. επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- ♦ υπάρχει πολύ περιορισμένη και μη συστηματική σύνδεση με την αγορά εργασίας,
- ♦ οι προσφερόμενες ειδικότητες εξακολουθούν να καθορίζονται χωρίς την επιβαλλόμενη τεκμηρίωση, με συνέπεια, σε πολλές περιπτώσεις, να μην ανταποκρίνονται σε πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας,

⁹ "Μελέτη για τη μορφωτική αυτοτέλεια του Λυκείου ...", όπ. παρ.

- ◆ υπάρχουν επικαλύψεις αντί συνάρθρωση με το Σύστημα Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.),
- ◆ υπάρχει σύγχυση ως προς την εννοούμενη κατάρτιση σε δευτεροβάθμιο επίπεδο (παλιές ΤΕΣ, ΤΕΕ Α' Κύκλου, ΕΠΑ.Σ.) και στην μεταδευτεροβάθμια κατάρτιση (Ι.Ε.Κ.),
- ◆ υπάρχει έλλειψη κατοχύρωσης των επαγγελματικών δικαιωμάτων,
- ◆ υπάρχει σύγχυση σχετικά με τα επίπεδα σπουδών των πτυχίων των αποφοίτων των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ., σε συσχετισμό και με τα ευρωπαϊκά δεδομένα,
- ◆ υπάρχει ελλειμματική διοικητική υποστήριξη και διαχείριση του τεχνολογικού επαγγελματικού εκπαιδευτικού συστήματος. Η Διοίκηση, είτε σε κεντρικό επίπεδο είτε σε επίπεδο περιφέρειας ή και σχολικής μονάδας, έχοντας ομολογουμένως να αντιμετωπίσει πολλαπλά και δυσεπίλυτα προβλήματα, δεν κατάφερε να συναρμοσθεί με τις επιστημονικές-παιδαγωγικές απαιτήσεις και με τον σχεδιασμό των αρμοδίων οργάνων, με συνέπεια ο κεντρικός σχεδιασμός στην πράξη κυριολεκτικά να παραμορφώνεται και να ακυρώνεται, δημιουργώντας αίσθημα πικρίας (και, σε μερικές περιπτώσεις, δικαιολογημένης αδιαφορίας) σε όλους τους συμβαλλομένους,
- ◆ ως ζήτημα, τέλος, που στις γενικές γραμμές δεν κρίνεται ότι ωφελεί παρά μόνον μικροπρόθεσμα την εκπαίδευση, επισημαίνεται το γεγονός των αλλεπάλληλων όχι καλά σχεδιασμένων μεταρρυθμίσεων.

Αναλυτικότερα, τα κυριότερα **κεντρικά ζητήματα** που εγείρουν έντονο διάλογο, τοποθετήσεις και αναζητήσεις, γύρω από τα οποία εμφανίζονται επιπρόσθετα προβλήματα της Τ.Ε.Ε., είναι τα παρακάτω, τα οποία και θα προσδιορίσουν κατά κύριο λόγο την ίδια τη **δομή** και τη μορφή της Τ.Ε.Ε.

3.1. Ενιαία Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ή δύο ισότιμοι τύποι Λυκείων.

Πρέπει να προσβλέπουμε σε μια Ενιαία Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ή σε δύο ισότιμους τύπους Λυκείων;

Η αμοιβαία "συγχώνευση" των δύο Λυκείων, Γενικού και Επαγγελματικού, προς τη μορφή του "**Ενιαίου Λυκείου**", βρίσκεται στις προθέσεις πάρα πολλών, μολονότι λειτουργεί περισσότερο ως εμβληματικός οραματισμός που, από κοινού με το αίτημα για "**υποχρεωτική δωδεκάχρονη εκπαίδευση**" δηλώνει περισσότερο την ανάγκη για "**αξιόπιστη δημόσια εκπαίδευση με ίσες ευκαιρίες για όλα τα ελληνόπουλα**", παρά για μελετημένη, συγκροτημένη εκπαιδευτική δομή. Δεν είναι ακόμα ξεκαθαρισμένο τι εννοεί ο καθένας με τον όρο "**Ενιαίο Λύκειο**". Είναι κάτι σαν το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο, μορφή

και αυτό του παλαιού και δοκιμασμένου "Comprehensive School"; Είναι ένα απλό Γενικό Λύκειο με μία-δύο επιπλέον κατευθύνσεις; Σε κάθε περίπτωση, ο οραματισμός αυτός επισύρει αυτομάτως την απάντηση του "για την ώρα ανέφικτου". Έτσι, όλες οι μεταρρυθμίσεις περιορίζονται στην **ισοτιμία μεταξύ των δύο Λυκείων**. Έχει όμως αυτή επιτευχθεί;

Η ισοτιμία δεν απουσιάζει από τα κεντρικά νομοθετήματα. Ακυρώνεται όμως στην πράξη, από πολλούς λόγους εκ των οποίων ίσως ο κυριότερος είναι η προσέλκυση, τελικά, από την Τ.Ε.Ε. μαθητών με χαμηλή σχολική επίδοση, συνακόλουθη και αυτή με τη σειρά της με την χαμηλής οικογενειακής οικονομικής στάθμης προέλευση των μαθητών της Τ.Ε.Ε.

Επισημαίνουμε όμως, επίσης, ότι στην εκπαιδευτική πραγματικότητα ακόμα και οι "αθώες" (;) διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους δύο τύπους Λυκείων, δυσχεραίνουν τον κοινωνικό συγχρωτισμό μεταξύ των μαθητών γενικής και τεχνικής εκπαίδευσης, μετατρέπουν το Επαγγελματικό Λύκειο σε οιονεί περιθωριακό κοινωνικά σχολείο, ακόμη και αν αυτό είναι ισότιμο με το άλλο, "στα χαρτιά". Ακόμη εντονότερη είναι η αίσθηση περιθωριοποίησης των ΕΠΑ.Σ. Το ερώτημα που παραμένει (θα αναλυθεί πιο κάτω), είναι πώς συσχετίζονται οι ΕΠΑ.Σ., αν διατηρηθούν, με το σύστημα αυτό των δύο ισότιμων Λυκείων.

Εύλογα επομένως καταγράφεται η τάση να εξεταστεί η περίπτωση τουλάχιστον "αντισταθμιστικών μέτρων", εφαρμοσμένων κυρίως στην καθημερινότητα της σχολικής ζωής, π.χ. **κοινών σχολικών κτιρίων ή, έστω, αιθουσών κοινής χρήσης, συνδιδασκαλία ορισμένων μαθημάτων, κοινά προγράμματα πολιτισμού, συνεργασίες εκπαιδευτικών**, όσες δυσκολίες και αν αυτά αναμφισβήτητα επιφέρουν σε επίπεδο διοίκησης και φυσικά **κατ' αρχήν πειραματικά σε μικρό αριθμό ενδιαφερόμενων σχολείων**. Το βάρος πέφτει στη διοίκηση: θα πρέπει να εντέλλεται να υποστηρίζει τέτοιες ενέργειες, επινοώντας λύσεις έξω από τα συνήθη τεχνοκρατικά πλαίσια δράσης της. Ας υπενθυμίσουμε εδώ "συνεργασιακά" μοντέλα διδασκαλίας και διοίκησης που εφαρμόζονται στο εξωτερικό όπως ο "**ευέλικτος χρόνος**" (συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών διαφορετικών-συμπληρωματικών ειδικοτήτων), **χρήση του rotating system** στις αίθουσες διδασκαλίας και άλλα (βλ. σχετική παράγραφο).

Τέλος, καταγράφεται η ανάγκη παράλληλης λειτουργίας **Ειδικών Λυκείων** (κλασικά, εκκλησιαστικά, μουσικά κτλ.), όπως επίσης και ότι χρειάζεται πρόσθετο ενδιαφέρον για τα **Εσπερινά Λύκεια**.

3.2. Τ.Ε.Ε. και αγορά εργασίας.

Τ.Ε.Ε. και αγορά εργασίας ή/και τριτοβάθμια Εκπαίδευση (κατ' επιλογήν του μαθητή).

Πτυχίο ή/και Απολυτήριο.

Ένα από τα πρώτα ερωτήματα που τίθενται σχετικά με την επιζητούμενη φυσιογνωμία της Τ.Ε.Ε. είναι αν πρόκειται για Σχολείο που πρέπει να οδηγεί αποκλειστικά στην αγορά εργασίας ή Σχολείο που να οδηγεί κατ' επιλογήν του μαθητή, είτε στην αγορά εργασίας είτε στην τριτοβάθμια συνέχιση των σπουδών. Αντίστοιχα τίθεται και το ερώτημα του παρεχόμενου τίτλου κατά την αποφοίτηση: Πτυχίο ή Απολυτήριο; ή και Πτυχίο και Απολυτήριο; ή είτε Πτυχίο είτε Απολυτήριο;

Επάγγελμα ή/και τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δίνει μεγάλη σημασία στην δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση για πολλούς λόγους. Ένας από αυτούς είναι ότι με την αυτόβουλη προσέλευση μαθητών και μαθητριών προς αυτήν και υπό την προϋπόθεση των καλών αποτελεσμάτων στη μόρφωση και την κοινωνικοποίηση των αποφοίτων της, το ζήτημα της υπερβολικής (όταν αυτή είναι τέτοια) προσέλευσης των υποψηφίων προς την Ανώτατη Εκπαίδευση στη χώρα μας, ως μόνης λύσης προς την ολοκλήρωση του ατόμου, θα αυτορυθμιστεί επ' ωφελεία και των υποψηφίων, και των Ανώτατων ιδρυμάτων και της οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα.

Η σύνδεση του ΕΠΑ.Λ. με την αγορά εργασίας και όλα όσα αυτό συνεπάγεται, αποτελεί ασφαλώς τον κύριο χαρακτήρα ενός Λυκείου που θέλει να λέγεται και να είναι "Επαγγελματικό", ανταποκρινόμενο στη βούληση μεγάλου τμήματος των ελληνικών οικογενειών να δουν τους γόνους τους να αποκαθίστανται κοινωνικά, επαγγελματικά, οικονομικά, και μάλιστα άμεσα, αν δεν είναι οι "τυχεροί" που θα περάσουν από τις τριτοβάθμιες δομές. Το ερώτημα επομένως είναι αν το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο θα οδηγεί, εκτός από την αγορά εργασίας, και στην τριτοβάθμια προοπτική, διαζευκτικά.

Το σημερινό ΕΠΑ.Λ. προσπάθησε να λύσει την παραπάνω διπλή αποστολή (κοινή Α' τάξη, κοινά μαθήματα με το Γενικό Λύκειο) όμως τα αποτελέσματα δεν έχουν ακόμα αξιολογηθεί. Η άποψη ότι "δεν χωράνε δυο καρπούζια σε δυο μασχάλες" και ότι το (Τεχνικό) Επαγγελματικό Λύκειο πρέπει να περιοριστεί στον χαρακτήρα του της προετοιμασίας αποκλειστικά για την αγορά εργασίας, αντικρούεται από την αντίθετή της ότι δεν επιτρέπεται να μπαίνουν κανενός είδους φραγμοί, φανεροί ή σιωπηροί, μέσα στην εκπαίδευση. Στην περίπτωση επομένως της αναγκαίας διπλής αποστολής του (Τεχνικού) Επαγγελματικού Λυκείου, θα πρέπει να ξεκαθαριστεί ότι η μεν πολιτεία χρέος έχει να θεσμοθετήσει νέα αξιόπιστα και αποτελεσματικά μέτρα στήριξης των μαθητών που τυχόν επιθυμούν να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους και στην τριτοβάθμια Εκπαίδευση, οι δε μαθητές να

συνειδητοποιήσουν ότι οφείλουν να καταβάλουν για το σκοπό αυτό πρόσθετο "τίμημα", που θα συνίσταται σε **πρόσθετη μαθησιακή προσπάθεια**, (ακόμα και σε ενδεχόμενη "απώλεια", κατά την άποψη ορισμένων, μιας σχολικής χρονιάς). Οπωσδήποτε, το πρόβλημα δεν λύνεται, με την ανεδαφική υπερφόρτωση ύλης που χαρακτηρίζει, κατά την άποψη πολλών, το σημερινό ΕΠΑ.Λ.

Σε κάθε περίπτωση, κοινή είναι η άποψη ότι το ζήτημα αυτό πρέπει να **συνεξεταστεί** με το ζήτημα των **εισαγωγικών εξετάσεων**, και της μορφής που αυτές θα πρέπει να έχουν, αν και εφόσον αυτές εξακολουθούν να υπάρχουν.

Εισαγωγικές Εξετάσεις και Τεχνική Εκπαίδευση

Το σύστημα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (στις διάφορες μέχρι σήμερα εκδοχές του) αναμφισβήτητα έχει λειτουργήσει ανασταλτικά σε κάθε προσπάθεια ενίσχυσης του μορφωτικού χαρακτήρα και της παιδευτικής αυτοτέλειας του Γενικού Λυκείου και αναδείχθηκε σε ένα από τα κύρια αίτια που υπονομεύουν και πλήττουν τη λειτουργία του Λυκείου ως αυτόνομης εκπαιδευτικής βαθμίδας. Παράλληλα όμως, «αποσύνδεση» και **πλήρης «αποδέσμευση»** του Λυκείου από το σύστημα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση δε μπορεί αλλά και δεν πρέπει να γίνει, αφού η ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση είναι η εκπαιδευτική βαθμίδα που «εφάπτεται» της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και οφείλει μεταξύ άλλων να προσφέρει στους μαθητές «...τις απαραίτητες γνώσεις και εφόδια για τη συνέχιση των σπουδών τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα» (Ν. 2525/98). (Η "απάντηση" στις αιτιάσεις αυτές είναι **όχι η πλήρης ή η άκριτη «αποδέσμευση»** του Λυκείου από αυτή την υποχρέωση, **αλλά η ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών και των δύο Λυκείων** ώστε αυτά να προσφέρουν ολοκληρωμένη παιδεία και εκπαίδευση η οποία ταυτόχρονα θα καλύπτει και τις πραγματικές ανάγκες των μαθητών για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση).

Το (Τεχνικό) Επαγγελματικό Λύκειο είναι εξ αντικειμένου μερικώς συνδεδεμένο με τις εισαγωγικές εξετάσεις, με επιτυχία που δεν είναι ακόμη δυνατόν να αποτιμηθεί. Οι αποφάσεις για το σύστημα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξυπακούεται ότι θα επηρεάσει ισοτίμως και την Τ.Ε.Ε.

Ωστόσο, ολοένα και εμφανίζεται η άποψη σύμφωνα με την οποία οι Εισαγωγικές Εξετάσεις, αν διατηρηθούν, για το (Τεχνικό) Επαγγελματικό Λύκειο θα μπορούσαν να μην είναι ολοκληρωτικά κοινές με τις Πανελλαδικές του Ενιαίου Λυκείου, αλλά να **διαφοροποιούνται**, έστω και ελαφρά, με βάση **ειδικές απαιτήσεις των Α.Ε.Ι.-Α.Τ.Ε.Ι.** από τους μαθητές των (Τεχνικών) Επαγγελματικών Λυκείων -αποφεύγοντας, βεβαίως, αντιπαιδαγωγικές και εύκολα

καταστρατηγούμενες "διευκολύνσεις" που εξελίσσονται σε "παραθυράκια" και σε πιθανές καταστρατηγήσεις των μέτρων. Η **εγκατάλειψη της υπερβολικής ομοιομορφίας και της τυποποίησης της εξεταστέας ύλης** (όπως ισχύει σήμερα χάριν της ισότητας και της δικαιοσύνης έναντι των υποψηφίων), ώστε τα πανεπιστημιακά "πρώτα έτη" να στελεχώνονται από πρωτοετείς σπουδαστές διαφορετικών προφίλ και διαφορετικής γνωσιακής κουλτούρας, θα πρέπει να εξεταστούν.

3.3. Διατήρηση ή όχι των ΕΠΑ.Σ. Προϋποθέσεις.

Η μεταρρύθμιση του 2006 της δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης σχεδιάστηκε με έναν -ανάμεσα σε άλλους- εύλογο και πολύ σημαντικό στόχο:

Η Τ.Ε.Ε. να εμπλουτιστεί με ένα τμήμα της τέτοιο που θα διασφαλίζει ευέλικτη (εύκολα προσαρμόσιμη στις αναπροσαρμογές των αναγκών της αγοράς) επαγγελματική μόρφωση των μαθητών Λυκείου, κατ' επιλογήν τους, που σημαίνει γρήγορη ίδρυση νέων Ειδικοτήτων. Ως προς τις Ειδικότητες που θα στελέχωναν το τμήμα αυτό της εκπαίδευσης θα ήταν τέτοιες που δεν θα απαιτούσαν ιδιαίτερη θεωρητική στήριξη. Ο διπλός αυτός στόχος οδήγησε στην ίδρυση, πλάι στο ΕΠΑ.Λ., και των ΕΠΑ.Σ.

Όμως, η δημιουργία των ΕΠΑ.Σ. κατά την άποψη πολλών δεν τήρησε κάποιες βασικές προϋποθέσεις, τις οποίες εντούτοις υπαινισσόταν η Έκθεση¹⁰ του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, η οποία τοποθετούσε τις ΕΠΑ.Σ. **πλήρως εντός του εκπαιδευτικού συστήματος**, "ώστε να μην στερείται ο μαθητής την ευεργετική επίδραση του σχολικού περιβάλλοντος στη συγκρότηση της προσωπικότητάς του". Και σήμερα οι ΕΠΑ.Σ. λειτουργούν εντός του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά με λιγότερο ή περισσότερο ουσιαστική την ένταξή τους αυτή.

Επιπροσθέτως, "απαιτητικές" Ειδικότητες εγκλωβίστηκαν στις ΕΠΑ.Σ. (και αποκλείστηκαν έτσι απόφοιτοι που θα στελέχωναν την κατηγορία των **"μεσαίων στελεχών" της αγοράς**), ζήτημα που θα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί.

Γενικά, οι Ειδικότητες των ΕΠΑ.Σ. αν αυτές συνεχίσουν να υπάρχουν, δεν μπορεί να είναι το αρνητικό υπόλοιπο των Ειδικοτήτων του ΕΠΑ.Λ. Οφείλει να υπάρξει στο μέλλον σοβαρό και ανανεωμένο **σύστημα ομαδοποιήσεων, κατανομών και κριτηρίων**, με όραμα την επαγγελματική δραστηριότητα, σύστημα που θα διοχετεύει με αξιόπιστο τρόπο τις Ειδικότητες στο ΕΠΑ.Λ. ή στις ΕΠΑ.Σ..

¹⁰ "Έκθεση για την καθιέρωση...", όπ. παρ.

Αρκετή απήχηση έχει η άποψη **οι ΕΠΑ.Σ. να απορροφηθούν από το ΕΠΑ.Λ.** και να ενσωματωθούν σε αυτό, άμεσα ή σταδιακά, στο σύνολό τους ή μόνον αυτές του ΥΠ.Ε.Π.Θ.. Ταυτόχρονα τα Ι.Ε.Κ. να αναδιαμορφώσουν τον χαρακτήρα τους σε αμιγώς μεταλυκειακή βαθμίδα **επαγγελματικής εξειδίκευσης**, όπως άλλωστε ήταν και ο αρχικός σχεδιασμός τους.

Επειδή όμως αυτό δεν φαίνεται να είναι εφικτό, και επειδή κατά την άποψη πολλών οι ΕΠΑ.Σ. **κρίνονται απαραίτητες**, και μάλιστα **εντός του εκπαιδευτικού συστήματος**, προτείνεται η διατήρησή τους αλλά ταυτόχρονα η μελέτη και ο επανασχεδιασμός τους με βελτιωτικά μέτρα, όπως αυτά που προαναφέρθηκαν, και ενδεχομένως και άλλα ακόμη.

3.4. ΕΠΑ.Λ. (ή "Τεχνολογικό Λύκειο"): Σχολείο που υπηρετεί την "Γενικοποιημένη Τεχνολογική Εκπαίδευση" ή "Σχολείο με Ειδικότητες", σε ποιο βαθμό, και με ποιες προϋποθέσεις.

Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα προς επίλυση ζητήματα σχετικά με τη δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, αυτό που συγκεντρώνει και τη μεγαλύτερη συζήτηση.

Η άποψη για **γενικοποίηση** των σπουδών της δευτεροβάθμιας Τ.Ε.Ε., που στη σύγχρονη εποχή έχει κερδίσει έδαφος διεθνώς, έχει ήδη εφαρμοστεί ως ένα βαθμό και στη χώρα μας εδώ και αρκετά χρόνια, και έχει ήδη διαφοροποιήσει την Τ.Ε.Ε. από τη μορφή που αυτή είχε τις παλιότερες δεκαετίες. Το πρότυπο του αποφοίτου της ως ένα είδος "εμπειροτέχνη" που στερείται παντελώς γενικής παιδείας και που, πέρα από την τέχνη που έχει μάθει, δεν είναι ικανός να αναλάβει καμιά συνθετότερη εργασία, είναι ένα στερεότυπο του παρελθόντος που έχει ξεπεραστεί από τα πράγματα, και τα οικονομικά και τα εκπαιδευτικά. (Οι ελλείψεις στη βασική μόρφωση που διαπιστώνονται σήμερα στους μαθητές της Τ.Ε.Ε. φαίνεται ότι έχουν αλλού την αφετηρία τους - αδυναμίες ήδη από το Δημοτικό Σχολείο και το Γυμνάσιο, επιλογή της Τ.Ε.Ε. από τους πλέον αδύνατους μαθητές κ.ο.κ.- και όχι από μια υποτιθέμενη υπερβολικά εξειδικευμένη παρεχόμενη γνώση στην ίδια την Τ.Ε.Ε., όπως παλιότερα).

Η γενικοποίηση αυτή των σπουδών έχει επιτευχθεί αφενός με την αναβίβαση, στο ταξινομικό σχήμα των επαγγελμαμάτων στα οποία προσβλέπει η Τ.Ε.Ε., κατά μία ή και δύο βαθμίδες (λ.χ. παλιά μιλούσαμε για Εξειδικεύσεις, στη συνέχεια μιλήσαμε για Ειδικότητες, σήμερα μιλούμε όχι μόνο για **Ειδικότητες** αλλά και για **Τομείς**), αφετέρου με τη μείωση των τριών ετών τεχνικής εκπαίδευσης σε δύο, προς όφελος ενός γενικότερου **Α' έτους Γενικών Τεχνολογικών Σπουδών**, αλλά και, επίσης, μέσα από τα Ωρολόγια Προγράμματα και τα Αναλυτικά Προγράμματα όπου κεντρική θέση κρατούν **Βασικά Τεχνολογικά**

Μαθήματα Ειδικότητας και βασικές τεχνολογικές γνώσεις που υπηρετούν και στηρίζουν τις ειδικές γνώσεις, μαθήματα που, βεβαίως, πρέπει να προηγούνται και να συμπληρώνονται από **Ειδικά Τεχνολογικά Μαθήματα** με ειδικές γνώσεις συναφείς προς τα προετοιμαζόμενα αυριανά επαγγέλματα.

Συγκεκριμένα, από το 2006, η Τ.Ε.Ε. οδηγήθηκε στην ίδρυση ενός ΕΠΑ.Λ. με περιορισμένο αριθμό Κύκλων, Τομέων και Ειδικοτήτων για να βελτιώσει το μειονέκτημα που παρουσίαζε κατά την προγενέστερη φάση της, από πλευράς διοίκησης και διαχείρισής της, δηλαδή για να απαλλαγεί από την υπερβολική διεύρυνση του αριθμού των γνωστικών αντικειμένων που εμπεριείχε, αλλά και από την υπερβολική εξειδίκευση που παρουσίαζαν ορισμένα από τα αντικείμενά της.

Επομένως, το ερώτημα που τίθεται σήμερα είναι αν θέλουμε μια Τ.Ε.Ε. με **ακόμη περισσότερο γενικοποιημένη τεχνολογική γνώση**, ως ποιο βαθμό και πώς επιτυγχάνεται αυτό, και βεβαίως με ποιες επιπτώσεις, ή αν θέλουμε μια Τ.Ε.Ε. που θα συνεχίζει να έχει **αναφορά στο επάγγελμα ή σε ομάδα επαγγελματιών**, στην οποία όμως Τ.Ε.Ε. θα υπάρξει ασφαλώς **εξορθολογισμός στον βαθμό γενικοποίησης, στους συσχετισμούς βασικών-γενικών μαθημάτων προς μαθήματα ειδικότητας, στη βελτίωση της σειράς των προαπαιτούμενων γνώσεων στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα, στο συνεπές με όλα τα παραπάνω Πρόγραμμα Σπουδών και Διδακτικό Βιβλίο κ.ο.κ.**

Όχι χωρίς κίνδυνο υπεραπλούστευσης θα διακινδυνεύαμε την άποψη ότι οι κεντρικοί άξονες που αντιστοιχούν με τις δυο αυτές προσεγγίσεις είναι εκείνος της προσέγγισης του ζητήματος μέσα από μακροοικονομικά μοντέλα, που βλέπει τον μαθητή περισσότερο ως αυριανό εργαζόμενο, και εκείνος της προσέγγισης με αφετηρία έναν κοινωνικοεκπαιδευτικό προβληματισμό που βλέπει τον μαθητή και ως αυριανό εργαζόμενο αλλά και, πρωτίστως, ως μαθητή, που θα πρέπει να γίνει ικανός να κατανοεί αλλά και να συμβάλλει στους μετασχηματισμούς του κοινωνικού και πολιτικού γίγνεσθαι.

Οι άξονες αυτοί επιγραμματικά παρουσιάζονται ως εξής:

1^{ον}. Λύκειο που παρέχει Γενική Τεχνολογική Εκπαίδευση, χωρίς Εξειδικεύσεις, χωρίς Ειδικότητες, αλλά με μικρό αριθμό Τομέων, μικρότερο του σημερινού. Η Ειδικότητα και η Εξειδίκευση αναβάλλονται για την μεταλυκειακή περίοδο (π.χ. Ι.Ε.Κ. ή ενδοεπιχειρησιακή εκπαίδευση εκ μέρους της μεγάλης επιχείρησης). Αναφέρεται ως η μόνη εφικτή λύση από πλευράς δυνατότητας της Διοίκησης να διαχειριστεί το εκπαιδευτικό σύστημα, και ως μόνη, επίσης, λύση που δίνει στον αυριανό απόφοιτο τη δυνατότητα να προσαρμόζεται στις ραγδαία εξελισσόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας και να αντιμετωπίζει την ανεργία, διακινούμενος από επάγγελμα σε επάγγελμα. Επιπροσθέτως υποστηρίζεται ότι είναι και

λύση "ανθρωπιστική" γιατί δεν εγκλωβίζει το μαθητή στην επαγγελματική επιλογή των δεκαέξι του χρόνων.

2^{ον}. Λύκειο που παρέχει μεν Γενική Τεχνολογική Εκπαίδευση η οποία όμως καταλήγει από Τομείς (Β' τάξη) σε Ειδικότητες (Γ' τάξη), δημιουργώντας αποφοίτους ικανούς να απασχοληθούν άμεσα στο επάγγελμά τους, οι οποίοι θα απευθυνθούν σε Ι.Ε.Κ. μόνον αν θέλουν να πάρουν ιδιαίτερη Εξειδίκευση, ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες εργασιακές ανάγκες τους. Στην περίπτωση αυτή υπάρχει προβληματισμός αν πρέπει ή όχι ο αριθμός των Τομέων και των Ειδικοτήτων να είναι μεγαλύτερος από τον υπάρχοντα. Στόχος είναι η σύνδεση της Τ.Ε.Ε. με την επαγγελματική ζωή. Αναφέρεται ως η μόνη λύση που, παρ' όλο που δυσκολεύει τη Διοίκηση, προσελκύει περισσότερους μαθητές και μαθήτριες και, καθώς συνδέει τη θεωρία με την πράξη", δίνει στον απόφοιτο τη δυνατότητα γρήγορης απορρόφησής του από την αγορά εργασίας αλλά και δυνατότητα μετακίνησής του αν όχι σε οποιοδήποτε επάγγελμα πάντως σε μια πλειάδα συναφών επαγγελμάτων. Υποστηρίζεται και αυτή ως λύση "ανθρωπιστική" γιατί δεν αλλοτριώνει το άτομο ως προς επαγγέλματα των οποίων την ελκυστικότητα δεν εθίστηκε ποτέ, και γιατί διατηρεί τις κυριότερες φάσεις της "επαγγελματικοποίησης" του μαθητή **εντός του Εκπαιδευτικού Συστήματος.**

Ενδιάμεσες απόψεις, με συνδυασμούς χαρακτηριστικών από τις παραπάνω αναφέρονται επίσης. Εξάλλου, όλες οι απόψεις εμπεριέχουν μικρό αριθμό μαθημάτων Γενικής Παιδείας.

3.5. Σύνδεση Ειδικοτήτων με: αγορά εργασίας, προσανατολισμούς του μαθητή, ανάγκες της κοινωνίας, εθνικές προτεραιότητες.

Η Σύνδεση της Τ.Ε.Ε. με την αγορά εργασίας εξειδικεύεται κυρίως με την θεσμοθέτηση των Τομέων και των Ειδικοτήτων με αξιόπιστο τρόπο, που θα λαμβάνει υπ' όψιν και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, και τους προσανατολισμούς του μαθητή, και τις ανάγκες της κοινωνίας, και τις εθνικές προτεραιότητες. Οι επιλογές αυτές, κατ' αρχήν μπορούν να είναι οι υπάρχουσες σε ΕΠΑ.Λ. και ΕΠΑ.Σ.. Στο μέλλον όμως πρέπει να στηρίζονται σε αξιόπιστο Σύστημα Ομαδοποίησης Επαγγελμάτων, που ως βασικό κριτήριό του θα έχει τις σπουδές που απαιτούνται για την υπηρετήση κάθε επαγγέλματος, δεδομένου ότι κάθε σοβαρή απόπειρα κατηγοριοποίησης τομέων ή ομάδων επαγγελμάτων βασίζεται σε κριτήρια που αντλούνται από έγκυρες έρευνες και σχετίζονται με το πλαίσιο και τους στόχους του σχολείου (Αναφέρεται σχετικά η ταξινόμηση του John Holland). Με τον ν. Ν.3191/2003 {Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α.)} έχει συσταθεί το Σύστημα 1 για την

διερεύνηση των αναγκών της αγοράς εργασίας και στο οποίο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δεν μπορεί να απέχει..

Σε κάθε περίπτωση, αν η ζήτηση από τους μαθητές για κάποια Ειδικότητα είναι χαμηλή, αυτό θα πρέπει να οδηγήσει, από κοινού με τα τοπικά χαρακτηριστικά του κάθε τόπου, σε γεωγραφικές κατανομές των Ειδικοτήτων, αλλά όχι σε πλήρη απόσχιση της Ειδικότητας από το Εκπαιδευτικό Σύστημα. Επισημαίνεται η ανάγκη αναβάθμισης του χαρακτήρα της Τ.Ε.Ε. ως μιας εκπαίδευσης σύγχρονης και ελκυστικής που είναι ικανή να "παρακολουθεί" μοντέρνα, φρέσκα και νεανικά επαγγέλματα (π.χ. κατευθύνσεις τηλεόρασης, πολυμέσων, κινηματογράφου, θεάτρου, φωτογραφίας κτλ.). Συνείδηση πρέπει να γίνει ότι η Τ.Ε.Ε. πρέπει να καθρεφτίζει την πολυποίκιλη κοινωνία μας που στους κόλπους της εμπεριέχει πληθώρα επαγγελματικών δραστηριοτήτων, για πολλούς και για λίγους, πράγμα που αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό των σημερινών ανοιχτών κοινωνιών. Ας τονιστεί εδώ η πολύμορφη και απαιτητική εισαγωγή των Ειδικοτήτων που σχετίζονται με τον Πολιτισμό και την προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς μας που θα πρέπει να αναπτυχθεί στη χώρα μας, χώρα με αμύθητο πολιτιστικό πλούτο αλλά και κέντρο της ευρύτερης βαλκανικής γειτονιάς μας, αλλά και η μέριμνα που θα πρέπει να δοθεί, ειδικά από την Τ.Ε.Ε., μέσω μιας "διαθεματικής προσέγγισης", για την ευαισθητοποίηση και την τεχνολογική γνώση για την αντιμετώπιση των τεράστιων προβλημάτων που απορρέουν από το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής στον πλανήτη μας.

Γενικά, οι Τομείς και οι Ειδικότητες θα πρέπει να έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, από τα οποία αναφέρονται **ενδεικτικά και μόνον** τα εξής:

- Να έχουν, πράγματι, χαρακτήρα "Ειδικότητας" (ή "Τομέα") και όχι "υψηλής εξειδίκευσης".
- Να αντιστοιχούν σε θετικές τάσεις της αγοράς (με όρους **προσφοράς και ζήτησης**).
- Να ενθαρρύνουν την μετατόπιση από την παραγωγή προϊόντων στον **σχεδιασμό** προϊόντων (*design*) και στις **υπηρεσίες** (αυξημένες απαιτήσεις).
- Να αξιοποιούν συγκριτικά **εθνικά πλεονεκτήματα** της χώρας μας.
- Να ενισχύουν τη διατήρηση **παραδοσιακών επαγγελμαμάτων** που δεν είναι καλό να εξαφανιστούν.
- Να αντιστοιχούν σε ύπαρξη Ανώτατων Σχολών Α.Τ.Ε.Ι. ή Α.Ε.Ι.
- Να μην παραβλέπουν το γεγονός ότι διαθέτουν (όταν αυτό συμβαίνει) στήριξη από ιστορικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με ιδιαίτερο χαρακτήρα (Σιβιτανίδειος Σχολή, Διπλάρειος Σχολή κτλ.).

Για την περίπτωση που θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν ΕΠΑ.Σ., οι Ειδικότητες θα πρέπει, ενδεικτικά και πάλι:

- Να έχουν χαρακτήρα υψηλότερης εξειδίκευσης.
- Να μην απαιτούν ιδιαίτερη θεωρητική στήριξη.
- Να αντιστοιχούν σε θετικές τάσεις της αγοράς (με όρους *προσφοράς και ζήτησης*).
- Να ενισχύουν τη διατήρηση *παραδοσιακών επαγγελματιών*.
- Να συμπληρώνουν Τομείς και Ειδικότητες των ΕΠΑ.Λ.

Ταυτόχρονα, πρέπει να υπάρξει σύστημα **ορθολογικής γεωγραφικής κατανομής των Ειδικοτήτων** σε εθνικό επίπεδο.

3.6. Αντιστοιχία πτυχίων με ευρωπαϊκές κατατάξεις (επίπεδα 2 και 3). Καθιέρωση Σχήματος Επαγγελματικής Πιστοποίησης. Κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων αποφοίτων.

Εκτιμάται ότι σε ό,τι αφορά τα ΕΠΑ.Λ. και στις ΕΠΑ.Σ. (όπως άλλωστε και με τα προγενέστερα ΤΕΕ) μεταξύ των αιτιών που προκαλούν την απαξίωση και την υποβάθμισή τους, είναι η απροσδιοριστία στην αντιστοιχία τους με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Συγκεκριμένη διερεύνηση του θέματος έχει δείξει ότι:

Βάσει του Ν. 2640/ΦΕΚ 206/3-9-1998 το πτυχίο του Α' Κύκλου ΤΕΕ αντιστοιχούσε σε επίπεδο 2 και το πτυχίο του Β' Κύκλου ΤΕΕ σε επίπεδο 3 σύμφωνα με την οδηγία 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου. Σύμφωνα με την παραπάνω Οδηγία το πτυχίο ΕΠΑ.Λ και ΕΠΑ.Σ αντιστοιχεί και αυτό στο επίπεδο 3. Όμως τα ΕΠΑ.Λ και οι ΕΠΑ.Σ θεσμοθετήθηκαν βάσει του Ν. 3475/ΦΕΚ 146/ 13-7-2006, επομένως θα ανέμενε κανείς ότι θα έπρεπε να ισχύει όχι η παραπάνω Οδηγία 92/51/ΕΟΚ, αλλά η μεταγενέστερή της Οδηγία 36/ΕΚ/2005, με βάση την οποία το πτυχίο του Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου θα αντιστοιχεί σε επίπεδο 2. Για αυτήν την τελευταία Οδηγία έχει δοθεί προθεσμία έως το 2008 να ενσωματωθεί στην Ελληνική νομοθεσία. Ωστόσο η Οδηγία δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία. (Επισημαίνουμε ότι κατά ISCED, όπως επίσης και κατά την αντιστοίχιση προσόντων του EQF, το πτυχίο οφείλει να είναι επιπέδου 3.).

Η έλλειψη (για τις περισσότερες Ειδικότητες) νομικού πλαισίου για τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην αναβάθμισή της. Η δημιουργία κατάλληλου και σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων και δικαιωμάτων θα επιδράσει καταλυτικά στην ουσιαστική αναβάθμιση και την ανάπτυξη της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Η καθιέρωση, επίσης, σχήματος **Επαγγελματικής Πιστοποίησης** με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων που εκπροσωπούν τις προσφερόμενες Ειδικότητες είναι από τα πλέον ουσιαστικά μέτρα στην κατεύθυνση σύνδεσης των ΕΠΑ.Λ. (και των ΕΠΑ.Σ. στο

βαθμό που αυτές διατηρηθούν) με την αγορά εργασίας και της κοινωνικής καταξίωσής τους.

3.7. Σχολική αποτυχία. Μαθητική διαρροή.

Το φαινόμενο της **σχολικής διαρροής** στην υποχρεωτική εκπαίδευση είναι ευρέως γνωστό και έχει απασχολήσει τους ειδικούς από παλιά. Στην δευτεροβάθμια μη υποχρεωτική Εκπαίδευση η σχολική διαρροή εμφανίζεται με ιδιαίτερη έμφαση στην Τ.Ε.Ε. όπου βάσει της τελευταίας έρευνας του Π.Ι. κατέχει το υψηλότερο ποσοστό (22%). Συναφές όμως με τη μαθητική διαρροή και κεντρικό, αν όχι το σοβαρότερο πρόβλημα της Τ.Ε.Ε. είναι η **σχολική αποτυχία**.

Είναι γεγονός ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες της Τ.Ε.Ε. στην πλειονότητά τους έρχονται από το Γυμνάσιο με πολύ χαμηλή βαθμολογία και με βασικές ελλείψεις. Αυτό όμως, όπως καταδεικνύουν βάσιμα οι σχετικές έρευνες, δεν οφείλεται σε κάποιο χαμηλό νοητικό τους επίπεδο αλλά στην **έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος**, τόσο οικογενειακού όσο και σχολικού. Ως επί το πλείστον προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό και μορφωτικό επίπεδο, οι οποίες δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως υποστηρικτικό οικογενειακό πλαίσιο για το μαθητή. Το σχολείο επίσης, όπως λειτουργεί σήμερα, δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις προσωπικές ανάγκες του μαθητή και να λειτουργήσει ενισχυτικά και υποστηρικτικά κυρίως σε μαθητές και μαθήτριες με μεγάλο αριθμό απουσιών, με χαμηλή βαθμολογία και με προβλήματα συμπεριφοράς.

Σύμφωνα και με τη διεθνή βιβλιογραφία οι λόγοι της σχολικής αποτυχίας και διαρροής συνδέονται με:

- το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας (συνθήκες φτώχειας ή οικονομικής δυσχέρειας ωθούν τον μαθητή στην εγκατάλειψη του σχολείου),
- το προσωπικό-κοινωνικό επίπεδο του μαθητή (προβλήματα στη συναισθηματική ανάπτυξη του μαθητή, δυσκολίες κοινωνικής προσαρμογής),
- το σχολείο, το οποίο αποτυγχάνει να κατανοήσει και να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες ανάγκες του μαθητή και να λειτουργήσει σε ένα υποστηρικτικό ρόλο.

Επομένως, απαιτείται μια σειρά ενεργειών που θα απευθύνονται

στο χώρο του σχολείου και ειδικότερα στους εκπαιδευτικούς, τους

μαθητές και τους γονείς μέσω της ενεργοποίησης και λειτουργίας των

Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων, με παρεμβάσεις:

- στην οικογένεια για τη δημιουργία υποστηρικτικού οικογενειακού πλαισίου για το μαθητή,
- στο μαθητή με ενίσχυση και στήριξη σε ατομικό επίπεδο (επικοινωνία, αποδοχή, επιβράβευση, ανάπτυξη δεξιοτήτων: αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, υπευθυνότητα),
- στο σχολείο προκειμένου να λειτουργήσει ενισχυτικά και υποστηρικτικά κυρίως σε μαθητές με μεγάλο αριθμό απουσιών, με χαμηλή βαθμολογία και με προβλήματα συμπεριφοράς.

Οι απόψεις εδώ είναι ομόφωνες και κατηγορηματικές: καμιά πιθανότητα επιτυχίας δεν έχει καμιά μεταρρυθμιστική προσπάθεια αν δεν αντιμετωπίσει λυσιτελώς το καίριο αυτό ζήτημα.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν κρίσιμα ζητήματα που, όπως προαναφέρθηκε επηρεάζουν την ίδια τη δομή και μορφή της Τ.Ε.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Σύστοιχα ζητήματα - Συμπληρωματικά μέτρα

Για να αποδώσουν οι όποιες προτάσεις τα αναμενόμενα αποτελέσματα, πρέπει, παράλληλα, να γίνουν αλλαγές στα Προγράμματα Σπουδών και στο διδακτικό υλικό και να αναθεωρηθούν οι διδακτικές προσεγγίσεις στην κατεύθυνση που περιγράφεται πιο κάτω, αλλά πρέπει, επίσης, να ληφθούν και πολλά άλλα συμπληρωματικά μέτρα, όπως αυτά που αναφέρονται στη συνέχεια.

4.1. Μαθήματα υποχρεωτικά και Μαθήματα επιλογής.

Και η Τ.Ε.Ε. μπορεί να ωφεληθεί από το μέτρο των Υποχρεωτικών και κατ' Επιλογήν Μαθημάτων.

Οι διδακτικές προσεγγίσεις, ειδικά στην Τ.Ε.Ε. δεν πρέπει περιορίζονται στη «μετωπική» δασκαλοκεντρική διδασκαλία, Πολύ προσεκτικά και αναλόγως του μαθήματος, του ειδικού θέματος (ενότητας ή έννοιας), της τάξης, των μαθητών κτλ. πρέπει να αναζητείται η προσφορότερη κατά περίπτωση μέθοδος (ενεργητική-βιωματική, διερευνητική, project, ομαδοσυνεργατική κ.λπ.).

Σε ό,τι αφορά το εκπαιδευτικό υλικό, μαθητές και εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ποικίλες πηγές γνώσης και πληροφόρησης που διευκολύνουν την ανάπτυξη πρωτοβουλίας, τον πειραματισμό, τη δημιουργικότητα και την καλλιέργεια κριτικής σκέψης (έντυπο διδακτικό υλικό, τετράδια εργασίας, τετράδια εργαστηρίων, εκπαιδευτικό λογισμικό, web based περιβάλλοντα μάθησης κλπ). Το εκπαιδευτικό υλικό, δηλαδή, πρέπει να προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών και να δημιουργεί κίνητρα μάθησης.

4.2. Προγράμματα Σπουδών, Βιβλία, Διδακτικό Υλικό, Διδακτικές Προσεγγίσεις.

Το πρόβλημα της "ελάφρυνσης της ύλης" που αφορά το Γενικό Λύκειο παίρνει άλλη μορφή στην Τ.Ε.Ε., τόσο στο ΕΠΑ.Λ. όσο και στις ΕΠΑ.Σ., και από το Π.Ι. μελετάται σε σχέση με το χαρακτήρα και τις απαιτήσεις της. Δεν πρέπει ο στόχος της ελάφρυνσης της ύλης καταντήσει μια διευκολυντική περικοπή, όταν μάλιστα πρόκειται για ύλη Μαθήματος Ειδικότητας που πρέπει να καλύψει ολοκληρωμένες γνωστικές ενότητες και συγκεκριμένες δεξιότητες. Ομοίως: και τα Προγράμματα Σπουδών και τα Βιβλία, αποτελούν υλικό "βάσης" που δύσκολα μπορεί να "περικοπεί", καθώς έχει άλλο χαρακτήρα από τα βιβλία και τα Προγράμματα Σπουδών του Γενικού Λυκείου.

Ιδιαίτερα για το ΕΠΑ.Λ., αντιγράφουμε¹¹ :

"Το Ωρολόγιο Πρόγραμμα, το Πρόγραμμα Σπουδών, το διδακτικό υλικό και συνολικά η διαδικασία μάθησης στο Επαγγελματικό Λύκειο, πρέπει να σχεδιασθούν έτσι, ώστε να βρίσκονται σε απόλυτη αντιστοιχία με το προφίλ του αποφοίτου. Δηλαδή, τα μαθήματα που επιλέγονται για να ενταχθούν στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα, το Πρόγραμμα Σπουδών των μαθημάτων και οι μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης που εφαρμόζονται, πρέπει να βρίσκονται σε απόλυτη συμβατότητα και συνέπεια με το επαγγελματικό πλαίσιο (context) που καθορίζει το προφίλ του αποφοίτου (τι επαγγελματικά καθήκοντα του ανατίθενται, τι δυνατότητες πρόσβασης σε άλλες βαθμίδες ή τύπους εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει κτλ.). Τα μαθήματα, επομένως, του Ωρολογίου Προγράμματος και το περιεχόμενο σπουδών, επιλέγονται με κριτήριο να υπηρετούν το συγκεκριμένο προφίλ του αποφοίτου.

Επίσης, το πρόγραμμα του (Τεχνικού) Επαγγελματικού Λυκείου πρέπει να είναι αποτέλεσμα **σύνθεσης της γενικής και της ειδικής παιδείας**. Μόνον έτσι δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για να αποτραπεί ο κίνδυνος παλινδρόμησης μεταξύ μιας ασπόνδυλης επαγγελματικής κατάρτισης και μιας ομιχλώδους γενικής παιδείας ξένης προς την πραγματική ζωή.

Σε ό,τι αφορά στις μεθόδους προσέγγισης της γνώσης, στο (Τεχνικό) Επαγγελματικό Λύκειο, πρέπει να επιδιώκεται η ανακάλυψη της γνώσης και η κατάκτηση των μορφωτικών αξιών από τον ίδιο το μαθητή με βάση τις αρχές της δημιουργικότητας, της πρωτοβουλίας, της συνεργασίας και της **σύζευξης της θεωρίας με την πράξη**. Πρέπει να επιδιώκεται, επίσης, να οδηγείται ο μαθητής στις πρωτογενείς πηγές της γνώσης και να εφοδιάζεται με την απαιτούμενη **μεθοδολογία** για την απόκτησή της μέσα από την πραγματικότητα και τη ζωή. Γι' αυτό,

¹¹ "Εκθεση για την καθιέρωση...", όπ. παρ.

στη διδακτική πράξη, πρέπει να δίνεται μεγάλη προτεραιότητα στις **ενεργητικές και βιωματικές μεθόδους μάθησης** καθώς και στις αντίστοιχες τεχνικές, που κινητοποιούν το σύνολο των δυνάμεων του μαθητή και αναλόγως με την ατομικότητα και τις ιδιαίτερες κλίσεις του, τον οδηγούν στη ζητούμενη μάθηση. Ιδιαίτερο όφελος, από μια τέτοια προσέγγιση, αναμένεται για τους «αδύνατους» μαθητές αφού έχει αποδειχθεί ότι οι ενεργητικές μορφές μάθησης μπορούν να τους κινητοποιήσουν και να βελτιώσουν εντυπωσιακά τη στάση τους απέναντι στη μάθηση και στο σχολείο".

Με αυτή την παιδαγωγική αντίληψη σχεδιάζονται τόσο τα μαθήματα Γενικής Παιδείας όσο και τα Βασικά και Ειδικά μαθήματα Ειδικότητας. Τα μαθήματα Γενικής Παιδείας πρέπει να συνδέονται και να συναρθρώνονται στο μέγιστο δυνατό βαθμό με τα μαθήματα Ειδικότητας έτσι ώστε να αναδεικνύεται αβίαστα και με φυσικό, για τους μαθητές, τρόπο, το **νόημα** και η **αξία** των ιδεών, των εννοιών, των μεθόδων, των θεωριών, των ιστορικών στοιχείων, των θεωρημάτων κτλ. που πραγματεύονται. Πρέπει να επιδιώκεται, δηλαδή, η γενική παιδεία, να προκύπτει **ως ανάγκη** για την ολόπλευρη ανάπτυξη τους και την ένταξή τους στην κοινωνία ως υπεύθυνων και δημιουργικών πολιτών με ελεύθερη σκέψη και κρίση. Επίσης πρέπει και τα **Βασικά μαθήματα** να **προετοιμάζουν** και να **στηρίζουν** τα Ειδικά μαθήματα της Ειδικότητας, και να αποτελούν τα δεύτερα συνέχεια των πρώτων, με ιδιαίτερη προσοχή στη σειρά και στα προαπαιτούμενα μαθήματα εντός του Ωρολογίου Προγράμματος και από τάξη σε τάξη.

4.3. Εργαστηριακός εξοπλισμός.

Στο πλαίσιο αυτής της παιδαγωγικής αντίληψης επιβάλλεται, επίσης, η συστηματική αξιοποίηση κάθε ενδεικνυόμενου, κατά περίπτωση, μέσου που προσφέρει η εκπαιδευτική τεχνολογία. Η μεθοδική χρησιμοποίηση του εργαστηριακού εξοπλισμού αποτελεί απολύτως αναγκαία προϋπόθεση για την πραγμάτωση του σκοπού και τη δικαίωση της αποστολής του (Τεχνικού) Επαγγελματικού Λυκείου. Οι δραστηριότητες στα εργαστήρια, πέρα της επαλήθευσης της θεωρίας, αποσκοπούν στο να μάθει ο μαθητής να αντιμετωπίζει **συγκεκριμένα αυθεντικά προβλήματα** (της πράξης) μέσα στο εργαστήριο (ή στο συνεργείο).

4.4. Υλικοτεχνική υποδομή.

Κατά την ποιοτική διερεύνηση της Έρευνας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου¹² η πρώτη αυθόρμητη αναφορά των περισσότερων εμπλεκομένων, εκπαιδευτικών και μαθητών, αναφορικά με το ποια θεωρούν ως σημαντικότερα προβλήματα στην εκπαίδευση, ήταν τα

¹² όπ. παρ.

προβλήματα της υλικοτεχνικής υποδομής. Έτσι, ο σχολικός χώρος εμφανίστηκε ως **ένα από τα βασικότερα ζητήματα που σχετίζονται με την ποιότητα του σχολείου** και επηρεάζει την καθημερινότητα των χρηστών.

Η έρευνα κατέδειξε επίσης την αντίληψη ότι στην κοινή συνείδηση ο Σχολικός Χώρος δεν είναι αυστηρά και μόνον "υλικοτεχνικό φαινόμενο", αλλά συμβάλλει ενεργά στην ανθρωπιστική παιδεία, και στον κοινωνικοποιητικό ρόλο του σχολείου. Έμφαση υπήρξε στα παράπονα των χρηστών της Τ.Ε.Ε. Είναι επίσης ενδεικτικό ότι στα περισσότερα από τα διερευνώμενα ζητήματα, οι απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών ταυτίζονται. Αποδείχτηκε, τέλος, ότι όλοι οι χρήστες, όλων των τύπων σχολείων, αισθάνονται ότι το σχολείο τους ως Σχολικός Χώρος "τους αφορά", έχουν απαιτήσεις και προσδοκίες από αυτόν, διστάζοντας όμως ταυτόχρονα να παρέμβουν οι ίδιοι σε αυτόν, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες αξιοποίησής του ανάλογα με τις δικές τους διδακτικές ανάγκες. Ταυτόχρονα υφέρπει η έλλειψη όχι απλώς συνεργασίας αλλά και επικοινωνίας μεταξύ χρηστών και αρχιτεκτόνων-σχεδιαστών.

4.5. Πρακτική άσκηση και Μαθητεία.

Πρόκειται για ένα από τα πλέον απαραίτητα μέτρα που απαιτούνται για την πραγματικά αποτελεσματική Τ.Ε.Ε., για την οποία απαιτείται ιδιαίτερη εμπειριστατωμένη μελέτη.

4.6. Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών.

Όπως στη γενική Εκπαίδευση, έτσι και στην Τ.Ε.Ε. ο εκπαιδευτικός αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα για την εκπλήρωση της αποστολής του σχολείου. Επισημαίνουμε όμως τις ιδιαίτερες και οξυμένες ανάγκες επιμόρφωσης στο χώρο των εκπαιδευτικών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης που συνδέονται, μεταξύ άλλων, με τις αυξημένες απαιτήσεις από τον εκπαιδευτικό της Τ.Ε.Ε.: Είναι αυτός ο οποίος καλείται να καλύψει τις **θεωρητικές γνώσεις** επί του αντικειμένου του, τις **επαγγελματικές γνώσεις** του αντικειμένου του, τις ραγδαίες **εξελίξεις της τεχνολογίας** που σχετίζονται με το αντικείμενό του, την τεταμένη προσοχή του λόγω της αυξημένης ευθύνης στα **εργαστήρια με επικινδυνότητα**, όλα τα παραπάνω από κοινού με τις απαραίτητες γνώσεις **παιδαγωγικής και ψυχολογίας**.

Ο εκπαιδευτικός της Τ.Ε.Ε. είναι εκείνος που πρέπει να είναι ικανός να εφαρμόσει **εναλλακτικούς τρόπους μάθησης** ("σχέδιο εργασίας", ομαδική μάθηση, "επίλυση προβλήματος" και, επίσης, τρόπους εξατομικευμένης μάθησης), μόνη περίπτωση να αντιμετωπισθεί η σχολική αποτυχία (βλ. σχετ. παράγρ.) και να αναπτυχθούν στους μαθητές και τις μαθήτριες, ανάμεσα σε άλλα, κοινωνικής υφής πρωτοβουλίες (πρωτοβουλία ανάληψης ευθύνης, συνεργασιμότητα, επινοητικότητα κτλ.). Πρέπει επομένως να αποτελεί έργο υψίστης προτεραιότητας η επιμόρφωσή τους καθώς και η γενικότερη

υποστήριξή τους προς την ανάπτυξη, εκ μέρους τους, πρωτοβουλιών για κάθε μορφής ενημέρωση σχετική με το αντικείμενό τους.

4.7. Ο πολιτισμός και η αισθητική (και) στην Τ.Ε.Ε.

Και πάλι από την έρευνα του Π.Ι.¹³:

Η έρευνα, που διερεύνησε τη **λειτουργικότητα**, την **αισθητική** και την **ασφάλεια** (από ενδοσχολική ή άλλη βία), του χώρου του σχολείου στη συνείδηση των χρηστών του, δεν επικεντρώθηκε σε συγκριτικά μεγέθη μεταξύ μαθητών του Γενικού και του (Τεχνικού) Επαγγελματικού Λυκείου. Όμως, μέσα από τα ευρήματά της πολλά συμπεράσματα μπορούν να συναχθούν, που ανατρέπουν μερικές φορές κάποια στερεότυπα. Στα παιδιά της Τ.Ε.Ε. π.χ. αναφάνηκε ότι **δεν υπάρχει έντονο αίσθημα ανασφάλειας** εξαιτίας του σχολικού χώρου.

Σχετικά με τη Λειτουργικότητα του Σχολείου, συγκρίνοντας τις απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών, βλέπουμε και πάλι ότι οι απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό. Εκπαιδευτικοί και μαθητές θεωρούν ότι το σχολείο δεν ανταποκρίνεται ικανοποιητικά ως προς τις αίθουσες διδασκαλίας και ως προς τις ειδικές αίθουσες όπως εργαστήρια κτλ. Και οι δύο ομάδες θεωρούν σε υψηλά ποσοστά ότι το σχολείο **δεν ανταποκρίνεται καθόλου** ως προς την διευκόλυνση των **μαθητών με αναπηρία**. Σε όλους τους τομείς αξιολόγησης οι μαθητές παρουσιάζονται στις κρίσεις τους πιο αυστηροί από τους εκπαιδευτικούς. Πολύ αρνητικοί παρουσιάζονται οι μαθητές στο κατά πόσο η λειτουργικότητα του κτηρίου βοηθά τη διδασκαλία με χρήση εποπτικών μέσων ή με την αξιοποίηση της βιβλιοθήκης. Αντίθετα, παρουσιάζονται αρκετά θετικοί, όπως άλλωστε και οι εκπαιδευτικοί, στην εκτίμησή τους για το "κλίμα" του σχολείου και τις ανθρώπινες σχέσεις που αναπτύσσονται στο Σχολικό Χώρο, αφού αρκετοί είναι εκείνοι που δήλωσαν ότι η λειτουργικότητα του κτηρίου βοηθά τις συναναστροφές και τις φιλίες τους.

Υπάρχει μια συνολική αρνητική εκτίμηση των μαθητών για την «Αισθητική του Σχολικού Χώρου», η οποία, ωστόσο, θα πρέπει να συνυπολογιστεί με την γενικώς χαμηλή αρχιτεκτονική «κουλτούρα» του συνόλου και την αδυναμία αντίληψης της ποιότητας του αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος.

4.8. Οι νέες τεχνολογίες στην Τ.Ε.Ε.

Όπως και για την Πρακτική άσκηση και τη Μαθητεία, και η εισαγωγή Νέων Τεχνολογιών στην Τ.Ε.Ε. απαιτεί ξεχωριστή και εμπειριστατωμένη μελέτη, που θα ξεφεύγει από τα αβαθή και κοινότοπα μέτρα.

¹³ όπ. παρ.

4.9. Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Η Τ.Ε.Ε. έχει παράδοση στην εφαρμογή Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Στη φάση αυτή της αναβάθμισής της ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός δεν θα πρέπει να παραλείψει να ασκήσει τον ευεργετικό του ρόλο με εμπεριστατωμένες μελέτες και εφαρμογές του.

4.10. Εκπαιδευτικός Προγραμματισμός και Διοίκηση.

Η στήριξη από την Διοίκηση του όποιου επιλεγόμενου Εκπαιδευτικού Συστήματος για την Τ.Ε.Ε., θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ, ώστε να μην φαλκιδεύονται στην καθημερινή πραγματικότητα οι εμπνεύσεις των προγραμματιστών της εκπαίδευσης, οι ικανότητες των εκπαιδευτικών, οι προσδοκίες των μαθητών. Οι ιδιαιτερότητες της Τ.Ε.Ε., σε ό,τι αφορά:

- το πολύπλοκο των δομών της,
- τις αυξημένες οικονομικές απαιτήσεις λόγω ειδικών απαιτήσεων σε υλικοτεχνικές υποδομές, εξοπλισμούς και ανανεώσεις των εξοπλισμών,
- το πολύπλοκο των ειδικοτήτων και συνακόλουθα των αναθέσεων διδασκαλίας μαθημάτων,
- τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της χώρας μας, την ορεινή και τη νησιωτική Ελλάδα,
- το διαφοροποιημένο μέγεθος των σχολικών μονάδων σε απομακρυσμένες περιοχές της χώρας ή στα μεγάλα αστικά κέντρα,
- τις διαφορετικές ανάγκες κάθε Ειδικότητας ("ελαφρά" ή "βαριά" εργαστήρια, Σχεδιαστήρια κτλ.),

απαιτούν προσπάθεια διπλής κατεύθυνσης: αφενός η πολιτεία να στηρίξει τις διοικητικές δομές και αφετέρου η ίδια η Διοίκηση, από την πλευρά της, να κατανοήσει ότι έργο της είναι **να στηρίξει** "εφευρετικά και αξιόπιστα" τον σχεδιασμό αλλά και την παιδαγωγική που απορρέει από τον προγραμματιστή της εκπαίδευσης.

Εξάλλου, η Διοίκηση τόσο στην κεντρική εκδοχή της όσο και σε επίπεδο περιφέρειας και σχολικής μονάδας οφείλει να επιλαμβάνεται των παρακάτω θεμάτων:

- ◆ Αριθμός των μαθητών ανά τμήμα
- ◆ Έγκαιρη κάλυψη των αναγκών σε διδακτικό προσωπικό
- ◆ Κάλυψη των ωρών διδασκαλίας που δεν πραγματοποιούνται
- ◆ Αναθεώρηση του τρόπου χαρακτηρισμού της φοίτησης των μαθητών
- ◆ Συντήρηση-υποστήριξη των εργαστηριακών εξοπλισμών
- ◆ Αξιοποίηση του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου
- ◆ Υποστήριξη του θεσμού των Σχολικών Βιβλιοθηκών
- ◆ Υποστήριξη των μαθητών με χαμηλές σχολικές επιδόσεις
- ◆ Συντήρηση (ακόμα και βελτίωση) του σχολικού χώρου

♦ Παρακολούθηση -Έλεγχος - Αξιολόγηση

♦ **Αριθμός μαθητών ανά τμήμα**

Παλαιότερα το **μεγάλο μέγεθος των τμημάτων** είχε αρνητικές επιπτώσεις στην μαθησιακή διαδικασία, δημιουργούσε ανυπέβλητα εμπόδια σε κάθε προσπάθεια εφαρμογής ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης και γινόταν σύσταση ο αριθμός των μαθητών ανά τμήμα να μην να είναι μεγαλύτερος του 25 για το Γενικό Λύκειο, του 20 για το ΕΠΑ.Λ. - ΕΠΑ.Σ. του 10 ανά καθηγητή στα σχεδιαστήρια και τα εργαστήρια (ΕΠΑ.Λ. και Γενικού Λυκείου). Αντίστοιχο πρόβλημα υπάρχει σήμερα ως προς τον **υπερβολικά μικρό** αριθμό φοιτώντων μαθητών ανά τμήμα, πράγμα που συχνά δεν αντιμετωπίζεται ή ακόμα και επιδιώκεται για άλλους λόγους.

Η Διοίκηση θα πρέπει να αντιμετωπίσει το ζήτημα αυτό, θεσμοθετώντας μέτρα επίλυσης των προβλημάτων. Όταν συμβαίνει τα μέτρα αυτά να είναι "δυσάρεστα και αντιπαθητικά", θα πρέπει με τόλμη να επινοούνται λύσεις που και τους μαθητές να υπηρετούν και τους εκπαιδευτικούς να σέβονται. Η αντιθέσεις ανάμεσα στο "συμφέρον" των μεν και των δε, που οδηγεί σε θεμιτά αλλά αμοιβαία συγκρουόμενα κριτήρια επίλυσης των καθημερινών προστριβών, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μόνο με κοινή λογική, συναίνεση και αμοιβαία συνεννόηση μπορούν να λυθούν θέματα που δηλητηριάζουν την καθημερινότητα. Οπωσδήποτε, κεντρικά προσδιορισμένες λύσεις με ενιαία εφαρμογή σε ολόκληρη τη χώρα δεν είναι δυνατόν να προσφέρουν την απαραίτητη εκπαιδευτική γαλήνη.

♦ **Έγκαιρη κάλυψη των αναγκών σε διδακτικό προσωπικό**

Η μη έγκαιρη κάλυψη των αναγκών των σχολείων σε διδακτικό προσωπικό δημιουργεί πολλά προβλήματα στη λειτουργία του σχολείου τα οποία αντανακλώνται ευθέως στο εκπαιδευτικό αποτέλεσμα.

♦ **Κάλυψη των ωρών διδασκαλίας που δεν πραγματοποιούνται**

Οι ώρες διδασκαλίας που για διάφορους λόγους δεν πραγματοποιούνται είναι υπερβολικά πολλές. Πρέπει να καθορισθεί ελάχιστος αριθμός ωρών διδασκαλίας για να θεωρείται ένα μάθημα διδαχθέν.

♦ **Αναθεώρηση του τρόπου χαρακτηρισμού της φοίτησης των μαθητών**

Το σχολείο πρέπει να είναι ανεκτικό σε προβλήματα των μαθητών που τους υποχρεώνουν να απουσιάσουν από το σχολείο (προβλήματα υγείας, δυσμενείς καιρικές συνθήκες κ.ά) και ταυτόχρονα πρέπει να προστατεύει την εκπαιδευτική διαδικασία από φαινόμενα που ουσιαστικά ωθούν τους μαθητές να «καλύψουν» τον αριθμό των «δικαιολογημένων» και «αδικαιολόγητων» απουσιών που... «δικαιούνται».

♦ **Συντήρηση-υποστήριξη των εργαστηριακών εξοπλισμών**

Τα σχολικά εργαστήρια πρέπει να υποστηρίζονται από ειδικό έμπειρο τεχνικό προσωπικό ώστε να μπορούν οι εκπαιδευτικοί να τα χρησιμοποιούν απρόσκοπτα για τους σκοπούς τις διδασκαλίας.

♦ **Αξιοποίηση του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου**

Όλες οι σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν πρόσβαση στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. Η αξιοποίησή του όμως είναι ακόμα περιορισμένη. Οι δυνατότητες και οι υπηρεσίες που προσφέρει πρέπει να αξιοποιηθούν για την καθημερινή υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου.

♦ **Υποστήριξη του θεσμού των Σχολικών Βιβλιοθηκών**

Ο θεσμός των σχολικών βιβλιοθηκών πρέπει να ενισχυθεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω ώστε να διευκολύνεται η αξιοποίησή τους από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Οι σχολικές βιβλιοθήκες πρέπει να «μετατοπισθούν» στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας.

♦ **Υποστήριξη των μαθητών με χαμηλές σχολικές επιδόσεις**

Η σοβαρότητα του ζητήματος της σχολικής αποτυχίας που εκδηλώνεται κυρίως μέσω του δείκτη της σχολικής διαρροής και οι πολυδιάστατες και σοβαρές επιπτώσεις του έχουν τεκμηριωθεί και έχουν αποδειχθεί. Τα μέτρα, όμως, που έχουν εφαρμοσθεί από την πολιτεία κυρίως στην κατεύθυνση της υποστήριξης των μαθητών με χαμηλές σχολικές επιδόσεις, πρέπει να επανεξετασθούν, να συμπληρωθούν και να ολοκληρωθούν ώστε να γίνουν περισσότερο αποτελεσματικά. Δεν επαρκούν τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ακόμη και αν αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που έχουν εμφανισθεί κατά την εφαρμογή τους. Απαιτούνται και πρέπει να ληφθούν επιπλέον μέτρα όπως, εφαρμογή κατάλληλων διδακτικών μεθόδων και κατάλληλης παιδαγωγικής στρατηγικής, ειδική συμβουλευτική, σχολικοί ψυχολόγοι κ.ά. Η επιτυχής αντιμετώπιση του προβλήματος είναι βέβαιο ότι θα συμβάλει καθοριστικά στη βελτίωση τόσο της εσωτερικής όσο και της εξωτερικής αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού μας συστήματος¹⁴.

♦ **Συντήρηση αλλά και συμμετοχή στη συντήρηση (ακόμα και βελτίωση) του σχολικού χώρου**

Οι σχολικές εγκαταστάσεις, η υλικοτεχνική υποδομή και οι γενικότερες συνθήκες του σχολικού περιβάλλοντος δε δημιουργούν φιλικό προς το μαθητή και τον εκπαιδευτικό "κλίμα". Όλοι ανεξαιρέτως οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αισθάνονται το σχολικό περιβάλλον σαν «δικό τους χώρο», γεγονός που θα δημιουργήσει πολλές και άμεσες θετικές συνέπειες στην εκπαιδευτική διαδικασία και στη σχολική ζωή.

♦ **Παρακολούθηση-Έλεγχος-Αξιολόγηση**

Στο ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα δεν εφαρμόστηκαν συστηματικά και με συνέπεια διαδικασίες ελέγχου και παρακολούθησης του **τι επιτυγχάνει, τι αποτυγχάνει και για ποιο λόγο**. Αν το φαινόμενο αυτό συνεχισθεί, οποιεσδήποτε ρυθμίσεις, μεταρρυθμίσεις, αλλαγές, παρεμβάσεις κλπ επιχειρηθούν στο Εκπαιδευτικό Σύστημα, ανεξαρτήτως προθέσεων, είναι πολύ πιθανό, επιπλέον προβλήματα και «θόρυβο» στο σύστημα να δημιουργήσουν

παρά να οδηγήσουν σε λύσεις των προβλημάτων που επιδιώκεται να επιλυθούν. Για τη διασφάλιση επομένως του αναμενόμενου από τις προτεινόμενες αλλαγές αποτελέσματος, είναι απαραίτητο να προβλεφθούν και να εφαρμοσθούν **σύγχρονες, δημοκρατικές, εύστοχες**, επομένως αποτελεσματικές διαδικασίες παρακολούθησης, ελέγχου, αξιολόγησης και **ανατροφοδότησης**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Καινοτομίες - πειραματικές εφαρμογές

Οι αλληπάλληλες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, κυρίως στην Τ.Ε.Ε., η δυσκολία στο να εφαρμόσουμε ένα στοιχειωδώς σταθερό εκπαιδευτικό σύστημα, επί του οποίου να προβαίνουμε σε βελτιωτικές κινήσεις, έχει οδηγήσει εξ αντικειμένου στο να συζητάμε κάθε φορά νέα-παλιά συστήματα, τη στιγμή που τα άλλα κράτη έχουν θεσπίσει λύσεις εδώ και πολλές δεκαετίες. Η τραγική επίπτωση αυτής της συνήθειας είναι ότι, με το να συζητούμε τα πάντα από την αρχή, όχι μόνο ευτελίζουμε κάθε προσπάθεια και κάθε μέτρο που πρόκειται να ακολουθήσει, όχι μόνο η εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και ολόκληρη η κοινωνία βλέπει με δυσπιστία κάθε προσπάθεια μεταρρύθμισης, αλλά και δεν παραμένει χρόνος ώστε να συζητηθούν τα πραγματικά νέα προβλήματα που έχουν εμφανισθεί σε ευρύ κοινωνικό και βεβαίως και σε εκπαιδευτικό επίπεδο. Έτσι, λησμονούμε να ασχοληθούμε με αυτά που θα έπρεπε να είναι η πεμπτοουσία των προσπαθειών και των οραματισμών μας, δηλαδή με θέματα όπως:

5.1. Κίνητρα για την ανάπτυξη ενδιαφέροντος του μαθητή για το σχολείο.

5.2. Αμβλυνση των φαινομένων βίας στα σχολεία.

5.3. Τάξεις με αλλοδαπούς μαθητές.

5.4. Νέες εκπαιδευτικές μέθοδοι. Ευέλικτος χρόνος / Rotating system /...

5.5. Περίπτωση μεταδευτεροβάθμιου έτους σπουδών

5.6. Τ.Ε.Ε. και "αντιμετώπιση κλιματικών αλλαγών- Πράσινα Επαγγέλματα".

.....

Υποστηρικτικά του παραπάνω ως αναφερθεί εν είδει παραδείγματος ο Διάλογος για την εκπαίδευση που διεξήγαγε η Γαλλία προσφάτως. Για τη Γαλλία, Διάλογος σήμαινε έρευνα σε εθνικό επίπεδο¹⁵, τα αποτελέσματα της οποίας -σε συνοπτική μορφή- μεταφράστηκαν από

¹⁵ Από τις 17 Νοεμβρίου 2003 έως τις 17 Ιανουαρίου 2004, 26.000 συγκεντρώσεις πραγματοποιήθηκαν με συνολική συμμετοχή ενός εκατομμυρίου ατόμων. Ταυτόχρονα, 400.000 επισκέψεις πραγματοποιήθηκαν από 15.000 χρήστες του διαδικτύου, όπου κατατέθηκαν 50.000 μηνύματα στο δικτυακό τόπο της Επιτροπής. Επίσης, 1.500 άτομα έγραψαν στην Επιτροπή και 300 οργανώσεις ή ενώσεις έχουν πάρει μέρος στην διαδικασία. Ο εθνικός διάλογος ήταν, επομένως, όσον αφορά το ποσοστό συμμετοχής, μια μεγάλη επιτυχία χωρίς προηγούμενο παγκοσμίως. [...] Για να εξασφαλίσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την έκφραση απόψεων όλου του Έθνους, η Επιτροπή πραγματοποίησε ποιοτικές συνεντεύξεις και ποσοτικές έρευνες σε αντιπροσωπευτικά δείγματα πληθυσμού, με στόχο τη συγκέντρωση απόψεων από άτομα που δεν είχαν λάβει μέρος στο διάλογο.

το Π.Ι., με εντολή του Συντονιστικού Συμβουλίου, εδώ και τέσσερα χρόνια:

“ΓΑΛΛΙΑ: Επιτροπή για τον εθνικό διάλογο με θέμα: ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Τίτλος των αποτελεσμάτων της έρευνας:

Ο ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ: Τι λένε οι Γάλλοι για το σχολείο τους.

Οι κύριες κατευθύνσεις του διαλόγου:

- *-Με ποιο τρόπο μπορούμε να δώσουμε κίνητρο στους μαθητές και να τους παροτρύνουμε να εργαστούν αποτελεσματικά.*
- *-Με ποιο τρόπο μπορούμε να αποτρέψουμε την βία και τις «απολίτιστες» πράξεις γενικότερα.*
- *-Το Σχολείο οφείλει να προσαρμόζεται στις ιδιαιτερότητες (διαφορετικότητα ανάμεσα στους) των μαθητών. Με ποιο τρόπο μπορεί αυτό να επιτευχθεί.*
- *-Πως μπορούμε να στηρίξουμε τους μαθητές που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, μαθησιακά και άλλα.*
- *-Ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς και οι διάφοροι «εξωσχολικοί εταίροι» μπορούν να συμβάλλουν θετικά στην σχολική επιτυχία των μαθητών.*
- *-Ποιο είναι το κοινό υπόβαθρο γνώσεων, δεξιοτήτων και κανόνων συμπεριφοράς το οποίο αναμένεται να κατέχουν κατά προτεραιότητα οι μαθητές στη λήξη της υποχρεωτικής τους εκπαίδευσης.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Τ.Ε.Ε. και Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση

Για κάποιο σημαντικό τμήμα του πληθυσμού των παιδιών για τα οποία απαιτείται Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, απαιτούνται και ειδικά σχολεία και ένταξη των παιδιών αυτών στην τρέχουσα εκπαίδευση. Η Τ.Ε.Ε., λόγω της φυσιογνωμίας της και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της, αποτελεί προνομιακό χώρο για τα παιδιά αυτά, ζήτημα που δεν πρέπει να παραγνωρίζεται.

Οι άξονες που πρέπει να διέπουν τον Εθνικό Διάλογο για την Ειδική Αγωγή στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση περιλαμβάνουν:

- Καθολικό σχεδιασμό ή «Σχεδιασμό για Όλους » ώστε κανένας μαθητής να μην μένει εκτός εκπαιδευτικής διαδικασίας ή να στερείτε μάθησης.
- Τα προγράμματα οι εκπαιδευτικές πρακτικές και το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να διέπονται από Ευελιξία, Ελαστικότητα και Εξατομίκευση με απώτερο στόχο την κάλυψη των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών στο έπακρο.
- Δημιουργία κατάλληλου ψηφιακού, έντυπου και τρισδιάστατου εκπαιδευτικού υλικού για όλες τις κατηγορίες αναπηριών.
- Μετρίσιμη αποτελεσματικότητα σε όλα τα στάδια της εκπαιδευτικής πρακτικής.
- Εξειδίκευση και Επιμόρφωση: συνεχής, δια ζώσης, εξ αποστάσεως και ενδοσχολική για όλους τους εκπαιδευτικούς.
- Ισοτιμία τίτλων σπουδών γενικών και ειδικών σχολικών μονάδων.

Ειδικότερα:

- Οι μαθητές με ΕΕΑ και ΑμεΑ να υποστηρίζονται από κατάλληλα και έγκαιρα στελεχωμένα Τμήματα Ένταξης στα γυμνάσια, γενικά λύκεια, επαγγελματικά λύκεια και επαγγελματικές σχολές με μόνιμους μετεκπαιδευμένους εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση.
- Τα Ειδικά Επαγγελματικά Γυμνάσια (Ν. 3699/2008) -πρώην ΤΕΕ Α' βαθμίδας σύμφωνα με το Νόμο 2817/2000- προτείνουμε να υποστηρίζουν και μαθητές με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένης και της ελαφράς νοητικής καθυστέρησης

- Δημιουργία διαφοροποιημένων σχολικών εγχειριδίων για κάθε μάθημα: α) για κάθε τάξη των Επαγγελματικών Γυμνασίων, Επαγγελματικών Λυκείων, Επαγγελματικών Σχολών και β) για τα τμήματα ένταξης. Για το λόγο αυτό προτείνουμε να ληφθούν σοβαρά υπόψη ειδικά θεραπευτικά προγράμματα (remedial programs), τα οποία θα μπορούν να συνδέονται με αντίστοιχα κριτήρια διεπιστημονικής και παιδαγωγικής αξιολόγησης.
- Τα επαγγελματικά Λύκεια ΕΑΕ προτείνουμε να παρέχουν την δυνατότητα πρόσβασης στα ΑΕΙ. Ταυτόχρονα προτείνουμε να εξασφαλίζουν το δίκαιο αίτημα για ίσες ευκαιρίες σε όλους, με την προϋπόθεση ότι η διαδικασία που θα επιλεγεί θα είναι αξιόπιστη με σκοπό την επιλογή των καταλληλότερων υποψηφίων.
- Οι Ειδικές Επαγγελματικές Σχολές, προτείνεται να αποτελέσουν το όχημα για την επαγγελματική αποκατάσταση των μαθητών με ΕΕΑ και ΑμεΑ.
- Τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΕΚ), προτείνουμε να εξυπηρετούν μαθητές και με νοητικές αναπηρίες, βαριά νοητική υστέρηση, αυτισμό και πολλαπλές αναπηρίες. Αυτά προτείνουμε να είναι αδιαβάθμητα ειδικά σχολεία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να πιστοποιούν τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες στο πλαίσιο της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

Τ.Ε.Ε.: Προς ποια δομή ; Πρόταση

Με την παρούσα πρόταση θεωρούμε ότι για να υπάρξει καλύτερη ποιοτική υποστήριξη της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης απαιτούνται:

- Γενική αναμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων και του εκπαιδευτικού υλικού
- Τροποποίηση του Ν.3191/2003 και πρόβλεψη για ευρεία συμμετοχή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στο σύστημα Σ1.
- Άμεση επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τόσο στα φυσικά αντικείμενα όσο και σε μεθόδους ειδικής διδακτικής
- Πρόβλεψη για προσθήκη της πρακτικής άσκησης μέσω της δομής του ΟΕΕΚ.
- Εξάλειψη των ανισοτήτων και των στρεβλώσεων που υφίστανται για τους αποφοίτους του ΕΠΑ.Λ. στην διαδρομή της άμεσης πρόσβασης στα ΑΕΙ.
- Πρόβλεψη για εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με ειδικές κατατακτήριες εξετάσεις μετά από αποδεδειγμένη και πιστοποιημένη επαγγελματική εμπειρία (με ευθύνη της Τριτοβάθμιας).
- Πρόβλεψη για ζώνη Πολιτισμού.
- Σύγκριση των προγραμμάτων σπουδών των ΙΕΚ με τα προγράμματα Σπουδών της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και σμίκρυνση του χρόνου παρακολούθησης για τις αντίστοιχες και συναφείς ειδικότητες.
- Έγκαιρη επικοινωνιακή υποστήριξη.

Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στο να δείξουμε τον προβληματισμό και την ποικιλία των προσεγγίσεων και όχι να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε μια λανθασμένη εντύπωση ενός consensus με επίκεντρο το "πώς θα έπρεπε να είναι το Σχολείο".

Ωστόσο, της κάθε εφαρμογής πρέπει να προηγείται συγκεκριμένη πρόταση. Στη βάση της λογικής αυτής προτείνονται τα εξής:

Της άποψης πού αναφέρεται σε Γενικοποιημένη εκπαίδευση, που αναβάλλει την απόκτηση Ειδικότητας για την μετά το Λύκειο περίοδο, υπερεκτελεί εκείνη που προσβλέπει σε ένα **Λύκειο Τεχνολογικό-**

Επαγγελματικό που, εκτός από την βασική Τεχνολογική γνώση προσφέρει και συγκεκριμένη Επαγγελματική γνώση, εντός του Εκπαιδευτικού Συστήματος.

Πρόταση

Η δευτεροβάθμια Τ.Ε.Ε. δομείται σε::

- Επαγγελματικό Λύκειο και
- Επαγγελματικές Σχολές

1. Οι Επαγγελματικές Σχολές διατηρούνται με βελτιώσεις.

2. Το Επαγγελματικό Λύκειο δομείται ως εξής:

Α' τάξη

- Κοινή για όλους τους μαθητές του Επαγγελματικού Λυκείου έχοντας ποσοστό κοινών μαθημάτων με το Γενικό Λύκειο τέτοιο ώστε να διασφαλίζεται η κινητικότητα στη Β' Τάξη,

Β' τάξη

- Τομείς (Λιγότεροι από τους υπάρχοντες).

Γ' τάξη

- Τμήματα Ειδικοτήτων (Λιγότερες από τις υπάρχουσες).

Συνοπτική περιγραφή της πρότασης

Το παραπάνω Επαγγελματικό Λύκειο:

- Δίνει **Πτυχίο και Απολυτήριο (ταυτόχρονα)**.
- Οι απόφοιτοι έχουν αποκτήσει **Ειδικότητα** και οδηγούνται πρωτίστως στην αγορά εργασίας.
- Οι απόφοιτοι έχουν τη δυνατότητα είτε περαιτέρω Εξειδίκευσης σε μεταλυκειακό Ι.Ε.Κ. είτε πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
- Οριζόντια Κινητικότητα: Δυνατότητα ελεύθερης εγγραφής μετά την Α' τάξη του ΕΠΑ.Λ. στη Β' τάξη Γενικού Λυκείου και αντιστρόφως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

Συμπέρασμα

Στη φάση αυτή του **Διαλόγου για την Παιδεία** κάθε απόπειρα εξαγωγής **Συμπεράσματος με αναλυτικά στοιχεία** δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί πρόωπη και αλυσιτελής. Πιστεύεται ότι από τον προβληματισμό και τις προσεγγίσεις που καταγράφηκαν πιο πάνω (κεφ. 3, 4 και 5) μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα που θα βοηθήσουν, αφενός κατά τη φάση της **εξειδίκευσης της Πρότασης, όποια και αν είναι αυτή που θα αποφασισθεί από την Πολιτεία** και, αφετέρου στην γενικότερη **αναβάθμιση της ποιότητας της Τ.Ε.Ε.**

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Η πρόταση του ΠΑΣΟΚ για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση

ΠΑΣΟΚ

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Το ΠΑΣΟΚ

**για την Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση
«πολιτική μας προτεραιότητα»**

Αθήνα, 17/03/2009

Η πρόταση εκπονήθηκε από την Ομάδα για τη Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση του Τομέα Παιδείας και βελτιώθηκε με βάση τα αποτελέσματα του διαλόγου που πραγματοποιήθηκε. Η πρόταση συζητήθηκε σε διευρυμένη Ολομέλεια του Τομέα Παιδείας με τη συμμετοχή του ΚΤΕ Παιδείας

ΠΑΣΟΚ
Τομέας Παιδείας

Αθήνα, 17.03.2009

Το ΠΑΣΟΚ για την Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση

Α' Γενικά

Το Κείμενο αυτό συμπληρώνει τις πολιτικές θέσεις για την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Στηρίζεται στους βασικούς πολιτικούς στόχους και στρατηγικές που επιδιώκουν την αποτελεσματική σύνδεση της εκπαίδευσης με την κοινωνία και την εργασία και την εξασφάλιση ολοκληρωμένης παιδείας για όλους τους πολίτες, μέσα από ένα ανοικτό στην κοινωνία σχολείο.

Το «ανοικτό σχολείο», εκτός των άλλων, πρέπει να διασφαλίζει την ανεμπόδιστη, ισότιμη και με όρους διαφάνειας πρόσβαση όλων των πολιτών, χωρίς καμία διάκριση, σε όλες τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές διαδρομές που περιλαμβάνει το εκπαιδευτικό σύστημα.

Στο επίκεντρο της πολιτικής μας βρίσκεται η κοινωνική και ανθρωποκεντρική αντίληψη για την εκπαίδευση και το μέλλον της.

Η επένδυση στη γνώση αποτελεί σήμερα το πιο ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο για το σήμερα και το αύριο του τόπου.

Η ιδεολογική μας βάση για το σύγχρονο «ανοικτό» σχολείο είναι:

- Η δημιουργία ενεργών πολιτών, μέσα από την αλλαγή στην κατεύθυνση και την φιλοσοφία των προγραμμάτων και παιδαγωγικών πρακτικών
- Η ικανότητα του πολίτη να διεκδικεί την ευημερία σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο

Ο πρώτος στόχος εκφράζεται πολιτικά μέσα στο σχολείο, ενώ ο δεύτερος στόχος βρίσκει την πολιτική του έκφραση στο χώρο της κοινωνίας και της εργασίας.

Η κατάκτηση της ευημερίας προϋποθέτει τη συνέργεια πολλών κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων. Ένας από τους βασικότερους παράγοντες, πάνω στον οποίο θα μπορέσουν όλοι οι άλλοι να προσθέσουν την αξία τους είναι η συνεχής και ασφαλής εργασία. Ανεργία σημαίνει φτώχεια, περιθωριοποίηση, αποκλεισμό. Κατά συνέπεια η αποτελεσματική σύνδεση της εκπαίδευσης με την «εργασία» απαιτεί ένα ολοκληρωμένο μείγμα πολιτικών με συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτικό αποτέλεσμα.

Η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπ/ση (Τ.Ε.Ε.) αποτελεί μια ισχυρή συνιστώσα για δημιουργική ανταγωνιστικότητα με κοινωνική συνοχή. Στηρίζει την ανάπτυξη της χώρας και προετοιμάζει τους νέους για την είσοδό τους στην ενεργό επαγγελματική και κοινωνική ζωή, γι' αυτό και η σύνδεσή της με το εργασιακό και αναπτυξιακό περιβάλλον είναι απαραίτητη όσο ποτέ άλλοτε.

Βασικός πολιτικός στόχος για την ΤΕΕ είναι: **Να καταξιωθεί το “επαγγελματικό σχολείο” ως ένα σχολείο πρώτης επιλογής**, ικανό να εξασφαλίσει στον απόφοιτό του κοινωνική καταξίωση και σταθερή εργασία. Ειδικά η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπ/ση, εκτός των γενικότερων εκπαιδευτικών στόχων, πρέπει να υπηρετεί :

- Την επιτυχή άσκηση ενός επαγγέλματος
- Τη δυνατότητα συνέχισης της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής πορείας των αποφοίτων μέσω σπουδών στην τριτοβάθμια Εκπ/ση

- Τη δυνατότητα να παρακολουθούν τις τεχνολογικές και εργασιακές εξελίξεις αλλά και προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης για την περαιτέρω εκπαίδευση και επαγγελματική τους ανέλιξη.

Β' Τα αποτελέσματα της πολιτικής της Ν.Α. στην Τ.Ε.Ε.

Η τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση είναι αυτή που υπέστη τις πλέον αρνητικές συνέπειες από τη προχειρότητα, την ανευθυνότητα, τη πολιτική ανεπάρκεια εκπαιδευτικού σχεδιασμού και παραγωγής συγκεκριμένης εκπαιδευτικής πολιτικής της κυβέρνησης. Πριν και κατά τη διάρκεια ψήφισης του ν. 3475/06 για την Επαγγελματική Εκπαίδευση, το ΠΑΣΟΚ είχε επισημάνει και αναδείξει τα αδιέξοδα, τις στρεβλώσεις, τα λάθη, τα προβλήματα που θα δημιουργούσε η εφαρμογή αυτού του νόμου στους εκπαιδευτικούς, στους μαθητές και στους γονείς τους και τις παράγωγες αρνητικές συνέπειες που θα είχε στο κοινωνικό και παραγωγικό περιβάλλον.

Τα αποτελέσματα της πολιτικής τους είναι δραματικά, όπως:

- Η ραγδαία μείωση των εγγραφών στις νέες εκπαιδευτικές μονάδες ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ
- Η δημιουργία χιλιάδων υπεραριθμών εκπαιδευτικών λόγω της προχειρότητας της δομής και του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων
- Η παράλογη και χωρίς καμία μελέτη κατάργηση πολλών δυναμικών ειδικοτήτων με αποτέλεσμα την μελλοντική αποδιοργάνωση του παραγωγικού ιστού της χώρας
- Η παράλογη έως και προκλητική κατανομή ακόμη και των ειδικοτήτων που απέμειναν μεταξύ ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ
- Η αφαίρεση των γενικών μαθημάτων από τις ΕΠΑΣ με αποτέλεσμα παιδιά σχολικής ηλικίας να μην εκπαιδεύονται πλέον αλλά απλά να «καταρτίζονται»
- Η φραγή εκπαιδευτικών διαδρομών με αποτέλεσμα την αδυναμία επιλογής εναλλακτικών διαδρομών για την επίτευξη των επαγγελματικών στόχων (πρώτη φορά στην ιστορία της ΤΕΕ)
- Η κατάργηση της δυνατότητας πρακτικής άσκησης
- Η γενικότερη υποβάθμιση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης με αποτέλεσμα την ακόμη μεγαλύτερη απαξίωσή της στην συνείδηση των Ελλήνων πολιτών.

Είναι επίσης αναγκαίο να σημειώσουμε το διαπιστωμένο «έλλειμμα» επιστημονικής έρευνας και κατάλληλων μελετών για το Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα. Οι μεμονωμένες προσπάθειες που γίνονται από Έλληνες ερευνητές δεν καλύπτουν τις ανάγκες και φυσικά δεν λύνουν το πρόβλημα. Δεν είναι επομένως εύκολο να τεθούν σε επιστημονική βάση οι προσπάθειες μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων που επιχειρούνται στο εθνικό σύστημα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Εκθεση για την καθιέρωση δύο κύριων τύπων λυκείου. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Απρίλιος 2005).

Οι εκτιμήσεις για την αναγκαιότητα αλλαγής του εκπαιδευτικού συστήματος στην Επαγγελματική Εκπαίδευση απαιτεί ακόμα πιο ευρύτερες μελέτες και έρευνες γιατί σχετίζονται άμεσα και με παράγοντες που επηρεάζουν σοβαρά τα χαρακτηριστικά των αποφοίτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης, δεδομένου ότι ένας από τους **βασικούς στόχους** των επαγγελματικών εκπαιδευτικών μονάδων μέχρι σήμερα είναι και η επαγγελματική ένταξη στην αγορά εργασίας (Εισηγητικές Εκθέσεις Ν. 576/77, Ν.1566/85, Ν.2009/92, Ν. 2640/98, Ν. 3475/06).

Γ' Η πρόταση του ΠΑΣΟΚ για την Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση

Το ΠΑΣΟΚ πιστεύει σ' ένα άλλο εκπαιδευτικό σύστημα, ένα άλλο σχολείο. Σ' ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό σύστημα, κοινωνικά δίκαιο, ευέλικτο στις μεταβολές των τάσεων, τόσο σε επίπεδο ανάπτυξης και ενσωμάτωσης της νέας γνώσης και αποτελεσματικό ως προς την επίτευξη των πολιτικών και κοινωνικών του στόχων. Δεν είναι στην λογική μας η μεταρρύθμιση επιμέρους σημείων του εκπαιδευτικού συστήματος. Δεν είναι στην λογική μας η μικροπολιτική, η πρόχειρη και αποσπασματική μεταρρύθμιση με μοναδική επιδίωξη την εξυπηρέτηση πολιτικών και επικοινωνιακών σκοπιμοτήτων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ανασφάλειας και αβεβαιότητας στον εκπαιδευτικό κόσμο, στους μαθητές και στους γονείς. Στους πολιτικούς μας στόχους είναι μια συνολική, ενιαία πρόταση για ένα μεγάλο ποιοτικό άλμα στο εκπαιδευτικό μας σύστημα που θα αποτελέσει ορόσημο στην πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας.

Ένα εκπαιδευτικό σύστημα που θα προκύψει από ευρύ διάλογο, και θα στηρίζεται από την κοινωνία με ορίζοντα 20ετίας. Ένα εκπαιδευτικό σύστημα που θα δέχεται κάθε τι το νέο, το καινοτόμο, το επίκαιρο, που θα προσαρμόζεται στις ανάγκες της τοπικής και ευρύτερης κοινωνίας και ανάπτυξης.

Είναι προφανές ότι οι συχνές αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα δημιουργούν συγχύσεις και ανασφάλειες στην κοινωνία, με αρνητικές επιπτώσεις, κυρίως όταν αυτές δεν εξασφαλίζουν την κοινωνική αποδοχή και συναίνεση. Εξάλλου είναι απαραίτητος ένας εύλογος χρόνος εφαρμογής κάθε εκπαιδευτικής αλλαγής για να μπορέσει να δώσει αποτελέσματα, ώστε να μπορέσει να αξιολογηθεί.

Από την άλλη μεριά όμως, όταν διαπιστώνονται δυσλειτουργίες, αστοχίες και προβλήματα ή όταν η ραγδαία εξελισσόμενη κοινωνική πραγματικότητα απαιτεί προσαρμογές ή και αλλαγές, οι πολιτικοί οργανισμοί οφείλουν να μελετούν να ερευνούν την κατάσταση και να προτείνουν τις πλέον ρεαλιστικές και αποδεκτές από την εκπαιδευτική κοινότητα και την κοινωνία λύσεις.

Σήμερα βρισκόμαστε σε μια πραγματικά δύσκολη περίοδο για την ΤΕΕ. Τα λάθη, οι στρεβλώσεις και τα προβλήματα που έχουν συσσωρευτεί απαιτούν άμεσες λύσεις. Σήμερα η επαγγελματική εκπαίδευση βρίσκεται σε κρίση, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να επιτύχει τους στόχους της, είτε αυτοί είναι εκπαιδευτικοί και παιδαγωγικοί είτε είναι κοινωνικοί και πολιτικοί. “ Κρίση του σχολείου σημαίνει σχολική αποτυχία και διαρροή, αδιαφορία και απομάκρυνση των μαθητών από την γνώση, σύγχυση των εκπαιδευτικών, μαζική ανεργία των νέων.”

Το ΠΑΣΟΚ χωρίς να απομακρύνεται από τον οραματικό του στόχο, διαμορφώνει μια δέσμη πολιτικών άμεσης εφαρμογής για την έξοδο από την σημερινή κρίση.

Αυξάνουμε τις ευκαιρίες και διευρύνουμε τις επιλογές των μαθητών με την αναδιοργάνωση της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και τη δημιουργία ενός αυτοδύναμου Τεχνολογικού Λυκείου. Οι μαθητές του θα έχουν τη δυνατότητα επιλογών σε προγράμματα και εκπαιδευτικές διαδρομές για την ολοκλήρωση των επαγγελματικών τους στόχων, χωρίς φραγμούς και μονόδρομους. Διευρύνουμε τις δυνατότητες οριζόντιας μετακίνησης των μαθητών στους διαφορετικούς τύπους Λυκείου. Ενισχύουμε το ρόλο και τη συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών και παραγωγικών φορέων για την διασύνδεση των ειδικοτήτων του Τεχνολογικού Λυκείου με τις ανάγκες της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Η Αρχική Κατάρτιση στα ΙΕΚ συνδέεται οργανωμένα και αποτελεσματικά με την «Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση», προσφέροντας περαιτέρω ευκαιρίες σε κάθε

ενήλικο άτομο να κάνει μια νέα αρχή στον επαγγελματικό του βίο ή και να διασφαλίσει την επαγγελματική και εργασιακή του εξέλιξη και ασφάλεια μέσα από μια πιστοποιημένη διαδικασία αύξησης των προσόντων του.

Πιο αναλυτικά η πρόταση του ΠΑΣΟΚ:

1) Δημιουργούμε ένα ανοικτό στην κοινωνία «Τεχνικό και Επαγγελματικό σχολείο». Ένα «σχολείο» που απαντά στη διαφορετικότητα των μαθητών, στις διαφορετικές επιθυμίες και δυνατότητές τους. Ένα «σχολείο» που θα εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες και θα είναι, δομικά και εκπαιδευτικά, αντίθετο σε κάθε μορφή περιθωριοποίησης και αποκλεισμού. Ένα «σχολείο» που λαμβάνει υπόψη του τις υπαρκτές σήμερα κοινωνικές ανάγκες των πολιτών κυρίως όμως των μαθητών και των γονιών τους. Ένα «σχολείο» που θα είναι μοχλός ανάπτυξης και θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της πράσινης ανάπτυξης. Ένα «σχολείο» με ποιότητα και ικανή χρηματοδότηση. Με αυτή την πολιτική βάση διαμορφώνουμε την δομή του νέου «Τεχνικού και Επαγγελματικού σχολείου».

2) Δημιουργείται ένας τύπος «Τεχνικού και Επαγγελματικού σχολείου» με την ενσωμάτωση σ' αυτό των δύο εκπαιδευτικών μονάδων που ήδη λειτουργούν σήμερα, του ΕΠΑΛ και της ΕΠΑΣ, στο επίπεδο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Ανωτέρα Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, επίπεδο 2 κατά την οδηγία 36/2005, επίπεδο 3 κατά ISCED, επίπεδο 3 κατά την αντιστοίχιση προσόντων του EQF), με την επωνυμία **Τεχνολογικό Λύκειο**.

3) Σε κάθε Τεχνολογικό Λύκειο οι μαθητές:

- Στην Α' τάξη μπορούν να επιλέξουν, μία από τις **τρεις επαγγελματικές κατευθύνσεις**, την Τεχνολογική, την Υπηρεσιών και την Υγείας - Πρόνοιας. (Αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση για την διάρθρωση της Α' Τάξης).

- Στη Β' τάξη μπορούν να επιλέξουν τον επαγγελματικό τομέα στον οποίο ανήκει η ειδικότητα στην οποία επιθυμούν να ολοκληρώσουν τις επαγγελματικές του σπουδές. **Σημειώνεται ότι στην Β' τάξη μπορούν να εγγραφούν οι απόφοιτοι Γενικού Λυκείου καθώς και οι μαθητές που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την Α' τάξη του Γενικού Λυκείου.**

- Στη Γ' τάξη ο μαθητής έχει την δυνατότητα δύο επιλογών. Με τη πρώτη ο μαθητής επιλέγει το πρόγραμμα με το οποίο ολοκληρώνει την επαγγελματική του εκπαίδευση, παρακολουθώντας αντίστοιχο **τμήμα ειδικότητας** και την απόκτηση πτυχίου Τεχνολογικού Λυκείου, σε ειδικότητα του επαγγελματικού τομέα που ο μαθητής είχε επιλέξει από τη Β' τάξη. Με την δεύτερη επιλογή ο μαθητής επιλέγει το πρόγραμμα **του τμήματος γενικής παιδείας (Τεχνολογική Κατεύθυνση)**, με στόχο να αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις που απαιτούνται για την συμμετοχή του στη διαδικασία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποκτώντας απολυτήριο ισότιμο του Γενικού Λυκείου.

4) Στο πρόγραμμα της Α' και Β' τάξης του Τεχνολογικού Λυκείου λαμβάνονται συμπληρωματικά και υποστηρικτικά μέτρα για να αντιμετωπιστούν τα μαθησιακά ελλείμματα που υπάρχουν σε ένα σημαντικό μέρος των μαθητών.

Είναι σοβαρό το πρόβλημα που δημιουργείται στην Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία, λόγω και της γενικότερης μέχρι σήμερα εικόνας της, δέχεται μαθητές με αρκετά μαθησιακά ελλείμματα και φυσικά δεν διαθέτει εναλλακτική εκπαιδευτική διαδρομή για να αντιμετωπίσει περιπτώσεις με σοβαρές μαθησιακές

δυσκολίες, με αποτέλεσμα να υπάρχει ζήτημα μεγάλης σχολικής αποτυχίας και μαθητικής διαρροής προς την ανειδίκευτη ανεργία.

Σε κάθε περίπτωση, τα αποτελέσματα της σχολικής αποτυχίας θα έχουν αρνητικές συνέπειες για τη μετέπειτα πορεία αυτών των μαθητών και ως εργαζομένων και ως πολιτών.

Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία οι λόγοι της σχολικής αποτυχίας και διαρροής συνδέονται:

α) με το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο της οικογένειας (συνθήκες φτώχειας ή οικονομικής δυσχέρειας ωθούν τον μαθητή στην εγκατάλειψη του σχολείου)

β) με το προσωπικό-κοινωνικό επίπεδο του μαθητή (προβλήματα στη συναισθηματική ανάπτυξη του μαθητή, δυσκολίες κοινωνικής προσαρμογής) και

γ) με το σχολείο, το οποίο αποτυγχάνει να κατανοήσει και να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες ανάγκες του μαθητή και να λειτουργήσει σε ένα υποστηρικτικό ρόλο.

Επομένως η σχολική αποτυχία δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί ούτε με προχειρότητα ούτε στο περιθώριο της σχολικής ζωής. Χρειάζονται ειδικευμένα στελέχη , οργανωμένη διαδικασία και υποστηρικτικές δομές. Ενεργοποίηση και Λειτουργία των Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων (Σ.Σ.Ν. άρθρ.2 Ν. 1894/1990) για την ψυχολογική στήριξη των μαθητών, με κατάλληλες παρεμβάσεις, α) στην οικογένεια για την δημιουργία υποστηρικτικού οικογενειακού πλαισίου, β) στο μαθητή για ενίσχυση και στήριξη σε ατομικό επίπεδο, γ) στο σχολείο, προκειμένου να λειτουργήσει ενισχυτικά και υποστηρικτικά για τους μαθητές.

5) Η εισαγωγή των αποφοίτων του Τεχνολογικού Λυκείου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να πραγματοποιηθεί με τους εξής τρόπους: (Με την επιφύλαξη τροποποιήσεων μετά την τελική πρόταση του Τομέα για το σύστημα πρόσβασης των αποφοίτων των Λυκείων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση).

Α) Ο κάτοχος πτυχίου ειδικότητας του Τεχνολογικού Λυκείου μπορεί να συμμετέχει στις **ειδικές εξετάσεις**, όπως αυτές πραγματοποιούνται μέχρι σήμερα (με βελτιωτικές τροποποιήσεις), για την εισαγωγή τους στα ΤΕΙ σε αντίστοιχα τμήματα με αυτή της ειδικότητάς του. Επίσης θα έχει την δυνατότητα να εγγραφεί, εφόσον το επιθυμεί, μετά την απόκτηση του πτυχίου στο τμήμα γενικής παιδείας, ώστε να αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις για την συμμετοχή του στη διαδικασία πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποκτώντας παράλληλα το απολυτήριο Λυκείου.

Β) Ο κάτοχος απολυτηρίου του τμήματος γενικής παιδείας του Τεχνολογικού Λυκείου συμμετέχει στην διαδικασία πρόσβασης για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ισότιμα με τους άλλους μαθητές των Γενικών Λυκείων. Σε περίπτωση αποτυχίας μπορεί να εγγραφεί στο τμήμα ειδίκευσης, να ολοκληρώσει την επαγγελματική του εκπαίδευση και να αποκτήσει το αντίστοιχο πτυχίο ειδικότητας και εφόσον το επιθυμεί να συμμετέχει στις ειδικές εξετάσεις για την εισαγωγή τους στα ΤΕΙ.

Είναι επιβεβαιωμένο επιστημονικά και εκπαιδευτικά, και από την μέχρι τώρα ελληνική και διεθνή εμπειρία ότι όποτε επιχειρήθηκε, μέσα στο ίδιο χρονικό διάστημα, που είναι απαραίτητο για την παροχή επαρκούς επαγγελματικής εκπαίδευσης, να προστεθεί πλαίσιο γενικών μαθημάτων ίδιο με αυτό της γενικής εκπαίδευσης, με σκοπό την προετοιμασία των μαθητών για την ισότιμη συμμετοχή τους στις γενικές εξετάσεις, δεν επιτεύχθηκαν ποτέ ικανοποιητικά και οι δύο στόχοι (Τζάνειο Γυμνάσιο παλιότερα, ΤΕΛ, Πολυκλαδικό Λύκειο, πολυκλαδικά σχολεία άλλων χωρών). Σε αυτές τις περιπτώσεις χρειάστηκε να παρθούν συμπληρωματικά μέτρα.

Σημειώνουμε ότι η εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπ/ση μπορεί να γίνεται με τρόπο τέτοιο ώστε να λαμβάνεται υπόψη η πραγματικότητα των δύο κατευθύνσεων και οι

ανάγκες σε γνώσεις υποδομής των σχολών εισαγωγής. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορούν να υπάρχουν διαφορετικές διαδικασίες ένταξης για τους αποφοίτους των Τεχνολογικών Λυκείων, όποτε αυτό απαιτείται, και **με αριθμό εισακτέων ανάλογα με την πληθυσμιακή συμμετοχή στους δύο κλάδους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**, και όχι μικρότερο του 15% των θέσεων, ενισχύοντας έτσι τον στόχο που έχουμε θέσει της εξίσωσης ευκαιριών και την κοινωνική κινητικότητα.

6) **Οι ειδικότητες του Τεχνολογικού Λυκείου**, επανεξετάζονται και προσδιορίζονται με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας σε συνεργασία με τα παραγωγικά Υπουργεία, τις ανάγκες του παραγωγικού περιβάλλοντος και τις ανάγκες της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τις διαδικασίες που επιβάλλει το Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α.), καθώς και τα αντίστοιχα τμήματα που λειτουργούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η λειτουργία των ειδικοτήτων στα κατά τόπους Τεχνολογικά Λύκεια, θα είναι αποτέλεσμα διαλόγου με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και τους παραγωγικούς συντελεστές. Σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί η λειτουργία ειδικοτήτων, σε τοπικό επίπεδο να ενισχύει την ανεργία των νέων και την διαρθρωτική ανεργία.

7) **Η κατοχύρωση των επαγγελμάτων και ο καθορισμός των επαγγελματικών δικαιωμάτων** θα αποτελεί βασική διαδικασία παράλληλα με την λειτουργία των ειδικοτήτων και σε συνεργασία με τα αντίστοιχα παραγωγικά Υπουργεία. Αποτελεί βασική συνιστώσα στην προσπάθεια καταξίωσης της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, παράλληλα, μέσω αυτής της διαδικασίας, η κοινωνία αντιλαμβάνεται την προστιθέμενη αξία που έχει η εκπαίδευση αυτή στην προσωπική πλέον ευημερία του κάθε ατόμου.

8) **Τα εκπαιδευτικά προγράμματα** θα είναι συμβατά με τα εθνικά πρότυπα «Επαγγελματικών Περιγραμμάτων» που προβλέπονται από το ΕΣΣΕΕΚΑ και θα καθορισθούν σε κάθε ειδικότητα. Τα περιγράμματα αυτά προβλέπεται να είναι αποτέλεσμα συνεργασίας κράτους και κοινωνικών εταίρων. Σ' αυτά αναλύεται το επάγγελμα ή ειδικότητα και αποτυπώνονται οι γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή της ειδικότητας.

9) **Καταργούνται οι κάθε είδους φραγμοί** που υπάρχουν στις μετακινήσεις ή εγγραφές αποφοίτων από ένα σχολείο σε άλλο ή η εσωτερική μετακίνηση εφόσον εξασφαλίζονται τα «εκπαιδευτικά ελάχιστα» για κάθε περίπτωση. Η δυνατότητα επιλογής επαγγελματικών στόχων και η ικανοποίησή τους μέσω εναλλακτικών εκπαιδευτικών διαδρομών πρέπει να εξασφαλίζει την ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση και απασχόληση.

10) **Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών** της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αποκτά ιδιαίτερο βάρος και εξαιρετική σημασία προκειμένου να επιτύχουμε το στόχο μας για ένα ποιοτικό Τεχνολογικό Λύκειο που θα στηρίζει την ανάπτυξη της χώρας, παράλληλα με την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη. Αυτό το ποιοτικό άλμα που επιδιώκουμε στο Τεχνολογικό Λύκειο απαιτεί ειδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, πέραν της παιδαγωγικής επιμόρφωσης, σε θέματα σχολικής αποτυχίας και επαγγελματικής επιμόρφωσης.

Η επιμόρφωση **σε θέματα σχολικής αποτυχίας** έχει στόχο να υποστηριχθούν οι εκπαιδευτικοί με μεθόδους και διαδικασίες τέτοιες ώστε να μπορέσουν να υποστηρίξουν και να βοηθήσουν τους μαθητές τους να καλύψουν τα γνωστικά κενά και ελλείμματα, να αυξηθεί η αυτοεκτίμησή τους, να αντιμετωπισθεί η σχολική αποτυχία, να μειωθεί η σχολική διαρροή και να διασφαλιστούν ίσες ευκαιρίες για όλους τους μαθητές.

Σημαντικότερη είναι η συμβολή της **ειδικής επαγγελματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών** (σε επιχειρήσεις και οργανισμούς και με την διαδικασία του job rotation μεταξύ των μονίμων εκπαιδευτικών και αναπληρωτών), στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού τους έργου και της ποιότητας στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση.

11) Η οργάνωση της διαδικασίας μάθησης αλλάζει. **Η δασκαλοκεντρική μάθηση πρέπει να αντικατασταθεί από την μαθητοκεντρική μάθηση δράσης.** Η διαδικασία μάθησης και ο τρόπος εξέτασης των διαφόρων επαγγελματικών μαθημάτων πρέπει να στηρίζεται στη διεξαγωγή αυθεντικών επαγγελματικών δραστηριοτήτων μέσω ατομικών και ομαδικών εργασιών. Ο συνδυασμός θεωρίας και βιωματικής εμπειρίας επιτρέπει στον μαθητή να μπορεί να συνειδητοποιεί την αλληλεξάρτηση των πραγμάτων, να αναπτύσσει σφαιρική άποψη για τον κόσμο, να αποκτά ενδιαφέρον για συμμετοχή, ενώ παράλληλα «εκπαιδεύεται» στην επιλογή η οποία αποτελεί βασικό στοιχείο συγκρότησης της ταυτότητας του σύγχρονου και ενεργού κοινωνικά ατόμου. Ο εκπαιδευτικός από την πλευρά του μετεξελίσσεται σε «καθοδηγητή», συμβάλλοντας στην δημιουργία ενός περιβάλλοντος εξατομικευμένης μάθησης, όπου ο μαθητής μπορεί να μαθαίνει ενεργώντας, με άμεση εμπλοκή σε δραστηριότητες που απαιτούν σχεδιασμό, σύνθεση, υλοποίηση έργων, αξιολόγηση. Ο εκπαιδευτικός εμπλουτίζει τις διδακτικές του τεχνικές με τη χρήση μεθόδων όπως η οργανωμένη συζήτηση, η εργασία σε ομάδες, τα εκπαιδευτικά projects, οι μελέτες περίπτωσης, οι προσομοιώσεις πραγματικών καταστάσεων, οι εκπαιδευτικές επισκέψεις κ.α. Αυτές οι μέθοδοι πρέπει να ενταχθούν οργανικά στην καθημερινότητα του νέου σχολείου, και αυτό μπορεί να γίνει με την οργανωμένη, καλά σχεδιασμένη και συστηματική επιμόρφωση εκπαιδευτικών, την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και κυρίως την εφαρμογή προγραμμάτων – πιλότων στις πρώτες φάσεις εφαρμογής. Οι καινοτομικές πρωτοβουλίες των μαθητών θα ενισχύονται εκπαιδευτικά και οικονομικά για την υλοποίησή τους.

12) Σε μια διαδικασία μάθησης όπου στο επίκεντρο τίθεται ο μαθητής, η ενεργός συμμετοχή του και η αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας, ο εκπαιδευτικός αποτελεί το κύριο παράγοντα επιτυχίας. **Δεν υπάρχουν αναβαθμισμένα σχολεία με υποβαθμισμένους εκπαιδευτικούς.** Οι παράγοντες που θα στηρίζουν την «αλλαγή» και την ποιότητα, είναι: η σοβαρή αναβάθμιση στις αποδοχές των εκπαιδευτικών, η επιμόρφωσή τους, η υποστήριξη του εκπαιδευτικού τους έργου. Οι παράγοντες αυτοί πρέπει να συμβαδίζουν στον σχεδιασμό και στην υλοποίησή του ώστε να αποκτά ο κάθε παράγοντας την προστιθέμενη αξία των άλλων.

Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και του εκπαιδευτικού έργου θα μας δώσει τα στοιχεία εκείνα που χρειάζονται για να διορθώσουμε και να βελτιώσουμε προγράμματα, διαδικασίες, μεθόδους και πιθανώς δομικές αστοχίες αν προκύψουν.

13) Η λειτουργία **Πειραματικών Τεχνολογικών Λυκείων** θα προσδώσουν κύρος και αξιοπιστία στις πολιτικές για την ΤΕΕ ενώ παράλληλα θα εξασφαλίσει ένα πειραματικό εργαλείο για κάθε προτεινόμενη καινοτομία τόσο σε προγράμματα όσο και στις εκπαιδευτικές μεθόδους και πρακτικές. Η επάρκεια των εκπαιδευτικών βοηθημάτων των εργαστηριακών ασκήσεων, η είσοδος νέων τεχνολογιών στην διαδικασία μάθησης θα μπορούν να δοκιμαστούν, να διορθωθούν και να βελτιωθούν και στην συνέχεια να εφαρμοστούν σε όλα τα σχολεία. Αποτελεί ένα εργαλείο εφαρμοσμένης εκπαιδευτικής πολιτικής που μαζί με τις απαραίτητες μελέτες και έρευνες που πρέπει να γίνουν, θα μπορέσουν να υποστηρίξουν ασφαλείς, αξιόπιστες και αποτελεσματικές πολιτικές αποφάσεις.

14) **Η μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση.** Εντός του τυπικού Εκπαιδευτικού συστήματος και ενταγμένο στη λειτουργία του Τεχνολογικού Λυκείου, ιδρύονται και

λειτουργούν «μεταδευτεροβάθμια τμήματα Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης» διάρκειας ενός σχολικού έτους. Στόχος τους είναι να δώσει επιπλέον ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης στους απόφοιτους του Τεχνολογικού Λυκείου σε εξειδικευμένα θέματα των ειδικοτήτων τους με την αύξηση των ειδικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, αποκτώντας παράλληλα και ανώτερο τίτλο αποφοίτησης (επιπέδου 3 κατά την οδηγία 36/2005, επιπέδου 4 κατά ISCED και επιπέδου 4 κατά EQF). Το πρόγραμμά τους θα περιέχει θεωρητικό και εργαστηριακό μέρος ή/και εργασιακή εμπειρία εφόσον εξασφαλίζονται οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Οι απόφοιτοι των τμημάτων αυτών, λόγω της μεγαλύτερης ποσότητας αλλά και ποιότητας ειδικών επαγγελματικών γνώσεων, θα έχουν περισσότερες και καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης δεδομένης της μεγαλύτερης συμβατότητας στις απαιτήσεις του παραγωγικού συστήματος. Επί πλέον η δημιουργία των τμημάτων αυτών διασφαλίζει καλύτερες προϋποθέσεις και ευνοϊκότερο περιβάλλον στην διαδικασία μετάβασης από το σχολείο στην ενεργό επαγγελματική ζωή. Τέλος αποτελεί μια ισχυρή συνιστώσα για την μείωση της ανεργίας των νέων και της διαρθρωτικής ανεργίας, τα ποσοστά των οποίων σήμερα βρίσκονται σε απελπιστικά υψηλά επίπεδα.

15) Το Τεχνολογικό Λύκειο μετατρέπεται σε ένα τοπικό πολυδύναμο κέντρο γνώσης.

Σήμερα πλέον είναι αναγκαίο όσο ποτέ άλλοτε να συνδεθεί η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση με την κοινωνία και τη δια Βίου Εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικές μονάδες, τα εργαστήρια και το εκπαιδευτικό προσωπικό μπορούν μαζί με άλλους κρατικούς φορείς με τον ίδιο σκοπό, να αποτελέσουν ένα σημαντικό κύτταρο της δια βίου μάθησης και κατάρτισης στην τοπική κοινωνία. Οι λειτουργίες αυτές μέσα από κατάλληλα προγράμματα θα μπορούν να εξασφαλίσουν δεύτερη επαγγελματική ευκαιρία για όλους όσους το επιθυμούν, να εξασφαλίσουν επαγγελματική εκπαίδευση για τις λιγότερο προνομιούχες κοινωνικά ομάδες, ειδικά προγράμματα για ενήλικες από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, ή μειονεκτούσες περιοχές. Οι μονάδες της Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης, λόγω της ιδιαίτερης δομής τους, έχουν μεγάλο πεδίο συνεργασίας και ανάπτυξης κοινών δράσεων με τους συλλόγους γονέων, την τοπική αυτοδιοίκηση, τα συνδικάτα, τους συνεταιρισμούς, τις επαγγελματικές και επιστημονικές ενώσεις και επιμελητήρια, τις εργοδοτικές οργανώσεις, τις Μ.Κ.Ο., πολιτιστικούς φορείς, κ.λπ.

Δ' Προτάσεις εφαρμοσμένης πολιτικής για άλλες μονάδες και συστήματα

1) Αποτελεί **βασική πολιτική προτεραιότητα η αναβάθμιση του περιεχομένου της εκπαίδευσης στην υποχρεωτική εκπαίδευση**. Η αποτελεσματική λειτουργία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κυρίως όμως της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την επάρκεια σε γνώσεις και δεξιότητες που αποκτούν οι μαθητές στο Γυμνάσιο. Η εισαγωγή κατάλληλων μαθημάτων και μεθόδων, με στόχο να γνωρίσουν οι μαθητές του γυμνασίου τις δεξιότητες και ικανότητές τους, αποκτώντας την ανάλογη τεχνολογική κουλτούρα, θα εξασφαλίσουν την απαιτούμενη αυτογνωσία για την μετέπειτα εκπαιδευτική του πορεία.

2) **Ενισχύεται ο θεσμός του ΣΕΠ**. Η Συμβουλευτική και ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός θα παρέχονται από ειδικούς, με την κατάλληλη επιστημονική και υλικοτεχνική στήριξη και μέσα από ένα σωστά σχεδιασμένο διοικητικό και οργανωτικό σχήμα. Η βιωματική μάθηση (ενεργός επαγγελματικός προσανατολισμός), πέραν του θεωρητικού πλαισίου, θα εξασφαλίζει την ευκαιρία στους μαθητές, να βιώσουν τον πραγματικό κόσμο της εργασίας και της τοπικής ζωής. Έτσι η

Συμβουλευτική και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός θα μετατραπεί σ' ένα βασικό συμβουλευτικό εργαλείο για τους μαθητές και τους γονείς τους.

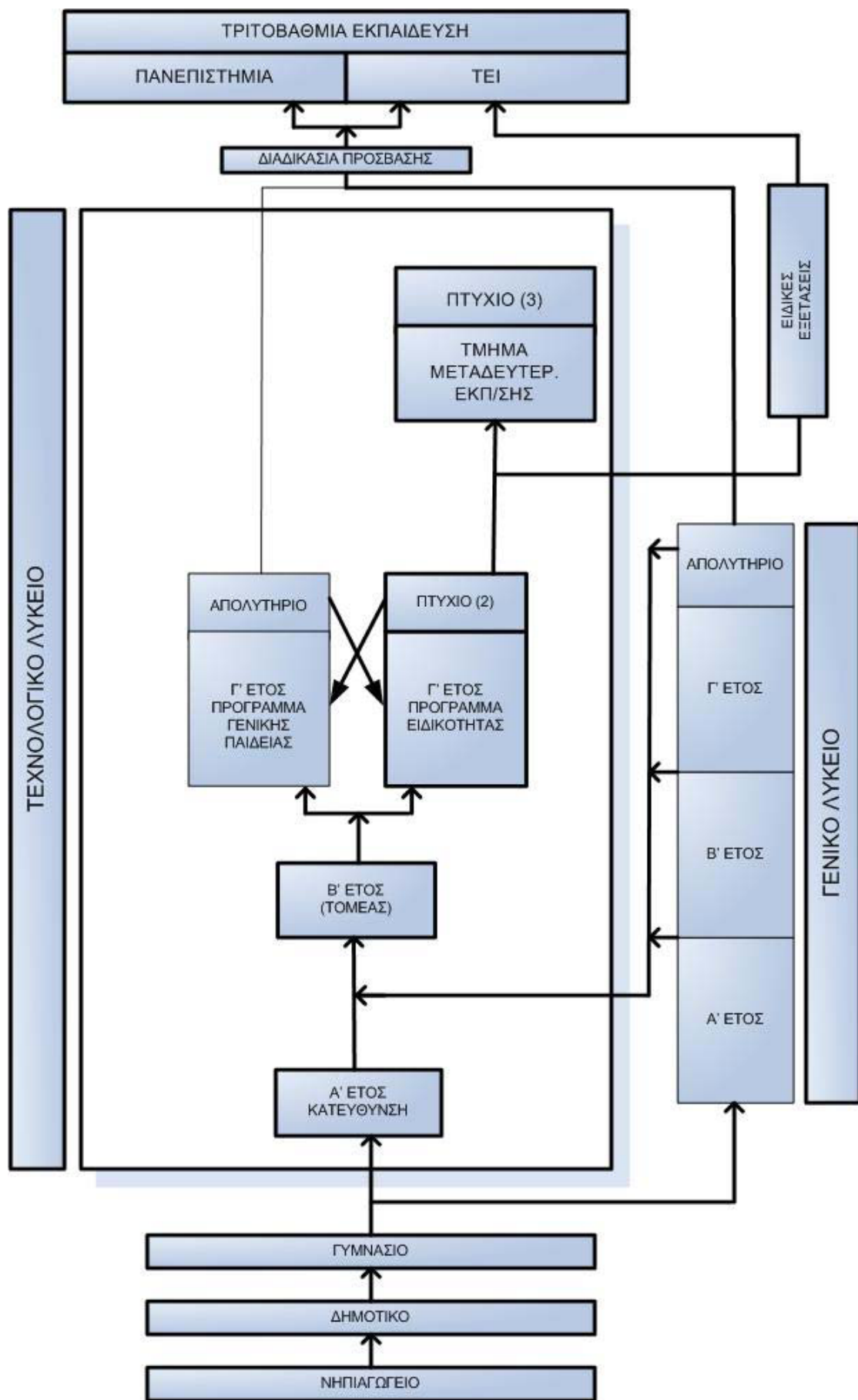
3) Το Σύστημα της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Η Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση «ανοίγει» για το σύνολο του ανθρώπινου δυναμικού.

Το σύστημα Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης, το οποίο διαχειρίζεται ο ΟΕΕΚ, σύμφωνα με τις στρατηγικές που διαμορφώνει ο νόμος 3199/2003 για το ΕΣΣΕΕΚΑ, δεν καλύπτει πλέον αδυναμίες του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και φυσικά δεν καλύπτει σχολικές ηλικίες. Στοχεύει να υποστηρίξει το ανθρώπινο δυναμικό που βρίσκεται στην αγορά εργασίας υπό οποιαδήποτε μορφή. Διαμορφώνει μια νέα στρατηγική, η οποία εξυπηρετεί τις ανάγκες κάθε ενήλικου ατόμου ανεξάρτητα ηλικίας, που θέλει να αποκτήσει ένα νέο επάγγελμα, και να κάνει μια νέα αρχή στον επαγγελματικό του βίο ή/και να επιτύχει την επαγγελματική του ανέλιξη.

Με το «άνοιγμα» που προτείνεται, η Αρχική Κατάρτιση, μετατρέπεται σε ουσιαστικό εργαλείο πρόληψης και αντιμετώπισης της ανεργίας, παρέχοντας την ευκαιρία και την δυνατότητα πρόσβασης κάθε ατόμου, σε συγκεκριμένα επαγγελματικά επίπεδα κατάρτισης (ένα από τα οποία είναι και το μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο **κατάρτισης**), χωρίς αποκλεισμούς και σε συντονισμό με τα άλλα συστήματα ώστε να εξυπηρετούνται και να ικανοποιούνται οι ανάγκες του ανθρώπινου δυναμικού.

4) Περιφερειακή αποκέντρωση. Τα ειδικά περιφερειακά όργανα που προβλέπονται στο γενικότερο πολιτικό πλαίσιο για την αποκέντρωση της εκπαίδευσης, μπορούν να καλύψουν τις αρμοδιότητες των περιφερειακών οργάνων του ΕΣΣΕΕΚΑ (με τις κατάλληλες προσαρμογές). Αποκτούν έτσι οργανική και λειτουργική σύνδεση μ' αυτό καθώς και με τις διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Γνωμοδοτούν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους για κάθε θέμα που απαιτεί περιφερειακή πρωτοβουλία για τη τεχνική και επαγγελματική και δια-βίου εκπαίδευση και κατάρτιση. Για την έγκυρη και αξιόπιστη λειτουργία ενός τέτοιου οργάνου, είναι φανερό ότι απαιτείται υποστήριξη από τεχνική και επιστημονική δομή με μόνιμο προσωπικό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Πρόταση της ΟΛΤΕΕ για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση

Ο.Λ.Τ.Ε.Ε.

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

**ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Δ/ΝΣΗ : ΑΧΙΛΛΕΩΣ 37

Τ.Κ 10436 - ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ: 210 5238973 - 210 5121399
6932798177

FAX: 210 5202798 - 210 5121399

ΗΛΕΚΤ/ΚΗ ΣΕΛΙΔΑ: <http://www.oltee.gr>

E-mail: oltee@otenet.gr

mail@oltee.att.sch.gr

ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΛΤΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

Στο 12^ο Τακτικό Συνέδριο της ΟΛΤΕΕ αποφασίστηκε η Ομοσπονδία να διεκδικήσει τη λειτουργία ενός και μόνο σχολείου στο χώρο της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ανάθεσε στο νέο ΔΣ να επεξεργαστεί τις προτάσεις που είχαν κατατεθεί διαμορφώνοντας μια νέα πρόταση λειτουργίας αυτού του νέου σχολείου.

Το ΔΣ αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων του άρχισε τη μελέτη των υπαρχουσών προτάσεων και μετά από αρκετές συνεδριάσεις κατέληξε στη πιο αντιπροσωπευτική και εφαρμόσιμη πρόταση .

Η πρόταση στηρίχθηκε στις παραδοχές ότι στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα υπάρξει μόνο ένα “ τεχνικό - επαγγελματικό σχολείο”.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ (η ονομασία κρίθηκε σαν καταλληλότερη από το Επαγγελματικό Λύκειο) είναι τα εξής:

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Το Επαγγελματικό Τεχνολογικό Λύκειο είναι ένα σχολείο που πρέπει να οργανωθεί και να λειτουργήσει στηριζόμενο πάνω σε νέους κανόνες και μορφές. Είναι ένα σχολείο που διαφέρει τελείως στην οργάνωση και τη λειτουργία από ένα γενικής μόρφωσης σχολείου , όπως είναι το Γενικό Λύκειο.

Η μέχρι σήμερα οργάνωση όλων των σχολείων της ΤΕΕ απέτυχαν γιατί είχαν σαν πρότυπο τη μορφή λειτουργίας ενός γενικής εκπαίδευσης σχολείου.

Το Επαγγελματικό Τεχνολογικό Λύκειο σαν επαγγελματικό σχολείο έχει κύριο στόχο να δώσει στους μαθητές του εκτός της γενικής παιδείας, που είναι αναπόσπαστο κομμάτι της τεχνολογικής εκπαίδευσης, τις απαιτούμενες τεχνικές ή άλλες επαγγελματικές γνώσεις και να αναπτύξει τις δεξιότητές τους, ώστε μετά την αποφοίτησή τους να μπορούν να απασχοληθούν με επιτυχία σε ορισμένο τεχνικό ή επαγγελματικό κλάδο.

Πρέπει να εγκαταλειφτούν οι μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενες πρακτικές της αντιγραφής των αναλυτικών προγραμμάτων από προηγούμενες μορφές σχολείων και να συνταχθούν απ' αρχής νέα εύχρηστα και κατάλληλα διαμορφωμένα αναλυτικά προγράμματα που θα μπορέσουν να εξυπηρετήσουν το σκοπό και το στόχο του νέου σχολείου στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση.

Πρέπει να καταργηθεί η τεχνολογική κατεύθυνση από το Γενικό Λύκειο γιατί από τη στιγμή που δημιουργήθηκε το ΕΠΑΛ δεν εξυπηρετεί κανένα μαθησιακό σκοπό για τους φοιτούντες μαθητές παρά μόνο συντεχνιακές σκοπιμότητες.

Πρέπει να γίνει κατανοητό από την πολιτική ηγεσία και όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στην εκπαιδευτική διαδικασία ότι είναι απαραίτητη η οργάνωση και η λειτουργία εξ αρχής , χωρίς αντιγραφές , του νέου σχολείου αν όλοι επιθυμούν να υπάρχει σοβαρή και αξιόπιστη τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση στη χώρα μας.

Πρέπει να γίνει σε όλους κατανοητό ότι οι απόφοιτοι του Επαγγελματικού Τεχνολογικού Λυκείου πρέπει να έχουν όλες εκείνες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να μπορούν να σταθούν αξιόπιστα στην αγορά εργασίας της χώρας μας αποτελώντας τα μεσαία στελέχη της αγοράς εργασίας.

Δυστυχώς όλοι οι πειραματισμοί που έχουν γίνει στη χώρα μας από τις εκάστοτε κυβερνήσεις τα τελευταία 10-15 χρόνια φρόντισαν να απογυμνώσουν τη αγορά εργασίας από αξιόλογα και επαρκώς ειδικευμένα μεσαία στελέχη χάριν επιλογών που εξυπηρετούσαν καθαρά συντεχνιακά συμφέροντα και όχι επιλογές στήριξης και ανάπτυξης της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που αποτελεί τη ραχοκοκαλιά σε όλες τις άλλες αναπτυγμένες χώρες .

Για να πραγματοποιηθούν αυτά βέβαια εξυπακούεται ότι η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ θα πρέπει να στηρίξει με έργα, και όχι μόνο με λόγια, την ανάπτυξη της ΤΕΕ.

Να διαθέσει όλο εκείνο τον αναγκαίο και κατάλληλο εργαστηριακό εξοπλισμό που θα συντελέσει στην πραγματική εργαστηριακή εξάσκηση των μαθητών του Επαγγελματικού Τεχνολογικού Λυκείου. Μέχρι στιγμής καμιά κυβέρνηση δεν έχει

φροντίσει να δημιουργήσει όλα τα απαραίτητα και κατάλληλα εργαστήρια που έχει ανάγκη η ΤΕΕ.

Να φροντίσει να δημιουργήσει Σχολικές Βιβλιοθήκες, όπως ίδρυσε στα Γενικά Λύκεια, κατατάσσοντας τους μαθητές της ΤΕΕ σε παιδιά κατώτερης κατηγορίας παρόλο που αυτά έχουν περισσότερο ανάγκη υποστήριξης.

Να φροντίσει για την επαρκή χρηματοδότηση λειτουργίας των σχολείων της ΤΕΕ. Η σωστή και αξιόλογη τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση χρειάζεται χρήματα για να πραγματοποιηθεί. Πρέπει να καταστήσει σαφέστατα προς όλους τους φορείς αυτοδιοίκησης, που διαχειρίζονται τα κονδύλια των λειτουργικών δαπανών, ότι πρέπει να χρηματοδοτούν επαρκώς τα σχολεία της ΤΕΕ και όχι όπως κάνουν αρκετοί που παρέχουν ένα μηδαμινό ποσό χωρίς να μπορούν τα σχολεία να ανταπεξέλθουν στα έξοδα λειτουργίας τους.

Το Επαγγελματικό Τεχνολογικό Λύκειο πρέπει να είναι τριετούς φοίτησης, να παρέχει Απολυτήριο και Πτυχίο επιπέδου 3 (όπως ο Β΄ κύκλος ΤΕΕ ή το ΤΕΛ παλαιότερα).

Παράλληλα για τους μαθητές που επιθυμούν να συνεχίσουν σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση να υπάρχει ένας συγκεκριμένος-διακριτός “δρόμος” που να οδηγεί απ’ ευθείας σε ΑΕΙ, ΑΤΕΙ, και Ανώτερες Σχολές.

Για τους απόφοιτους του Επαγγελματικού Τεχνολογικού Λυκείου που επιθυμούν να στραφούν στην αγορά εργασίας να υπάρχει ακόμα ένα τέταρτο έτος μετά τη λήψη του Πτυχίου όπου εκτός από την επιπλέον εξειδίκευση στην ειδικότητα του καθενός θα παρέχεται 1) πρακτική άσκηση με χρηματοδότηση από το ΥΠΕΠΘ 2) πιστοποίηση στις νέες τεχνολογίες και 3) προσπάθεια χορήγησης επάρκειας σε ξένη γλώσσα.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

A. ΤΑΞΗ

ΤΡΕΙΣ ΚΥΚΛΟΙ

1. ΚΥΚΛΟΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ
2. ΚΥΚΛΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
3. ΚΥΚΛΟΣ ΝΑΥΤΙΚΟΣ.

1. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

ΤΟΜΕΙΣ :

- I. ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ
- II. ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΟΣ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ
- III. ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ
- IV. ΟΧΗΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ : (22) ΩΡΕΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΥΚΛΩΝ: (12) ΩΡΕΣ - ΜΕ 3 ΩΡΕΣ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

2. ΚΥΚΛΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΤΟΜΕΙΣ :

- I. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
- II. ΥΓΕΙΑΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
- III. ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
- IV. ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ: (22) ΩΡΕΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΥΚΛΩΝ: (12) ΩΡΕΣ - ΜΕ 3 ΩΡΕΣ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

3. ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Με τα ισχύοντα σήμερα

B. ΤΑΞΗ

Στην Β' Τάξη οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν μία από τις ομάδες 1 & 2 που θα τις συνεχίσουν και στην Γ' Τάξη, αλλά ταυτόχρονα δίνεται η δυνατότητα και σε απόφοιτους Λυκείων να παρακολουθήσουν την ομάδα 3 μόνο για απόκτηση Πτυχίου ειδικότητας για την αγορά εργασίας.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ : ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ : (09) ΩΡΕΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ : ΣΕ ΔΥΟ ΟΜΑΔΕΣ, (08) ΩΡΕΣ

ΟΜΑΔΑ 1 :

- ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ (3) ΩΡΕΣ,
- ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΦΥΣΙΚΗ (2) ΩΡΕΣ,
- ΕΙΔΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ Η/Υ (3) ΩΡΕΣ .

ΟΜΑΔΑ 2 :

- ΑΛΓΕΒΡΑ (2) ΩΡΕΣ ,
- ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ (1) ΩΡΑ ,
- ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (2) ΩΡΕΣ,
- ΦΥΣΙΚΗ (3) ΩΡΕΣ .

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ : (18) ΩΡΕΣ

ΟΜΑΔΑ 3:

ΤΜΗΜΑΤΑ ΜΟΝΟ για απόφοιτους ΓΕΛ ή Πτυχιούχους ΕΠΑΛ για απόκτηση άλλης ειδικότητας με 26 ώρες μαθήματα τομέα και ειδικότητας.

Γ. ΤΑΞΗ

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ: ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ : (10) ΩΡΕΣ

ΟΜΑΔΑ 1 :

- Ν. ΕΛΛΗΝΙΚΑ (2) ΩΡΕΣ,
- ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ Ι (5) ΩΡΕΣ ,
- ΦΥΣΙΚΗ Ι (3) ΩΡΕΣ

ΟΜΑΔΑ 2 :

- Ν. ΕΛΛΗΝΙΚΑ (2) ΩΡΕΣ,
- ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΙΙ (5) ΩΡΕΣ,
- ΦΥΣΙΚΗ ΙΙ (3)ΩΡΕΣ.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ : (2) ΩΡΕΣ ΜΕ ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ :

- ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.
- ΑΡΧΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ.
- ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ.
- ΒΙΟΛΟΓΙΑ.
- ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ : (23) ΩΡΕΣ

ΟΜΑΔΑ 3:

ΤΜΗΜΑΤΑ για απόφοιτους ΓΕΛ ή Πτυχιούχους ΕΠΑΛ για απόκτηση άλλης ειδικότητας με 26 ώρες μαθήματα τομέα και ειδικότητας.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ

ΟΣΟΙ ΕΠΙΛΕΞΟΥΝ ΤΗΝ **ΟΜΑΔΑ 1** ΣΤΗΝ **Β΄ ΤΑΞΗ** ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ **Γ΄ ΤΑΞΗ** ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΓΙΑ ΑΤΕΙ

ΟΣΟΙ ΕΠΙΛΕΞΟΥΝ ΤΗΝ **ΟΜΑΔΑ 2** ΣΤΗΝ **Β΄ ΤΑΞΗ** ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ **Γ΄ ΤΑΞΗ** ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΕ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΓΙΑ ΑΕΙ ΚΑΙ ΑΤΕΙ

ΟΣΟΙ ΕΠΙΛΕΞΟΥΝ ΤΗΝ **ΟΜΑΔΑ 3** ΣΤΗΝ **Β΄ ΤΑΞΗ** ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ **Γ΄ ΤΑΞΗ** ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΠΤΥΧΙΟΥ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΟΛΟΙ ΟΙ ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ 1 & 2 ΑΠΟΚΤΟΥΝ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΠΤΥΧΙΟ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΑΣ ΤΗΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΝΩ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ 3 ΜΟΝΟ ΠΤΥΧΙΟ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ.

Δ΄ ΤΑΞΗ

ΟΙ ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ή ΕΠΑΛ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΛΑΒΕΙ ΤΟ ΠΤΥΧΙΟ ΤΟΥΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΦΟΙΤΗΣΟΥΝ ΣΤΗ Δ΄ ΤΑΞΗ ΜΕ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ, ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΜΕ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΕΠΘ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΟΥΣ, ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΣΕ ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

1. Ένας τύπος σχολείου
2. Λυκειακός χαρακτήρας
3. Δυνατότητα οριζόντιας μετακίνησης από την Α. Τάξη στην Β, σε όλους τους τύπους σχολείων με ευέλικτη προσαρμογή.
4. Δυνατότητα στην Α. Τάξη
  - Των μαθητών να γνωρίσουν βασικά του αντικειμένου των τομέων, ώστε η επιλογή της ειδικότητας στην Β. Τάξη να είναι περισσότερο ώριμη.
  - Στους συναδέλφους δεν αποκλείουμε θέσεις εργασίας και επιπλέον τους δίνεται η ουσιαστικότερη δυνατότητα δημιουργίας στην Β. Τάξη περισσότερων ειδικοτήτων.
5. Δυνατότητα στην Β. Τάξη
Να επιλέξουν κατευθύνσεις:

Α. Κατεύθυνση (ΟΜΑΔΑ 1) με την,

- Επιλογή ειδικότητας που τα γενικά μαθήματα θα είναι όχι τα των Πανελληνίων Εξετάσεων αλλά Εφαρμοσμένα, προσαρμοσμένα κατάλληλα στις διάφορες ειδικότητες και στις δυνατότητες των μαθητών.
Επιπλέον ο αφαιρούμενος αριθμός των ωρών των Γενικών μαθημάτων θα είναι μικρότερος και θα συμπληρώνονται με το μάθημα Ειδικές Εφαρμογές Η/Υ κατάλληλα προσαρμοσμένο στις αντίστοιχες ειδικότητες.
- Δυνατότητα πρόσβασης μέσω των Ειδικών Πανελληνίων Εξετάσεων μόνο για τα ΑΤΕΙ

Β. Κατεύθυνση (ΟΜΑΔΑ 2) με την,

- Επιλογή ειδικότητας που θα τους οδηγήσει σε αντίστοιχα ΑΕΙ-ΑΤΕΙ με την ήδη θεσμοθετημένη διαδικασία.
- Επιλογή ειδικότητας που θα τους οδηγήσει μόνο σε ΑΤΕΙ με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο.

Γ. Κατεύθυνση (ΟΜΑΔΑ 3) με την,

- Δυνατότητα παρακολούθησης μόνο μαθημάτων ειδικότητας για τους :
  - i. Αποφοίτους ΓΕΛ
  - ii. Πτυχιούχους που επιθυμούν να φοιτήσουν σε διαφορετική Ειδικότητα.

6. Δυνατότητα στην Γ. Τάξη

- Απόκτηση Απολυτηρίου Λυκείου και Πτυχίου ειδικότητας
- Εισαγωγή σε ΑΕΙ – ΑΤΕΙ
- Εισαγωγή μόνο σε ΑΤΕΙ
- Αγορά εργασίας

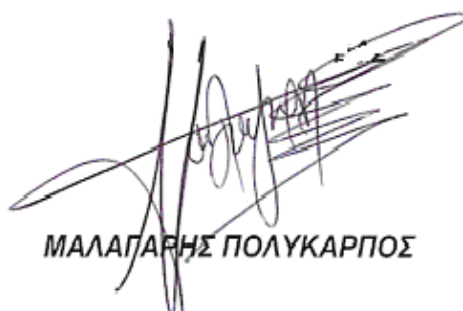
Με βάση λοιπόν αυτών που προαναφέραμε και είναι διεθνώς αποδεκτά μπορούμε να περιγράψουμε τα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο σπουδών του ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

- Παρέχει αυτοτελώς πτυχίο ειδικότητας και έχει απ' ευθείας πρόσβαση στην αγορά εργασίας.
- Δίνει αυτοτελώς διέξοδο για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

- Διατηρεί τον Επαγγελματικό Τεχνολογικό του χαρακτήρα με περισσότερα μαθήματα ειδικότητας σε σχέση με τα μαθήματα γενικής παιδείας.
- Η Α΄ τάξη πρέπει να έχει κύκλους για να ενημερώνεται ο μαθητής σφαιρικά, να του παρέχεται μια ευρύτερη επαγγελματική παιδεία ώστε να είναι σε θέση να επιλέξει μία από τις ειδικότητες του τομέα του στη Β΄ τάξη και να αποκτήσει ικανοποιητική προσαρμοστικότητα σε τυχόν επίκαιρες ή μελλοντικές εξειδικεύσεις.
- Δεν παρέχει στενή εξειδίκευση με πολλές ειδικότητες τύπου ΙΕΚ ή ΚΕΚ.

ΓΙΑ ΤΟ ΔΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΜΑΛΑΓΑΡΗΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΠΕΤΡΑΣ ΑΧΙΛΛΕΑΣ

ΟΛΤΕΕ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΛΥΚΕΙΟ

